

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย : ปัจจัยคัดสรรด้านครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู

โดย ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคณะ

เล่ม 5 : การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทย :
ข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ
สูตรม นันทมงคลชัย บรรณาธิการ

เมษายน 2547

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย :
ปัจจัยคัดสรรด้านครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู

เล่ม 5 : การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทย : ข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ
สุธรรม นันทมงคลชัย บรรณาธิการ

คณะผู้วิจัย

รศ.พญ.ลัดดา เหมาะสุวรรณ (หัวหน้าโครงการฯ)	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รศ.พญ.ศิริกุล อิศรานุกรักษ์ (รองหัวหน้าโครงการฯ)	สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.กัลยา นิตเรืองจรัส	คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
พญ.จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ	โครงการวิจัยระยะยาวในเด็กไทย
รศ.ดร.จิตตินันท์ เดชะคุปต์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผศ. ดร.จิราพร ชมพิกุล	คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
นพ.ชาญวิทย์ พรนภดล	คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล
นพ.ชาญยุทธ์ ศุภคุณภิญโญ	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ถวัลย์ เนียมทรัพย์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พญ.นันทา อ่วมกุล	กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
รศ.พญ.นิชรา เรืองดารกานนท์	คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
พญ.เบญจพร ปัญญาฉาย	โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์
ผศ.พิมภา สุตธา	คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ภัทรา สง่า	คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
รศ.ระวีวรรณ ชุ่มพฤษ	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รศ.ดร.ลดาวัลย์ ประทีปชัยกูร	คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผศ.วัฒนา ศรีพจนารถ	คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผศ.ดร.สุธรรม นันทมงคลชัย	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร.อุไรพร จิตต์แจ้ง	สถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จได้ด้วยความร่วมมือและความอนุเคราะห์ของหลายฝ่าย หลายท่านและหลายหน่วยงาน ซึ่งคณะวิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

คณะวิจัยขอขอบพระคุณพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูของเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่งในการเก็บข้อมูลครั้งนี้

ในการเก็บข้อมูลภาคสนามของจังหวัดนนทบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดนครนายก จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแพร่ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิจิตร จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครพนม จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดภูเก็ต จังหวัดสงขลา และจังหวัดพัทลุง คณะวิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากท่านสาธารณสุขจังหวัดที่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ประสานงานในการเก็บข้อมูล จัดทำทะเบียนกลุ่มตัวอย่างและร่วมอยู่ในทีมเก็บข้อมูลระดับจังหวัดสำหรับการเก็บข้อมูลในภาคกลางได้รับความร่วมมือจากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

คณะวิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) เป็นอย่างสูง ที่ได้มีเมตตาชี้แนะคณะวิจัยเกี่ยวกับความหมายของพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กและการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ตลอดระยะเวลาของการดำเนินการวิจัยจนถึงการวิเคราะห์และรายงานผล คณะวิจัยได้รับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง จากศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ และศาสตราจารย์ ดร.จรรยาสุวรรณหัตถ์ คณะวิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ ที่นี้

คณะวิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวช วัฒนา ศาสตราจารย์นายแพทย์อารี วัลยะเสวี ศาสตราจารย์นายแพทย์วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ และศาสตราจารย์เกียรติคุณแพทย์หญิงเพ็ญศรี พิษยสนิท ที่กรุณาให้ความเห็นต่อการวิเคราะห์และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ในการสร้างเครื่องมือวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลพัฒนาการด้านสติปัญญาและด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม-จริยธรรม คณะวิจัยได้รับความอนุเคราะห์จาก Dr. A J Capute, Dr. A S Carter, Dr. M J Briggs-Gowan, นายแพทย์ชัย กฤติยาภิชาติกุล และนายแพทย์สมชาย ลีทองอิน ให้นำเครื่องมือมาพัฒนาใช้ในโครงการวิจัยนี้

การจัดทำรายงานวิจัยชุดนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความสามารถและความอุตสาหะในการ
ตรวจ แก้ไขต้นฉบับของนางอารีรักษ์ พิชนิไพบุลย์ ในการพิมพ์ต้นฉบับของ นางประนอม บุญพันธ์
นางสาวถวิล รักษ์วงศ์ และนางวิไล จัตรวีระโยธิน คณะวิจัยขอขอบคุณ ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายที่สุดนี้ คณะวิจัยขอขอบพระคุณศาสตราจารย์นายแพทย์วิจารณ์ พานิช อดีตผู้อำนวยการ
การสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ผู้จุดประกายให้เกิดโครงการวิจัยนี้โดยการเริ่มชุดโครงการวิจัย
เด็ก เยาวชน และครอบครัว และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้

พ.ญ. ลัดดา เหมาะสุวรรณ

ในนามคณะวิจัยโครงการวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย

คณะวิจัย

รศ.พญ.ลัดดา เหมาะสุวรรณ (หัวหน้าโครงการ)	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รศ.พญ.ศิริกุล อิศรานุรักษ์ (รองหัวหน้าโครงการ)	สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.กัลยา นิติเรืองจรัส	คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
พญ.จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รศ.ดร.จิตตินันท์ เดชะคุปต์	คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผศ. ดร.จิราพร ชมพิกุล	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล
นพ.ชาญวิทย์ พรนภดล	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
นพ.ชาญยุทธ์ สุขคุณภิญโญ	กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
อาจารย์ถวัลย์ เนียมทรัพย์	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
พญ.นันทา อ่วมกุล	โรงพยาบาลยูวประสาทไทรโยปถัมภ์
รศ.พญ.นิชรา เรืองดาร์กานนท์	คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
พญ.เบญจพร ปัญญาียง	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผศ.พิมพ์ภา สุตรา	คณะพยาบาลศาสตร์
อาจารย์ภัทรา สง่า	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รศ.ระวีวรรณ ช่อมพฤกษ์	คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รศ.ดร.ลดาวลัย์ ประทีปชัยกูร	คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผศ.วัฒนา ศรีพจนารถ	คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผศ.ดร.สุธรรม นันทมงคลชัย	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร.อุไรพร จิตต์แจ้ง	สถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล

แนะนำโครงการ

โครงการวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย : ปัจจัยคัดสรรด้านครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ได้รับความสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

วัตถุประสงค์ของโครงการ

วัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อศึกษาพัฒนาการของเด็กไทยทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา และด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรม พร้อมกันแบบเป็นองค์รวม และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทยและปัจจัยด้านครอบครัวกับพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็ก

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กวัย 1-18 ปี ในด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา และด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรม
2. เพื่อศึกษาลักษณะของครอบครัวไทยและการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัว
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัว ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูกับพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็ก

นิยามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

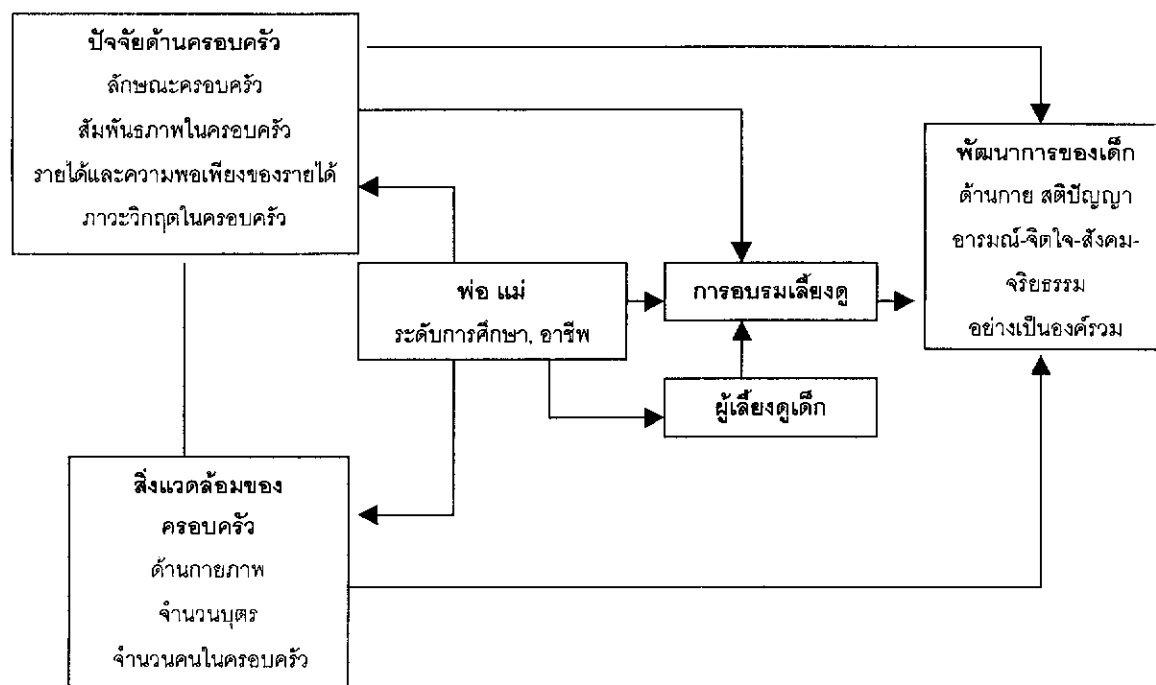
เด็ก หมายถึง ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่อาศัยอยู่กับครอบครัวไม่ต่ำกว่า 6 เดือนต่อปี เด็กที่ไม่ได้อยู่กับครอบครัว เช่น อยู่โรงเรียนประจำ อยู่หอพัก เด็กเร่ร่อน เป็นต้น จึงไม่รวมอยู่ในการศึกษา

ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยต้องมีผู้ใหญ่อย่างน้อย 1 คน และเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 18 ปี ที่อยู่อาศัยร่วมกันเป็นประจำ (ไม่ต่ำกว่า 6 เดือนต่อปี) โดยมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดหรือทางกฎหมาย

การอบรมเลี้ยงดูเด็ก หมายถึง การตอบสนองความต้องการของเด็กทุกด้านตามวัย ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา และสังคม ตลอดจนการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคม

พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็ก หมายถึง สภาวะที่เด็กมีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถตามวัยของเด็กในด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์จิตใจ สังคม และจริยธรรมอย่างสมดุล

กรอบการวิจัย

วิธีวิจัย

เป็นการศึกษาแบบตัดขวางครอบครัวที่มีเด็กอายุ 1-18 ปี อยู่ด้วย ที่ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ แบบวัดพัฒนาการ การชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง และวัดสมรรถภาพทางกาย เพื่อรวบรวมข้อมูลในการตอบคำถามการวิจัยในด้านทิศทางและขนาดของความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ เสริมด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในกลุ่มตัวอย่างย่อย เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของค่านิยม ความเชื่อของผู้เลี้ยงดูเด็ก วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นกับพัฒนาการของเด็ก

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ ครอบครัวทั่วไปในประเทศไทยที่มีเด็กอายุ 1-18 ปี อาศัยอยู่ในครอบครัวเป็นประจำ

แผนการสุ่มตัวอย่าง (Sampling design) ในการศึกษาเชิงปริมาณ ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างครอบครัวทั่วประเทศจำนวน 9,594 ครอบครัว โดยแผนการเลือกตัวอย่างที่ใช้เป็นแบบ Stratified Three-Stage Sampling เนื่องจากแต่ละพื้นที่อาจมีการเลี้ยงดูเด็กที่แตกต่างกันจึงจัดให้ภาคเป็น สตราตัม (Stratum) ซึ่งมีทั้งหมด 5 สตราตัม ได้แก่ ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร) ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร

การเลือกตัวอย่างขั้นที่หนึ่ง (First-stage sampling) สำหรับภาคแต่ละภาค แบ่งเป็น ตอนบน และตอนล่าง สุ่มเลือก 2 จังหวัดจากแต่ละตอน ได้ทำการสุ่มเลือกจังหวัดตัวอย่าง โดยให้ความน่าจะเป็นในการเลือกเป็นปฏิภาคกับจำนวนครัวเรือนของจังหวัดนั้นๆ ได้จำนวนตัวอย่าง 16 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่, แพร่, นครสวรรค์, พิจิตร, นนทบุรี, สระบุรี, นครนายก, สมุทรสาคร, สุรินทร์, ชัยภูมิ, ขอนแก่น, นครพนม, พัทลุง, สงขลา, ภูเก็ต และนครศรีธรรมราช สำหรับ กรุงเทพมหานคร ได้ทำการสุ่มตัวอย่างเขตในกรุงเทพมหานครมา 16 เขต

การเลือกตัวอย่างขั้นที่สอง (Second-stage sampling) ในแต่ละจังหวัดตัวอย่าง ได้ทำการแบ่งออกเป็น 2 สตราตัมย่อย ตามลักษณะการปกครองคือ ในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล โดยแต่ละสตราตัมย่อยได้ทำการเลือกชุมชนอาคาร (เขตปฏิบัติงานในเขตเทศบาล) /หมู่บ้าน ตัวอย่างอิสระต่อกัน โดยให้ความน่าจะเป็นในการเลือกเป็นปฏิภาคกับจำนวนครัวเรือนของชุมชนอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่างนั้นๆ ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 533 ชุมชนอาคาร/หมู่บ้าน

การเลือกตัวอย่างขั้นที่สาม (Third-stage sampling) เลือกครัวเรือนภายในชุมชนอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มแบบมีระบบ (Systematic random sampling) สุ่มเลือกครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 1-18 ปี ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเป็นประจำจำนวน 18 ครัวเรือน โดยแบ่งเด็กเป็น 6 กลุ่มตามช่วงอายุได้แก่ กลุ่มอายุ 1-<3 ปี, 3-<6 ปี, 6-<10 ปี, 10-<13 ปี, 13-<16 ปี และ 16-18 ปี สุ่มตัวอย่างกลุ่มอายุละ 3 ครอบครัวต่อชุมชนอาคารหรือหมู่บ้านตัวอย่าง

สำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้กรอบตัวอย่าง (Sampling Frame) และแผนที่ชุมชนอาคาร ของปี พ.ศ. 2543 ซึ่งเป็นปีที่ทำสำมะโนประชากร ได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามภาคและเขตการปกครองรวมทั้งหมด 9,594 ครัวเรือน ส่วนการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างผู้เลี้ยงดูเด็กจำนวน 216 คน และในเด็กโตจำนวน 108 คน โดยคณะวิจัยเป็นผู้เลือกตัวอย่างจากครอบครัวที่ถูกสุ่มเป็นตัวอย่างในการศึกษาเชิงปริมาณ

การกระจายของกลุ่มตัวอย่าง

จากการเก็บข้อมูลตัวอย่างทั้งสิ้น 9,594 ครัวเรือน คงเหลือครัวเรือนที่เข้าข่ายตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาจำนวน 9,488 ครัวเรือน (ร้อยละ 98) เป็น เด็กปฐมวัย (อายุ 1-<6 ปี) จำนวน 3,156 คน เด็กวัยเรียน (อายุ 6-<13 ปี) จำนวน 3,178 คน และเด็กวัยรุ่น (อายุ 13-18 ปี) จำนวน 3,154 คน โดยมีการกระจายของกลุ่มตัวอย่างตามภาคดังตาราง

การกระจายของกลุ่มตัวอย่าง แยกตามเพศ เขตการปกครอง และภาค

	เด็กอายุ 1-18 ปี (คน)	เด็กอายุ 1-<3 ปี (คน)	เด็กอายุ 3-<6 ปี (คน)	เด็กอายุ 6-<10 ปี (คน)	เด็กอายุ 10-<13 ปี (คน)	เด็กอายุ 13-<16 ปี (คน)	เด็กอายุ 16-18 ปี (คน)
รวมทั้งประเทศ	9488	1571	1585	1589	1589	1586	1568
เพศ							
- ชาย	4606	843	791	763	778	730	701
- หญิง	4882	728	794	826	811	856	867
เขตการปกครอง							
- ในเขตเทศบาล (รวม กทม.)	4917	816	823	823	825	820	810
- นอกเขตเทศบาล	4571	755	762	766	764	766	758
รายภาค							
- กรุงเทพฯ	1509	249	250	253	254	251	252
- ภาคกลาง	1992	328	333	334	335	333	329
- ภาคเหนือ	1959	331	333	332	330	333	330
- ภาคอีสาน	1998	335	334	334	335	334	326
- ภาคใต้	2000	328	335	336	335	335	331

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยมีทั้งสิ้น 6 ชุด จำแนกตามระยะพัฒนาการของเด็กดังนี้ คือ ชุดเครื่องมือสำหรับเด็กอายุ 1-<3 ปี, ชุดเครื่องมือสำหรับเด็กอายุ 3-<6 ปี, ชุดเครื่องมือสำหรับเด็กอายุ 6-<10 ปี, ชุดเครื่องมือสำหรับเด็กอายุ 10-<13 ปี, ชุดเครื่องมือสำหรับเด็กอายุ 13-<16 ปี และชุดเครื่องมือสำหรับเด็กอายุ 16-18 ปี เครื่องมือเหล่านี้ โครงการได้จากการคัดสรรและพัฒนาขึ้นโดยทีมวิจัย และได้มีการทดสอบเครื่องมือก่อนนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลจริง รวมระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนาเครื่องมือประมาณ 1 ปี โดยเริ่มในปี พ.ศ. 2544

วิธีใช้เครื่องมือมีหลายวิธี ได้แก่ (ก) วิธีสัมภาษณ์ : ใช้กับแบบเก็บข้อมูลพื้นฐานครอบครัวและเด็ก, แบบสัมภาษณ์การอบรมเลี้ยงดูเด็ก, แบบสัมภาษณ์ภาวะวิกฤตในครอบครัว, แบบวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว, แบบสัมภาษณ์/สังเกตสภาพแวดล้อมของบ้าน, แบบวัดพัฒนาการอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรม (ข) วิธีทดสอบ : ใช้กับแบบทดสอบ Capute, แบบทดสอบ DAP, แบบทดสอบ Gesell, แบบทดสอบ PLS, แบบทดสอบ Naming test และแบบทดสอบ TONI-3 และ (ค) วิธีตรวจวัด : ใช้กับแบบเก็บข้อมูล Anthropometry & Fitness

การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลภาคสนาม มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบระดับต่างๆ ได้แก่ หัวหน้าโครงการ ผู้จัดการภาค ผู้จัดการจังหวัด หัวหน้าทีมเก็บข้อมูล และพนักงานเก็บข้อมูล เจ้าหน้าที่เหล่านี้ได้รับการฝึกอบรม ซึ่งจัดแยกตามระดับความรับผิดชอบ คือ ระดับการบริหารจัดการ และระดับปฏิบัติการ ทำการเก็บข้อมูลในระหว่างเดือนกันยายน - ธันวาคม 2544 รวมระยะเวลาประมาณ 4 เดือน ในระหว่างปฏิบัติงานสนาม ได้มีการติดตามนิเทศงานเป็นระยะๆ ตลอดคาบงาน

การจัดการกับข้อมูลและการควบคุมคุณภาพ

แบบสอบถามของโครงการมี 58 ชนิด ในการจัดการข้อมูล ได้ออกแบบฐานข้อมูลให้สอดคล้องกับการใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์สรุปผลการวิจัย จัดทำคู่มือและอบรมพนักงาน โดยใช้โปรแกรม Epi info 6.0 สำหรับการป้อนข้อมูล สำหรับการควบคุมคุณภาพ ในขั้นบรรณาธิกรณรหัส ได้สุ่มตรวจสอบ 10% ของปริมาณงาน ในขั้นบันทึกข้อมูล ได้ควบคุมความถูกต้องในการบันทึกข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และทำการบันทึกข้อมูลซ้ำ 2 ครั้ง และเมื่อได้เพิ่มข้อมูลแล้ว มีการตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งด้วยการตรวจสอบความแนบเนียนของข้อมูลตามเงื่อนไขของแบบเก็บข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ตรวจสอบความเป็นไปได้ของค่าที่บันทึกด้วยค่าสถิติพรรณนา และกระทบยอดรวมที่ควรจะเป็นด้วยการทำตารางไขว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แบ่งเด็กที่มีอายุระหว่าง 1-18 ปี ออกเป็น 3 กลุ่มอายุ คือ เด็กปฐมวัย (อายุ 1 - <6 ปี) เด็กวัยเรียน (อายุ 6 - <13 ปี) และเด็กวัยรุ่น (อายุ 13 - 18 ปี) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา เพื่อการนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นของปัจจัยด้านครอบครัว และ พัฒนาการของเด็กด้านต่างๆ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ สำหรับการนำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัย ค่าเปอร์เซ็นต์ไคล์ พร้อมทั้งนำเสนอในรูปของตารางและกราฟที่เหมาะสม

สถิติเชิงอ้างอิง

1. การประมาณค่า (Estimation procedure) ในการประมาณค่าของพัฒนาการของเด็กในประเทศไทย เช่น ค่าเฉลี่ยของระดับสติปัญญาของเด็กไทย ความชุกของภาวะโภชนาการของเด็กไทย เป็นต้น ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลประชากรจากการทำสำมะโนประชากรในปี พ.ศ. 2543 ในการประมาณค่าของพัฒนาการของเด็กไทยจำแนกตามอายุและเพศ

2. Bivariate analysis เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการของเด็กกับการอบรมเลี้ยงดูและปัจจัยด้านครอบครัวแต่ละด้าน

- ในการศึกษาและทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละคู่ในเบื้องต้น ใช้ Chi-square test, Fisher's exact test, Correlation analysis

- ในการศึกษาและทดสอบขนาดของความสัมพันธ์สอดคล้อง (agreement) ของตัวแปรเชิงคุณภาพแต่ละคู่ ใช้ Kappa Statistic

- ในการเปรียบเทียบและทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance)

3. Multivariate Analysis เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการของเด็กกับการอบรมเลี้ยงดูและอิทธิพลของทุกๆ ปัจจัยร่วมกัน

3.1 Logistic Regression และ Polytomous Regression เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการของเด็กกับปัจจัยต่างๆ โดยที่พิจารณาอิทธิพลของทุกๆ ปัจจัยร่วมกัน โดยควบคุมตัวแปร ภาค เขตการปกครอง เพศและอายุของเด็ก ใช้ Binary Logistic Regression เมื่อตัวแปร "การพัฒนาการของเด็ก" เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม เช่น พัฒนาการของเด็กด้านสติปัญญา (< 90 , ≥ 90) และใช้ Polytomous Regression เมื่อแบ่งตัวแปร "การพัฒนาการของเด็ก" ออกเป็น 3 กลุ่ม เช่น ภาวะโภชนาการของเด็ก แบ่งเป็น ผอม ตามเกณฑ์อ้วน

3.2 Principal Components Analysis เพื่อลดจำนวนตัวแปรหรือจัดกลุ่มตัวแปรก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ต่อไป เช่น ตัวแปรด้านพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็ก ตัวแปรด้านการเลี้ยงดูเด็ก ในการกำหนดว่าจะใช้กี่องค์ประกอบ (Component) จะพิจารณาจากค่า Eigenvalue ที่มีค่ามากกว่า 1 ขึ้นไป พร้อมทั้งพิจารณา Scree plot ซึ่งเป็นกราฟระหว่างองค์ประกอบ (แกน X) และความแปรปรวนรวม (Eigenvalue) ของแต่ละองค์ประกอบ (แกน Y) โดยจุดที่แสดงการแบ่งแยกที่ชัดเจนระหว่างความชันและความลาดขององค์ประกอบ จุดนั้นจะใช้เป็นการกำหนดจำนวนองค์ประกอบ เนื่องจากหน่วยการวัดของตัวแปรแตกต่างกันจึงใช้ค่ามาตรฐานของตัวแปรในการทำ Principal Components Analysis

3.3 Path Analysis เป็นการวิเคราะห์อิทธิพลเพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้ Path Analysis เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลโดยตรง (direct effects) และโดยอ้อม (indirect effects) ต่อพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็ก และสร้างโมเดลสำหรับการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปร (Path Model)

หนังสือชุด

โครงการวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย

หนังสือชุดจากโครงการวิจัยนี้มี 10 เล่ม เล่ม 1 เป็นบทสรุปข้อค้นพบสำคัญทั้งหมดจากโครงการ เล่ม 2-10 เป็นรายงานละเอียดของแต่ละประเด็น

เล่ม 1 เด็กไทยวันนี้ เป็นอยู่อย่างไร

ลัดดา เหมาะสุวรรณ, ศิริกุล อิศรานุรักษ์, นิษฐา เรืองดาราภานนท์, สุธรรม นันทมงคลชัย, ภัทรา สง่า,

กัลยา นิตีเรืองจรต์, จิราพร ชมพิบูล และคณะวิจัยโครงการวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย

เนื้อหา: บทนำ ทบทวนวรรณกรรม วิธีวิจัย สถานภาพของครอบครัวศึกษา สภาวะสุขภาพและสังคมของเด็กไทย การอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย การเจริญเติบโตและภาวะโภชนาการของเด็กไทย พัฒนาการและเขาวงกตปัญญาของเด็ก พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมของเด็กไทย พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย สรุปข้อเสนอแนะ

เล่ม 2 การวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย : เครื่องมือและระเบียบวิธีวิจัย

กัลยา นิตีเรืองจรต์ บรรณาธิการ

เนื้อหา: ระเบียบวิธีวิจัย การพัฒนาและทดสอบชุดเครื่องมือ วิธีการเก็บข้อมูล การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูล การจัดการตัวแปรที่ศึกษา

เล่ม 3 สถานภาพครอบครัวศึกษา

ภัทรา สง่า บรรณาธิการ

เนื้อหา: สถานภาพครอบครัว สภาพแวดล้อมของครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว ภาวะวิกฤตในครอบครัว สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

เล่ม 4 สภาวะสุขภาพและสังคมของเด็กไทย

ลัดดา เหมาะสุวรรณ บรรณาธิการ

เนื้อหา: ข้อมูลทั่วไปของเด็ก ผู้อุปการะและผู้เลี้ยงดูเด็ก การได้รับวัคซีน การเจ็บป่วยต้องนอนโรงพยาบาล พัฒนาการทางเพศและพฤติกรรมทางเพศ พฤติกรรมเสี่ยงด้านอุบัติเหตุจราจร พฤติกรรมเสี่ยงด้านการสูบบุหรี่ ดื่มแอลกอฮอล์ และการใช้สารเสพติด การถูกกระทำรุนแรงโดยครอบครัวและพฤติกรรมรุนแรงของเด็ก พัฒนาการของแรงงานเด็กในครัวเรือนไทย

เล่ม 5 การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทย : ข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ

สุธรรม นันทมงคลชัย บรรณาธิการ

เนื้อหา: การทบทวนวรรณกรรม การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของครอบครัวไทย การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยเรียนของครอบครัวไทย การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นของครอบครัวไทย บทวิเคราะห์การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทยและข้อเสนอแนะ

เล่ม 6 พัฒนาการด้านกายของเด็กไทย : การเจริญเติบโต ภาวะโภชนาการ และสมรรถภาพทางกาย

ลัดดา เหมาะสุวรรณ บรรณาธิการ

เนื้อหา: การเจริญเติบโตและภาวะโภชนาการของเด็กไทย สมรรถภาพทางกายของเด็กวัย 6-18 ปี

เล่ม 7 พัฒนาการและเขาวนปัญญาของเด็กไทย

นิชรา เรืองดารกานนท์ บรรณาธิการ

เนื้อหา: พัฒนาการด้านสติปัญญาเด็กปฐมวัย (อายุ 12-35 เดือน) พัฒนาการด้านสติปัญญาเด็กก่อนวัยเรียน (อายุ 36-71 เดือน) พัฒนาการด้านสติปัญญาเด็กวัยเรียนและวัยรุ่น

เล่ม 8 พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม-จริยธรรมของเด็กไทย

ศิริกุล อิศรานุรักษ์

เนื้อหา: พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมของเด็กปฐมวัย พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมของเด็ก 6-10 ปี พัฒนาการด้านอารมณ์-สังคม-จริยธรรมในเด็กอายุ 10-18 ปี พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กไทย การเปลี่ยนแปลงพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ และสังคมของเด็กอายุ 1-18 ปี สรุปและข้อเสนอแนะ

เล่ม 9 พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย

ลัดดา เหมาะสุวรรณ บรรณาธิการ

เนื้อหา: พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็ก พัฒนาการแบบองค์รวมที่สมวัยของเด็ก ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย

เล่ม 10 เครื่องมือส่งเสริมพัฒนาการและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

ลัดดา เหมาะสุวรรณ, นิชรา เรืองดารกานนท์, เบญจพร ปัญญาภรณ์, อุไรพร จิตต์แจ้ง, ศิริกุล อิศรานุรักษ์

เนื้อหา: การจัดทำชุดเครื่องมือและติดตามพัฒนาการเด็กสำหรับครอบครัวและชุมชน เครื่องมือส่งเสริมพัฒนาการและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยไทย แบบบันทึกและติดตามพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยครอบครัว

สารบัญ

	หน้า
ABSTRACT	1
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	3
บทที่ 1 บทนำ สูตรรวม นันทมงคลชัย	9
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม สูตรรวม นันทมงคลชัย	13
บทที่ 3 วิธีการศึกษา สูตรรวม นันทมงคลชัย	21
บทที่ 4 การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของครอบครัวไทย ลดาวลัย ประทีปชัยกูร รวีวรรณ ชุ่มพฤษ์	27
บทที่ 5 การอบรมเลี้ยงดูเด็ควัยเรียนของครอบครัวไทย ศิริกุล อิศรานุรักษ์ ถวัลย์ เนียมทรัพย์	75
บทที่ 6 การอบรมเลี้ยงดูเด็ควัยรุ่นของครอบครัวไทย ลัดดา เหมาะสุวรรณ สูตรรวม นันทมงคลชัย	121
บทที่ 7 บทวิเคราะห์การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทยและข้อเสนอแนะ สูตรรวม นันทมงคลชัย	153
บรรณานุกรม	165

Abstract

CHILD REARING PRACTICES OF THAI FAMILIES: A QUANTITATIVE AND QUALITATIVE STUDY

Suthamn Nantamongkonchai, Laddawan Prateepchaikul, Rawewan Chaumpluk, Sirikul Isaranurug, Thawan Nieamsup, Ladda Mo-suwan

This study aimed to explore child rearing practices and their determinants of studied families in the Holistic Development of Thai Children study. The quantitative data were collected from 9,488 families with children aged 1-18 years old enrolled by a three stage stratified random sampling during September to December 2001. The qualitative data were collected by in-depth interview of 209 mothers/caretakers sampled from subjects enrolled in the quantitative study.

Results: From the in-depth interview, expectation of mothers/caretakers of children of all age group was similar across regions i.e. expecting children to be good, smart and have good career. To achieve this goal, most of them worked hard to save money for education of their children. They mostly used verbal approach to guide their children to learn rather than being a role model in reading or learning by themselves. In regard to gender role, most caretakers still held on to the tradition way of teaching boys to be strong and girls to be obedient and keen on household chores.

From the multivariate analysis, the most important determinant of child rearing of all age group was maternal educational level. Mothers with high education were likely to nurture their children's development far better than mothers with only compulsory education or lower.

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รายงานการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย : ปัจจัยคัดสรรด้านครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อศึกษาค่านิยม ความเชื่อในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย วัยเรียนและวัยรุ่น รวมถึงศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดู และปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2544 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2545 กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กที่มีอายุระหว่าง 1-18 ปีทั่วทุกภาคของประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นมารดาเด็กจำนวน 9,488 คน สำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ และ 209 คน สำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ และการศึกษานี้ได้แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มเด็กปฐมวัย (อายุ 1-6 ปี) เด็กวัยเรียน (อายุ 6-13 ปี) และเด็กวัยรุ่น (อายุ 13-16 ปี) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบไคสแควร์ และ Binary logistic regression สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ผลการวิจัยพบลักษณะที่สำคัญดังนี้

ส่วนที่ 1 การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

ผู้เลี้ยงดูหลักเด็กปฐมวัย มากกว่าครึ่งเป็นแม่เด็ก รองลงมาเป็นยาย/ย่า พ่อเป็นอันดับที่ 3 และเป็นผู้รับผิดชอบครอบครัวในด้านการเงิน ส่วนกิจกรรมอื่นๆ อยู่ในความรับผิดชอบของแม่ เด็กส่วนใหญ่ถูกเลี้ยงดูที่บ้าน ส่วนน้อยที่ฝากเลี้ยงที่สถานเลี้ยงเด็ก ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่า พ่อแม่ส่วนใหญ่คาดหวังให้ลูกได้มีการศึกษาสูง มีงานทำที่ดี และเป็นที่พึ่งของครอบครัวในอนาคตได้ โดยมีแนวทางการเลี้ยงดูที่ปลูกฝังให้เด็กเป็นคนดี ไม่ก้าวร้าว เป็นการปลูกฝังให้เด็กเป็นผู้ยอมทำตาม เชื่อฟังผู้ใหญ่เป็นหลัก สำหรับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในแต่ละด้านสรุปได้ดังนี้

การส่งเสริมสุขภาพทั่วไป ข้าวเป็นอาหารหลักของเด็กวัยนี้ ผักมักเป็นอาหารที่เด็กไม่ชอบกิน โปรตีนที่ได้รับมาจากเนื้อสัตว์ เด็กได้อาหารประเภทลูกอม น้ำอัดลม ขนมถุง หรือ ฟาสต์ฟู้ดน้อย เด็กส่วนมากร้อยละ 90 ยังดื่มนมอยู่ ภาคอีสานเป็นภาคที่เด็กดื่มนมแม่มากกว่าภาคอื่น เมื่อเด็กมีอาการเจ็บป่วย ผู้เลี้ยงดูหลักจะพาไปหาหมอก่อนเป็นอันดับแรก เช่น ท้องเสีย ถ้ามีไข้สูง จะเช็ดตัวก่อนพาไปหาหมอ ในส่วนของการป้องกันอุบัติเหตุ คอยเฝ้าระวังในช่วงที่เด็กเล่น แต่ส่วนใหญ่ ไม่มีพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุจากจรรยาให้ลูก คือไม่เคยคาดเข็มขัดนิรภัยให้ลูกหรือสวมหมวกนิรภัย

การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา มากกว่า ร้อยละ 90 มีการเตรียมพร้อมด้านการเรียนให้เด็ก โดยการสอนนับเลข อ่าน ก.ไก่ บางส่วนก็ฝึกให้ลูกช่วยเหลือตนเอง เช่น กินข้าว น้ำด้วยตนเอง สิ่งที่ใช้ในการเลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่เป็นโทรทัศน์ มากกว่าร้อยละ 95 ของเด็กวัยนี้ มีโทรทัศน์ที่บ้าน เด็กเล็ก (อายุ 1-<3 ปี) ใช้เวลาในการดูโทรทัศน์เฉลี่ยวันละ 1.7 ชั่วโมง เด็กโต (อายุ 3-<6 ปี) 2.3 ชั่วโมง รายการที่ดูส่วนมากดูตามผู้เลี้ยงดูหลัก มีเพียง ร้อยละ 36 ที่เลือกรายการให้เด็กดู รายการที่เลือกเป็นอันดับแรก เป็นการ์ตูน รองลงมาเป็นรายการเด็ก ของเล่น ส่วนใหญ่เป็นของเล่นที่ฝึกการเคลื่อนไหวแขนขา รองลงมาเป็นของเล่นที่ฝึกเด็กใช้นิ้วมือ ชิดเขียนระบายสี

การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรม ข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่าผู้เลี้ยงดูหลักในภาคกลางยังคงร้องเพลงพื้นบ้านให้เด็กฟัง เพื่อกล่อมให้เด็กหลับ เพลงที่ร้องจะมีเนื้อหาที่สอนเด็กไปในตัว มากกว่าร้อยละ 50 ของเด็กวัยนี้ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมด้วยการพาไปเที่ยวห้างสรรพสินค้า/ตลาด/ร้านค้า เป็นประจำ ประมาณร้อยละ 80-90 ไม่เคยพาลูกไปพิพิธภัณฑ์ หรือร่วมกิจกรรมเข้าค่ายและทัศนศึกษาของโรงเรียน เด็กโตส่วนใหญ่มักได้รับผิดชอบต่อตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน โดยแม่เป็นผู้ตรวจสอบ พฤติกรรมของแม่ที่แสดงถึงความรักลูก คือ การสัมผัสทางกาย เช่น โอบ กอด และใช้การว่ากล่าวตักเตือนเมื่อเห็นลูกทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ในส่วนของการส่งเสริมพัฒนาการด้านจริยธรรม พ่อแม่สอนลูกให้รู้จักไหว้ผู้ใหญ่หรือเมื่อได้รับของ แบ่งปัน ขอโทษและให้อภัย ไม่พูดโกหก ไม่หยิ่งของผู้อื่น

สำหรับปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กทุกด้าน ทั้งด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไป การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรม และการส่งเสริมแบบองค์รวม คือ การศึกษาแม่ โดยแม่ที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป มีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านได้ดีกว่าแม่ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ในขณะที่ปัจจัยครอบครัวด้านอื่น ที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูอย่างน้อยสองด้านขึ้นไป ได้แก่ การศึกษาพ่อ สถานภาพสมรสพ่อแม่ ผู้ใช้เวลาในการเลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะครอบครัว อาชีพแม่ รายได้ครอบครัว สภาพแวดล้อมในบ้าน และจำนวนบุตรในครอบครัว

จึงเห็นได้ว่า แม่ซึ่งเป็นผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กปฐมวัย เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากที่สุด โดยเฉพาะระดับการศึกษา การกำหนดนโยบายเรียนฟรี 12 ปี จึงเป็นนโยบายที่ควรได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ รวมทั้งการส่งเสริมสุขภาพของสตรีต่อไป

ส่วนที่ 2 การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยเรียน

การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยเรียน ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มเข้าสู่ระบบของการศึกษาอย่างเต็มรูปแบบ การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยนี้ครอบคลุมถึงการแนะนำ สั่งสอน ฝึกฝน เพื่อมุ่งให้เด็กประพฤติดี มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ รู้จักควบคุมตนเอง รวมถึงให้มีสติปัญญาดี เจตนิยาลด สดสุขภาพ แข็งแรง อารมณ์แจ่มใส และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ผลการศึกษา พบว่า โดยรวมผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่คาดหวังให้เด็กตั้งใจเรียนหนังสือ เรียนจบสูงๆ มีงานที่ดีทำ สามารถเลี้ยงตัวเองได้ เพื่อให้บรรลุความคาดหวังนั้น ผู้เลี้ยงดูหลักได้ทำงานหาเงินเตรียมไว้ส่งเด็กให้เรียนสูงๆ สำหรับแหล่งที่มาของแนวทางการเลี้ยงดูเด็กมาจากประสบการณ์และความคิดของผู้เลี้ยงดูหลักเอง โดยแนวทางการเลี้ยงดูเด็กชาย เด็กหญิง ไม่แตกต่างกันในเรื่องการเรียน แต่จะเลี้ยงให้เด็กชายเข้มแข็งอดทน มีระเบียบวินัย และให้ห่างไกลยาเสพติด ส่วนเด็กหญิงจะสอนให้มีความเรียบร้อย พุดจาไพเราะ รับผิดชอบต่องานบ้าน และให้รักนวลสงวนตัว เมื่อพิจารณารายละเอียดของกิจกรรมการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย (การดูแลสุขภาพทั่วไป) พบว่า การให้เด็กกินลูกอม/เยลลี่ น้ำอัดลม หรือขนมถุงอยู่ในอัตราส่วนที่สูง และการดูแลสุขภาพทั่วไปที่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครองของผู้เลี้ยงดูหลักเด็กทั้ง 2 กลุ่มอายุ (อายุ 6-< 10 ปี และอายุ 10-<13 ปี) คือ การให้ดื่มน้ำอัดลมและการให้กินอาหารฟาสต์ฟู้ด ส่วนการดูแลสุขภาพทั่วไปที่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครองเฉพาะในกลุ่มผู้เลี้ยงดูหลักเด็กอายุ 6-<10 ปี ได้แก่ การให้เด็กกินผัก สำหรับเด็กอายุ 10-<13 ปี ได้แก่ การดื่มนม นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กส่วนใหญ่ไม่ชอบทานผัก ผู้เลี้ยงดูหลักจึงต้องบังคับเป็นส่วนใหญ่ ในเรื่องกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา พบว่า การสอน/ดูแลให้ทำการบ้าน การติดตามผลการเรียน การชวนให้ลูกอ่านหนังสือด้วยกันจะลดลงเมื่อเด็กโตขึ้น และกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาที่สัมพันธ์กับเขตการปกครองของผู้เลี้ยงดูหลักเด็กทั้ง 2 กลุ่มอายุ คือ การสอน/ดูแลให้ทำการบ้าน และการจัดหาหนังสือเสริม ส่วนกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาที่สัมพันธ์กับเขตการปกครองเฉพาะในกลุ่มผู้เลี้ยงดูหลักเด็กอายุ 10-<13 ปี คือ การติดตามผลการเรียน การพูดคุยสอบถาม และการแนะนำรายการโทรทัศน์ เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้เลี้ยงดูหลักทุกคนได้สอนให้เด็กรับผิดชอบเรื่องการเรียนรู้ แต่รูปแบบการสอนหรือการช่วยเหลือแตกต่างกันไปตามลักษณะของผู้เลี้ยงดูหลัก และสุดท้ายกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรม พบว่า มีแบบแผนการเลี้ยงดูที่ใกล้เคียงกันทั้ง 2 กลุ่มอายุ (อายุ 6-<10 ปี และอายุ 10-<13 ปี) ยกเว้นบางเรื่องที่ให้โอกาสเด็กมากขึ้นเมื่อเด็กโตขึ้น เช่น การไปทัศนศึกษา การไปเข้าค่าย การให้แสดงความคิดเห็น ส่วนกิจกรรมที่ทำในสัดส่วนที่ลดลงเมื่อเด็กโตขึ้น คือ การพาไปบ้านญาติ สวนสาธารณะ ตลาด/ห้าง การทำของเล่นให้เด็ก และการแสดงออกว่ารัก โดยการอบรมเลี้ยงดูของผู้เลี้ยงดูหลักจะเน้นไปในเรื่องของการสอนด้วยวาจา

เป็นหลัก และผู้เลี้ยงดูหลักมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหลายประการ เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มเหล้า และเมา

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กทุกด้าน และแบบองค์รวม ได้แก่ การศึกษาแม่ ผู้ใช้เวลาในการเลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ และสัมพันธภาพในครอบครัว โดยแม่ที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปมีโอกาที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านได้ดีกว่าแม่ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ และมีสัมพันธภาพในครอบครัวแบบไม่สมดุล มีโอกาที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านน้อยกว่าครอบครัวที่พ่อแม่เป็นผู้เลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่และครอบครัวแบบสมดุล ส่วนปัจจัยครอบครัวด้านอื่นที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูอย่างน้อยสองด้านขึ้นไป ได้แก่ การศึกษาพ่อ อาชีพแม่ สถานภาพสมรสของพ่อแม่ จำนวนบุตรในครอบครัว และรายได้ครอบครัว ดังนั้นจึงควรรณรงค์ให้ครอบครัวไทยมีลูกเมื่อพร้อม ทั้งทางด้านการศึกษา สภาพเศรษฐกิจและสังคม ความรู้ในการเลี้ยงดูลูก และสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับลูก

ส่วนที่ 3 การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่น

ครอบครัวไทยที่มีบุตรอยู่ในช่วงวัยรุ่นอายุระหว่าง 13 –18 ปี โดยมากจะมีแม่เป็นผู้เลี้ยงดูหลัก ซึ่งลักษณะของการคาดหวังที่มีต่อเด็กจะคล้ายคลึงกับกลุ่มเด็กปฐมวัยและวัยรุ่น นั่นคือ พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูในภูมิภาคต่างๆ ทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร มีความคาดหวังโดยอยากให้ลูกเป็นคนดี ตั้งใจเรียนหนังสือ และเรียนจบสูงๆ ต่อไปจะได้ทำงาน และประกอบอาชีพที่ดี ซึ่งความคาดหวังด้านอาชีพนี้มีความชัดเจนมากขึ้นเมื่อเด็กก้าวเข้าสู่วัยรุ่น อย่างไรก็ตามความคาดหวังในการประกอบอาชีพนี้มีความแตกต่างกันระหว่างผู้เลี้ยงดูในเขตเมืองและเขตชนบทซึ่งส่วนใหญ่ยังอยากให้ลูกรับราชการเป็นแพทย์ พยาบาล ครู ทหาร ตำรวจ ในขณะที่ผู้เลี้ยงดูที่อยู่ในเขตเมือง และกรุงเทพมหานครจะคาดหวังให้ทำงานรับราชการน้อยลง สำหรับการปฏิบัติของพ่อแม่เพื่อให้บรรลุความคาดหวังคือ ทำงานเก็บเงินส่งให้ลูกเรียนและพร้อมที่จะส่งเสียให้ลูกได้เรียนสูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ ส่วนแนวทางการอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝังเด็กก็จะสอดคล้องไปกับความคาดหวัง นั่นคือพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูมุ่งที่จะสอนและปลูกฝังให้เป็นเด็กดี ตั้งใจเรียนหนังสือ ไม่เกเร ช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน สอนให้รู้จักรับผิดชอบตนเอง นอกจากนั้น ยังเน้นเกี่ยวกับการคบเพื่อนที่ดี ไม่พากันไปติดยาเสพติด

เมื่อพิจารณาถึงแนวทางการอบรมเลี้ยงดูด้านการดูแลสุขภาพทั่วไป และการดูแลเมื่อยามเจ็บป่วยของผู้เลี้ยงดูพบว่า มีความแตกต่างจากกลุ่มเด็กปฐมวัยและวัยรุ่น นั่นคือ จะไม่ดูแลอย่างใกล้ชิดมากนักเพราะเห็นว่าเด็กโตแล้วและมักจะแข็งแรงไม่ค่อยเจ็บป่วย โดยโรคที่เด็กวัยนี้เป็นคือไข้หวัด ซึ่งดูแลโดยการให้ยาลดไข้รับประทาน ดูแลให้พักผ่อนมากขึ้น การปฏิบัติเช่นนี้ไม่

แตกต่างกันในกลุ่มพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูในเขตภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร แต่หลังจากที่ดูแลด้วยตนเองระยะหนึ่งแล้วอาการก็ยังไม่ดีขึ้นหรือยังไม่หาย ก็พาไปปรึกษาแพทย์แผนปัจจุบันที่โรงพยาบาล คลินิกหรือสถานอนามัย แล้วแต่ความสะดวก

ส่วนการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า ร้อยละ 97 ของครอบครัวเด็กมีโทรทัศน์อยู่ในบ้าน โดยผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.4) มีการดูโทรทัศน์พร้อมกับเด็กโดยรายการที่ดูพร้อมกันบ่อย 3 อันดับแรกคือ รายการข่าว ละคร และเกมโชว์หรือวาไรตี้โชว์ รายการโทรทัศน์ที่ผู้เลี้ยงดูพร้อมกับเด็กมีความแตกต่างระหว่างเพศ โดยรายการที่ดูพร้อมเด็กชายเป็นรายการข่าวมากกว่าที่ดูพร้อมเด็กหญิง ส่วนรายการที่ดูพร้อมกับเด็กหญิงมากกว่าเด็กชายคือละคร ครอบครัวเด็กไทยร้อยละ 11.9 มีคอมพิวเตอร์ให้ใช้ประโยชน์ โดยครอบครัวในเขตเทศบาลมีมากกว่านอกเขตเทศบาลประมาณ 5 เท่า นอกจากข้อมูลการดูโทรทัศน์และการมีคอมพิวเตอร์แล้ว ข้อมูลเชิงคุณภาพด้านการส่งเสริมสติปัญญาเด็กยังพบว่าผู้เลี้ยงดูทุกคนได้มีการสอนเด็กให้มีความมุ่งมั่นในการเรียน ให้อ่านหนังสือ ทำการบ้านในแต่ละวันให้เสร็จ มีการซื้อหนังสือหรืออุปกรณ์การเรียนทุกอย่างตามที่โรงเรียนจัดให้ นอกจากนั้นผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่ยังอยากให้เด็กได้เรียนพิเศษเพราะเห็นว่าเป็นประโยชน์สำหรับเด็ก แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องค่าเล่าเรียนและการเดินทางโดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในเขตชนบทเพราะต้องเดินทางมาเรียนในเมืองหรือต่างจังหวัด

ในขณะที่การอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจสังคม และจริยธรรม พบว่า ผู้เลี้ยงดูเด็กมีวิธีการแสดงออกว่ารักเด็ก โดยการทำเฉยๆ ไม่แสดงอะไร ใกล้เคียงกับการแสดงออกทางวาจาและคำพูด (ประมาณร้อยละ 33.0) ผู้เลี้ยงดูในเขตเทศบาลใช้การสัมผัสทางกายมากกว่านอกเขตเทศบาล เมื่อเด็กทำไม่ถูกต้องผู้เลี้ยงดูจะใช้วิธีการตักเตือน สั่งสอนมากกว่าดุตีและลงโทษทางกาย ร้อยละ 70.1 ร้อยละ 22.3 และ ร้อยละ 4.3 ตามลำดับ ผู้เลี้ยงดู ร้อยละ 68.9 มีเวลาให้กับเด็กเข้ามาพูดคุย ปรึกษาทุกวัน โดยจะพูดคุยกันหลังเลิกเรียนและตอนกินข้าวเย็น สำหรับการเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี พบว่าในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมามีคนในบ้านได้แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้เด็กเห็น ได้แก่ เล่นหวยได้ดิน ต้มเหล้าหรือเบียร์ในบ้าน สูบบุหรี่ในบ้าน เมากลับบ้านและเล่นไฟ ร้อยละ 64.9 ร้อยละ 57.3 ร้อยละ 56.6 ร้อยละ 32.6 และ ร้อยละ 9.8 ตามลำดับ

ส่วนการอบรมด้านเพศสัมพันธ์ พบว่าผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่สอนเด็กหญิงเรื่องการรักษาวงศ์วงศ์วานตัว และสอนเด็กชายให้เป็นสุภาพบุรุษ (ร้อยละ 86.8) โดยผู้เลี้ยงดูจะสอนเรื่องการรักษาวงศ์วงศ์วานตัวและวิธีคุมกำเนิดให้กับเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย ส่วนเด็กชายได้รับการสอนวิธีป้องกันโรคเอดส์มากกว่าเด็กหญิง เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลเชิงคุณภาพพบลักษณะคล้ายคลึงกัน นั่นคือ ผู้เลี้ยงดูจะมีการอบรมสั่งสอนในเรื่องบทบาททางเพศที่แตกต่างกันระหว่างเด็กชายเด็กหญิง โดยเด็กชายจะสอนให้รู้จักอดทน เข้มแข็ง ไม่อ่อนแอ ไม่รังแกผู้หญิงหรือผู้ที่อ่อนแอกว่า ในขณะที่ลูกสาวแม่

ส่วนใหญ่จะสอนให้เป็นคนเรียบร้อย รู้จักรักษาวลสงวนตัว ไม่ไปเที่ยวไหนกับผู้ชายสองต่อสอง ส่วนการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยพ่อแม่เกือบทั้งหมดยังไม่ได้สอนในเรื่องนี้ โดยเฉพาะเด็กอายุ 13-16 ปี โดยให้เหตุผลว่าเด็กยังเล็กอยู่ ยังไม่รู้เรื่องเพศ รวมถึงเด็กยังไม่ได้แสดงพฤติกรรมเสี่ยงให้เห็น นอกจากนั้น ยังมีผู้เลี้ยงดูบางส่วนบอกว่าไม่กล้าที่จะสอนลูกในเรื่องนี้ และคิดว่าโรงเรียนน่าจะสอนได้ดีกว่า

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กทุกด้านและแบบองค์รวม ได้แก่ การศึกษาแม่ และภาวะวิกฤตในครอบครัว โดยแม่ที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป มีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านได้ดีกว่าแม่ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ครอบครัวที่มีภาวะวิกฤตในครอบครัวสูง มีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน น้อยกว่าครอบครัวที่มีภาวะวิกฤตในครอบครัวระดับปานกลางและระดับต่ำ ในขณะที่ปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูอย่างน้อยสองด้านขึ้นไป ได้แก่ การศึกษาพ่อ สถานภาพสมรสของพ่อแม่ และสัมพันธภาพในครอบครัว

โดยสรุปแล้วปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กในทุกด้านและทุกกลุ่มอายุ ได้แก่ การศึกษาแม่ ดังนั้น การพัฒนาเด็กโดยมุ่งให้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมจึงควรพิจารณาที่การศึกษาแม่เป็นหลัก

บทที่ 1

บทนำ

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศในอนาคต เด็กที่เติบโตขึ้นมาภายในครอบครัวที่ได้รับความรักความอบอุ่น มีการอบรมเลี้ยงดูเอาใจใส่เป็นอย่างดีจากพ่อแม่รวมถึงญาติพี่น้องรอบข้าง ย่อมได้รับโอกาสที่จะมีพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยอย่างเหมาะสมโดยเฉพาะวัยระหว่างแรกเกิดถึง 2 ปี ซึ่งเป็นวัยที่เด็กยังดูแล และคุ้มครองตนเองไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องการการดูแลและเกื้อกูลจากผู้ใหญ่อีกทั้งวัยนี้ถือได้ว่าเป็นช่วงวิกฤตที่เด็กจะมีพัฒนาการต่อมาจากพัฒนาในครรภ์มารดาและก้าวเข้าไปสู่ช่วงของเด็กปฐมวัย และวัยเรียนต่อไป

ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยและวัยเรียน พ่อแม่และครอบครัวจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเจริญเติบโต และมีแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม เพราะเด็กในวัยนี้ถือได้ว่าเป็นช่วงที่สำคัญในการสร้างรากฐานของบุคลิกภาพและชีวิตรวมทั้งเด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เด็กจะมีความรู้สึกรับรู้สัมผัส ทั้งรูปทรง กลิ่นเสียง กายสัมผัส และการเรียนรู้จากประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดู ซึ่งจะส่งผลกระทบยาวต่อพัฒนาการในช่วงถัดไปของชีวิต

กลุ่มเด็กวัยอนุบาลการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวมีความสำคัญไม่น้อยกว่าวัยอื่นๆ เพราะเด็กวัยนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาสูง ซึ่งเด็กจะต้องมีการเรียนรู้และปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพสังคม กลุ่มเพื่อน และโรงเรียน รวมทั้งเด็กกลุ่มนี้มักจะบริโภคสินค้าและแฟชั่นใหม่ๆจากประเทศตะวันตกได้ง่าย ดังนั้นพ่อแม่จะต้องมีวิธีการอบรมเลี้ยงดู สั่งสอนให้เด็กรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีการตัดสินใจที่ควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง จึงจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข

การศึกษาลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กในประเทศตะวันตกที่ผ่านมา เช่น การศึกษาของ Boumrine (อ้างใน Bee,1995) ได้ชี้ให้เห็นการอบรมเลี้ยงดู 3 รูปแบบ คือการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ (Authoritarian) ซึ่งจะเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่เข้มงวดไม่รับฟังความคิดเห็น ไม่แสดงความรักต่อเด็ก การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ (Premisive) มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่รักและเอาใจใส่ ปลอ่ยตามใจเด็กไม่เข้มงวด และการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่และรับฟังเหตุผล (Authoritative) ส่วน

การศึกษาของ Brody และ Flar (1998) พบว่าการกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กโดยครอบครัวมีผลต่อพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อ สังคม ภาษาและช่วยลดปัญหาพฤติกรรมลงได้ นอกจากนั้นการศึกษาติดตามเด็กระยะยาวในประเทศนิวซีแลนด์ เมื่อเด็ก อายุ 3 ปี 5 ปี 7 ปี 9 ปี 13 ปี และ 15 ปี พบว่าการอบรมเลี้ยงดูที่อบอุ่นและการมีบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมที่ดีในครอบครัวในช่วงเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นมีผลทางบวกต่อสัมพันธภาพระหว่างแม่และลูกในด้านความใกล้ชิด ความสนิทสนม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และสามารถลดความขัดแย้งลงได้เป็นอย่างดี (Belsky et al, 2001)

สำหรับประเทศไทย การศึกษาถึงความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กในแต่ละวัยในสังคมไทยที่ผ่านมา พบว่าส่วนใหญ่มักจะเป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ และเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น การศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ แต่ละภูมิภาคของประเทศนั้นมีน้อยมาก เช่น การศึกษาของ สุมน และคณะ (2534) ทิศนา และคณะ (2536) ที่พบว่าค่านิยมความเชื่อในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ผู้เลี้ยงดู มีความแตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรมและสังคม และพบว่ารูปแบบหรือลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยนั้นมีหลายรูปแบบ เช่น แบบให้อิสระเชิงควบคุม แบบใช้อำนาจในการอบรมเลี้ยงดู แบบไม่คงเส้นคงวา และการเป็นแบบอย่าง เป็นต้น ซึ่งความเชื่อและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูในอดีตนั้น อาจมีความแตกต่างจากยุคสังคมปัจจุบันที่เป็นโลกของข้อมูลข่าวสาร คนในสังคมมีวิถีชีวิตคล้ายตะวันตกมากขึ้น รวมทั้งความคิด ความเชื่อ และธรรมเนียมการปฏิบัติอาจมีการเปลี่ยนแปลงไป

ดังนั้นการศึกษาถึงความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วิธีการการอบรมเลี้ยงดูเด็กในแต่ละวัยและแต่ละด้าน รวมถึงปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ภายใต้โครงการวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวม : ปัจจัยคัดสรรด้านครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพราะทำให้เห็นถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาคและอาจทำให้เห็นถึงลักษณะการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาค่านิยม ความเชื่อในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย วัยเรียน และวัยรุ่นของครอบครัวไทย
2. เพื่อศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย วัยเรียน และวัยรุ่นของครอบครัวไทย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ทั้งในกลุ่มเด็กปฐมวัย วัยเรียน และวัยรุ่นของครอบครัวไทย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษาครอบครัวไทยทั่วไป ที่มีเด็กอายุ 1-18 ปีบริบูรณ์ และศึกษาเฉพาะปัจจัยคัดสรรด้านครอบครัวรวมถึงปัจจัยภายนอกที่ผ่านทางครอบครัว ส่วนขอบเขตการอบรมเลี้ยงดู ศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิดของสภาวะความต้องการพื้นฐานของเด็กไทย (ส.พ.ด.)

นิยามที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เด็ก หมายถึง ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ตามความหมายในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติ พ.ศ. 2532 เนื่องจากข้อจำกัดของแบบวัดพัฒนาการด้านสติปัญญา เด็กกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นเด็กที่สามารถทำการทดสอบพัฒนาการด้านสติปัญญาได้ ดังนั้นเด็กกลุ่มตัวอย่างจึงต้องไม่มีความพิการที่เป็นอุปสรรคต่อการทำการทดสอบ ได้แก่ ตาบอดทั้ง 2 ข้าง แขนพิการ 2 ข้าง โดยไม่สามารถใช้อวัยวะอื่นทดแทนได้ เป็นต้น

ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งหมายรวมถึงผู้ใหญ่อย่างน้อย 1 คน และเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 18 ปี ที่อยู่อาศัยร่วมกันเป็นประจำ โดยมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดหรือทางกฎหมาย

การอบรมเลี้ยงดูเด็ก หมายถึง การตอบสนองความต้องการของเด็กทุกด้านตามวัย ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์จิตใจ และสังคม ตลอดจนการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคม

การอบรมเลี้ยงดูแบบองค์รวม หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวเด็กที่ตอบสนองความต้องการตามวัยของเด็กในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรมอย่างสมดุล

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ความหมายและความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู

เด็กเติบโตและพัฒนาในสังคมที่มีระบบโครงสร้างซ้อนกันเป็นชั้นๆ (Bronfenbrenner, 1979) จากครอบครัว เพื่อน เพื่อนบ้าน วัด โรงเรียน ตลอดจนถึงวัฒนธรรม เจตคติและอุดมคติของสังคม ระบบกฎหมาย ระบบบริการสุขภาพ สื่อมวลชน และระบบการปกครอง ซึ่งแม้เด็กไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์โดยตรง แต่มีอิทธิพลผ่านทางครอบครัว พัฒนาการทุกด้านของเด็กจึงเป็นผลพวงของปฏิสัมพันธ์ของระบบสังคมเหล่านี้กับตัวเด็ก ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับสังคมแวดล้อมเป็นแบบพลวัตที่มีปฏิสัมพันธ์เป็นลักษณะสองทาง (bidirectional) (Bell, 1968) โดยเด็กมีบทบาทเป็นทั้งผู้ตอบสนองและ ผู้ริเริ่ม เนื่องจากครอบครัวเป็นสังคมแรกที่ใกล้ชิดกับเด็กที่สุด มีอิทธิพลสูงต่อการเติบโตและพัฒนาการของเด็กทำหน้าที่หล่อหลอมและปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม และพฤติกรรมต่างๆ ของเด็ก มีผู้ให้คำจำกัดความของการอบรมเลี้ยงดูเด็กไว้หลากหลาย (ดวงเดือน และคณะ, 2528; รุจิระ, 2531; สุนน และคณะ, 2534) ซึ่งสรุปรวมได้ว่าหมายถึง การอบรมให้เด็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การเอาใจใส่ด้านสุขภาพกาย โภชนาการ และการสร้างนิสัย โดยการปฏิสัมพันธ์กับเด็ก การปฏิบัติตัว และสื่อความหมายต่อเด็กโดยการให้รางวัลและการลงโทษ สำหรับการศึกษานี้ให้คำจำกัดความของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก หมายถึง การตอบสนองความต้องการของเด็กทุกด้านตามวัย ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา และสังคม ตลอดจนการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังค่านิยม จริยธรรมและพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคม

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูในประเทศตะวันตก

Baumrind (อ้างถึงใน Bee, 1995) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูไว้ 3 ลักษณะ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ (Authoritarian) โดยจะเข้มงวดไม่รับฟังความคิดเห็น ไม่แสดงความรัก การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ (Permissive) รักและเอาใจใส่ แต่ปล่อยตามใจ ไม่เข้มงวด และการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่และรับฟังเหตุผล (Authoritative) Maccoby และ Martin (1983) ได้

เสนอเพิ่มเติมจาก Baumrind แบ่งการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวเป็น 2 มิติ คือ การควบคุมและคาดหวัง กับการยอมรับหรือการปฏิเสธลูก ทำให้สามารถแบ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบอำนาจนิยม (Authoritarian type) ซึ่งพ่อแม่เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ควบคุม โดยมีความอบอุ่นและตอบสนองต่อเด็กน้อย ทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจต่ำ และความสัมพันธ์กับเพื่อนไม่ดี

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ (Permissive type) ไม่มีระเบียบ ยอมตามเด็ก มีผลทำให้เด็กเอาแต่ใจตนเอง ขาดการควบคุมตนเอง มักขาดความรับผิดชอบ และมีแนวโน้มเป็นเด็กก้าวร้าว

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Authoritative type) พ่อแม่สนับสนุนให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง เด็กมีส่วนร่วมในการตั้งกฎเกณฑ์และตัดสินใจปัญหาาร่วมกัน เด็กเหล่านี้จะมีความภาคภูมิใจในตัวเอง มีความมั่นใจและรับผิดชอบ

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Neglecting type) เด็กถูกทอดทิ้ง ไม่มีใครสนใจเด็ก เด็กที่เติบโตในครอบครัวแบบนี้จะแย่ที่สุด มักต่อต้านสังคม ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ และมีแรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ต่ำ

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูในประเทศไทยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับในประเทศไทย จากการประมวณงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย ดวงเดือน และคณะ (2528) ได้จัดประเภทการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 5 แบบคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล แบบลงโทษทางจิต แบบควบคุม และแบบให้พึ่งตนเองเร็ว

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่บิดามารดารายงานว่าในการปฏิบัติต่อบุตร ตนได้แสดงความรักใคร่ เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขบุตรของตนมากเพียงใด มีความใกล้ชิดกับบุตร โดยตนได้กระทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับบุตรอย่างน้อยเพียงไร นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ การสนับสนุนช่วยเหลือ และการให้ความสำคัญแก่บุตรด้วย

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การที่บิดามารดาได้อธิบายเหตุผลให้แก่บุตร ขณะที่มีการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของบุตร หรือลงโทษบุตร นอกจากนั้น บิดามารดาที่ใช้วิธีการนี้ยังให้รางวัลและลงโทษบุตรอย่างเหมาะสมกับการกระทำของบุตรมากกว่าที่จะปฏิบัติต่อบุตรตามอารมณ์ของตนเอง

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง การออกคำสั่งให้เด็กทำตาม แล้วผู้ใหญ่คอยตรวจตราใกล้ชิดว่าเด็กทำตามตามที่ตนต้องการหรือไม่ ถ้าเด็กไม่ทำตามก็จะลงโทษเด็กด้วย ส่วนการ

ควบคุมน้อย หมายถึง การปล่อยให้เด็กรู้จักคิดตัดสินใจเองว่าควรทำหรือไม่ควรทำสิ่งใด และเปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ่อยครั้ง โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเด็กมากนัก

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย การลงโทษทางกาย หมายถึง การทำให้เด็กเจ็บตัวโดยผู้ลงโทษใช้อำนาจทางกายของตนซึ่งมีมากกว่าเข้าข่มเด็ก การลงโทษทางจิต หมายถึง การแสดงความไม่พอใจ เสียใจ และประท้วงที่เด็กทำผิด มีการใช้วาจาในการว่ากล่าว ตักเตือน ผู้ลงโทษจะทำเพิกเฉย ไม่สนใจใยดีกับเด็กในช่วงขณะหนึ่ง

5. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว หมายถึง การเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมเก่าๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง ภายใต้การแนะนำและการฝึกฝนจากบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูอื่นๆ

สุมน และคณะ (2534) สรุปรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทยจากการศึกษาเชิงมนุษยวิทยา ได้ 10 รูปแบบ คือ การให้อิสระเชิงควบคุม การควบคุมเชิงละเลย การยอมรับแบบไม่แสดงออก การเป็นแบบอย่าง การให้เด็กสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม การใช้พฤติกรรมทางวาจามากและแสดงเหตุผลน้อย การใช้อำนาจในการเลี้ยงดู การไม่คงเส้นคงวาของผู้ใหญ่ทั้งทางวาจาและการกระทำ การมีผู้ดูแลเด็กหลายคนและการเลี้ยงดูเด็กแบบสนองความต้องการเด็กตามวัย วุฒิภาวะ ลำดับที่ของบุตร และเพศของเด็ก

เพ็ญแข (2536) ศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดาในเขตกรุงเทพมหานคร กับระดับความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชน พบว่า บิดามารดากลุ่มตัวอย่างส่วนมากใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยวิธีรักและสนับสนุน และแบบใช้เหตุผล มีจำนวนน้อยที่ใช้วิธีเข้มงวดกวดขัน ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับระดับความสามารถในการแก้ปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของเฉลิมพล (2521) ที่ศึกษาในเด็กก่อนวัยเรียน และจำลอง (2522) ที่ศึกษาในเด็กชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับระดับสติปัญญา เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมากเท่าใดก็จะมีระดับสติปัญญาสูงเท่านั้น

ส่วนความสัมพันธ์ภาษาไทยกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูนั้น ดวงเดือน และคณะ (2528) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมีความสำคัญมากต่อความสัมพันธ์ภาษาไทยของเยาวชน รองลงมา คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย

การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม ปริมาณการควบคุม อายุและเพศของเด็ก มีผลต่อการพัฒนาการทางจิตใจของเด็กกล่าวคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก มีประโยชน์ต่อเด็กเล็กจนถึงวัยรุ่นตอนต้น เด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย วัยรุ่นตอนต้นที่ถูกควบคุมมาก เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะ เอื้อเฟื้อ กตัญญู และเชื่อฟังปณูมากกว่าเด็กที่รายงานว่าถูกควบคุมน้อย (ลัดดาวัลย์ และวิลาศลักษณ์, 2524) การควบคุมบุตรในปริมาณที่จำเป็น ไม่ควบคุมมากเกินไป

จะทำให้เยาวชนมีจริยธรรมสูงที่สุด ส่วนการควบคุมในปริมาณที่มากเกินไปในวัยรุ่นตอนกลาง เป็นต้นไป อาจทำให้ผู้รับมีสุขภาพจิตเสื่อมและก้าวร้าวมาก (ดวงเดือน และคณะ, 2528)

เบญจพร และคณะ (2541) ได้ทบทวนงานวิจัยการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย พบว่าการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความคิดสร้างสรรค์ ความภาคภูมิใจในตนเอง และการปรับตัวได้ดีของเด็ก การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เด็กมีความซื่อสัตย์สูงกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยและแบบเข้มงวด ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงลบกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูเด็กกับการดูแลสุขภาพกาย แม้ที่อายุมากจะมีความรู้ในการเลี้ยงดูเด็ก เล็กดีกว่าแม่ที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี พ่อแม่ที่พาเด็กมารับบริการที่โรงพยาบาลจะมีความรู้ เจตคติที่ดีในการดูแลสุขภาพของลูก แต่ส่วนใหญ่การปฏิบัติตัวไม่ถูกต้อง การให้สุขศึกษาแก่พ่อแม่ในเรื่องการให้นมแม่ การให้เด็กได้ใกล้ชิดแม่ทันทีหลังคลอด จะมีผลทำให้แม่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงกว่ากลุ่มไม่ได้ใกล้ชิดแม่ทันทีหลังคลอด

การอบรมเลี้ยงดูกับปัญหาสุขภาพจิตพบว่า เด็กที่มารับบริการที่ศูนย์สุขภาพจิตมีปัญห การอบรมเลี้ยงดูที่พบบ่อยคือ การให้การดูแลเอาใจใส่ที่มากเกินไป สถานภาพพ่อแม่ที่ผิดปกติ และการเลี้ยงดูที่คาดหวังมากเกินไป ส่วนการศึกษาทางระบาดวิทยาของเด็กในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยครอบครัว เช่น ความขัดแย้งในครอบครัว เด็กไม่ได้อาศัยกับพ่อแม่ ครอบครัวมีบุตรหลายคน พ่อแม่เป็นโรคจิตประสาท ติดสารเสพติด สมาชิกในครอบครัวกระทำผิดกฎหมาย และเด็กสับสนต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิต นอกจากนี้ยังพบว่าการเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งและควบคุมมากเกินไปสัมพันธ์กับเด็กก้าวร้าว

การอบรมเลี้ยงดูกับการกระทำผิดกฎหมายของเด็ก พบว่า เด็กกลุ่มนี้จะถูกอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมากและแบบประชาธิปไตยน้อย มาจากครอบครัวแตกแยก มีรายได้ต่ำ ครอบครัวมีบุตรหลายคน และสมาชิกในครอบครัวชอบดื่มสุรา ติดยาเสพติด และเคยต้องโทษมาก่อน เด็กเคยคบหาอยู่กับผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมาก่อน

ความสัมพันธ์ของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับพัฒนาการของเด็กจากการทบทวนของเบญจพร และคณะ (2541) ได้สรุปไว้ในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ความสัมพันธ์ของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับพัฒนาการของเด็ก*

รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู	ความสัมพันธ์	พัฒนาการของเด็ก
ประชาธิปไตย	เชิงบวก	สติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ การปรับตัว ความภูมิใจในตนเอง
ใช้เหตุผล	เชิงบวก	การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมความซื่อสัตย์ ลักษณะทางเพศ
ควบคุม	เชิงบวก	ความสันตติภาษาไทย ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อ มีสัมมาคารวะ กตัญญู เชื่อบาปบุญจริยธรรม
ควบคุมมาก	เชิงบวก	พัฒนาการของเด็กเล็กและวัยรุ่นตอนต้น
	เชิงลบ	พัฒนาการของวัยรุ่นตอนกลางเป็นต้นไป
เข้มงวด	เชิงลบ	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะทางเพศ
ปล่อยปละละเลย	เชิงลบ	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
	เชิงบวก	การทำผิดกฎหมาย
เอาใจใส่มากเกินไป	เชิงลบ	สุขภาพจิต
คาดหวังมากเกินไป		

* จากเบญจพร และคณะ (2541)

เด็กเลียนแบบอย่างจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้รอบด้าน เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีความรุนแรง จะเลียนแบบและมีพฤติกรรมใช้ความรุนแรงสูง (Bandura, 1961 อ้างถึงใน เบญจพร และคณะ, 2541) ครอบครัวไทยใช้การเป็นแบบอย่างเป็นรูปแบบหนึ่งของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เด็กเรียนรู้จากการเลียนแบบพฤติกรรมผู้ใหญ่ ซึ่งมีทั้งพฤติกรรมทางบวก ได้แก่ การมีสัมมาคารวะ ต่อผู้ใหญ่และพระสงฆ์ การช่วยเหลือกันในหมู่เพื่อนบ้าน และพฤติกรรมทางลบ ได้แก่ การพูดไม่จริงหรือหลอกกันเห็นเป็นเรื่องสนุก การด่าทอทะเลาะวิวาท (สุมน และคณะ, 2534) ในการศึกษาการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดถึง 6 ปี ของครอบครัวแรงงานอพยพจากอีสาน พบว่า เด็กได้เห็นตัวอย่างของการตีมีดสุรา การทะเลาะเบาะแว้ง การใช้กำลังในการตัดสินปัญหา และการพนัน บ่อยๆ ทั้งในพื้นที่ต้นทางอพยพและปลายทางอพยพในแหล่งชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร (สมศรี และคณะ 2540) นอกจากนี้ สื่อ โดยเฉพาะโทรทัศน์ ซึ่งมีทั้งภาพและเสียง เป็นอีกทางหนึ่งที่เด็กจะลอกเลียนแบบพฤติกรรมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าพ่อแม่ไม่มีเวลาให้คำชี้แนะร่วมดูสื่อพร้อมกับเด็ก นิตยา และคณะ (2543) รายงานว่า หนึ่งในสี่ของเด็กปฐมวัยและสามในสี่ของเด็กวัยรุ่นเรียนไทยดูโทรทัศน์เป็นประจำมากกว่า 2 ชั่วโมง กาญจนา แก้วเทพ (2539, อ้างถึงใน กุศล และคณะ, 2541) ได้ยก

ตัวอย่างว่า เด็กไทยนั่งดูการ์ตูนทางโทรทัศน์ที่มีภาพคนทำร้ายกันวันละ 50 ครั้ง ซึ่งอาจมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก

การเล่นเป็นกิจกรรมหลักที่เด็กทุกคนทำ เด็กจะเกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติในระหว่างที่เล่นและการเล่นจะนำเด็กไปสู่การค้นพบและการเข้าใจสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก การเล่นช่วยพัฒนากล้ามเนื้อทั้งเล็กและใหญ่ของเด็ก ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา (กุลล และคณะ, 2541) และยังพัฒนาด้านสังคม อารมณ์ และจริยธรรม เด็กไทยมีโอกาสนั่งเล่นเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่มากที่สุด ร้อยละ 60 มีโอกาสเล่นพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก โดยเด็กในเมืองมีโอกาสมากกว่าเด็กในชนบท (นิตยา และคณะ, 2543) จากการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย สุมณและคณะ (2534) พบว่า เด็กชนบท (3-5 ปี) จากหมู่บ้าน 4 แห่งในแต่ละภาคของประเทศเล่นกับทุกสิ่งทุกอย่างที่เด็กพอจะหาได้ ลักษณะการเล่นเป็นการส่งเสริมสติปัญญา ผู้ใหญ่ยังเล่นกับเด็กน้อยมักปล่อยให้เด็กเล่นอย่างอิสระในขณะที่ตนเองทำงาน จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวเมื่อเกิดการทะเลาะหรือเกิดความเสียหายยุ่งยากแก่ผู้อื่น สิ่งของหรือเกิดอันตรายแก่เด็ก ส่วนครอบครัวในเมืองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและมีการศึกษาสูง นิตยา และคณะ (2543) พบว่า ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการประดิษฐ์และหาของเล่นให้กับลูกมากถึงร้อยละ 80

สถานภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทย จากการทบทวนวรรณกรรมในช่วงสิบปีที่ผ่านมา มีการศึกษาสถานภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยที่เป็นข้อมูลระดับประเทศอยู่ 3 ชิ้น ได้แก่ การศึกษาครอบครัวไทยของ ภัสสร และคณะ (2538) การศึกษาสถานภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2536) และการวิเคราะห์ผลการสำรวจสภาวะสุขภาพประชาชนในด้านสุขภาพและพัฒนาการของเด็กไทย ของนิตยา และคณะ (2543)

ภัสสร และคณะ (2538) ได้ทำการสำรวจข้อมูลระดับประเทศเกี่ยวกับสภาวะครอบครัวไทย เก็บข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนทั่วประเทศรวมทั้งกรุงเทพมหานคร มีผู้ตอบสัมภาษณ์จำนวน 3,273 คน ทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง ผลการศึกษาพบว่า

สภาพสมรส ผู้หญิงในชนบทแต่งงานอายุน้อยกว่าในเขตเมือง ส่วนใหญ่อยู่ด้วยกันร้อยละ 15-16 ครองสถานภาพ หม้าย แยก/หย่า, ร้อยละ 10-15 แต่งงานมากกว่า 1 ครั้ง ชายหญิงส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 80 พึงพอใจในชีวิตคู่ คู่สมรสไทยส่วนใหญ่จะมีบุตรจำนวนที่ต้องการในช่วงเวลาอันสั้นแล้วสิ้นสุดการมีบุตร

การเลี้ยงดูลูก มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 60-75) ผู้หญิงจะเป็นผู้ดูแลลูกวัย 0-3 ปี ในตอนกลางวันและมีตายายช่วย แต่ผู้ตอบชายจะตอบว่าทั้งสามีภรรยาช่วยกันดูแลลูก ส่วนในตอนกลางคืน ร้อยละ 90 ผู้หญิงเป็นผู้ดูแลลูก ผู้ชายช่วยดูแลบ้าง การดูแลลูกวัย 3-10 ปี มีแบบแผนเช่นเดียวกับการดูแลลูกวัย 0-3 ปี คือ ประมาณสามในสี่ ผู้หญิงเป็นผู้ดูแลบุตร แสดงว่าแบบแผนการดูแลบุตรไม่ได้เปลี่ยนแปลงจากอดีต คือ แม่เป็นผู้ดูแลลูกเป็นหลักของครอบครัว ทั้งในเขตเมืองและเขต

ชนบท ส่วนใหญ่ผู้หญิงทั้ง 2 เขต ร้อยละ 70 เลือกที่จะดูแลลูกมากกว่าทำงานนอกบ้าน ผู้ชายทั้งสองเขตประมาณร้อยละ 80 ต้องการให้ภรรยาดูแลลูกมากกว่าออกทำงานนอกบ้าน

การรับมิดชอบและบทบาทของสมาชิกในครอบครัว พบว่า ผู้หญิงประมาณสองในสามทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพ ประมาณร้อยละ 20 ใช้เวลาส่วนใหญ่ทำงานในบ้าน ผู้หญิงชนบททำงานเพื่อหารายได้มากกว่าผู้หญิงในเขตเมือง ผู้ตอบส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าทั้งสามีภรรยาควรช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องงานบ้าน แต่บทบาทและสถานภาพอื่น เช่น ร้อยละ 60 ผู้หญิงตอบว่า เป็นผู้ตัดสินใจเรื่องค่าใช้จ่ายรายวันในบ้าน ขณะที่ผู้ชายร้อยละ 30 ตอบว่าภรรยาเป็นผู้ตัดสินใจ การตัดสินใจซื้อของที่มีราคาส่วนใหญ่ตัดสินใจร่วมกัน สำหรับเรื่องจำนวนบุตรและการศึกษาของบุตรตอบว่า ตัดสินใจร่วมกัน

การจัดสรรเวลาของครอบครัว พบว่า ผู้ชายส่วนใหญ่ทำงานนอกบ้าน ผู้ชายทำงานนอกบ้านเฉลี่ย 7.8 ชั่วโมง ผู้หญิงทำงานนอกบ้านเฉลี่ย 5 ชั่วโมง การใช้เวลาแต่ละวันกับครอบครัวอยู่ในระดับกำลังดี แต่ผู้ตอบในเขตเมืองรู้สึกว่าใช้เวลากับครอบครัวน้อยไป สำหรับพฤติกรรมการใช้เวลากับครอบครัวโดยพิจารณาจากความถี่ในการรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน พบว่า ในเขตชนบทมีมากกว่าในเขตเมือง ในวันสุดสัปดาห์ สมาชิกของครอบครัวในเขตเมืองส่วนใหญ่ใช้เวลาในการพักผ่อน ในขณะที่ในชนบท ใช้เวลาวันสุดสัปดาห์ในการทำงานที่มักเป็นงานด้านการเกษตร

ทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัวพบว่า ในเขตชนบทประมาณครึ่งหนึ่งเห็นด้วยกับทัศนะว่าพ่อแม่ควรสนับสนุนให้ลูกสาวได้มีอิสระมากเท่าๆ กับลูกชาย แต่ในเขตเมืองเห็นด้วยน้อยกว่า ทั้งในเขตชนบทและเขตเมืองเห็นด้วยกับทัศนะว่าทั้งสามีภรรยาควรจะช่วยดูแลลูกเมื่อทั้งคู่อยู่บ้าน ส่วนทัศนะเรื่อง ลูกชายควรได้รับการศึกษาสูงกว่าลูกสาว เพราะต้องเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวในเขตชนบทเห็นด้วย ร้อยละ 60 เขตเมืองเห็นด้วยร้อยละ 20-30

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2536) ได้รายงานการศึกษาสภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน อายุ 0-3 ปี ศึกษาทั้ง 4 ภาค โดยการสุ่มตัวอย่างภาคละ 1 จังหวัด (อยุธยา สุรินทร์ ปัตตานี เพชรบุรี) การศึกษาพบว่า ประมาณร้อยละ 90 แม่เป็นผู้ทำหน้าที่เลี้ยงบุตรโดยลำพัง อาจมีญาติช่วยบ้างในบางกิจกรรม ยกเว้นจังหวัดสุรินทร์ที่แม่รับผิดชอบดูแลเด็กเพียงคนเดียว ร้อยละ 65 เลี้ยงลูกด้วยนมแม่เมื่อแรกเกิด แม่ที่ทำงานนอกบ้านให้ลูกหย่านมเร็วกว่าแม่ที่อยู่ที่บ้านหรือทำงานเกษตรกรรม แม่ส่วนใหญ่ให้อาหารเสริมตามเกณฑ์ ประมาณร้อยละ 10 ยังไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของการให้วัคซีนป้องกันโรคโดยให้เหตุผลว่าหลังรับวัคซีนเด็กมีไข้จึงไม่พาไปรับวัคซีนอีก หรือเด็กสบายดีไม่จำเป็นต้องฉีดยา เด็กจะเล่นกับบุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัว เด็กร้อยละ 13 ต้องเล่นคนเดียว พ่อแม่ได้พยายามฝึกให้เด็กมีพัฒนาการตามวัย เช่น การดื่มนมตม้น้ำจากแก้ว การดักอาหารเข้าปาก การฝึกให้บอกเมื่อต้องการขับถ่าย การอาบน้ำ การแต่งตัว การเก็บของเล่นเข้าที่ การฝึกจริยธรรม เช่น การไหว้ผู้ใหญ่ การช่วยเหลืองานบ้าน

เล็กน้อย การกล่าวขอบคุณ การพูดขอโทษ การเมตตาต่อสัตว์ การรู้จักให้อภัย และการมีระเบียบวินัย เด็กได้รับการฝึกให้รับประทานอาหารทุกประเภทโดยไม่บังคับในด้านสุขภาพพ่อแม่มากกว่า ร้อยละ 50 มีความเชื่อในเรื่องการรักษาตาเจ็บโดยใช้น้ำนมแม่หยอด การกวาดยาเพื่อรักษาตัวร้อนของเด็ก การให้ยาเขียวเพื่อกระตุ้นให้หัดออก และการรักษากระดูกหักโดยใช้เวทย์มนต์คาถา ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวหลังคลอดในปัจจุบันน้อยลง

นิตยาและคณะ (2543) ได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจสภาวะสุขภาพของประชาชนไทย โดยการตรวจร่างกาย พ.ศ. 2539-2540 พบว่า ร้อยละ 54 ของเด็กปฐมวัยไทยได้รับการเลี้ยงดูที่บ้าน โดยมารดาเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 54) เด็กได้มีโอกาสเล่นหรือทำกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการอย่างสม่ำเสมอ โดยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่มากที่สุด (ร้อยละ 80) ร้อยละ 60 ได้รับการพัฒนาด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก โดยเด็กในเมืองมีโอกาสมากกว่าเด็กในชนบท ร้อยละ 25 ของเด็กปฐมวัยได้ดูโทรทัศน์เป็นประจำมากกว่า 2 ชั่วโมงขึ้นไป ต่างจากเด็กวัยประถมศึกษาที่ดูโทรทัศน์มากกว่า 2 ชั่วโมง เป็นประจำถึงร้อยละ 72 ในขณะที่เด็กวัยเรียนนี้ออกกำลังกายหรือเล่นกลางแจ้งเพียงร้อยละ 40 และใช้เวลาเพียงครึ่งถึงหนึ่งชั่วโมง

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กสรุปว่า การศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยทั่วไปที่มีขนาดตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สามารถนำมาอธิบายสถานการณ์ปัจจุบันเป็นการศึกษาในกลุ่มเด็กปฐมวัยและเด็กวัยเรียน ยังขาดข้อมูลระดับประเทศเกี่ยวกับการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่น นอกจากนี้ การศึกษาการอบรมเลี้ยงดูส่วนใหญ่เน้นการเลี้ยงดูด้านกายและด้านสังคม การศึกษาการอบรมเลี้ยงดูด้านอารมณ์ จิตใจ สติปัญญา และจริยธรรมส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์หรือการศึกษาเฉพาะพื้นที่ ทำให้มีข้อจำกัดในการนำมาอธิบายการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูกับปรากฏการณ์ด้านพัฒนาการของเด็กอย่างรอบด้านได้

ประเทศไทยได้กำหนดสภาวะความต้องการพื้นฐานของเด็กไทยไว้แล้วทุกด้าน ได้แก่ ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย ด้านความแข็งแรงของร่างกาย ด้านพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคม ด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรม ด้านการเตรียมเข้าสู่อาชีพ และด้านสิทธิหน้าที่พื้นฐานด้านการเมืองและการปกครอง (คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจกำหนดสภาวะความต้องการพื้นฐาน, 2533) คณะผู้วิจัยจึงทำการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูและด้านเด็กวัยรุ่นทุกด้าน โดยเน้นด้านที่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของกลุ่มอายุนี้ตามกำหนดใน สพด. และศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยคัดสรรด้านครอบครัวกับการอบรมเลี้ยงดู

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

รูปแบบการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจภาคตัดขวางภายใต้โครงการพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย : ปัจจัยคัดสรรด้านครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามข้อคำถามที่สร้างขึ้น ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indept interview) ตามแนวคำถามที่สร้างขึ้น

ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ศึกษา คือ ครอบครัวทั่วไปในประเทศไทยที่มีเด็กอายุ 1-18 ปีบริบูรณ์ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเป็นประจำ

การสุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยกำหนดการสุ่มแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แบ่งพื้นที่การศึกษาออกเป็น 5 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) เลือกจังหวัดตอนบน และตอนล่างของแต่ละภาค ตอนละ 2 จังหวัด ได้จำนวน 16 จังหวัด ดังนี้

ภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ แพร่ นครสวรรค์และพิจิตร

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ สุรินทร์ ชัยภูมิ ขอนแก่น และนครพนม

ภาคกลาง ได้แก่ นนทบุรี สระบุรี นครนายก และสมุทรสาคร

ภาคใต้ ได้แก่ พัทลุง สงขลา ภูเก็ต และนครศรีธรรมราช

สำหรับกรุงเทพมหานครแบ่งเป็นเขตกรุงเทพมหานคร ชั้นนอก และชั้นใน

ขั้นตอนที่ 3 สุ่มครอบครัวที่มีเด็กกลุ่มเป้าหมายตาม 6 กลุ่มอายุ คือ กลุ่มอายุ 1-<3 ปี, 3-<6 ปี, 6-<10 ปี, 10-<13 ปี 13-<16 ปี และ 16-<18 ปี กลุ่มละ 3 ครอบครัวต่อชุมชนรวมอาคารหรือหมู่บ้าน (ดูรายละเอียดแผนการสุ่มตัวอย่างได้ในรายงานการวิจัยเล่มที่ 2 : การวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย : เครื่องมือและระเบียบวิธีวิจัย) ซึ่งในที่สุดแล้วทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 1,599 รวมทั้งหมด 9,594 คน

สำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพสุ่มตัวอย่างโดยใช้กรอบการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอนเช่นเดียวกับการศึกษาเชิงปริมาณ โดยเริ่มจาก

ขั้นตอนที่ 1 แบ่งพื้นที่ศึกษาออกเป็น 5 ภูมิภาค เช่นกัน คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 2 เลือกสุ่มจังหวัดในแต่ละภูมิภาค 2 จังหวัด โดยแบ่งเป็นจังหวัดตอนบน 1 จังหวัด และจังหวัดตอนล่าง 1 จังหวัด ส่วนกรุงเทพมหานครแบ่งเป็นพื้นที่ชั้นใน ชั้นนอก ในที่สุดทำให้ได้จังหวัดดังนี้

ภาคเหนือ ได้แก่ แพร่ และนครสวรรค์

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ขอนแก่น และชัยภูมิ

ภาคกลาง ได้แก่ สระบุรี และนนทบุรี

ภาคใต้ ได้แก่ นครศรีธรรมราช และสงขลา

กรุงเทพมหานคร ได้แก่ เขตบางกอกน้อย และเขตบางเขน

ขั้นตอนที่ 3 แบ่งพื้นที่ในแต่ละจังหวัดออกเป็นพื้นที่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล จากนั้นจึงสุ่มเลือกตำบลและหมู่บ้าน สำหรับพื้นที่นอกเขตเทศบาล ส่วนในเขตเทศบาลสุ่มเลือกตำบลและ block ตำบลเดิม ส่วนกรุงเทพมหานครสุ่มเลือกแขวงและ block

ขั้นตอนที่ 4 สุ่มเลือกผู้เลี้ยงดูหลักจากแต่ละหมู่บ้าน block โดยแบ่งผู้เลี้ยงดูออกเป็น 6 กลุ่ม อายุเด็กตามกรอบและรายชื่อการศึกษาเชิงปริมาณ จากนั้นจึงสุ่มเลือกผู้เลี้ยงดูแต่ละกลุ่มมาศึกษา 2 คน ซึ่งในที่สุดแล้วทำให้ได้ตัวอย่าง 216 คน แต่การศึกษานี้สามารถศึกษาได้ 209 คน เพราะกลุ่มตัวอย่างมีการย้ายที่อยู่ไปทำงานต่างจังหวัด

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการควบคุมคุณภาพ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กในแต่ละกลุ่มอายุ (รายละเอียดของการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เครื่องมือ การทดสอบเครื่องมือสามารถดูได้ในรายงานการวิจัยเล่มที่ 2 : การวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย : เครื่องมือและระเบียบวิธีวิจัย) สำหรับในรายงานเล่มนี้จะกล่าวถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นโครงการวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย

หลัก โดยการศึกษาใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งเป็นเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลชนิดหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง ในประเด็นเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในแต่ละช่วงวัยรวมถึงประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและครอบครัว โดยคณะผู้วิจัยได้เลือกพูดคุยกับผู้เลี้ยงดูหลักและเด็กโต ตามรายชื่อที่สุ่มได้จากการศึกษาเชิงปริมาณในแต่ละพื้นที่ ซึ่งการพูดคุยเริ่มต้นตั้งแต่การชี้ให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ว่าเป็นการพูดคุยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยทั่วไป และจะไม่เปิดเผยว่าเป็นข้อมูลของใคร และข้อมูลนี้จะไม่นำความเสื่อมเสียมาสู่ผู้ให้สัมภาษณ์แต่อย่างใด รวมทั้งขออนุญาตจุดประเด็นที่สำคัญและบันทึกเทปไว้ด้วย

เนื้อหาของการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงดูหลักจะมีลักษณะเปิดกว้าง โดยวางแผนคำถามไว้อย่างคร่าวๆ ตามแนวคิดการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ด้านคือ ด้านการอบรมเลี้ยงดูทั่วไป ด้านสุขภาพ ด้านความรับผิดชอบตนเอง ด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านความมุ่งมั่นอดทน และด้านความพอเพียง

วิธีการควบคุมคุณภาพ

การศึกษาเชิงคุณภาพโดยทั่วไปแล้วมักจะไม่เน้นที่จำนวนตัวอย่างให้มามากและมีความหลากหลายต่างพื้นที่กัน แต่สำหรับการศึกษาครั้งนี้เนื่องจากเป็นการศึกษาควบคู่ไปกับการศึกษาเชิงปริมาณ ซึ่งเน้นที่ความเป็นตัวแทนของประเทศ และความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในแต่ละภาค ดังนั้นจึงทำให้มีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพหลายพื้นที่ รวมทั้งมีจำนวนตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ (209 คน) ซึ่งคณะผู้วิจัยก็ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว ดังนั้นในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงได้มีการควบคุมคุณภาพโดยแยกเป็น 2 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแบบสัมภาษณ์ (แนวคำถาม)

ในขั้นตอนของการสร้างแบบสัมภาษณ์ซึ่งจะต้องเน้นที่ความถูกต้องและครอบคลุมของประเด็นหรือเนื้อหาหลักที่ต้องการศึกษา รวมถึงสามารถใช้เป็นแนวทางในการพูดคุยกับผู้เลี้ยงดูหลักและเด็กโตในแต่ละพื้นที่ได้ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้ควบคุมคุณภาพในขั้นตอนนี้โดยการส่งแนวคำถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กและครอบครัวช่วยตรวจสอบให้ จากนั้นจึงมีการปรับปรุงและนำไปทดสอบกับผู้เลี้ยงดูหลักและเด็กในแต่ละภูมิภาค เพื่อถึงความเข้าใจในเนื้อหาหลักที่ต้องการศึกษาและภาษาที่ใช้ในการพูดคุยก่อนที่จะนำมาใช้เป็นแนวในการสัมภาษณ์จริง

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนตัวอย่างที่ต้องสัมภาษณ์ในแต่ละพื้นที่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นคณะผู้วิจัยได้มีการรับสมัครผู้ช่วยนักวิจัยในแต่ละพื้นที่ช่วยเก็บรวบรวม

รวมข้อมูลด้วย ซึ่งในขั้นตอนนี้คณะผู้วิจัยก็ได้ควบคุมคุณภาพของข้อมูลโดยเริ่มต้นกำหนดคุณสมบัติของผู้ช่วยนักวิจัยให้มีลักษณะใกล้เคียงกัน ทั้งในเรื่องของระดับการศึกษาโดยกำหนดให้มีการศึกษาดั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป มีประสบการณ์ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพมาก่อนและสามารถพูดภาษาท้องถิ่นได้ ในที่สุดแล้วทำให้ผู้ช่วยนักวิจัยในแต่ละพื้นที่ดังนี้

ภาคเหนือ	มีผู้ช่วยนักวิจัย 3 คน ซึ่งทั้ง 3 คน สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท โดยแยกเป็นสาขาการพยาบาล 2 คน และสาขาพฤกษศาสตร์และสุขศึกษา 1 คน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	มีผู้ช่วยนักวิจัย 4 คน โดยทั้ง 4 คน กำลังศึกษาในระดับปริญญาโทสาขาการพยาบาลแม่และเด็ก
ภาคกลาง และ กรุงเทพมหานคร	มีผู้ช่วยนักวิจัย 2 คน โดย 1 คน สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี และอีก 1 คน กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์
ภาคใต้	มีผู้ช่วยนักวิจัย 2 คน โดยทั้ง 2 คน สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาสังคมศาสตร์ และมีประสบการณ์ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพมาแล้ว

นอกจากการคัดเลือกผู้ช่วยนักวิจัยให้มีความคล้ายคลึงกันทุกๆ ด้าน แล้วคณะผู้วิจัยยังได้มีการอบรมผู้ช่วยนักวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละพื้นที่ด้วย โดยในการอบรมได้มีการชี้ให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของข้อคำถามในแต่ละด้านแต่ละข้อ รวมถึงมีการฝึกปฏิบัติในพื้นที่จริงด้วย

สำหรับการตรวจสอบข้อมูลหลังจากที่คณะผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยเริ่มต้นเก็บข้อมูลในชุมชน ซึ่งในช่วงแรกนักวิจัยหลักและผู้ช่วยนักวิจัยจะร่วมเก็บข้อมูลด้วย จากนั้นเมื่อผู้ช่วยนักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลได้จำนวนหนึ่งก็เริ่มที่จะถอดเทปและบันทึกประเด็นสำคัญเพื่อให้นักวิจัยหลักตรวจสอบความถูกต้อง หลังจากที่ได้ตรวจสอบความถูกต้อง และพบว่าครบถ้วนตามเนื้อหา ก็เก็บรวบรวมข้อมูลต่อจนครบ ในขณะเดียวกันในระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูลต่อ ก็มีนักวิจัยหลักร่วมเก็บข้อมูลและติดตามนิเทศงานเป็นระยะๆ ซึ่งจากกระบวนการตรวจสอบที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จึงทำให้คณะผู้วิจัยเชื่อว่าข้อมูลที่ได้น่าจะมีความถูกต้อง และเชื่อถือได้ในระดับที่ค่อนข้างสูง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

การศึกษานี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และใช้สถิติดังต่อไปนี้

1.1 สถิติเชิงพรรณนา เพื่อบรรยายให้ทราบถึงลักษณะข้อมูลการอบรมเลี้ยงดูโดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.2 สถิติวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรด้านครอบครัวกับการอบรมเลี้ยงดูโดยใช้การทดสอบ ไคสแควร์

1.3 สถิติวิเคราะห์ปัจจัยคัดสรรด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูด้านต่างๆ และแบบองค์รวม ใช้การทดสอบถดถอยแบบโลจิสติก โดยกำหนดให้การอบรมเลี้ยงดูเป็นสองกลุ่ม คือ การอบรมเลี้ยงดูที่สนับสนุนมาก หมายถึงคะแนนการอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่ percentile ที่ 25 ขึ้นไป และการอบรมเลี้ยงดูที่สนับสนุนน้อย หมายถึงคะแนนการอบรมเลี้ยงดูต่ำกว่า percentile ที่ 25 และในการวิเคราะห์แต่ละ Model จะเลือกเฉพาะตัวแปรที่เหมาะสมเท่านั้น โดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของค่า log Likelihood statistics ($-2 \log \text{Likelihood}$) ถ้าตัวแปรไหนเมื่อใส่เข้าไปแล้วทำให้ค่าดังกล่าวแตกต่างจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ Chi-square test จะพิจารณาเก็บตัวแปรนั้นไว้ใน model ดังนั้นจึงทำให้ตัวแปรในแต่ละ Model มีไม่เท่ากัน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยในระยะแรกหลังจากที่คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลได้จำนวนหนึ่ง ซึ่งได้มาจากการจดประเด็นสำคัญในขณะที่ถูกคุยกันถึงเรื่องการอบรมเลี้ยงดูในภาคสนาม และจากการถอดเทปสรุปสาระสำคัญในประเด็นต่างๆ ผู้วิจัยจึงเริ่มวิเคราะห์สรุปประเด็นตามแนวคิดการอบรมเลี้ยงดูในแต่ละด้าน และดูถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมด้วย จึงสรุปภาพคร่าวๆ ออกมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป

หลังจากที่คณะผู้วิจัยได้สรุปภาพของการอบรมเลี้ยงดูอย่างคร่าวๆ แล้วจึงได้มีการวิเคราะห์เนื้อหาที่สำคัญเพิ่มเติม ที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อสรุปของการศึกษาที่ชัดเจนและครอบคลุมประเด็นมากที่สุด

ระยะเวลาในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยใช้ระยะเวลาศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลโดยเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม 2544 ซึ่งเป็นเวลาที่เริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงดูหลักและกลุ่มเด็กโตในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งมีการสรุปประเด็นและจัดหมวดหมู่ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น จากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในแต่ละพื้นที่จนครบไปจนถึงเดือนเมษายน 2545 รวมทั้งมีการวิเคราะห์เพื่อหาผลสรุปของการศึกษาที่ชัดเจน

บทที่ 4

การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของ ครอบครัวไทย

จากการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กอายุ 1-6 ปี จำนวน 3,154 คน และสัมภาษณ์
เจาะลึกผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กอายุ 1-6 ปี จำนวน 72 คน ได้ข้อมูลดังนี้

ความคาดหวังของผู้เลี้ยงดูบุตร

เป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชีวิตก้าวหน้าขึ้นได้ ในรุ่นพ่อแม่ถึงแม้จะ
ได้รับการศึกษาไม่มาก แต่ก็มุ่งหวังให้บุตรหลานของตนได้รับการศึกษามากกว่าตัวเอง ดังนั้นจึง
พบว่าผู้เลี้ยงดูหลักตั้งความหวังกับบุตรของตนไปในเรื่องที่ต้องการให้เด็กมีการศึกษาสูง ให้เรียน
เก่งจนถึงระดับปริญญา เพื่อจะได้มีงานที่ดีในอนาคต ขณะเดียวกันก็มีความคาดหวังที่จะให้ลูกรับ
ผิดชอบช่วยเหลือตัวเองได้ และให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ผู้เลี้ยงดูหลักในภาคเหนือ คาดหวังให้
ลูกรับราชการ ในขณะที่ผู้เลี้ยงดูหลักในภาคอื่นๆ ไม่ได้คาดหวังว่าลูกต้องมีอาชีพตามที่ตนต้องการ
เพียงแต่ขอให้ลูกมีงานที่ดีทำเท่านั้น ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่ในทุกภาคมีการเตรียมเงินไว้ให้ลูกเรียน
และสอนลูกให้ตั้งใจเรียน

อย่างไรก็ตาม มีผู้เลี้ยงดูหลักบางส่วนที่ไม่ได้คาดหวังอะไรกับลูก เพราะมองว่าลูกยังเด็ก
ยังไม่ทราบอนาคตว่าเมื่อลูกโตขึ้นจะเป็นแบบไหน ผู้เลี้ยงดูกลุ่มนี้ต้องการให้เป็นไปตามธรรมชาติ
ของเด็กเองมากกว่าที่จะคาดหวังไว้ล่วงหน้า

จากการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงดูหลักถึงแนวทางการอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝังเด็กพบว่าผู้
เลี้ยงดูในเขตกรุงเทพมหานครมีความคาดหวังที่คล้ายคลึงกันกับผู้เลี้ยงดูหลักในภาคอื่นๆ ของ
ประเทศ ขณะเดียวกันก็มีผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ยังไม่ได้เตรียมการทำ
อะไรให้ลูก เพื่อให้บรรลุถึงความคาดหวังที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะเด็กยังเล็กอยู่

“อยากให้เรียนสูงๆ ได้งานดีๆ ทำ เป็นข้าราชการจะได้มีสวัสดิการ เป็นที่พึ่งของครอบครัว”
(แม่ภาคเหนือ อายุ 28 ปี ลูก 2 คน)

“อยากให้เรียนสูงๆ เรียนจบปริญญา จะได้มีงานทำ ตอนนี้แม่ก็ทำงานหาเงินไว้ให้เขาเรียนอย่างอื่นๆ ยังไม่ได้คิดอะไร” (แม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อายุ 30 ปี ลูก 2 คน)

“อยากให้ลูกเรียนสูงๆ ก็ส่งเสริมให้ลูกเรียน” (แม่ภาคใต้ อายุ 28 ปี ลูก 2 คน)

“ให้เขาเป็นคนดี เรียนหนังสือเก่ง ไม่เกเร ไม่จำเป็นต้องเป็นอาชีพอะไร แต่ทำแล้วพอใจที่จะทำ ทำแล้วประสบความสำเร็จในชีวิต สอนลูกดูแลลูกดีๆ” (แม่ภาคกลาง อายุ 23 ปี ลูก 1 คน)

“อยากให้เป็นคนดี เรียนหนังสือเท่าที่เราจะส่งได้ เตรียมเงินไว้สำหรับการศึกษาของลูก” (แม่กรุงเทพมหานคร อายุ 39 ปี ลูก 1 คน)

แนวทางการอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝังของผู้เลี้ยงดูหลัก

ผู้เลี้ยงดูหลักในครอบครัวไทยที่อยู่ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร มีแนวทางการสอนและปลูกฝังลูกเหมือนกัน คือ ให้เป็นคนดี ไม่ดื้อ ไม่เกเร รู้จักรับผิดชอบตัวเอง ช่วยตัวเองได้ ให้รู้จักเคารพผู้ใหญ่ พุดจาไพเราะ ไม่ก้าวร้าว ขณะเดียวกันก็ปลูกฝังให้ลูกรักการเรียนด้วยการให้เรียนสูงๆ และให้มีระเบียบวินัยด้วย จะเห็นได้ว่าแนวทางการอบรมและการปลูกฝังของผู้เลี้ยงดูหลักจะเน้นให้ลูกมีลักษณะเป็นผู้ยอมทำตาม หรือเชื่อฟังผู้ใหญ่เป็นหลัก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตแบบไทย ที่เน้นการให้ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่

สำหรับแนวทางการอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝังของผู้เลี้ยงดูหลักในภาคใต้ นอกจากจะเหมือนกับผู้เลี้ยงดูหลักในภาคอื่นๆ แล้ว ยังมีข้อแตกต่างตรงที่เน้นการเข้ากลุ่มเข้าสังคมของลูกให้เข้ากับคนอื่นได้ ให้เอื้อเฟื้อเอาใจใส่ผู้อื่น ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกันกับการปลูกฝังของผู้เลี้ยงดูหลักในภาคกลางที่สอนลูกให้รู้จักเสียสละ ให้อภัยผู้อื่น และให้รู้จักแบ่งปัน

สำหรับผู้เลี้ยงดูหลักในกรุงเทพมหานคร มีแนวทางการสอนและปลูกฝังลูกไม่ต่างจากผู้เลี้ยงดูหลักในภาคอื่นๆ ที่ต่างก็คือนเน้นให้ลูกเป็นตัวของตัวเอง รู้จักคิด

มีผู้เลี้ยงดูหลักส่วนน้อยที่อยู่ในทุกภาคของประเทศ ที่บอกว่าไม่ได้ปลูกฝังอะไรให้ลูก เพราะลูกยังเด็ก บอกไปก็ไม่รู้เรื่อง

ประเด็นที่ว่าลูกยังเล็กคงไม่รู้เรื่องที่พ่อแม่ต้องการสอนหรืออบรมนั้นสมควรได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษจากกุมารแพทย์หรือผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญเรื่องพัฒนาการของเด็ก เพื่อแนะนำผู้เลี้ยงดูหลักในครอบครัวไทยว่า เด็กวัยใด อายุเท่าใด ที่สมควรจะสอนหรืออบรมเรื่องอะไรให้แก่เด็กได้บ้าง มิเช่นนั้นก็อาจสายเกินไป ดังคำโบราณที่ว่า “ไม้อ่อนหัดงาย ไม้แก่ดัดยาก”

“สอนให้เป็นคนดี ไม่ก้าวร้าว รู้จักช่วยเหลือตนเองได้ ให้ตั้งใจเรียนหนังสือ อยากให้ลูกเรียนดีๆ” (แม่ภาคเหนือ อายุ 32 ปี ลูก 1 คน)

"สอนให้เขาเป็นคนดี ไม่ด่าคน ให้พูดเพราะ เคารพผู้ใหญ่" (แม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อายุ 31 ปี ลูก 3 คน)

"นิสัยใจคอให้เอื้อเฟื้อ เอาใจใส่ผู้อื่น อยากให้เป็นคนดี การเรียนเรียนเท่าไรได้เท่านั้น" (แม่ภาคใต้ อายุ 42 ปี ลูก 1 คน)

"สอนให้รู้จักเคารพเชื้อพืงผู้ใหญ่ พาไปวัดด้วย" (แม่ภาคกลางอายุ 26 ปี ลูก 2 คน)

"สอนให้ใช้สมอง มีความคิดเป็นของตัวเอง ไม่อยากให้เป็นเหมือนหรือเลียนแบบใคร ไม่โกงไม่เกเร เพราะเราอยากให้เป็นเด็กดี คิดแต่สิ่งที่ดีๆ ไม่ดื้อ ไม่ชน" (แม่กรุงเทพมหานคร อายุ 29 ปี ลูก 1 คน)

จากการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงดูเด็กอายุ 1-3 ปี จำนวน 1,571 คน ถึงผู้รับผิดชอบในการตัดสินใจและดูแลกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัวในเด็กอายุ 1-3 ปี พบว่าผู้รับผิดชอบหลักในการตัดสินใจและดูแลกิจกรรมในครอบครัวในด้านการเงินส่วนใหญ่ คือ พ่อเด็ก (ร้อยละ 44.8) ยกเว้นภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นแม่เด็ก ส่วนกิจกรรมอย่างอื่นจะอยู่ในความรับผิดชอบของแม่เด็ก คือ การศึกษาของลูก (ร้อยละ 46.5) งานบ้านของครอบครัว (ร้อยละ 74.2) การดูแลสุขภาพของคนในบ้าน (ร้อยละ 70.9) ยกเว้นกรุงเทพมหานครที่การศึกษาลูกอยู่ในความรับผิดชอบของพ่อ (ร้อยละ 35.2)

ผู้เลี้ยงดูหลัก ร้อยละ 59.1 เป็นแม่เด็ก รองลงมาเป็นยาย/ย่า ร้อยละ 24.2 ส่วนพ่อจะอยู่ในอันดับที่ 3 คือ ร้อยละ 3.8 ยาย/ย่านอกจากเป็นผู้เลี้ยงดูหลักรองจากแม่แล้วส่วนใหญ่ยังเป็นผู้ช่วยเลี้ยงดูเด็กอีกด้วย (ร้อยละ 25.1) ยกเว้นกรุงเทพมหานครที่ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 25.2) ไม่มีผู้ช่วยเลี้ยงดูเด็ก และภาคใต้ที่ผู้ช่วยเลี้ยงดูเด็กจะเป็นพ่อ (ร้อยละ 27)

แม่จะเป็นผู้ทำกิจกรรมการเลี้ยงดูเด็กทั้งหมด คือ การเตรียมและให้อาหาร (ร้อยละ 69.8) การทำความสะอาดร่างกาย (ร้อยละ 69) การนอน (ร้อยละ 71.2) การเล่น (ร้อยละ 62.8) ส่วนย่า/ยายจะเป็นผู้ทำกิจกรรมดังกล่าวรองจากแม่ ถัดลงมาจะเป็นพ่อและญาติ

ลักษณะการเลี้ยงดู ร้อยละ 78 เด็กถูกเลี้ยงดูที่บ้านตามลำพัง ร้อยละ 14.3 จะเลี้ยงรวมกลุ่มกับเพื่อนบ้าน และ ร้อยละ 7.7 ฝากเลี้ยง ในส่วนของการฝากเลี้ยง ส่วนมากจะฝากเลี้ยงที่สถานเลี้ยงเด็ก/เนอร์สเซอรี่ (70 ราย) รองลงมาคือ ฝากเลี้ยงในหมู่บ้านเดียวกัน (37 ราย) ส่วนน้อย (5 ราย) ที่ฝากเลี้ยงไกลบ้าน (นอกหมู่บ้าน) ในการฝากเลี้ยงจะฝากเลี้ยงในช่วงเวลากลางวันอาทิตย์ละ 5 วัน มีเพียง 1 รายที่ฝากเลี้ยงตลอด 24 ชั่วโมงในหมู่บ้านเดียวกัน

วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การส่งเสริมสุขภาพทั่วไป

1. อาหาร

ข้าว แนวทางการดูแลสุขภาพลูกในเรื่องอาหารการกินนั้น ผู้เลี้ยงดูหลักในทุกภาคของประเทศไทยทั้งกรุงเทพมหานคร มีแนวทางการดูแลเรื่องการกินของเด็กวัยนี้คล้ายๆ กัน คือ ให้กินข้าวเป็นอาหารหลัก โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.5 ของเด็กอายุ 1-<3 ปี และ ร้อยละ 77.4 ของเด็กอายุ 3-<6 ปี กินข้าวทุกมื้อ เด็กบางคนอาจปฏิเสธข้าวบางมื้อ เนื่องจากเป็นวัยที่เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้ดีจึงสนใจการเล่นมากกว่าการกิน การตอบสนองของผู้เลี้ยงดูหลักเมื่อเด็กไม่ยอมกินข้าว ส่วนใหญ่จะบังคับให้กิน (ร้อยละ 38) รองลงมา ขู่ว่าจะลงโทษ (ร้อยละ 15.3) พูดจาหว่านล้อมหรือหลอกล่อ (ร้อยละ 8.9) ซึ่งสอดคล้องข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่าผู้เลี้ยงดูหลักบางส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตเมือง ภาคเหนือเขตชนบท รายงานว่าลูกวัย 4-5 ขวบ เริ่มดื้อไม่ค่อยยอมกินข้าว จะกินแต่ขนม และห่วงเล่น ต้องมีการบังคับให้กิน หรือไม่ก็หลอกล่อด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เด็กกินข้าว

ผัก เป็นอาหารที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าเด็กๆ ไม่ชอบกิน จึงพบว่าเด็กวัยนี้ส่วนใหญ่กินผักวันละ 1-2 มื้อ เท่านั้น มีเพียง ร้อยละ 24.4 ของเด็กอายุ 1-<3 ปี และ ร้อยละ 20.9 ของเด็กอายุ 3-<6 ปี กินผักทุกมื้อ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีเด็กอายุ 1-<3 ปี ไม่กินผักเลยมากที่สุด (ร้อยละ 8.7) ในขณะที่เด็กอายุ 3-<6 ปี ไม่กินผักเลยมากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 14.8)

ผลไม้ ส่วนใหญ่เด็กวัยนี้กินผลไม้บางวัน (3-5 วัน/สัปดาห์) มีเพียง ร้อยละ 10.9 ของเด็กอายุ 1-<3 ปี และ ร้อยละ 20.9 ของเด็กอายุ 3-<6 ปี ที่กินผลไม้ทุกมื้อ ภาคที่เด็กอายุ 1-<3 ปี ไม่กินผลไม้เลยมากที่สุด คือภาคกลาง (ร้อยละ 4.3) ในขณะที่เด็กอายุ 3-<6 ปี ไม่กินผลไม้เลยมากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 3.6)

ปลา ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 40 ของเด็กวัยนี้กินปลาบางวัน มีเพียง ร้อยละ 10.9 ของเด็กอายุ 1-<3 ปี และ ร้อยละ 12.5 ของเด็กอายุ 3-<6 ปี กินปลาทุกมื้อ ภาคที่เด็กวัยนี้ไม่กินปลาเลยมากที่สุด คือ ภาคกลาง

เนื้อสัตว์ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 35.5 ของเด็กอายุ 1-<3 ปี และ ร้อยละ 36 ของเด็กอายุ 3-<6 ปี กินเนื้อสัตว์วันละ 1-2 มื้อ มีเพียง ร้อยละ 20.7 ของเด็กอายุ 1-<3 ปี และ ร้อยละ 22 ของเด็กอายุ 3-<6 ปี กินเนื้อสัตว์ทุกมื้อ

เต้าหู้ นมถั่วเหลือง ธัญพืช เช่น ถั่ว งา ส่วนใหญ่ ร้อยละ 26.5 ของเด็กอายุ 1-<3 ปี และ ร้อยละ 27.2 ของเด็กอายุ 3-<6 ปี กินเต้าหู้ นมถั่วเหลือง ธัญพืชบางวัน มีเพียง ร้อยละ 5.7 ของเด็กอายุ 1-<3 ปี และ ร้อยละ 26.4 ของเด็กอายุ 3-<6 ปี กินทุกมื้อ ภาคที่เด็กอายุ 1-<3 ปี ไม่

กินเต้าหู้ นมถั่วเหลือง ธัญพืช เลยมมากที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 31.9) ในกลุ่มเด็กอายุ 3-6 ปี คือ กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 22.4)

ลูกอม/เยลลี่ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 29.9 ของเด็กอายุ 1-3 ปี กินลูกอม/เยลลี่ น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ในขณะที่ ร้อยละ 29.3 ของเด็กอายุ 3-6 ปี กินบางวัน ภาคที่เด็กไม่กินลูกอม/เยลลี่ เลยมมากที่สุด คือ ภาคเหนือ (ร้อยละ 31.1) และกรุงเทพมหานครสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี (ร้อยละ 18.5)

น้ำอัดลม ส่วนใหญ่ ร้อยละ 44.6 ของเด็กอายุ 1-3 ปี ไม่ได้ดื่มน้ำอัดลมเลย ในขณะที่ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 41.3 ของเด็กอายุ 3-6 ปี ดื่มน้ำอัดลมน้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ภาคที่เด็กไม่ได้ดื่มน้ำอัดลมเลยมากที่สุด คือ ภาคใต้สำหรับเด็กอายุ 1-3 ปี (ร้อยละ 53.0) และภาคเหนือสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี (ร้อยละ 29.4)

ขนมถุง ส่วนใหญ่ ร้อยละ 35.9 ของเด็กอายุ 1-3 ปี และ ร้อยละ 45.5 ของเด็กอายุ 3-6 ปี กินขนมถุงวันละ 1-2 มื้อ ภาคที่เด็กไม่กินขนมถุงเลยมากที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 5.1) สำหรับเด็กอายุ 1-3 ปี และกรุงเทพมหานคร สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี (ร้อยละ 5.6)

ฟาสต์ฟู้ด ส่วนใหญ่ ร้อยละ 51.6 ของเด็กอายุ 3-6 ปี ไม่เคยกินอาหารฟาสต์ฟู้ดเลย ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 40.6) กินน้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ภาคที่ไม่ได้กินเลยมากที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 72.9) และไม่ได้กินน้อยที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 24.4) (ตารางที่ 4.1, 4.2)

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมการกินอาหารของเด็กอายุ 1-3 ปี ในภาพรวมทั้งประเทศ จำแนกตามภาคและเขตการปกครอง

ชนิดอาหาร	รวมทั้งประเทศ			กทม.	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคอีสาน	ภาคใต้
	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม
1. ข้าว								
- ไม่ได้กินเลย	7 (0.4)	3 (0.4)	4 (0.5)	1 (0.4)	2 (0.6)	2 (0.6)	1 (0.3)	1 (0.3)
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	6 (0.4)	2 (0.2)	4 (0.5)	2 (0.8)	-	2 (0.6)	2 (0.6)	-
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	38 (2.4)	28 (3.4)	10 (1.3)	11 (4.4)	8 (2.4)	6 (1.8)	3 (0.9)	10 (3.0)

ชนิดอาหาร	รวมทั้งประเทศ			กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
	รวม	ใน เขต	นอก เขต	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม
- วันละ 1-2 มื้อ	396 (25.2)	227 (27.8)	169 (22.4)	84 (33.7)	80 (24.4)	70 (21.1)	63 (18.8)	99 (30.2)
- ทุกมื้อ	1124 (71.5)	556 (68.1)	568 (75.2)	151 (60.6)	238 (72.6)	251 (75.8)	266 (79.4)	218 (66.5)
2. ผัก								
- ไม่ได้กินเลย	95 (6.0)	42 (5.1)	53 (7.0)	9 (3.6)	26 (7.9)	19 (5.7)	29 (8.7)	12 (3.7)
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	127 (8.1)	63 (7.7)	64 (8.5)	26 (10.4)	27 (8.2)	12 (3.6)	42 (12.5)	20 (6.1)
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	416 (26.5)	210 (25.7)	206 (27.3)	72 (28.9)	78 (23.8)	81 (24.5)	98 (29.3)	87 (26.5)
- วันละ 1-2 มื้อ	550 (35.0)	282 (34.6)	268 (35.5)	73 (29.3)	104 (31.7)	127 (38.4)	116 (34.6)	130 (39.6)
- ทุกมื้อ	383 (24.4)	219 (26.8)	164 (21.7)	69 (27.7)	93 (28.4)	92 (27.8)	50 (14.9)	79 (24.1)
3. ผลไม้								
- ไม่ได้กินเลย	32 (2.0)	21 (2.6)	11 (1.5)	6 (2.4)	14 (4.3)	4 (1.2)	5 (1.5)	3 (0.9)
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	199 (12.7)	93 (11.4)	106 (14.0)	29 (11.6)	38 (11.6)	39 (11.8)	78 (23.3)	15 (4.6)
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	597 (38.0)	295 (36.2)	302 (40.0)	94 (37.8)	106 (32.3)	138 (41.7)	117 (34.9)	142 (43.3)
- วันละ 1-2 มื้อ	572 (36.4)	301 (36.9)	271 (35.9)	87 (34.9)	125 (38.1)	103 (31.1)	112 (33.4)	145 (44.2)
- ทุกมื้อ	171 (10.9)	106 (13.0)	65 (8.6)	33 (13.3)	45 (13.7)	47 (14.2)	23 (6.9)	23 (7.0)
4. ปลา								
- ไม่ได้กินเลย	34 (2.2)	16 (2.0)	18 (2.4)	3 (1.2)	16 (4.9)	5 (1.5)	6 (1.8)	4 (1.2)
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	185 (11.8)	100 (12.3)	85 (11.3)	31 (12.4)	44 (13.4)	43 (13.1)	48 (14.3)	19 (5.8)

ชนิดอาหาร	รวมทั้งประเทศ			กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
	รวม	ใน เขต	นอก เขต	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	667 (42.5)	376 (46.1)	291 (38.6)	131 (52.6)	138 (42.1)	130 (39.5)	118 (35.2)	150 (45.7)
- วันละ 1-2 มื้อ	470 (30.0)	238 (29.2)	232 (30.8)	72 (28.9)	85 (25.9)	90 (27.4)	110 (32.8)	113 (34.5)
- ทุกมื้อ	213 (13.6)	85 (10.4)	128 (17.0)	12 (4.8)	45 (13.7)	61 (18.5)	53 (15.8)	42 (12.8)
5. เนื้อสัตว์								
- ไม่ได้กินเลย	45 (2.9)	28 (3.4)	17 (2.3)	9 (3.6)	11 (3.4)	11 (3.3)	7 (2.1)	7 (2.1)
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	115 (7.3)	62 (7.6)	53 (7.0)	16 (6.4)	20 (6.1)	24 (7.3)	36 (10.8)	19 (5.8)
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	528 (33.7)	229 (28.1)	299 (39.7)	80 (32.1)	81 (24.7)	86 (26.1)	140 (42.0)	141 (43.0)
- วันละ 1-2 มื้อ	556 (35.5)	314 (38.6)	242 (32.1)	105 (42.2)	98 (29.9)	117 (35.5)	119 (35.7)	117 (35.7)
- ทุกมื้อ	324 (20.7)	181 (22.2)	143 (19.0)	39 (15.7)	118 (36.0)	92 (27.9)	31 (9.3)	44 (13.4)
6. เต้าหู้ นมถั่วเหลือง ธัญพืช								
- ไม่ได้กินเลย	408 (26.0)	199 (24.4)	209 (27.7)	54 (21.7)	87 (26.5)	77 (23.3)	107 (31.9)	83 (25.3)
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	374 (23.8)	182 (22.3)	192 (25.4)	61 (24.5)	80 (24.4)	87 (26.3)	72 (21.5)	74 (22.6)
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	416 (26.5)	237 (29.0)	179 (23.7)	85 (34.1)	77 (23.5)	91 (27.5)	47 (14.0)	116 (35.4)
- วันละ 1-2 มื้อ	283 (18.0)	148 (18.1)	135 (17.9)	41 (16.5)	51 (15.5)	47 (14.2)	96 (28.7)	48 (14.6)
- ทุกมื้อ	90 (5.7)	50 (6.1)	40 (5.3)	8 (3.2)	33 (10.1)	29 (8.8)	13 (3.9)	7 (2.1)
7. ลูกอม								
- ไม่ได้กินเลย	438 (27.9)	225 (27.6)	213 (28.2)	62 (25.0)	90 (27.4)	103 (31.1)	93 (27.8)	90 (27.4)

ชนิดอาหาร	รวมทั้งประเทศ			กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
	รวม	ใน เขต	นอก เขต	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	469 (29.9)	248 (30.4)	221 (29.3)	79 (31.9)	90 (27.4)	96 (29.0)	104 (31.0)	100 (30.5)
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	352 (22.4)	163 (20.0)	189 (25.0)	55 (22.2)	82 (25.0)	69 (20.8)	60 (17.9)	86 (26.2)
- วันละ 1-2 มื้อ	253 (16.1)	150 (18.4)	103 (13.6)	46 (18.5)	46 (14.0)	43 (13.0)	72 (21.5)	46 (14.0)
- ทุกมื้อ	58 (3.7)	29 (3.6)	29 (3.8)	6 (2.4)	20 (6.1)	20 (6.0)	6 (1.8)	6 (1.8)
8. น้ำอัดลม								
- ไม่ได้กินเลย	701 (44.6)	312 (38.3)	389 (51.5)	69 (27.7)	121 (37.0)	171 (51.7)	166 (49.6)	174 (53.0)
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	499 (31.8)	265 (32.5)	234 (31.0)	77 (30.9)	95 (29.1)	100 (30.2)	133 (39.7)	94 (28.7)
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	237 (15.1)	138 (16.9)	99 (13.1)	55 (22.1)	65 (19.9)	47 (14.2)	23 (6.9)	47 (14.3)
- วันละ 1-2 มื้อ	115 (7.3)	89 (10.9)	26 (3.4)	45 (18.1)	40 (12.2)	8 (2.4)	10 (3.0)	12 (3.7)
- ทุกมื้อ	18 (1.1)	11 (1.3)	7 (0.9)	3 (1.2)	6 (1.8)	5 (1.5)	3 (0.9)	1 (0.3)
9. ขนมถุง								
- ไม่ได้กินเลย	160 (10.2)	109 (13.4)	51 (6.8)	35 (14.1)	35 (10.7)	36 (10.9)	17 (5.1)	37 (11.3)
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	271 (17.3)	165 (20.3)	106 (14.1)	56 (22.6)	53 (16.2)	61 (18.5)	28 (8.4)	73 (22.3)
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	455 (29.0)	231 (28.4)	224 (29.7)	78 (31.5)	83 (25.4)	95 (28.9)	91 (27.2)	108 (32.9)
- วันละ 1-2 มื้อ	562 (35.9)	263 (32.3)	299 (39.7)	71 (28.6)	114 (34.9)	106 (32.2)	166 (49.6)	105 (32.0)
- ทุกมื้อ	119 (7.6)	46 (5.7)	73 (9.7)	8 (3.2)	42 (12.8)	31 (9.4)	33 (9.9)	5 (1.5)

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของความถี่ในการกินอาหารของเด็กอายุ 3-6 ปี ในภาพรวมทั้งประเทศ จำแนกตามภาคและเขตการปกครอง

ชนิดอาหาร	รวมทั้งประเทศ			กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาค ใต้
	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม
1. ข้าว								
- ไม่ได้กินเลย	1 (0.1)	1 (0.1)	-	1 (0.4)	-	-	-	-
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	1 (0.1)	1 (0.1)	-	1 (0.4)	-	-	-	-
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	26 (1.6)	15 (1.8)	11 (1.4)	11 (4.4)	3 (0.9)	1 (0.3)	5 (1.5)	6 (1.8)
- วันละ 1-2 มื้อ	330 (20.8)	198 (24.1)	132 (17.3)	65 (26.0)	72 (21.6)	50 (15.0)	55 (16.5)	88 (26.3)
- ทุกมื้อ	1227 (77.4)	608 (73.9)	619 (81.2)	172 (68.8)	258 (77.5)	282 (84.7)	274 (82.0)	241 (71.9)
2. ผัก								
- ไม่ได้กินเลย	130 (8.2)	79 (9.6)	51 (6.7)	37 (14.8)	31 (9.3)	10 (3.0)	22 (6.6)	30 (9.0)
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	190 (12.0)	112 (13.6)	78 (10.2)	43 (17.2)	44 (13.2)	28 (8.4)	48 (14.4)	27 (8.1)
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	447 (28.2)	224 (27.2)	223 (29.3)	69 (27.6)	90 (27.0)	80 (24.0)	125 (37.4)	83 (24.8)
- วันละ 1-2 มื้อ	487 (30.7)	235 (28.6)	252 (33.1)	55 (22.0)	94 (28.2)	122 (36.6)	97 (29.0)	119 (35.5)
- ทุกมื้อ	331 (20.9)	173 (21.0)	158 (20.7)	46 (18.4)	74 (22.2)	93 (27.9)	42 (12.6)	76 (22.7)
3. ผลไม้								
- ไม่ได้กินเลย	28 (1.8)	20 (2.4)	8 (1.0)	9 (3.6)	9 (2.7)	5 (1.5)	4 (1.2)	1 (0.3)
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	190 (12.0)	101 (12.3)	89 (11.7)	35 (14.0)	46 (13.8)	39 (11.7)	43 (12.9)	27 (8.1)
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	679 (42.9)	332 (40.4)	347 (45.5)	95 (38.0)	141 (42.3)	144 (43.4)	152 (45.5)	147 (43.9)

ชนิดอาหาร	รวมทั้งประเทศ			กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาค ใต้
	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม
- วันละ 1-2 มื้อ	526 (33.2)	284 (34.5)	242 (31.8)	82 (32.8)	95 (28.5)	95 (28.6)	122 (36.5)	132 (39.4)
- ทุกมื้อ	161 (10.2)	85 (10.3)	76 (10.0)	29 (11.6)	42 (12.6)	49 (14.8)	13 (3.9)	28 (8.4)
4. ปลา								
- ไม่ได้กินเลย	24 (1.5)	15 (1.8)	9 (1.2)	5 (2.0)	7 (2.1)	5 (1.5)	2 (0.6)	5 (1.5)
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	173 (10.9)	90 (11.0)	83 (10.9)	35 (14.1)	47 (14.1)	37 (11.1)	35 (10.5)	19 (5.7)
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	651 (41.1)	346 (42.1)	305 (40.0)	101 (40.6)	149 (44.7)	136 (40.8)	132 (39.6)	133 (39.7)
- วันละ 1-2 มื้อ	537 (33.9)	267 (32.5)	270 (35.4)	81 (32.5)	88 (26.4)	98 (29.4)	133 (39.9)	137 (40.9)
- ทุกมื้อ	198 (12.5)	103 (12.5)	95 (12.5)	27 (10.8)	42 (12.6)	57 (17.1)	31 (9.3)	41 (12.2)
5. เนื้อสัตว์								
- ไม่ได้กินเลย	27 (1.7)	20 (2.4)	7 (0.9)	7 (2.8)	4 (1.2)	9 (2.7)	1 (0.3)	6 (1.8)
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	146 (9.2)	66 (8.0)	80 (10.5)	20 (8.0)	37 (11.1)	21 (6.3)	46 (13.8)	22 (6.6)
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	492 (31.1)	231 (28.1)	261 (34.3)	65 (26.0)	82 (24.6)	82 (24.7)	121 (36.2)	142 (42.4)
- วันละ 1-2 มื้อ	570 (36.0)	305 (37.1)	265 (34.8)	106 (42.4)	95 (28.5)	127 (38.3)	110 (32.9)	132 (39.4)
- ทุกมื้อ	349 (22.0)	200 (24.3)	149 (19.6)	52 (20.8)	93 (28.0)	93 (28.0)	56 (16.8)	33 (9.9)
6. เต้าหู้ นมถั่วเหลือง ธัญพืช								
- ไม่ได้กินเลย	309 (19.5)	161 (19.6)	148 (19.4)	56 (22.4)	63 (18.9)	62 (18.7)	58 (17.4)	70 (20.9)
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	418 (26.4)	203 (24.7)	215 (28.3)	55 (22.0)	91 (27.3)	88 (26.5)	99 (29.7)	85 (25.4)

ชนิดอาหาร	รวมทั้งประเทศ			กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาค ใต้
	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	430 (27.2)	230 (28.0)	200 (26.3)	67 (26.8)	91 (27.3)	92 (27.7)	64 (19.2)	116 (34.6)
- วันละ 1-2 มื้อ	320 (20.2)	165 (20.1)	155 (20.4)	54 (21.6)	60 (18.0)	57 (17.2)	95 (28.5)	54 (16.1)
- ทุกมื้อ	106 (6.7)	63 (7.7)	43 (5.7)	18 (7.2)	28 (8.4)	33 (9.9)	17 (5.1)	10 (3.0)
7. ลูกอม								
- ไม่ได้กินเลย	205 (13.0)	120 (14.6)	85 (11.2)	46 (18.5)	43 (12.9)	55 (16.6)	20 (6.0)	41 (12.2)
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	433 (27.4)	243 (29.6)	190 (25.0)	74 (29.7)	92 (27.6)	101 (30.4)	80 (24.0)	86 (25.7)
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	464 (29.3)	215 (26.2)	249 (32.7)	50 (20.1)	103 (30.9)	97 (29.2)	87 (26.0)	127 (37.9)
- วันละ 1-2 มื้อ	374 (23.6)	187 (22.7)	187 (24.6)	64 (25.7)	67 (20.1)	53 (16.0)	114 (34.1)	76 (22.7)
- ทุกมื้อ	107 (6.8)	57 (6.9)	50 (6.6)	15 (6.0)	28 (8.4)	26 (7.8)	33 (9.9)	5 (1.5)
8. น้ำอัดลม								
- ไม่ได้กินเลย	336 (21.2)	139 (16.9)	197 (25.9)	29 (11.6)	61 (18.3)	98 (29.4)	64 (19.2)	84 (25.1)
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	654 (41.3)	337 (40.9)	317 (41.6)	89 (35.6)	118 (35.4)	143 (42.9)	171 (51.2)	133 (39.7)
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	380 (24.0)	196 (23.8)	184 (24.1)	66 (26.4)	93 (27.9)	66 (19.8)	65 (19.5)	90 (26.9)
- วันละ 1-2 มื้อ	185 (11.7)	127 (15.4)	58 (7.6)	58 (23.2)	50 (15.0)	19 (5.7)	30 (9.0)	28 (8.4)
- ทุกมื้อ	30 (1.9)	24 (2.9)	6 (0.8)	8 (3.2)	11 (3.3)	7 (2.1)	4 (1.2)	-
9. ขนมถุง								
- ไม่ได้กินเลย	50 (3.2)	34 (4.1)	16 (2.1)	14 (5.6)	11 (3.3)	9 (2.7)	4 (1.2)	12 (3.6)

ชนิดอาหาร	รวมทั้งประเทศ			กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาค ใต้
	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	194 (12.3)	123 (15.0)	71 (9.3)	35 (14.1)	36 (10.8)	40 (12.0)	17 (5.1)	66 (19.7)
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	422 (26.7)	220 (26.8)	202 (26.5)	77 (30.9)	82 (24.6)	93 (28.0)	43 (12.9)	127 (37.9)
- วันละ 1-2 มื้อ	720 (45.5)	356 (43.4)	364 (47.8)	104 (41.8)	143 (42.9)	141 (42.5)	210 (62.9)	122 (36.4)
- ทุกมื้อ	197 (12.4)	88 (10.7)	109 (14.3)	19 (7.6)	61 (18.3)	49 (14.8)	60 (18.0)	8 (2.4)
10. ฟาสต์ฟู้ด								
- ไม่ได้กินเลย	815 (51.6)	297 (36.3)	518 (68.2)	61 (24.4)	145 (43.5)	206 (62.0)	240 (72.9)	163 (48.8)
- น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง	640 (40.6)	432 (52.7)	208 (27.4)	147 (58.8)	162 (48.6)	99 (29.8)	77 (23.4)	155 (46.4)
- บางวัน (3-5 วันต่อสัปดาห์)	110 (7.0)	84 (10.3)	26 (3.4)	39 (15.6)	22 (6.6)	24 (7.2)	10 (3.0)	15 (4.5)
- วันละ 1-2 มื้อ	10 (0.6)	3 (0.4)	7 (0.9)	1 (0.4)	4 (1.2)	2 (0.6)	2 (0.6)	1 (0.3)
- ทุกมื้อ	3 (0.2)	3 (0.4)	-	2 (0.8)	-	1 (0.3)	-	-

นม ส่วนใหญ่เด็กอายุ 1-<3 ปี (ร้อยละ 96.2) และเด็กอายุ 3-<6 ปี (ร้อยละ 93.8) ยังดื่มนมอยู่ ในเด็กอายุ 1-<3 ปี ส่วนใหญ่จะดื่มนมสด (71.3) และนมเปรี้ยว (70.5) รอง ลงมาเป็นนมผง (ร้อยละ 64.4) มีเพียง ร้อยละ 17.8 ที่ดื่มนมแม่ นอกเขตมากกว่าในเขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่เด็กดื่มนมแม่มากที่สุด เช่นเดียวกัน ในเด็กอายุ 3-<6 ปี ส่วนใหญ่ดื่มนมสด (ร้อยละ 92.6) รองลงมาเป็นนมเปรี้ยว (ร้อยละ 83.8) โดยเด็กเล็กดูได้จากขวดนม เด็กโตดูจากกล่องหรือดื่มจากแก้ว (ตารางที่ 4.3, 4.4)

ในส่วนของการเสริมได้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการศึกษาเชิงคุณภาพว่า ในกรณีเด็กอายุ 1-<3 ปี ผู้เลี้ยงดูหลักในทุกภาคของประเทศเริ่มให้อาหารเสริมเมื่อเด็กอายุ 4 เดือน อาหารเสริมที่ให้ ได้แก่ ซีเรียล แกล้วคุด ไข่ ข้าวต้ม ข้าวโอ๊ต พักทอง มะละกอ น้ำผลไม้ แอปเปิ้ล แครอท ผู้เลี้ยงดูหลักในเขตกรุงเทพมหานคร เริ่มให้อาหารเสริมเมื่อเด็กอายุ 6 เดือน อาหารที่ให้ไม่ต่างจากที่

กล่าวมา เมื่อเด็กเริ่มโตขึ้นก็จะเริ่มให้เนื้อสัตว์ เช่น หมู ปลา ดับ ทั้งนี้เพื่อให้ลูกสุขภาพดีและแข็งแรง

ในการสอนหรือฝึกลูกในเรื่องการรับประทานอาหาร ร้อยละ 95.5 มีการฝึกลูกกินอาหารเอง สำหรับการสอนส่วนใหญ่เป็นเรื่อง ไม่ทำอาหารตกหล่น (ร้อยละ 84.6) ไม่กินทิ้งกินขว้าง/กินเหลือ (ร้อยละ 78.3) และไม่ให้เลือกอาหาร (ร้อยละ 69.4) นอกนั้นจะเป็นเรื่องไม่ให้เคี้ยวเสียงดัง ไม่กินมูมมาม ไม่ให้พูดเวลาเคี้ยวอาหาร ไม่หยิบอาหารที่ห่นพื้น ให้กินอาหารเป็นเวลา (ตารางที่ 4.5) นอกจากนี้ยังมีการฝึกให้เด็กจับช้อน ใช้ช้อนตักอาหารกินเอง เมื่อถามถึงสถานที่เฉพาะให้เด็กรับประทานอาหาร ในเด็กเล็ก ร้อยละ 64 ของผู้เลี้ยงดูหลักตอบว่า ไม่มีสถานที่เฉพาะให้เด็กรับประทานอาหาร กินที่ไหนก็ได้ไม่แน่นอน ตามใจลูก ส่วนในเด็กโต ร้อยละ 43.2 มีการจัดที่เฉพาะให้เด็กกินอาหาร

ตารางที่ 4.3 ร้อยละของเด็กที่ดื่มนมจำแนกตามชนิดของนม เด็กอายุ 1-3 ปี

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ชนิดของนม		P-value < 0.001		NS		P-value < 0.001				
นมแม่	17.8	14.2	21.9	17.3	18.4	13.0	16.4	14.2	24.5	19.9
นมผง	64.4	72.4	55.3	64.7	64.1	77.9	67.2	61.7	50.0	67.9
นมสด	71.3	70.1	72.6	70.6	72.0	68.9	61.0	71.4	76.8	77.9
นมเปรี้ยว	70.5	74.9	65.4	71.2	69.6	77.3	69.2	66.5	63.9	76.6

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.4 ร้อยละของเด็กที่ดื่มนมจำแนกตามชนิดของนม เด็กอายุ 3-6 ปี

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ชนิดของนม		P-value < 0.001		NS		P-value < 0.001				
นมแม่	1.5	1.5	1.5	1.1	1.9	1.7	1.6	1.6	1.8	0.9
นมผง	24.0	27.8	19.8	23.1	25.0	21.1	27.1	27.1	14.1	28.8
นมสด	92.6	91.3	94.2	92.9	92.4	89.3	89.1	93.3	96.1	95.0
นมเปรี้ยว	83.8	86.9	80.3	83.6	84.0	88.0	84.7	79.7	71.7	94.0

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.5 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูหลักเด็กอายุ 1-3 ปี ที่สอนหรือฝึกลูกในการรับประทานอาหาร
จำแนกตามเรื่องที่สอน

	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการ ปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ใน เขต	นอก เขต	เด็ก ชาย	เด็ก หญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ประเด็นที่สอน		P-value=.025		NS		P-value=.001				
1. ไม่ให้เลือกอาหาร	69.4	68.0	70.9	70.3	68.3	59.6	66.1	84.0	61.5	73.2
2. ไม่ทำอาหาร ตกหล่น	84.6	82.6	86.8	85.8	83.3	81.3	85.6	90.3	73.8	90.7
3. ไม่กินทิ้งกินขว้าง/ กินเหลือ	78.3	74.7	82.0	80.0	76.2	62.4	79.0	92.1	62.2	90.4
4. สอนให้กินอาหาร เอง	95.5	93.3	100.0	94.4	96.8	91.4	100.0	100.0	100.0	83.3
5. ไม่ให้เคี้ยวเสียงดัง	62.5	-	100.0	66.7	50.0	--	100.0	100.0	100.0	25.0
6. ไม่ให้พูดเวลา เคี้ยวอาหาร	40.0	-	100.0	50.0	--	--	--	--	100.0	--
7. ไม่หยิบอาหารที่ หล่นแล้วขึ้นมากิน	50.0	25.0	100.0	50.0	50.0	100.0	--	--	100.0	25.0
8. สอนให้กินอาหาร เป็นเวลา	25.0	25.0	25.0	33.3	--	100.0	--	--	--	--

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. การทำความสะอาดของร่างกาย

ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่มีการตรวจสอบความสะอาดของร่างกายเด็กอายุ 3-6 ปี ทุกสัปดาห์ ซึ่งได้แก่หม (ร้อยละ 77.7) เช่น เหา เล็บ (ร้อยละ 79.9) ขี้เล็บดำ เล็บยาว ผิวหนัง (ร้อยละ 83.2) เช่น ครอบขี้ไคล รอยเปื้อน ฟัน (ร้อยละ 76.3) เช่น เศษอาหาร รอยฟันผุ หู (ร้อยละ 75.5) เช่น ตรวจครอบขี้ไคลหลังหู และใบหู

3. การดูแลเมื่อเจ็บป่วย

เมื่อทราบว่าลูกมีอาการท้องเสียไม่ว่าจะเป็นเด็กอายุ 1-3 ปี หรือ 3-6 ปี สิ่งที่ผู้เลี้ยงดูหลัก ส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ 50) กระทำเป็นอันดับแรกคือ พาเด็กไปหาหมอทันที รองลงมาจะเป็นการรักษาเอง โดยการให้น้ำ น้ำตาล และเกลือแร่ (ร้อยละ 29.7) ที่เหลือเป็นการซื้อยาจากร้านขายยามาให้ทานเอง หรือรักษาด้วยยาพื้นบ้าน เช่น ใบฝรั่ง น้ำชา ใสเกลือในข้าวต้ม ชงนมให้จางลง งดของมันๆ เป็นต้น (ตารางที่ 4.6, 4.7)

ในกรณีที่มีไข้สูง สิ่งที่คุณเลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่กระทำเป็นอันดับแรก คือ เช็ดตัวหรือให้ดื่มน้ำมากๆ แล้วพาไปหาหมอทันที ส่วนน้อยที่จะให้ทานยา (ตารางที่ 4.8, 4.9) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่า เมื่อลูกเจ็บป่วยพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูหลักในครอบครัวไทยทุกภาครวมทั้งกรุงเทพมหานคร จะดูแลเด็กด้วยตัวเองก่อน เช่น เช็ดตัวให้เพื่อลดไข้และให้กินยาลดไข้ พ่อแม่ส่วนใหญ่จะตอบตรงกันว่าลูกในวัยนี้ส่วนมากก็เป็นไข้ตัวร้อน ดังนั้นเมื่อดูแลด้วยตัวเองไประยะหนึ่งแล้วไม่หายหรือเป็นมากแล้วจึงจะพาไปหาหมอ ซึ่งแล้วแต่จะใกล้และสะดวกที่นั้นมีทั้งที่คลินิกและโรงพยาบาล

จะเห็นได้ว่าโดยส่วนใหญ่แล้ว พ่อแม่จะดูแลลูกด้วยตนเองก่อน การคิดถึงหมอนั้นจะไปเมื่อเด็กไม่สบายมากแล้ว ซึ่งก็เข้ากับแนวทางในการดูแลสุขภาพที่ต้องเฝ้าระวังและดูแลตัวเองก่อนถึงจะไปปรึกษากับหมอหรือบุคลากรสาธารณสุข

"ไม่สบายจะเช็ดตัวลดไข้ ให้ลูกนอน ถ้ามีอาการมาก ไข้มีเสลด ก็จะไปหาหมอที่คลินิก เพราะสะดวกใกล้บ้าน ถ้าไปคลินิกยังไม่หายก็จะพาไปโรงพยาบาล" (แม่ภาคเหนือ อายุ 30 ปี ลูก 1 คน)

"เอาน้ำเช็ดตัวให้ก่อน และเอายาลดไข้ที่ซื้อมาจาก อสม. ให้กิน ถ้าไม่ดีขึ้นก็จะพาไปหาหมอที่โรงพยาบาล" (แม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อายุ 27 ปี ลูก 2 คน)

"เช็ดตัว ให้กินยาเขียว ไปซื้อพาราเซตล 10 บาทให้กิน แต่ส่วนมากพาไปโรงพยาบาลมากกว่า เพราะไม่เสียเบี้ย" (แม่ภาคใต้ อายุ 36 ปี หลาน 2 คน)

ตารางที่ 4.6 ร้อยละของกิจกรรมที่ผู้เลี้ยงดูหลักกระทำเป็นอันดับแรกเมื่อพบว่าเด็กมีอาการท้องเสีย เด็กอายุ 1-3 ปี

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
กิจกรรม		P-value <0.001		NS		P-value <0.001				
-รักษาตนเองโดยให้น้ำ น้ำตาล และเกลือแร่	29.7	31.7	27.4	31.3	27.7	32.1	32.3	29.0	33.7	21.6
-พาไปหาหมอทันที	50.9	45.5	56.7	49.9	51.9	40.6	50.3	53.8	50.1	57.0
-ซื้อยาให้ลูกกินเอง	8.7	9.6	7.2	8.2	8.7	11.2	7.3	9.7	7.2	8.8

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
กิจกรรม		P-value <0.001		NS		P-value <0.001				
-รักษาตนเองโดยยาพื้นบ้าน, สมุนไพร	1.8	2.2	1.3	1.9	1.6	3.2	1.2	0.3	1.8	2.7
-รักษาตนเองโดยปรับเรื่องอาหาร เช่น ข้าวต้มใสเกลือ	0.8	1.2	1.5	1.1	1.6	2.4	2.1	0.3	1.2	0.9

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.7 ร้อยละของกิจกรรมที่ผู้เลี้ยงดูหลักกระทำเป็นอันดับแรกเมื่อพบว่าเด็กมีอาการท้องเสีย เด็กอายุ 3-6 ปี

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
กิจกรรม		P-value <0.001		NS		P-value <0.001				
- รักษาตนเอง โดยให้น้ำ น้ำตาล และเกลือแร่	29.7	29.4	29.9	28.0	31.4	34.1	30.6	29.1	32.0	23.6
- พาไปหาหมอทันที	50.3	44.6	56.4	51.9	48.7	39.0	49.8	54.7	50.0	55.2
- ซื้อยาให้ลูกกินเอง	13.4	16.5	10.1	14.2	12.7	18.5	14.1	10.5	12.3	13.1
- รักษาตนเอง โดยยาพื้นบ้าน, สมุนไพร	1.5	1.8	1.0	1.5	1.4	2.4	0.9	0.3	--	0.6
- รักษาตนเอง โดยปรับเรื่องอาหารเช่น ข้าวต้มใสเกลือ	0.5	0.5	0.5	0.4	0.6	0.8	1.2	--	0.6	--

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.8 ร้อยละของกิจกรรมที่ผู้เลี้ยงดูหลักกระทำเป็นอันดับแรกเมื่อพบว่าเด็กมีไข้สูง
เด็กอายุ 1-3 ปี

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
กิจกรรม		NS		NS		P-value < 0.001				
- เช็ดตัวหรือให้ดื่มน้ำมากๆ	70.0	69.4	70.6	69.2	70.9	67.9	72.0	65.0	80	64.3
- พาไปหาหมอทันที	21.3	21.7	20.9	20.9	21.2	21.7	18.0	26.9	13.1	27.1
- ซื้อยาลดไข้ให้กินเอง	7.1	7.5	6.6	8.3	5.6	8.8	8.8	6.9	5.7	5.5
- ให้กินยาลดไข้ที่ได้จากโรงพยาบาล	1.2	1.0	1.5	1.2	1.2	1.2	0.9	0.6	0.6	2.7

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.9 ร้อยละของกิจกรรมที่ผู้เลี้ยงดูหลักกระทำเป็นอันดับแรกเมื่อพบว่าเด็กมีไข้สูง
เด็กอายุ 3-6 ปี

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
กิจกรรม		NS		NS		P-value < 0.001				
- เช็ดตัวหรือให้ดื่มน้ำมากๆ	65.8	60.8	71.3	64.7	67.0	57.0	70.0	65.5	72.2	62.4
- พาไปหาหมอทันที	23.4	25.2	21.4	25.1	21.7	21.3	19.8	26.1	21.3	27.8
- ซื้อยาลดไข้ให้กินเอง	9.2	11.9	6.3	8.9	9.6	20.1	7.8	7.8	5.7	7.5
- ให้กินยาลดไข้ที่ได้จากโรงพยาบาล	0.7	0.7	0.7	0.9	0.5	0.4	1.2	--	--	1.8

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การป้องกันอุบัติเหตุ

ในส่วนของอุบัติเหตุที่อาจเกิดจากรถยนต์ พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 85 ของเด็กวัยนี้เคยนั่งรถยนต์แต่ไม่เคยรัดเข็มขัดนิรภัยให้ลูก เช่นเดียวกันที่พบว่า มากกว่า ร้อยละ 90 ของเด็กเคยนั่งรถจักรยานยนต์ แต่มากกว่า ร้อยละ 80 ของผู้เลี้ยงดูหลักไม่เคยใส่หมวกนิรภัยให้ลูก

การป้องกันอุบัติเหตุที่เกิดจากการข้ามถนนและขณะเล่น ส่วนใหญ่มากกว่า ร้อยละ 80 ของผู้เลี้ยงดูหลัก จะอุ้มหรือจูงลูกข้ามถนนทุกครั้ง และคอยระวังความปลอดภัยให้ทุกครั้งในขณะที่ลูกเล่นเครื่องเล่นในสนาม

นอกจากนี้ข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นเพิ่มเติมถึงวิธีการป้องกันอุบัติเหตุให้กับเด็กด้วยการไม่ให้เด็กวิ่งเล่นนอกบ้านหรือริมถนนเพราะกลัวรถชน ดูแลไม่ให้เล่นของมีคม ไม่ให้เล่นที่สูง ไม่ให้เล่นปลั๊กไฟและเครื่องใช้ไฟฟ้า และระวังลูกไม่ให้เล่นใกล้กับน้ำเพราะกลัวลูกจมน้ำ คอยดูแลเด็กไม่ให้วิ่งหกล้ม โดยผู้เลี้ยงดูหลักจะดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดขณะเล่น

5. การเลี้ยงดูด้านการนอน

การดูแลเรื่องการนอนของเด็ก ส่วนใหญ่เด็กถูกจัดให้นอนห้องเดียวกันกับพ่อแม่ โดยร้อยละ 90.3 เด็กอายุ 1-<3 ปี จะถูกจัดให้นอนเตียงเดียวกับพ่อ/แม่ หรือผู้เลี้ยงดูหลัก พบได้ในลักษณะเดียวกันในเด็กอายุ 3-<6 ปี (ร้อยละ 83.3) รองลงมาจะเป็นการให้เด็กนอนห้องเดียวกันกับพ่อแม่ แต่แยกที่นอนกัน ในเด็กโตจะให้นอนห้องเดียวกับพี่ น้อง หรือญาติ ส่วนช่วงเวลาในการนอนได้จากข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่าเด็กนอนวันละประมาณ 8-10 ชั่วโมง โดยส่วนใหญ่ให้เด็กนอนกลางคืนในช่วง 20.00-21.00 น. หักค่าที่สุดคือ 19.00 น. และดึกที่สุดคือ 22.00 น. และเด็กจะตื่นนอนในช่วง 6.00-7.00 น. ส่วนในตอนกลางวันเด็กจะนอนในช่วงเช้าหรือบ่ายแล้วแต่ บางครั้งก็นอนทั้ง 2 ช่วง

ในเด็กกลุ่มเล็ก ก่อนลูกหลับ ร้อยละ 52.9 มีการกระทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ลูกหลับโดยกิจกรรมที่กระทำมีความหลากหลาย เช่น ให้อ่านนิทานหรือนมแม่หรือหัวนม (ร้อยละ 65.6) โอบอุ้ม ลูบหลัง สัมผัสจนหลับ (ร้อยละ 54.1) ให้ออดผ้า/ของเล่น/หมอนข้าง (ร้อยละ 48.9) เปิดทีวีให้ดูจนหลับ (ร้อยละ 39.7) เปิดเพลง/ดนตรีให้ฟัง (ร้อยละ 37) ส่วนมากเป็นเพลงร้อง (ร้อยละ 92.2) และร้องเพลงกล่อม/เล่านิทาน (ร้อยละ 31.3) โดยเพลงที่ร้องส่วนใหญ่เป็นเพลงพื้นบ้าน หรือเพลงกล่อมเด็ก (ร้อยละ 54.7) เป็นต้น ส่วนในเด็กโต ร้อยละ 73.6 จะปล่อยให้เด็กหลับเอง หรือหลอกกว่าจะพาไปเที่ยว (ร้อยละ 67) มีเพียง ร้อยละ 24 ที่สวดมนต์กล่อมให้นอน

6. การเลี้ยงดูด้านการขับถ่าย

ร้อยละ 75.8 ของเด็กอายุ 1-<3 ปี ได้รับการฝึกการถ่ายอุจจาระ โดยกำหนดเวลาการถ่ายอุจจาระที่แน่นอนเป็นประจำ (ร้อยละ 44.2) และให้ถ่ายในห้องน้ำหรือกระโถน (ร้อยละ 87.2) ข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่าในกรณีเด็กที่ 3 ปีขึ้นไป จะฝึกให้ถ่ายเป็นที่ เป็นทางมากกว่าให้ตรงเวลา รวมทั้งสอนให้เด็กบอกเมื่อจะขับถ่าย เหตุผลที่ผู้เลี้ยงดูหลักสอนเรื่องนี้ก็เพื่อความสะอาด ต้องการให้เด็กช่วยตัวเองได้ไม่เป็นภาระของคนอื่น ไม่ต้องการให้เลอะเทอะ สามารถถ่ายในที่ๆ

เหมาะสมได้เพื่อเด็กจะได้ติดเป็นนิสัยและทำตลอดไป ในกรณีที่เด็กมีผู้เลี้ยงดูหลักส่วนน้อยที่ยังไม่ได้สอนลูกเรื่องนี้เพราะเห็นว่าลูกยังเด็ก

"บอกให้ลูกถ่ายเป็นที่ เป็นทาง เวลาถ่ายให้เข้าห้องน้ำจะไม่น่าเกลียด" (แม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อายุ 36 ปี ลูก 2 คน)

"สอนให้ตื่นเข้าให้นั่งห้องน้ำ เวลาปวดฉี่ให้บอกแม่ สอนตั้งแต่พูดได้ว่า ฉี่ ฉี่ ให้บอก สอนเพราะจะได้ทำเป็นนิสัย" (แม่ภาคเหนือ อายุ 32 ปี ลูก 1 คน)

การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

1. การเตรียมความพร้อมด้านการเรียน

การศึกษามีความสำคัญต่อสมาชิกทุกคนในสังคม และต้องเริ่มตั้งแต่เด็กเล็ก ในเด็กปฐมวัยการเตรียมความพร้อมให้เด็กเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเป็นการฝึกเด็กให้รักการเรียนรู้ เพื่อให้รู้ว่าเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของเด็กที่ต้องเรียนหนังสือจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่ของเด็กอายุ 3-6 ปี มากกว่า ร้อยละ 90 มีการเตรียมความพร้อมด้านการเรียนของเด็กโดยการสอนให้นับเลข 1-10 (ร้อยละ 94.9) สอนให้อ่าน ก. ไก่ ข. ไข่ (ร้อยละ 94.1) ร้อยละ 79.6 อ่านหนังสือนิทานให้ฟัง มีเพียง ร้อยละ 42.8 ให้เข้าไปอยู่ในสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน สอดคล้องกับข้อมูลจากเชิงคุณภาพที่พบว่า

พ่อแม่ในครอบครัวไทยทุกพื้นที่ศึกษา ต่างก็เตรียมความพร้อมให้ลูกก่อนลูกเข้าโรงเรียน เริ่มต้นก็ฝึกให้ลูกช่วยเหลือตัวเองได้ในเรื่องต่างๆ เช่น ให้กินข้าว-น้ำด้วยตัวเอง สอนให้ลูกออกไปเรียนหนังสือ บอกให้ลูกรู้ล่วงหน้าว่าต้องไปโรงเรียน แม่บางคนพาลูกไปโรงเรียนก่อนก็มี นอกจากนี้ก็จะหัดลูกให้อ่าน ก. ไก่ ข. ไข่ แม้กระทั่งหัดอ่านภาษาอังกฤษ A B C หัดให้นับเลข สอนให้เชิ้อฟังครู ให้รู้จักเล่นกับเพื่อนไม่ทะเลาะกัน ให้รู้จักแบ่งปันให้เพื่อน รวมทั้งการให้ลูกไปเข้าเรียนอนุบาลของหมู่บ้าน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แล้วแต่กรณี การเตรียมความพร้อมทั้งหลายเหล่านี้เป็นการให้ลูกรู้จักเรียน ไม่อยากให้ลูกไปเป็นภาระของครู และคนอื่นๆ

แม่ในภาคกลางและกรุงเทพมหานคร นอกจากจะเตรียมลูกเหมือนภาคอื่นๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว สิ่งที่แตกต่างกันออกไปก็คือ จะสอนให้ลูกรู้จักสีต่างๆ ด้วยการหัดให้ลูกระบายสี และสอนให้รู้จักวันต่างๆ ด้วย

แม่ไทยทุกพื้นที่ศึกษาสอนให้ลูกใส่รองเท้าและถอดเข้าที่เมื่อกลับจากเรียน เพราะต้องการให้ลูกช่วยเหลือตัวเองได้ อย่างไรก็ตามประสาเด็กที่ยังเล็กอยู่ก็จะทำตามบ้างไม่ทำตามบ้าง แม่ต้องคอยกำชับให้ทำตาม

"ฝึกให้เขาช่วยเหลือตัวเอง ให้กินข้าว กินน้ำเอง เพราะไปอยู่โรงเรียนแล้วไม่มีคนทำให้" (แม่ภาคเหนือ อายุ 32 ปี ลูก 3 คน)

"สอนให้อ่านหนังสือ ให้นับเลขจะได้เรียนเก่งๆ" (แม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อายุ 36 ปี ลูก 2 คน)

"ก่อนเข้าโรงเรียนพาไปเที่ยวโรงเรียน ไปดูสถานที่ให้เขาค้นเคย" (พ่อภาคใต้ อายุ 39 ปี ลูก 3 คน)

"แม่เขาจะสอนให้ใส่รองเท้าในตอนเช้า ส่วนยายจะบอกให้เก็บในตอนเย็น" (ยายภาคกลาง อายุ 64 ปี หลาน 2 คน)

"สอนนับเลข อ่านหนังสือ รู้จักสี วันต่างๆ เพราะอยากให้รู้อะไรไว้บ้าง ก่อนจะเข้าโรงเรียน" (ย่ากรุงเทพมหานคร อายุ 48 ปี หลาน 2 คน)

2. การส่งเสริมความถนัด

ในเด็กอายุ 1-3 ปี ร้อยละ 49.5 ของพ่อแม่พบว่า ลูกมีความถนัดด้านใดด้านหนึ่งเป็นพิเศษ เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 46.7) จะไม่ทำอะไรปล่อยให้เด็กฝึกเองที่บ้านในส่วนของตนเองมีความถนัด ส่วน ร้อยละ 40.4 จัดหาอุปกรณ์สำหรับฝึกให้โดยไม่ให้เรียนเสริม มีเพียงร้อยละ 8.8 เท่านั้น ให้เด็กเรียนเสริมทักษะที่ถนัด

3. การใช้สื่อในการเลี้ยงดูเด็ก

หนังสือ/สมุดภาพ เทปเพลงเด็ก/เทปเพลงทั่วไป และเทปนิทาน ในกลุ่มเด็กเล็ก ส่วนมากมากกว่า ร้อยละ 80 ของผู้เลี้ยงดูหลัก ไม่ใช้สื่อประเภทเทปเพลงเด็ก/เพลงทั่วไป และเทปนิทานในการเลี้ยงดูเด็ก มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 54.3) ใช้สื่อหนังสือ/สมุดภาพ ในการเลี้ยงดูเด็ก ในจำนวนนี้ ร้อยละ 15.5 จะฟัง/ดูหนังสือ/สมุดภาพพร้อมเด็ก ซึ่งต่างจากเด็กโตที่มีเพียง ร้อยละ 27.3 ของผู้เลี้ยงดูหลักไม่มีหนังสือ สมุดภาพ สำหรับเด็กให้ลูก ในส่วนที่มี มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 57.9) จะฟัง/ดู พร้อมกับลูก (ตารางที่ 4.10, 4.11)

ตารางที่ 4.10 ร้อยละของสื่อที่ใช้ในการเลี้ยงดูเด็ก ของเด็กอายุ 1-<3 ปี

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ประเภทของสื่อ		P – value < 0.001		NS		P – value < 0.001				
หนังสือ/สมุดภาพ	54.3	62.0	45.3	54.7	53.9	61.8	57.0	57.7	42.1	54.9
เทปเพลงเด็ก/เพลงทั่วไป	19.4	24.8	13.0	19.9	19.0	26.1	21.1	19.6	12.0	20.2
เทปนิทาน	11.1	14.6	6.6	11.9	10.1	15.6	10.7	11.8	6.3	11.9

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.11 ร้อยละของสื่อที่ใช้ในการเลี้ยงดูเด็ก ของเด็กอายุ 3-<6 ปี

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ประเภทของสื่อ		P– value < 0.001		NS		P– value < 0.001				
หนังสือ/สมุดภาพ	72.7	77.5	67.4	71.8	73.6	77.4	77.4	76.3	59.3	74.3
เทปเพลงเด็ก/เพลงทั่วไป	40.3	46.6	33.5	39.1	41.4	45.2	44.8	37.2	29.4	45.9
เทปนิทาน	18.4	26.2	10.1	16.5	20.3	32.3	17.5	19.3	9.3	17.1

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

โทรทัศน์ มากกว่า ร้อยละ 95 ของเด็กวัยนี้ มีโทรทัศน์ในบ้าน และมักดูพร้อมลูก โดยเฉลี่ยแล้วในกลุ่มเด็กเล็ก เด็กดูโทรทัศน์เฉลี่ยวันละ 1.7 ชั่วโมง และ 2.3 ชั่วโมงในกลุ่มเด็กโต ส่วนใหญ่ไม่เคยเลือกรายการโทรทัศน์ให้ลูกดู ให้ดูเหมือนพ่อแม่ มีเพียง ร้อยละ 37.7 ในกลุ่มเด็กเล็ก และ ร้อยละ 34.8 ในกลุ่มเด็กโต จะเลือกรายการให้ลูกดู รายการอันดับแรกที่ถูกเลือกให้ลูกดู พบว่า มากกว่า ร้อยละ 50 ของพ่อแม่ จะเลือกรายการการ์ตูนเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นรายการสำหรับเด็ก รายการอันดับสองที่ถูกเลือกมากที่สุดคือ ละคร/ภาพยนตร์ (หนังยาว) รองลงมาเป็นรายการการ์ตูน โดย ร้อยละ 65.4 พ่อแม่เกือบทุกคนจะดูโทรทัศน์ด้วยกันกับลูกเป็นประจำ (ตารางที่ 4.12-4.15)

ตารางที่ 4.12 ร้อยละของรายการโทรทัศน์ที่เลือกให้เด็กดูเป็นอันดับ 1 ของเด็กอายุ 1-3 ปี

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
รายการ		NS		NS		NS				
- ข่าว	2.2	1.6	3.2	2.0	2.5	1.1	1.8	3.6	3.7	0.9
- สารคดีเกี่ยวกับชีวิตสัตว์	9.0	11.5	5.4	8.5	9.5	7.7	7.2	10.9	10.2	8.7
- สารคดีเรื่องจริง/ข่าว	0.2	--	0.5	0.3	--	--	--	0.9	--	--
- สารคดีการท่องเที่ยว	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
-ละคร/ภาพยนตร์	4.5	3.2	6.3	4.4	4.6	3.3	2.7	6.4	4.6	5.2
- เกมโชว์/ทอล์คโชว์/วาไรตี้	1.3	1.0	1.2	1.4	1.2	--	1.8	0.9	1.9	1.7
- การ์ตูน	54.4	51.2	58.1	56.8	51.5	48.4	51.4	54.5	54.6	61.7
- เพื่อการศึกษา	0.7	1.0	0.5	0.7	0.8	1.1	--	0.9	--	1.7
- กีฬา	0.1	1.3	0.5	0.7	1.2	2.2	0.9	--	1.9	--
- รายการสำหรับเด็ก	17.0	12.2	14.4	15.6	18.7	28.6	22.5	15.5	11.1	9.6
- รายการเพลง	7.7	8.0	7.2	7.1	8.3	6.6	8.1	4.5	10.2	8.7
- อื่นๆ	2.1	1.9	2.3	2.4	1.7	1.1	3.6	1.8	1.9	1.7

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.13 ร้อยละของรายการโทรทัศน์ที่เลือกให้เด็กดูเป็นอันดับ 1 ของเด็กอายุ 3-6 ปี

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
รายการ		NS		P - value = .012		NS				
- ข่าว	2.7	2.2	3.4	4.2	1.1	1.9	3.2	4.3	3.1	0.9
- สารคดีเกี่ยวกับชีวิตสัตว์	6.5	8.2	3.8	9.6	3.4	4.8	11.8	5.1	6.1	5.3
- สารคดีเรื่องจริง/ข่าว	0.2	0.3	--	--	0.4	--	1.1	--	--	--
- สารคดีการท่องเที่ยว	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
- ละคร/ภาพยนตร์	11.2	12.3	9.6	8.8	13.6	17.1	9.7	8.5	11.2	9.7
- เกมโชว์/ทอล์คโชว์/วาไรตี้	1.5	2.2	0.5	1.9	1.1	1.9	1.1	2.6	--	1.8
- การ์ตูน	58.7	56.3	62.5	57.9	59.6	55.2	50.5	62.4	61.2	62.8
- เพื่อการศึกษา	1.0	0.9	1.0	0.8	1.1	--	--	1.7	2.0	0.9
- กีฬา	0.6	--	1.4	--	1.1	--	1.1	--	2.0	--
- รายการสำหรับเด็ก	15.0	15.1	14.9	15.3	14.7	15.2	20.4	13.7	13.3	13.3
- รายการเพลง	2.5	2.2	2.9	1.5	3.4	3.8	1.1	1.7	1.0	4.4
- อื่นๆ	0.2	0.3	--	--	0.4	--	--	--	--	0.9

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.14 ร้อยละของรายการโทรทัศน์ที่เลือกให้เด็กดูเป็นอันดับ 2 ของเด็กอายุ 1-3 ปี

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
รายการ		NS		NS		NS				
- ข่าว	2.3	2.0	2.2	0.7	4.2	2.3	2.7	2.7	1.9	1.8
- สารคดีเกี่ยวกับชีวิตสัตว์	8.8	9.4	7.2	11.3	5.8	12.6	11.8	10.0	4.8	5.3
- สารคดีเรื่องจริง/ข่าว	0.4	0.7	--	0.4	0.4	--	--	--	1.0	0.9
- สารคดีการท่องเที่ยว	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
- ละคร/ภาพยนตร์	20.6	15.3	28.1	21.5	19.6	16.1	18.2	19.1	27.9	21.2
- เกมโชว์/ทอล์คโชว์/วาไรตี้	2.5	2.6	2.3	2.5	2.5	2.3	1.8	3.6	2.9	1.8
- การ์ตูน	19.3	20.2	18.0	20.8	17.5	17.2	23.6	21.8	16.3	16.8
- เพื่อการศึกษา	1.5	2.0	0.9	1.4	1.7	--	2.7	3.6	--	0.9
- กีฬา	0.7	22.5	18.0	18.0	23.8	18.4	20.9	14.5	29.8	19.5
- รายการสำหรับเด็ก	8.2	7.2	9.7	8.1	8.3	10.3	5.5	9.1	4.8	11.5
- รายการเพลง	12.0	12.7	11.1	12.0	12.1	11.5	8.2	15.5	7.7	16.0
- อื่นๆ	3.8	5.5	1.4	3.5	4.2	9.2	4.5	--	2.9	3.5

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.15 ร้อยละของรายการโทรทัศน์ที่เลือกให้เด็กดูเป็นอันดับ 2 ของเด็กอายุ 3-6 ปี

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
รายการ		P-value = 0.019		NS		NS				
- ข่าว	3.8	3.0	4.9	2.7	4.8	1.1	--	8.1	6.0	3.1
- สารคดีเกี่ยวกับชีวิตสัตว์	13.9	14.8	12.6	18.0	10.6	14.6	12.2	19.2	16.7	7.1
- สารคดีเรื่องจริง/ข่าว	0.9	11.1	0.5	0.9	0.9	2.2	1.2	--	--	1.0
- สารคดีการท่องเที่ยว	0.7	1.1	--	0.5	0.9	2.2	--	--	--	1.0
- ละคร/ภาพยนตร์	35.6	30.0	44.0	36.0	35.2	27.0	37.8	27.3	44.0	42.9
- เกมโชว์/ทอล์คโชว์/วาไรตี้	4.6	5.6	3.3	5.4	3.9	5.6	4.9	5.1	4.8	3.1
- การ์ตูน	20.1	22.2	17.0	18.9	21.3	21.3	24.4	20.2	19.0	16.3
- เพื่อการศึกษา	1.8	1.9	1.6	0.9	2.6	4.5	--	2.0	--	2.0
- กีฬา	0.9	--	2.2	1.8	--	--	1.2	1.0	--	2.0
- รายการสำหรับเด็ก	9.1	11.5	5.5	7.2	10.9	12.4	7.3	10.1	4.8	10.2
- รายการเพลง	8.0	8.1	7.7	7.7	8.3	7.9	11.0	7.1	4.8	9.2
- อื่นๆ	0.7	0.7	0.5	--	1.3	1.1	--	--	--	2.0

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วิดีโอ วิดีโอเป็นสื่อที่ มากกว่าร้อยละ 60 ของผู้เลี้ยงดูหลักเด็กเล็กจะไม่มีสื่อประเภทนี้ ในส่วนที่มีส่วนใหญจะเป็นการ์ตูน รองลงมาเป็นรายการเด็ก ในเด็กโตจะเป็นสารคดีสัตว์ พ่อแม่ส่วนมาก ดูวิดีโอพร้อมกับลูก โดยมากกว่าครึ่ง จะดูพร้อมกับลูกเป็นประจำ ในเด็กเล็กขณะที่ดูด้วยกัน ร้อยละ 76 สอนลูกเรื่องจริยธรรม ร้อยละ 68 สอนให้เรียกชื่อสัตว์ สิ่งของ ร้อยละ 42.6 สอนเรื่อง ความรุนแรง และ ร้อยละ 42.4 จะสอนลูกให้แยกแยะภาพที่เห็นกับโลกที่เป็นจริง ส่วนในเด็กโต ร้อยละ 82.8 สอนจริยธรรม ร้อยละ 66.4 สอนให้ลูกแยกแยะภาพที่เห็นกับโลกที่เป็นจริง ร้อยละ 64.8 สอนลูกเรื่องความรุนแรงและ ร้อยละ 60 สอนลูกเรียกชื่อสัตว์ สิ่งของ สถานที่

คอมพิวเตอร์ พ่อแม่ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 93.8) ไม่มีคอมพิวเตอร์ให้ลูกเล่น ในส่วนที่มีโดยทั่วไป เด็กจะใช้คอมพิวเตอร์เพื่อความบันเทิง มีเพียงร้อยละ 15 ของเด็กเล็ก และร้อยละ 45 ของเด็กโตที่ใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนรู้

ของเล่น ของเล่นสำหรับเด็กอายุ 1-3 ปี ที่ผู้เลี้ยงดูหลักมีให้ลูกเล่น คือ ของที่ให้เด็กออกกำลังกายแขนขา (ร้อยละ 86.2) เช่น ลูกบอล จักรยาน ม้าก้านกล้วย รถเด็กเล่น เป็นต้น ของเล่นที่ให้เด็กหัดใช้นิ้วมือ (ร้อยละ 71) เช่น ดินสอ ปากกา ดินสอสี ดินน้ำมัน ดินเหนียว ตัวต่อพลาสติก เป็นต้น ของเล่นที่ให้เด็กลากจูง (ร้อยละ 67.3) เช่น รถลาก จักรยานสำหรับเด็กเล่น รถนั่งของเด็ก เป็นต้น ของเล่นที่เลียนแบบชีวิตจริง (ร้อยละ 67) เช่น ตุ๊กตา หม้อข้าวหม้อแกง ปืน รถยนต์/รถบรรทุก เป็นต้น ของเล่นที่มีเสียง (ร้อยละ 62.9) เช่น โทรศัพท์ กระจก ตุ๊กตามีเสียงกลอง รถมีเสียง เป็นต้น และของเล่นที่ใช้ฝึกการใช้มือให้สัมพันธ์กับตาให้ลูกเล่น เช่น ดักของใส่ภาชนะ รถของเล่นขนทราย ชุดตัดดิน และชุดเครื่องครัวสำหรับเด็ก เป็นต้น มีเพียง ร้อยละ 28.1 และ ร้อยละ 25.8 ผู้เลี้ยงดูหลักมีของเล่นหยิบวางซ้อนกันได้เช่น บล็อกไม้ ตัวต่อ กล้อง กระจก และของเล่นที่มีสีสันเรื่องสีเช่น ดอกไม้ ผลไม้ ตัวต่อเป็นสี สมุดภาพ ดินสอสี เป็นต้นตามลำดับที่ให้ลูกเล่น

ในส่วนของเด็กอายุ 3-6 ปี ของเล่นส่วนใหญ่เป็นของที่ฝึกการเคลื่อนไหวแขนขา (ร้อยละ 90.2) รองลงมาเป็นของที่ใช้ขีดเขียนหรือวาดรูประบายสี (ร้อยละ 84.4) ถัดมาเป็นของที่ฝึกให้คิดจินตนาการ (ร้อยละ 76.3) ของที่ใช้ฝึกการใช้มือให้สัมพันธ์กับตา (ร้อยละ 52.7) ส่วนประเภทของเล่นที่มีน้อยที่สุด คือ ของเล่นที่ฝึกการเปรียบเทียบ (ร้อยละ 20.8)

การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรม

1. การกล่อมลูก

ข้อมูลเชิงคุณภาพตามผู้เลี้ยงดูหลักถึงการร้องเพลงพื้นบ้านให้เด็กฟัง ปรากฏว่าผู้เลี้ยงดูหลักทุกคนที่เป็นตัวอย่างในภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพมหานคร และส่วนใหญ่ไม่ได้ร้องเพลงพื้นบ้านให้เด็กฟังแล้ว เพราะไม่รู้จักเพลงเหล่านั้น ไม่มีเวลา และโดยทั่วไปจะเปิดเพลงจากวิทยุ หรือโทรทัศน์ให้เด็กฟังมากกว่าร้องเอง ซึ่งก็เป็นเพลงตามสมัยนิยมในขณะนั้น อย่างไรก็ตามผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่ในภาคกลางเขตเมือง และส่วนในเขตเมือง และส่วนน้อยในเขตชนบท ยังคงร้องเพลงพื้นบ้านให้เด็กฟัง เพราะต้องการให้ลูกเพลิดเพลินและนอนหลับ เพลงที่ร้องแตกต่างกันออกไป เช่น เพลงจันทร์เจ้าข้า เพลงนกเอี้ยงเลี้ยงควายเฒ่า เพลงกาเหว่าไซ้ให้แม่กาฟัก เพลงค่าน้ำนม เนื้อหาเกี่ยวกับการทดแทนบุญคุณแม่ เป็นต้น เพลงเหล่านี้จะเป็นการสอนเด็กไปในตัว แหล่งที่มาของเพลงได้จากคนเฒ่าคนแก่ร้องก็จำมา บางครั้งก็ได้จากคนเลี้ยงเด็ก เวลาที่ร้องมักเป็นตอนเย็นๆ เมื่ออารมณ์ดี บางครั้งก็เป็นกลางวันยามว่าง และร้องตอนที่เด็กจะนอน

“ไม่ได้ร้องเพลงพื้นบ้านหรอก ร้องไม่เป็น” (แม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อายุ 26 ปี ลูก 1 คน)

“ร้องเพลงเด็ก เพลงที่สนุกสนาน เพราะต้องการให้สนุกสนาน ร่าเริง และเป็นการสอนเขาไปในตัวด้วย” (แม่ภาคกลาง อายุ 25 ปี ลูก 1 คน)

2. การพาเด็กไปสถานที่ต่างๆ

การพาเด็กไปสถานที่ต่างๆ เป็นการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ในการศึกษานี้ได้สอบถามถึงสถานที่ต่างๆ ซึ่งกระจายอยู่ทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล พบว่าผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่ ร้อยละ 59.3 ของเด็กอายุ 1-<3 ปี และ ร้อยละ 56.8 ของเด็ก อายุ 3-<6 ปี พาลูกไปห้างสรรพสินค้า/ตลาด/ร้านค้า เป็นประจำ รองลงมาเป็นบ้านญาติ คือ ร้อยละ 42.9 ของเด็กอายุ 1-<3 ปี และ ร้อยละ 42.4 ของเด็กอายุ 3-<6 ปี มากกว่าร้อยละ 80 ผู้เลี้ยงดูหลักเด็กอายุ 1-<6 ปี ไม่เคยพาลูกไปพิพิธภัณฑ์ (ร้อยละ 88.7) นอกจากนี้ เด็กอายุ 3-<6 ปี ส่วนใหญ่มากกว่า ร้อยละ 90 ไม่เคยร่วมกิจกรรมเข้าค่ายและทัศนศึกษากับโรงเรียนเลย (ตารางที่ 4.16, 4.17)

ตารางที่ 4.16 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูหลัก เด็กอายุ 1-<3 ปี พาเด็กไปนอกสถานที่ จำแนกตามภาคและเขตการปกครอง

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
บ้านญาติ		NS		NS		P-value <0.001				
1) ไม่พาไป	10.9	11.2	10.6	9.9	12.1	10.1	11.0	14.2	13.8	5.5
2) ไปนานๆ ครั้ง	27.3	30.7	23.7	26.4	28.5	35.9	35.5	19.9	24.5	23.2
3) ไปบางครั้ง	18.9	18.2	19.6	18.9	18.8	19.8	20.2	17.8	20.3	16.5
4) ไปประจำ	42.9	39.9	46.1	44.9	40.6	34.3	33.3	48.0	41.8	54.9
สวนสาธารณะ, สวนสัตว์, ไร่นา, ทะเล		P-value <0.001		NS		P-value <0.001				
1) ไม่พาไป	26.2	22.8	29.9	23.8	29.1	17.7	35.4	32.6	27.5	15.9
2) ไปนานๆ ครั้ง	25.5	30.6	20.1	25.4	25.7	39.1	26.5	20.2	18.2	27.1
3) ไปบางครั้ง	26.1	25.4	26.9	27.8	24.2	25.0	25.9	26.0	25.7	27.7
4) ไปประจำ	22.1	21.2	23.0	23.0	21.0	18.1	12.2	21.1	28.7	29.3
ห้างสรรพสินค้า, ตลาด, ร้านค้า		P-value <0.001		NS		P-value <0.001				
1) ไม่พาไป	5.7	3.4	8.2	5.7	5.8	2.8	6.1	9.4	6.6	3.1
2) ไปนานๆ ครั้ง	10.6	9.1	12.2	10.1	11.1	8.5	13.7	8.8	14.0	7.3
3) ไปบางครั้ง	24.4	22.3	26.7	23.6	25.3	16.5	28.4	26.6	26.0	22.6
4) ไปประจำ	59.3	65.2	52.9	60.6	57.8	72.2	51.8	55.3	53.4	67.0

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
พหุวัฒนธรรม		P-value =0.003		P-value <0.001		NS				
1) ไม่พาไป	88.7	86.0	91.5	86.2	91.5	87.9	84.5	91.5	91.9	87.2
2) ไปนานๆ ครั้ง	7.8	10.1	5.4	9.5	5.9	10.1	11.0	6.3	4.5	7.9
3) ไปบางครั้ง	2.7	2.8	2.5	3.7	1.5	1.6	3.7	1.5	2.7	3.7
4) ไปประจำ	0.8	1.1	0.5	0.6	1.1	0.4	0.9	0.6	0.9	1.2
ห้องสมุด		NS		NS		P-value <0.001				
1) ไม่พาไป	84.9	83.5	86.4	83.4	86.7	89.1	84.1	88.5	87.7	75.8
2) ไปนานๆ ครั้ง	5.9	5.5	6.2	6.7	5.0	4.0	8.2	3.3	4.2	9.2
3) ไปบางครั้ง	6.2	6.5	5.8	6.5	5.8	4.4	5.5	6.3	5.4	8.9
4) ไปประจำ	3.1	4.4	1.6	3.4	2.6	2.4	2.1	1.8	2.7	6.1
วัด,ศาสนสถาน		NS		NS		NS				
1) ไม่พาไป	27.6	38.9	9.1	20.0	44.4	33.3	20.0	9.1	-	66.7
2) ไปนานๆ ครั้ง	6.9	11.1	-	10.0	-	-	-	18.2	-	-
3) ไปบางครั้ง	24.1	22.2	27.3	25.0	22.2	33.3	40.0	9.1	100.0	16.7
4) ไปประจำ	41.4	27.8	63.6	45.0	33.3	33.3	40.0	63.6	-	16.7

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.17 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูหลัก เด็กอายุ 3-<6 ปี พาเด็กไปนอกสถานที่ จำแนกตามภาค และเขตการปกครอง

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
บ้านญาติ		NS		NS		P-value <0.001				
1) ไม่พาไป	11.2	12.4	10.0	11.0	11.5	13.3	12.0	10.2	14.1	6.6
2) ไปนานๆ ครั้ง	28.4	30.3	26.4	29.9	27.0	34.5	33.3	21.9	28.7	25.1
3) ไปบางครั้ง	18.0	16.7	19.4	17.2	18.8	18.1	19.8	18.0	19.2	14.9
4) ไปประจำ	42.4	40.6	44.2	41.9	42.8	34.1	34.8	49.2	38.0	53.4
สวนสาธารณะ, สวนสัตว์, ไร่ นา ทะเล		NS		NS		P-value <0.001				
1) ไม่พาไป	16.3	14.8	17.8	15.4	17.1	14.4	21.6	18.3	16.8	9.9
2) ไปนานๆ ครั้ง	28.6	31.2	25.9	29.2	28.1	35.6	35.7	24.9	19.5	29.3
3) ไปบางครั้ง	27.6	28.7	26.5	26.4	28.8	26.0	24.6	28.5	29.3	29.3
4) ไปประจำ	27.4	25.3	29.8	29.0	25.9	24.0	18.0	28.2	34.4	31.6

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ห้างสรรพสินค้า, ตลาด, ร้านค้า		P-value < 0.001		NS		P-value < 0.001				
1) ไม่พาไป	3.8	2.2	5.5	3.8	3.8	2.0	3.0	6.0	4.8	2.7
2) ไปนานๆ ครั้ง	13.9	11.4	16.6	15.9	11.9	10.4	20.2	12.1	16.8	9.3
3) ไปบางครั้ง	25.5	24.2	26.8	26.3	24.6	20.8	25.6	27.5	32.9	19.4
4) ไปประจำ	56.8	62.2	51.1	53.9	59.7	66.8	51.2	54.4	45.5	68.7
พิพิธภัณฑ์		P-value < 0.001		NS		P-value < 0.001				
1) ไม่พาไป	81.9	76.5	87.8	82.4	81.4	75.1	78.4	83.2	91.0	80.3
2) ไปนานๆ ครั้ง	14.1	18.7	9.1	14.7	13.5	18.9	18.6	13.5	6.6	14.0
3) ไปบางครั้ง	3.2	3.6	2.8	2.5	3.9	4.4	2.7	2.7	1.5	5.1
4) ไปประจำ	0.8	1.1	0.4	0.4	1.1	1.6	0.3	0.6	0.9	0.6
ห้องสมุด		P-value < 0.001		NS		P-value < 0.001				
1) ไม่พาไป	76.7	71.8	81.9	77.6	75.7	74.8	77.8	78.4	83.8	68.1
2) ไปนานๆ ครั้ง	10.0	11.1	8.9	10.7	9.3	9.6	11.4	9.0	8.7	11.3
3) ไปบางครั้ง	7.6	9.0	6.0	7.2	7.9	7.6	6.6	6.9	6.6	10.1
4) ไปประจำ	5.7	8.1	3.1	4.4	7.1	8.0	4.2	5.7	0.9	10.4
วัด,ศาสนสถาน		NS		NS		NS				
1) ไม่พาไป	29.4	44.4	12.5	30.0	28.6	100.0	-	-	100.0	60.0
2) ไปนานๆ ครั้ง	29.4	22.2	37.5	30.0	28.6	-	57.1	-	-	20.0
3) ไปบางครั้ง	5.9	-	12.5	10.0	-	-	-	33.3	-	-
4) ไปประจำ	35.3	33.3	37.5	30.0	42.9	-	42.9	66.7	-	20.0
ทัศนศึกษากับโรงเรียน		NS		NS		P-value < 0.001				
- ไม่ไปเลย	91.3	89.1	93.6	92.1	90.4	82.9	91.5	92.2	95.2	92.2
- ไปบางครั้ง	2.2	2.7	1.7	1.9	2.5	3.3	1.5	2.1	1.8	2.7
- ไปทุกครั้งที่จัด	6.5	8.1	4.7	6.0	7.0	13.8	7.0	5.7	3.0	5.1
เข้าค่าย		NS		NS		NS				
- ไม่ไปเลย	98.4	98.1	98.7	98.7	98.1	96.2	98.8	99.7	98.5	98.2
- ไปบางครั้ง	0.6	0.7	0.5	0.3	1.0	0.8	1.2	-	0.6	0.6
- ไปทุกครั้งที่จัด	1.0	1.1	0.8	1.0	0.9	2.9	-	0.3	0.9	1.2

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. การแสดงความรัก - ชมเชย - และการทำโทษ

เมื่อถามพ่อแม่เด็กอายุ 1-<6 ปี ถึงการตอบสนองต่อการถามของลูก ร้อยละ 63.1 บอกว่าตอบทุกคำถาม ในเด็กอายุ 1-<3 ปี เมื่อลูกหกล้มแล้วร้องไห้ ร้อยละ 86.8 ของพ่อแม่จะปลอบโยน พฤติกรรมส่วนใหญ่ของพ่อแม่ที่แสดงออกถึงการรักลูก คือ การสัมผัสทางกาย เช่น โอบ กอด หูม พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความพอใจเมื่อลูกทำสิ่งที่ถูกต้องที่ทำบ่อยที่สุด คือ กล่าวชมเชย/ให้รางวัล/ปรบมือ เมื่อถามถึงพฤติกรรมแสดงออกของพ่อแม่ถึงความไม่พอใจ หรือไม่เห็นด้วยเมื่อเห็นลูกทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ร้อยละ 60 ของพ่อแม่เด็กวัยนี้จะใช้วิธี ว่ากล่าว ตักเตือน สั่งสอน ส่วนถ้าลูก (อายุ 1-<3 ปี) ถูกขัดใจหรืออายแล้วตีพ่อแม่ พ่อแม่จะทำอย่างไร ร้อยละ 52.2 บอกว่าสอนไม่ให้ทำและจับมือลูกไว้ และถ้าลูกเล่นของเล่นแล้วไม่เก็บของเล่นเข้าที่เดิม พ่อแม่ทำอย่างไร ส่วนใหญ่พ่อแม่จะเรียกมาเก็บและช่วยเก็บด้วย รองลงมาในเด็กเล็กพ่อแม่เก็บให้เอง ส่วนในเด็กโตจะบังคับให้ไปเก็บเข้าที่เดิมเอง เมื่อถามถึงการจัดการของพ่อแม่ ถ้าลูกมีดินสอใหม่ๆ กลับจากโรงเรียนหรือสถานเลี้ยงเด็ก ร้อยละ 30.5 บอกให้ลูกนำไปคืนเพื่อน ร้อยละ 6.6 จะถามว่าเอามาจากไหน แต่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 60.1 ยังเป็นกลุ่มเด็กที่ยังไม่เคยมีเหตุการณ์เช่นนี้ เนื่องจากส่วนหนึ่งร้อยละ 17.9 เป็นเด็กที่ยังไม่ไปโรงเรียนหรือสถานเลี้ยงเด็ก

4. การฝึกความรับผิดชอบตนเอง

ในการทำกิจวัตรประจำวันของเด็กอายุ 3-<6 ปี เช่น การอาบน้ำ การแปรงฟัน การสระผม การแต่งตัว การรับประทานอาหาร เป็นต้น ส่วนใหญ่จะให้เด็กทำเอง และแม่เป็นผู้ตรวจสอบ ยกเว้น 2 กิจกรรมที่แม่ส่วนใหญ่จะทำให้ ได้แก่ การอาบน้ำ (ร้อยละ 37.2) และการสระผม (ร้อยละ 55.9) ในเรื่องของการส่งเสริมให้เด็กอายุ 1-<3 ปี รับประทานอาหารด้วยตนเองเมื่อเด็กต้องการ ร้อยละ 45 ปลอมให้เด็กรับประทานอาหารด้วยตนเองในบางครั้งเท่านั้น ร้อยละ 41.1 จะปล่อยให้ทานอาหารเองได้ตามความต้องการ มีเพียงร้อยละ 13.8 ยังไม่ปล่อยให้ลูกทานเอง ซึ่งข้อมูลทางคุณภาพได้สนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณที่พบว่า

แม่ในครอบครัวไทยส่วนใหญ่ฝึกและหัดให้ลูกกินข้าวด้วยตัวเองตั้งแต่ขวบกว่าสองขวบ ฝึกให้ลูกถือช้อนและตักข้าวกินเอง ซึ่งพ่อแม่จะยอมให้ลูกทำหกละเออะได้ ทั้งนี้เพราะต้องการให้ลูกช่วยตัวเองได้ และเป็นการลดภาระการดูแลของครอบครัวด้วย รวมทั้งเป็นการเตรียมลูกเมื่อต้องไปโรงเรียน ลูกก็จะกินเองได้

ในกลุ่มเด็กอายุ 1-<3 ปี แม่บางคนป้อนข้าวให้ลูก เพราะลูกจะห่วนเล่นไม่ยอมกินเอง และแม่กลัวลูกไม่อิ่ม

"ฝึกให้เขากินเองทุกวัน เด็กจะได้ช่วยเหลือตัวเองได้ บางทีเขาก็แย่งจะกินเอง แม่ต้องคอยดูไม่ให้ เลอะเทอะ" (ป้าภาคเหนือ อายุ 36 ปี หลาน 3 คน)

“ลูกจะกินเองเป็นบางครั้ง ถ้าอารมณ์ดี ส่วนใหญ่แม่จะป้อนให้ เพราะถ้าไม่ป้อน เขาก็ไม่กิน ท่องเล่น” (แม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อายุ 30 ปี ลูก 2 คน)

“กินเองทุกครั้ง เพราะเราต้องทำงาน” (แม่ภาคใต้ อายุ 23 ปี ลูก 1 คน)

“ปล่อยให้กินเอง เพราะอยากให้ช่วยตัวเองได้” (แม่ภาคกลาง อายุ 28 ปี ลูก 1 คน)

“ส่วนมากจะป้อน 2-3 คำ และจะปล่อยให้เขากินเอง เพราะเขาไม่ชอบให้ป้อน จะขอกินเองทุกมื้อ” (ย่ากรุงเทพมหานคร อายุ 41 ปี หลาน 1 คน)

ในเรื่องการสอนให้ลูกแต่งตัวเองนั้น แม่ในครอบครัวไทยส่วนใหญ่ที่มีลูกอายุต่ำกว่า 3 ขวบ ก็มักแต่งตัวให้ลูกเพราะลูกยังเด็กแต่งตัวเองไม่เป็น กรณีที่ลูกอายุ 3-6 ปี แม่ไทยก็สอนให้ลูกแต่งตัวหลังจากอาบน้ำ โดยมีแม่คอยช่วย ซึ่งเป็นการช่วยหยิบเสื้อผ้าที่จะแต่งตัว ให้ลูกแต่งตัวเองในขณะที่แม่จะคอยดูแลความเรียบร้อย เช่นไม่ให้เสื้อกลับตะเข็บ การทาแป้ง หวีผม ก็จะให้ลูกทำด้วยตัวเอง การสอนลูกแบบนี้ก็เพราะต้องการให้ลูกช่วยตัวเองได้ ให้ความรับผิดชอบ และไม่เป็นการแกล้งผู้เลี้ยง

“ช่วยแต่งตัวให้ทุกครั้ง เพราะยังเด็ก ยังแต่งเองไม่เป็น ให้เขาหยิบกางเกงเอง หยิบผ้าเช็ดตัว ลองให้ใส่กางเกงเองเป็นบางครั้ง ผิดบ้าง ถูกบ้าง เขาจะได้ฝึกช่วยเหลือตัวเอง” (แม่ภาคเหนือ อายุ 30 ปี ลูก 1 คน)

“ให้เขาใส่กางเกงเอง สามารถใส่ได้ แต่ไม่ค่อยถูก บางครั้งใส่กลับข้าง เวลาแต่งตัว แม่จะให้เขาฝึกทำเองบ่อยๆ” (แม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อายุ 26 ปี ลูก 1 คน)

“แต่งเองได้ อาบน้ำเอง ดูแลเรื่องถุงเท้าบ้างเพราะชอบใส่ผิด” (แม่ภาคใต้ อายุ 24 ปี ลูก 2 คน)

“ปล่อยให้แต่งตัวเองบ่อยๆ เพราะต้องการฝึกให้แต่งเอง” (แม่ภาคกลาง อายุ 26 ปี ลูก 2 คน)

“แต่งตัวให้เขาเพราะยังเล็กอยู่ แต่งเองไม่ได้ แต่จะให้เลือกเองว่าอยากใส่ตัวไหน” (แม่กรุงเทพมหานคร อายุ 39 ปี ลูก 1 คน)

นอกจากนี้ยังได้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนของความรับผิดชอบเรื่องการทำงานบ้าน ดังนี้

ส่วนเรื่องการสอนลูกให้ช่วยทำงานบ้านนั้น พ่อแม่ไทยส่วนใหญ่สอนให้รู้จักช่วยทำงานบ้านง่ายๆ เช่น กวาดบ้าน ถูบ้าน ล้างจาน พับผ้า กรอกน้ำเข้าตู้เย็น เช็ดหัวเตียง เช็ดรองเท้า แม่ทราบดีว่าลูกยังเล็กก็ไม่ได้หวังว่าลูกต้องทำได้ดี บางครั้งแม่ก็ต้องมาตามทำซ้ำอีก แต่ที่สอนก็เพราะโตขึ้นจะได้ทำเป็น ช่วยแม่ทำงานได้ เป็นการฝึกลูกให้มีความรับผิดชอบ ฝึกนิสัยให้ลูกไม่เกียจคร้าน และแม่บางคนก็ให้เหตุผลว่า เพราะเป็นลูกผู้หญิงต้องทำงานบ้านเป็น

อย่างไรก็ตามแม่ภาคใต้และกรุงเทพมหานครรวมในสี่ รวมทั้งแม่ภาคกลางครึ่งหนึ่งที่ยังไม่ได้สอนลูกให้ช่วยงานบ้าน เพราะเห็นว่าลูกยังเล็ก ทำไม่ได้ กลัวเกิดอุบัติเหตุ ก็ให้ลูกดูแม่ทำไปก่อน ให้ค่อยๆ เรียนรู้ไป ไม่ได้มอบหมายงานให้ทำอย่างชัดเจน ก็ให้ช่วยหยิบของเล็กๆ น้อยให้

“สอนให้เขากวาดบ้าน ถูบ้าน ล้างชาม แต่ทำไม่สะอาด” (แม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อายุ 31 ปี ลูก 2 คน)

“ไม่ได้สอนเลย เพราะไม่ว่างจะสอน” (พ่อภาคใต้ อายุ 39 ปี ลูก 3 คน)

“สอนให้ล้างจาน ใส่น้ำยาล้างจาน และก็ล้างน้ำเปล่า ที่ให้ทำเพราะอยากให้ช่วยเหลือตัวเองได้” (แม่ภาคกลาง อายุ 25 ปี ลูก 1 คน)

5. ด้านจริยธรรม

ในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านจริยธรรม ในเด็กอายุ 1-3 ปี มากกว่าร้อยละ 90 พ่อแม่สอนลูกให้ไหว้ผู้ใหญ่ (ร้อยละ 98) แบ่งปัน (ร้อยละ 93.1) มากกว่าร้อยละ 80 สอนลูกให้ไหว้และกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับของ (ร้อยละ 89.5) ไม่รังแกสัตว์ (ร้อยละ 84.5) และมากกว่าร้อยละ 60 สอนลูกไม่ให้โทษคนอื่นหรือสิ่งอื่นเมื่อทำผิด (ร้อยละ 66.8) ให้กล่าวคำขอโทษ (ร้อยละ 67.5) และไม่พูดโกหก (ร้อยละ 60.4) เช่นเดียวกันที่ในเด็กอายุ 3-6 ปี ที่พบว่ามากกว่าร้อยละ 80 พ่อแม่จะสอนลูกหมดแล้ว โดยเฉพาะประเด็นของการแบ่งปัน (ร้อยละ 99.1) การไหว้ผู้ใหญ่ (ร้อยละ 98) การไม่รังแกเพื่อนหรือน้อง (ร้อยละ 97.9) ไหว้และกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับของ (ร้อยละ 97.6) การไม่หยิบของของคนอื่นก่อนได้รับอนุญาต (ร้อยละ 97) และการไม่พูดโกหก (ร้อยละ 95.4) (ตารางที่ 4.18, 4.19)

ตารางที่ 4.18 ร้อยละของการสอนในเรื่องจริยธรรมของผู้เลี้ยงดูหลัก เด็กอายุ 1-3 ปี จำแนกตามภาคและเขตการปกครอง

	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอก เขต	เด็ก ชาย	เด็ก หญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ประเด็นที่สอน										
1. ไหว้ผู้ใหญ่	98.0	98.7	97.2	97.7	98.2	100.0	97.6	96.7	98.5	97.6
2. ไหว้และกล่าว ขอบคุณเมื่อ ได้รับของ	89.5	90.7	88.2	90.3	88.6	91.6	85.9	89.7	90.1	90.5
3. กล่าวขอโทษ	67.5	69.0	66.0	68.3	66.6	65.9	64.0	72.8	67.5	67.1
4. แบ่งปัน	93.1	93.3	92.8	92.6	93.5	91.6	92.1	90.0	94.9	96.3
5. ไม่รังแกสัตว์	84.5	83.2	85.8	84.6	84.3	81.9	85.4	83.7	85.1	85.7

	รวมทัง ประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลียงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ประเด็นที่สอน										
6. เมื่อทำผิดไม่ให้โทษคนอื่นหรือสิ่งอื่น	66.8	62.8*	71.0*	67.4	66.0	54.6*	66.5*	68.6*	66.5*	74.7*
7. ไม่พูดโกหก	60.4	55.7*	65.4*	60.7	60.0	51.6*	59.9*	64.4*	55.7*	68.0*

สถิติ : Chi-square test, * มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.19 ร้อยละของการสอนในเรื่องจริยธรรมของผู้เลี้ยงดูหลัก เด็กอายุ 3-<6 ปี จำแนกตามภาคและเขตการปกครอง

	รวมทัง ประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ประเด็นที่สอน										
1. ให้อภัยใหญ่	98.0	98.5	97.4	97.9	98.1	99.2*	98.2*	100.0*	96.7*	96.1*
2. ให้อภัยและกล่าวขอบคุณเมื่อได้รับของ	97.6	98.8*	96.3*	97.7	97.5	98.8	97.3	98.5	95.5	98.2
3. กล่าวขอโทษ	93.8	95.4*	92.0*	92.7	94.8	95.2	94.6	95.5	91.3	92.5
4. แบ่งปัน	99.1	98.7	99.5	99.1	99.0	98.4	99.1	99.1	99.4	99.1
5. ไม่รังแกสัตว์	91.9	93.6	90.0	92.4	91.3	92.8	92.8	92.8	91.0	90.1
6. เมื่อทำผิดไม่ให้โทษคนอื่นหรือสิ่งอื่น	90.4	90.6	90.2	90.0	90.8	91.6	92.2	90.1	89.2	89.3
7. ไม่พูดโกหก	95.4	95.1	95.7	95.7	95.1	95.6	94.3	96.7	94.6	95.8
8. ระวังคนแปลกหน้า	89.9	91.5	88.2	87.7*	92.1*	91.2	89.5	92.8	88.0	88.4
9. ไม่หยิบของคนอื่นก่อนได้รับอนุญาต	97.0	96.5	97.5	97.0	97.0	96.0	97.6	96.1	96.7	98.2
10. สอนให้ขยันอดทน	84.1	84.2	84.1	83.8	84.5	85.5	80.5	89.2	81.7	84.2
11. ไม่รังแกเพื่อน/น้อง	97.9	97.7	98.2	97.3	98.5	95.6	98.8	97.6	98.8	98.2

สถิติ : Chi-square test, * มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในส่วนที่เกี่ยวกับศาสนา ครึ่งหนึ่งของพ่อแม่พาลูกไปวัด/โบสถ์/มัสยิด นานๆ ครั้ง เช่นเดียวกับการตักบาตร/ทำบุญ ร้อยละ 61.1 ของเด็กอายุ 1-3 ปี และร้อยละ 42.1 ของเด็กอายุ 3-6 ปี ไม่เคยสอนลูกให้สวดมนต์ก่อนนอนหรือทำกิจกรรมศาสนา (ตารางที่ 4.20, 4.21)

ตารางที่ 4.20 ร้อยละของการพาเด็กไปร่วมกิจกรรมทางศาสนาของผู้เลี้ยงดูหลัก เด็กอายุ 1-3 ปี จำแนกตามภาคและเขตการปกครอง

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
พาไปวัด,โบสถ์,มัสยิด		P-value <0.001		NS		P-value <0.001				
1) ไม่เคย	18.8	22.2	15.1	17.2	20.6	24.1	18.6	10.9	28.7	12.8
2) นานๆ ครั้ง	51.3	51.3	51.3	52.2	50.3	50.2	52.1	45.9	45.2	63.1
3) บ่อยครั้ง	29.9	26.5	33.6	30.6	29.0	25.7	29.3	43.2	26.0	24.1
ตักบาตร/ทำบุญ		NS		NS		P-value <0.001				
1) ไม่เคย	25.0	25.1	24.2	24.7	25.3	20.9	24.4	19.0	37.0	22.3
2) นานๆ ครั้ง	46.3	48.3	44.1	45.9	46.7	51.4	45.4	43.5	37.6	54.9
3) บ่อยครั้ง	28.8	26.6	31.1	29.4	28.0	27.7	30.2	37.5	25.4	22.9
สวดมนต์ก่อนนอน		NS		NS		NS				
1) ไม่เคย	61.1	61.0	61.3	61.1	61.2	57.0	57.8	64.6	59.7	66.2
2) นานๆ ครั้ง	20.9	20.5	21.4	20.4	21.5	24.5	25.1	18.1	20.9	16.8
3) บ่อยครั้ง	18.0	18.5	17.4	18.5	17.3	18.5	17.1	17.8	19.4	17.1

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.21 ร้อยละของการพาเด็กไปร่วมกิจกรรมทางศาสนาของผู้เลี้ยงดูหลัก เด็กอายุ 3-6 ปี จำแนกตามภาคและเขตการปกครอง

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
พาไปวัด,โบสถ์,มัสยิด		P-value < 0.001		NS		P-value < 0.001				
1) ไม่เคย	9.8	13.4	5.9	11.4	8.2	18.5	11.4	5.7	10.5	5.1
2) นานๆ ครั้ง	51.1	51.3	50.8	52.3	49.8	47.8	53.2	43.5	44.0	66.0
3) บ่อยครั้ง	39.1	35.3	43.3	36.3	42.0	33.7	35.4	50.8	45.5	29.0

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ตัวบาร/ทำบุญ		NS		NS		P-value < 0.001				
1) ไม่เคย	13.1	13.6	12.5	14.9	11.2	17.3	8.1	11.4	13.8	15.8
2) นานๆ ครั้ง	51.1	52.8	49.3	52.0	50.3	51.0	57.4	44.4	44.6	58.2
3) บ่อยครั้ง	35.8	33.6	38.2	33.1	38.5	31.7	34.5	44.1	41.6	26.0
สวดมนต์ก่อนนอน		NS		P-value < 0.001		P-value = 0.003				
1) ไม่เคย	42.1	41.6	42.7	45.4	38.8	38.6	36.3	43.2	40.7	50.7
2) นานๆ ครั้ง	32.6	32.7	32.5	33.4	31.9	36.1	34.2	29.1	37.4	27.2
3) บ่อยครั้ง	25.3	25.7	24.8	21.2	29.3	25.3	29.4	27.6	21.9	22.1

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในส่วนของการศึกษาเชิงคุณภาพได้ข้อมูลที่มีลักษณะสนับสนุนการศึกษาเชิงปริมาณดังนี้ การสอนให้รู้จักขอโทษและให้อภัย (เฉพาะเด็ก 3-< 6 ปี)

แม้ในครอบครัวไทยต่างก็สอนให้ลูกรู้จักขอโทษเมื่อลูกทำผิด แม่จะบอกลูกทุกครั้งให้ขอโทษเมื่อลูกทำผิด เช่น เมื่อลูกแกล้งพี่ แกล้งเพื่อน ทำของแตกเสียหาย การที่แม่สอนก็เพราะ กลัวลูกนิสัยไม่ดี กลัวเป็นคนขี้โกง ต้องการให้รู้จักการยอมรับผิด ไม่ต้องการให้ไปโทษคนอื่น อยากให้เป็นคนดี และการให้รู้จักขอโทษก็อยากให้ติดเป็นนิสัยต่อไป รวมทั้งให้แยกแยะถูกผิดได้ด้วย

ส่วนการสอนลูกให้รู้จักให้อภัยเมื่อผู้อื่นทำความผิดก็เช่นกัน แม่ส่วนใหญ่สอนลูกเรื่องนี้ โดยจะบอกว่าเล่นกันก็ต้องกระทบกระทั่งกันบ้าง ต้องรู้จักให้อภัยกัน อย่าโกรธเพื่อนเมื่อเล่นด้วยกันแล้วตีกันหรือทะเลาะกันต่อไปก็ต้องเล่นด้วยกันอีก ให้รู้จักอภัยให้พี่น้อง เพื่อน การสอนลูกเรื่องนี้ก็เพราะอยากให้ลูกมีนิสัยดี เล่นกับคนอื่นได้

อย่างไรก็ตามมีแม่เพียงส่วนน้อยที่ไม่ได้สอนเรื่องนี้ เพราะเห็นว่าลูกยังเด็กไม่ค่อยรู้เรื่อง และแม่บางคนบอกว่ายังไม่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นให้ต้องสอน

"สอนเขาเพราะอยากให้เขารู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด ต่อไปจะได้ไม่ทำอีก" (แม่ภาคเหนือ อายุ 37 ปี ลูก 2 คน)

"บอกว่าให้อภัยกันนะ ไม่ตีกันนะ พี่เค้าไม่ได้ตั้งใจ" (แม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อายุ 33 ปี ลูก 3 คน)

"สอน ถ้าหากเขาผิดก็ให้ขอโทษ เช่น ทะเลาะกับพี่ชาย หากตัวเองผิดก็ให้ขอโทษ" (แม่ภาคใต้ อายุ 36 ปี ลูก 2 คน)

"ก็สอนว่าบางทีเพื่อนทำอะไรอาจจะไม่ตั้งใจ ให้อภัยเขาไปซะ เพราะไม่อยากให้เขารู้จักเคียดแค้น" (แม่ภาคกลาง อายุ 26 ปี ลูก 2 คน)

ปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดู

เมื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านครอบครัวต่างๆ ตัวพร้อมกันต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก อายุ 1-6 ปี โดยใช้ Binary logistic regression และกำหนดการอบรมเลี้ยงดูออกเป็นสองกลุ่ม คือ สนับสนุนมากและสนับสนุนน้อย และในการวิเคราะห์แต่ละ model จะเลือกเฉพาะตัวแปรที่เหมาะสมเท่านั้น โดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของค่า log likelihood statistics ($-2 \log \text{likelihood}$) ถ้าตัวแปรไหนเมื่อใส่เข้าไปแล้ว ทำให้ค่าดังกล่าวแตกต่างจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ Chi-square test จะพิจารณาเก็บตัวแปรนั้นไว้ใน model ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

การอบรมเลี้ยงดูด้านร่างกายทั่วไป

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การศึกษาแม่ อาชีพแม่ ผู้ที่เลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่ สถานภาพสมรสของพ่อแม่ ลักษณะครอบครัว จำนวนบุตรในครอบครัว จำนวนคนในบ้านที่อยู่ประจำ และสภาพแวดล้อมในบ้าน โดยแม่ที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไปมากกว่าแม่ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 29 แม่ที่มีอาชีพด้านวิชาชีพหรือวิชาการมีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไปมากกว่าแม่ที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมหรือคนงาน ร้อยละ 75 ครอบครัวที่ พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยงเองเป็นส่วนใหญ่มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไปน้อยกว่าครอบครัวที่พ่อแม่เป็นผู้เลี้ยงเองเป็นส่วนใหญ่ 1.3 เท่า ครอบครัวที่มีพ่อและแม่ หรือพ่อ หรือแม่และญาติมีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไปมากกว่าครอบครัวที่มีพ่อและแม่หรือ พ่อหรือ แม่เท่านั้น ร้อยละ 2.7 พ่อแม่ที่แยกกันอยู่ และหย่าร้างหรือแยกทางมีโอกาสที่จะมี การอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไปน้อยกว่าพ่อแม่ที่อยู่ด้วยกัน 2.0 เท่า และ 1.4 เท่าตามลำดับ ครอบครัวที่บุตรมากขึ้น 1 คน มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไป น้อยลง 1.1 เท่า และครอบครัวที่มีคนในบ้านที่อยู่ประจำมากขึ้น 1 คน มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไปน้อยลง 1.1 เท่า และครอบครัวที่มีการจัดสภาพแวดล้อมในระดับต่ำมีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไปน้อยกว่าครอบครัวที่มีการจัดสภาพแวดล้อมในระดับสูง 1.2 เท่า (ตารางที่ 4.22)

ตารางที่ 4.22 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้านดูแลสุขภาพทั่วไป เด็กอายุ 1-6 ปี

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
ผู้ที่เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่				
- พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยง	1.337	1.034	1.728	.027
- พ่อและแม่เลี้ยงเอง	1	-	-	-
ลักษณะครอบครัว				
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่+ญาติ	.732	.563	.952	.020
- ไม่มีพ่อหรือแม่อยู่ด้วย	.902	.582	1.398	.643
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่	1	-	-	-
สถานภาพสมรส				
- แยกกันอยู่แต่มีความสัมพันธ์กัน	2.046	1.322	3.167	.001
- แยกทาง/หย่าร้าง	1.491	1.029	2.162	.035
- หม้าย/พ่อหรือแม่แต่งงานใหม่/ทั้งพ่อและแม่เสียชีวิต/อื่นๆ	1.186	.604	2.330	.621
- อยู่ด้วยกัน	1	-	-	-
อาชีพพ่อ				
- งานวิชาชีพ	.847	.557	1.288	.438
- บริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	1.151	.925	1.431	.208
- ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ไม่มีงานทำ	1.260	.736	2.157	.399
- เกษตรกร/คนงาน	1	-	-	-
การศึกษาของแม่				
- มัธยมศึกษา	.690	.548	.868	.002
- ปวช./ปวส./ปวท.	.945	.674	1.326	.745
-ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.601	.347	1.039	.068
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-
อาชีพแม่				
- งานวิชาชีพ	.258	.088	.757	.014
- บริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	.796	.615	1.032	.085
- ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ไม่มีงานทำ	.898	.700	1.152	.398
- เกษตรกร/คนงาน	1	-	-	-
รายได้	.990	.980	1.001	.072
จำนวนบุตร	1.131	1.016	1.259	.025
จำนวนคนในบ้านที่อยู่ประจำ	1.065	1.005	1.129	.035

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
การครอบครองที่อยู่อาศัย				
- ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	1.223	.999	1.497	.051
- เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	1	-	-	-
ภาวะวิกฤตในครอบครัว				
- ต่ำ (< p25)	.930	.726	1.191	.565
- สูง (> p75)	1.055	.837	1.330	.649
- ปานกลาง (p25-p75)	1	--	--	--
สัมพันธภาพในครอบครัว				
- ครอบครัวไม่สมดุล	1.071	.888	1.292	.475
- ครอบครัวสมดุล	1	--	--	--
สภาพแวดล้อมบ้าน				
- ต่ำ (< p50)	1.235	1.018	1.499	.032
- สูง (>=p50)	1	-	-	-

ตัวแปรควบคุมคือ เขตการปกครอง ภาค เพศ และอายุของเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูด้านสติปัญญา

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การศึกษาแม่ อาชีพแม่ อาชีพพ่อ ผู้เลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะครอบครัว รายได้ และจำนวนบุตรในครอบครัว โดยแม่ที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ปวส. หรือ ปวท. และปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญามากกว่าแม่ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 45 ร้อยละ 60 ร้อยละ 75 ตามลำดับ แม่ที่มีอาชีพบริการ หรือธุรกิจหรือค้าขาย ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจหรือไม่มีงานทำมีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญามากกว่าแม่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรือคนงาน ร้อยละ 33 และ ร้อยละ 26 ตามลำดับ ในขณะที่พ่อที่มีอาชีพด้านวิชาชีพบริการ หรือราชการ หรือค้าขาย มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญามากกว่าพ่อที่มีอาชีพเกษตรกรรม หรือคนงาน ร้อยละ 40 และ ร้อยละ 24 ตามลำดับ ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่มีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาน้อยกว่าครอบครัวที่พ่อแม่เลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ 2.0 เท่า ครอบครัวที่มีพ่อและแม่บวญญาติ หรือพ่อ หรือแม่บวญญาติมีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญามากกว่าครอบครัวที่มีเฉพาะพ่อแม่ หรือพ่อ หรือแม่เท่านั้น ร้อยละ 24 ครอบครัวที่มีรายได้เพิ่มขึ้น 1 หน่วยมีโอกาสอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติ

ปัญญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4 และครอบครัวที่มีจำนวนบุตรเพิ่มขึ้น 1 คน มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาน้อยลง 1.2 เท่า (ตารางที่ 4.23)

ตารางที่ 4.23 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้านสติปัญญา เด็กอายุ 1-6 ปี

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
ผู้ที่เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่				
- พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยง	2.058	1.584	2.675	<.001
- พ่อและแม่เลี้ยงเอง	1	-	-	-
ลักษณะครอบครัว				
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่+ญาติ	.763	.613	.951	.016
- ไม่มีพ่อหรือแม่อยู่ด้วย	.896	.586	1.370	.612
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่	1	-	-	-
อาชีพพ่อ				
- งานวิชาชีพ	.604	.378	.965	.035
- บริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	.765	.602	.971	.028
- ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ไม่มีงานทำ	.744	.403	1.374	.345
- เกษตรกร/คนงาน	1	-	-	-
การศึกษาของแม่				
- มัธยมศึกษา	.555	.438	.704	<.001
- ปวช./ปวส./ปวท.	.403	.258	.629	<.001
- ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.258	.116	.576	.001
- ประถมศึกษา/ ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-
อาชีพแม่				
- งานวิชาชีพ	.633	.208	1.926	.421
- บริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	.654	.497	.862	.003
- ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ไม่มีงานทำ	.742	.573	.960	.023
- เกษตรกร/คนงาน	1	-	-	-
รายได้	.960	.943	.977	<.001
จำนวนบุตร	1.202	1.085	1.330	<.001

ตัวแปรควบคุมคือ เขตการปกครอง ภาค เพศ และอายุของเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การศึกษาแม่ การศึกษาพ่อ ผู้ใช้เวลาในการเลี้ยงดูเป็นสำคัญ รายได้ครอบครัว และสภาพแวดล้อมในบ้าน โดยพ่อที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรมมากกว่าพ่อที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 21 แม่ที่มีการศึกษาในระดับ ปวส. หรือ ปวท. มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรมมากกว่าแม่ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 43 ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยงดูเองมีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรมน้อยกว่าครอบครัวที่พ่อแม่เป็นผู้เลี้ยงเอง 1.2 เท่า ครอบครัวที่มีรายได้เพิ่มขึ้น 1 หน่วยมีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรมมากขึ้น ร้อยละ 3 และครอบครัวที่มีการจัดสภาพแวดล้อมในระดับต่ำ จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรมน้อยกว่าครอบครัวที่มีการจัดสภาพแวดล้อมในระดับสูง 1.2 เท่า (ตารางที่ 4.24)

ตารางที่ 4.24 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรม
เด็กอายุ 1-6 ปี

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
ผู้ที่เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่				
- พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยง	1.267	.988	1.624	.062
- พ่อและแม่เลี้ยงเอง	1	-	-	-
ลักษณะครอบครัว				
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่+ญาติ	1.127	.914	1.389	.264
- ไม่มีพ่อหรือแม่อยู่ด้วย	1.068	.697	1.636	.764
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่	1	-	-	-
การศึกษาของพ่อ				
- มัธยมศึกษา	.790	.633	.986	.037
- ปวช./ปวส./ปวท.	.910	.677	1.223	.533
- ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	1.008	.675	1.507	.968
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
การศึกษาของแม่				
- มัธยมศึกษา	.825	.658	1.034	.096
- ปวช./ปวส./ปวท.	.571	.388	.838	.004
- ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.892	.533	1.492	.662
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-
อาชีพแม่				
- งานวิชาชีพ	.752	.347	1.627	.469
- บริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	.842	.651	1.087	.187
- ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ไม่มีงานทำ	.970	.759	1.241	.810
- เกษตรกร/คนงาน	1	-	-	-
รายได้	.973	.961	.986	<.001
จำนวนบุตร	1.035	.934	1.147	.508
สภาพแวดล้อมบ้าน				
- ต่ำ (<p50)	1.266	1.045	1.534	.016
- สูง (>=p50)	1	-	-	-

ตัวแปรควบคุมคือ เขตการปกครอง ภาค เพศ และอายุของเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม

เมื่อรวมข้อมูลการอบรมเลี้ยงดูด้านดูแลสุขภาพทั่วไป ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา และด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรม โดยใช้วิธี Principal Components Analysis ได้ตัวแปรใหม่คือ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม เมื่อพิจารณาการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมควรเน้นให้ความสำคัญกับการอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรม เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านดูแลสุขภาพทั่วไป และด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้ำหนักของการอบรมเลี้ยงดูแต่ละด้าน ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.25 โดยตัวแปรใหม่นี้สามารถอธิบายตัวแปรเดิมทั้งสามได้ ร้อยละ 55.1

ตารางที่ 4.25 คำนำน้าหนักของคะแนนแต่ละด้านใน Principal components ที่หนึ่ง

การอบรมเลี้ยงดูด้าน	น้ำหนัก
การอบรมเลี้ยงดูด้านดูแลสุขภาพทั่วไป	0.596
การอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา	0.506
การอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม-จริยธรรม	0.624

สถิติ : Principal components analysis

ตารางที่ 4.26 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในด้านเปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย แบบองค์รวมแยกตามเขต เพศของเด็ก และภาค

คะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบองค์รวม	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
		P-value < 0.001		NS		P-value < 0.001				
ต่ำ	683 (25.0)	312 (22.5)	371 (27.5)	353 (27.5)	330 (25.3)	102 (27.3)	152 (25.2)	124 (21.5)	196 (34.6)	10 (17.8)
ปานกลาง	1368 (50.0)	652 (47.0)	716 (53.1)	722 (50.6)	646 (49.5)	170 (45.5)	303 (50.2)	294 (50.9)	292 (51.5)	30 (50.5)
สูง	683 (25.0)	422 (30.4)	261 (19.4)	353 (24.7)	330 (25.3)	102 (27.3)	148 (24.5)	160 (27.7)	79 (13.9)	19 (31.7)

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูแบบองค์รวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การศึกษาแม่ การศึกษาพ่อ อาชีพแม่ สถานภาพสมรสพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะครอบครัว รายได้ครอบครัว จำนวนบุตรในครอบครัว ภาวะวิกฤตในครอบครัว และสภาพแวดล้อมในบ้าน โดยแม่ที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ปวส. หรือ ปวท.ปริญญาตรี หรือสูงกว่า มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมมากกว่าแม่ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 39 ร้อยละ 48 และ ร้อยละ 65 ตามลำดับ พ่อที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และปริญญาตรี หรือสูงกว่า มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมมากกว่าพ่อที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 29 และ ร้อยละ 42 ตามลำดับ ครอบครัวที่พ่อแม่แยกทางหรือหย่าร้างมีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมน้อยกว่าครอบครัวที่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน 1.5 เท่า ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมน้อยกว่าครอบครัวที่พ่อแม่เป็นผู้เลี้ยงดูเอง 1.9 เท่า ครอบครัวที่มีรายได้เพิ่มขึ้น 1 หน่วยมีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4

ครอบครัวที่มีบุตรเพิ่มขึ้น 1 คนมีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมลดลง 1.1 เท่า ครอบครัวที่มีภาวะวิกฤตในครอบครัวในระดับสูงมีโอกาที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมน้อยกว่าครอบครัวที่มีภาวะวิกฤตในครอบครัวปานกลาง 1.5 เท่า และครอบครัวที่มีการจัดสภาพแวดล้อมในระดับต่ำมีโอกาที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมน้อยกว่าครอบครัวที่มีการจัดสภาพแวดล้อมในระดับสูง 1.3 เท่า (ตารางที่ 4.27)

ตารางที่ 4.27 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูแบบองค์รวม เด็กอายุ 1-6 ปี*

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
ผู้ที่เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่				
- พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยง	1.923	1.482	2.495	<.001
- พ่อและแม่เลี้ยงเอง	1	-	-	-
ลักษณะครอบครัว				
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่+ญาติ	.838	.672	1.046	.118
- ไม่มีพ่อหรือแม่อยู่ด้วย	1.009	.658	1.547	.969
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่	1	-	-	-
สถานภาพสมรส				
- แยกกันอยู่แต่มีความสัมพันธ์กัน	1.272	.791	2.045	.321
- แยกทาง/หย่าร้าง	1.556	1.077	2.247	.018
- หม้าย/พ่อหรือแม่แต่งงานใหม่/ทั้งพ่อและแม่เสียชีวิต/อื่นๆ	.906	.457	1.797	.777
- อยู่ด้วยกัน	1	-	-	-
การศึกษาของพ่อ				
- มัธยมศึกษา	.717	.571	.899	.004
- ปวช./ปวส./ปวท.	.585	.420	.815	.002
- บริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.781	.497	1.228	.284
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-
การศึกษาของแม่				
- มัธยมศึกษา	.616	.485	.781	<.001
- ปวช./ปวส./ปวท.	.589	.394	.879	.010
- บริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.357	.175	.726	.004

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
การศึกษาของแม่				
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-
- งานวิชาชีพ	.647	.235	1.781	.400
- บริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	.677	.518	.885	.004
- ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ไม่มีงานทำ	.877	.680	1.130	.309
- เกษตรกร/คนงาน	1	-	-	-
รายได้	.962	.947	.978	<.001
จำนวนบุตร	1.130	1.020	1.251	.019
ภาวะวิกฤตในครอบครัว				
- ต่ำ (<p25)	.772	.589	1.012	.061
- สูง (>p75)	1.303	1.036	1.638	.023
- ปานกลาง (p25-p75)	1	--	--	--
สภาพแวดล้อมบ้าน				
- ต่ำ (<p50)	1.323	1.085	1.614	.006
- สูง (>=p50)	1	-	-	-

*กลุ่มอ้างอิง คือ คะแนนการอบรมเลี้ยงดูสูง (มากกว่า/เท่ากับเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25); ตัวแปรควบคุมคือ เขตการปกครอง ภาค เพศและอายุของเด็ก

สรุปและอภิปรายผล

การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในบริบทของสังคมไทย

ผู้รับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็ก

ผู้เลี้ยงดูหลักเด็กอายุ 1-3 ปี ในวันทำงานส่วนใหญ่คือแม่ คิดเป็น ร้อยละ 59.1 ทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาล และเพิ่มเป็น ร้อยละ 75.4 ในวันหยุด โดยมียาย/ย่าเป็นผู้ช่วยทั้งในวันทำงานและวันหยุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพ่อเป็นผู้รับผิดชอบการเงินของครอบครัว ต้องออกไปทำงานนอกบ้านทำให้ไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูก ยกเว้นภาคเหนือที่แม่เป็นผู้รับผิดชอบการเงินของครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.5) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ ร้อยละ 78.5 ของแม่ต้องรับผิดชอบด้านการเงินของครอบครัวเท่ากับพ่อแต่ยังต้องเลี้ยงดูลูกด้วย เช่นเดียวกันที่พบในการศึกษาของนิตยาและคณะ (2541) ที่พบว่าผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของครอบครัวช่วงเวลากลางวันโดยส่วนใหญ่คือแม่คิดเป็น ร้อยละ 53.9 และ 52.5 ในเขตและนอกเขตเทศบาล จึงอาจกล่าวได้ว่า ในวัฒนธรรมของไทยแม่มียหน้าที่ต้องเลี้ยงดู แม้ว่าต้องออกไปทำงานหาเลี้ยงครอบครัวก็ตาม สำหรับลักษณะการเลี้ยงดู เด็กถูกเลี้ยงดูที่บ้าน (ร้อยละ 78) มากกว่าฝากเลี้ยงที่สถานเลี้ยงเด็ก

กลางวัน สอดคล้องกับการศึกษาของนิตยาและคณะ (2541) ที่พบว่า เด็กอายุน้อยกว่า 2 ปี ร้อยละ 91.6 อายุ 2-3 ปี ร้อยละ 79.3 และอายุ 3-5 ปี ร้อยละ 37 ได้รับการเลี้ยงดูในบ้านของตนเอง ที่เป็นเช่นนี้เพราะเด็กอายุยังน้อยยังไม่ได้เข้าสู่ระบบของการศึกษา

ความคาดหวังของผู้เลี้ยงดูบุตร

การศึกษาเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่า พ่อแม่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาลูก มุ่งหวังให้ลูกได้มีการศึกษาสูง เพื่อจะได้มีงานทำที่ดีในอนาคต สามารถรับผิดชอบตนเองได้ และประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกุศล และคณะ (2542) พบว่า แม่คาดหวังให้ลูกเรียนจบชั้นมหาวิทยาลัยเพราะเห็นว่า การศึกษาเท่านั้นที่จะทำให้เด็กมีทุกสิ่งเทียบเท่าเทียมกับคนอื่นในอนาคตได้ จะเห็นได้ว่า ผู้เลี้ยงดูในสังคมไทยให้ความสำคัญในด้านการศึกษาลูก เพราะเชื่อว่าการศึกษทำให้ลูกมีอนาคตที่ดี ซึ่งเป็นแนวคิดที่ควรได้รับการสนองตอบ ดังนั้นการจัดการศึกษาที่ได้เรียนฟรี 12 ปี จึงเป็นนโยบายที่รัฐควรให้การสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง ทำให้เด็กทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในด้านการศึกษา

แนวทางการอบรมเลี้ยงดูและปลูกฝังเด็ก

ผู้เลี้ยงดูหลักในครอบครัวไทย มีแนวทางการสอนและปลูกฝังให้เด็กเป็นคนดี ไม่ดื้อ ไม่เกเร เคารพผู้ใหญ่ ซึ่งยังเป็นแนวทางการเลี้ยงดูที่ไม่เปลี่ยนแปลงจากอดีต แม้ว่าโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงไปแล้วก็ตาม จึงกล่าวได้ว่า การเลี้ยงดูที่ให้ความสำคัญเคารพผู้ใหญ่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีไทยที่ถ่ายทอดกันมา เป็นส่วนหนึ่งที่อาจส่งผลให้เด็กไทยส่วนหนึ่งในปัจจุบันไม่กล้าแสดงออก ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เด็กควรได้รับการเลี้ยงดูที่กระตุ้นให้แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ในขอบเขตที่ไม่ล่วงล้ำไปสู่ความก้าวร้าวหรือไม่เคารพผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยที่ควรอนุรักษ์ไว้

วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การส่งเสริมสุขภาพทั่วไป

การให้อาหารเด็กกินครบ 5 หมู่ทุกมื้อยังมีน้อย ส่วนใหญ่ให้เด็กกินข้าวทุกมื้อ ผัก และเนื้อสัตว์ วันละ 1-2 มื้อ ผลไม้ ปลา เต้าหู้ นมถั่วเหลืองและธัญพืชบางวัน จะเห็นได้ว่าเด็กได้คาร์โบไฮเดรตมากกว่าโปรตีน การได้รับคาร์โบไฮเดรตที่มากเกินไปอาจนำไปสู่ปัญหาโรคอ้วนได้ ส่วนพฤติกรรมการกินอาหารที่ไม่มีประโยชน์มีน้อย เช่น ลูกอม น้ำอัดลม ขนมถุง เป็นต้น เด็กอายุ 3-6 ปี มากกว่าครึ่งไม่เคยกินอาหารฟาสต์ฟู้ด โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเด็กไม่เคยกินถึง ร้อยละ 72.9 นมเป็นอาหารเสริมที่เด็กวัยนี้ยังดื่มอยู่ ส่วนมากดื่มสด อาจเป็นสาเหตุเสริมให้เด็กเป็นโรคอ้วนได้

การมีพฤติกรรมป้องกันเด็กจากอุบัติเหตุจากรถมีน้อย หรือเกือบไม่มีเลย การศึกษาค้นคว้าพบว่ามีมากกว่าร้อยละ 80 เด็กไม่เคยรัดเข็มขัดนิรภัยเมื่อนั่งรถยนต์ หรือสวมหมวกนิรภัยเมื่อนั่งรถจักรยานยนต์ ดังนั้นจึงควรมีการรณรงค์ให้มีพฤติกรรมป้องกันให้เด็กวัยนี้ หรืออาจกำหนดเป็นกฎข้อบังคับ

การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่ให้ความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา จะเห็นได้ว่ามากกว่าร้อยละ 90 ของเด็กอายุ 3-6 ปี ได้รับการเตรียมความพร้อมด้านการเรียน โดยสอนให้เด็กฝึกนับเลขและอ่าน ก.ไก่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจรรยา และคณะ (2524) ที่ระบุว่า แม่ให้ความสำคัญเป็นพิเศษด้านพัฒนาการทางสติปัญญา และสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้เลี้ยงดูบุตรที่มุ่งหวังให้ลูกมีการศึกษาอยู่ระดับสูง เรียนเก่ง

โทรทัศน์ เป็นสื่อที่ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่ใช้ในการเลี้ยงดู โดยเฉลี่ยแล้วเด็กอายุ 1-3 ปี ดูโทรทัศน์ 1.7 ชั่วโมงต่อวันและ 2.3 ชั่วโมงต่อวันในเด็กอายุ 3-6 ปี พฤติกรรมการนั่งดูโทรทัศน์มีส่วนที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดปัญหาโรคอ้วนได้ เนื่องจากเวลานั่งดูโทรทัศน์ เด็กจะไม่มีอาการเคลื่อนไหวร่างกาย บางคนอาจนั่งดูพร้อมทั้งกินขนมขบเคี้ยวไปด้วย การดูเป็นรายการโทรทัศน์อันดับแรกๆ ที่ผู้เลี้ยงดูหลักเลือกให้เด็กดู ซึ่งรายการการ์ตูนส่วนใหญ่จะมีแต่ความรุนแรง ตัวละครจะทำร้ายกันโดยไม่สะท้อนให้เห็นถึงความเจ็บปวดของอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อถูกทำลายแล้ว หรือตกจากที่สูงแล้ว ร่างกายยังสามารถกลับสู่สภาพเดิมได้ หากเด็กได้ดูการ์ตูนที่มีลักษณะดังกล่าวบ่อยๆ อาจปลูกฝังให้เด็กเป็นคนชอบความรุนแรง คิดว่าการทำร้ายคนอื่นไม่ได้ทำให้เกิดความเจ็บปวด ผู้เลี้ยงดูจึงควรเลือกรายการการ์ตูนให้เด็กดู และควรร่วมดูด้วยเพื่อจะได้ชี้แนะได้ในเด็กโต

การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรม

การใช้เพลงพื้นบ้านกล่อมลูกในปัจจุบันมีน้อย ส่วนใหญ่ร้องไม่เป็น เนื่องจากไม่ได้รับการสอนมา ซึ่งเพลงเหล่านี้ เนื้อหาจะเป็นการสอนเด็กให้เป็นคนดี รู้จักทดแทนบุญคุณ จึงน่าจะมีการรวบรวมเพลงเหล่านี้ ที่ยังเหลืออยู่ จัดทำเป็นเทปเพลง ซึ่งผู้เลี้ยงดูหลักในสังคมปัจจุบันสามารถเปิดให้เด็กฟังได้ เป็นการปลูกฝังเด็กในด้านอารมณ์ คุณธรรม และจริยธรรม ไปในตัวตั้งแต่เด็กยังเล็ก

การพาเด็กไปสถานที่ต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการอบรมเลี้ยงดู เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมนั้น ส่วนใหญ่เป็นการพาไปห้างสรรพสินค้า/ตลาด/ร้านค้า บ้านญาติ ยังพบน้อยในส่วนของ การไปเที่ยวพิพิธภัณฑ์ ทั้งนี้เนื่องจากสถานที่ดังกล่าวจะอยู่ในกรุงเทพมหานคร หรือใน

เมืองใหญ่ จึงทำให้เด็กส่วนใหญ่ขาดโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นรากฐานของการเรียนรู้ที่จะส่งผลต่อพัฒนาการเด็กในด้านต่างๆ

ในส่วนของจริยธรรม เด็กได้รับการสอนที่ปลูกฝังทางด้านจริยธรรม ตลอดจนการปฏิบัติกิจทางศาสนาที่มากเพียงพอ โดยประมาณร้อยละ 80-90 เด็กได้รับการสอนให้ไหว้ผู้ใหญ่ แบ่งปัน กล่าวคำขอโทษ ไม่พูดโกหก ไม่รังแกเพื่อนหรือน้อง ไม่หยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นต้น

ปัจจัยครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

การศึกษาของแม่ มีอิทธิพลต่อคะแนนการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการในทุกด้าน และองค์รวม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแม่เป็นผู้เลี้ยงดูหลัก และเป็นผู้กระทำกิจกรรมเลี้ยงดูเด็กทั้งหมด แม่ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีศักยภาพในการค้นหาแหล่งข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กในทุกด้านและสามารถใช้เป็นแนวทางในการเลี้ยงดูเด็กได้ดี

ผู้ใช้เวลาเลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่ มีอิทธิพลต่อคะแนนการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้านสติปัญญา และด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรม โดยเด็กที่ไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่ มีคะแนนการอบรมเลี้ยงดูด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมต่ำกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่ ทั้งนี้เนื่องจากพ่อแม่เป็นบุคคลที่มีความผูกพันกับเด็กมากที่สุดคอยตอบสนองความต้องการของเด็กซึ่งเป็นการกระตุ้นพัฒนาการของเด็กโดยตรง

รายได้ของครอบครัว มีอิทธิพลต่อคะแนนการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์-จิตใจ-สังคม-จริยธรรม และแบบองค์รวม ทั้งนี้อาจเนื่องจากครอบครัวที่มีรายได้ดี สามารถจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กในทุกด้านได้ เด็กในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำจะมีพัฒนาการช้าในด้านการใช้ภาษา ด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเอง

บทที่ 5

การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยเรียนของ ครอบครัวไทย

จากการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กวัยเรียนที่มีอายุ 6-13 ปี จำนวน 3,178 คน และสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เลี้ยงดูหลักเด็กวัยเดียวกัน จำนวน 71 คน ได้ข้อมูลดังนี้

ความคาดหวังของผู้เลี้ยงดูหลักต่อเด็ก

จากการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้เลี้ยงดูหลักเกือบทุกคนไม่ว่าจะอยู่ภาคใดได้ตั้งความหวังกับเด็ก โดยส่วนใหญ่ว่าอยากให้เด็กตั้งใจเรียนหนังสือ เรียนหนังสือเก่งๆ เรียนจบสูงๆ มีงานที่ดีทำ มีอนาคตที่ดี สามารถเลี้ยงตัวเองได้ มีผู้เลี้ยงดูหลักครึ่งหนึ่งอยากให้เด็กรับราชการ เป็นตำรวจ ทหาร โดยเฉพาะผู้เลี้ยงดูหลักในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผู้เลี้ยงดูหลักบางส่วนอยากให้เด็กเป็นคนดี ไม่ดื้อ ไม่เกเร ดำเนินชีวิตและช่วยเหลือตนเองได้ รวมทั้งสามารถตัดสินใจเรื่องต่างๆได้ด้วยตนเอง มีความกตัญญูรู้คุณ เป็นที่พึ่งให้ผู้เลี้ยงดูหลักเมื่อแก่ตัวลง อย่างไรก็ตาม มีผู้เลี้ยงดูหลักบางคนไม่ได้ตั้งความหวังกับเด็กเพราะกลัวจะไม่ได้อย่างที่คิด และเกรงว่าจะเป็น การสร้างความเครียดให้กับเด็ก

ส่วนการเตรียมการเพื่อให้บรรลุความคาดหวังนั้น ผู้เลี้ยงดูหลักเกือบทุกคนตอบตรงกันว่า ได้ทำงานหาเงินเตรียมไว้ส่งเด็กให้เรียนสูงๆ จะพยายามส่งเสียจนสุดความสามารถ รวมถึงสอนให้ตั้งใจเรียนหนังสืออยู่เสมอ มีผู้เลี้ยงดูหลักบางคนที่ไม่เตรียมการสิ่งใดไว้เลยโดยให้เหตุผลต่าง กันออกไป เช่น เพราะไม่แน่ใจว่าลูกของตนจะเรียนได้ถึงระดับไหน เพราะมีอาชีพไม่มั่นคง เป็นต้น

"อยากให้ตั้งใจเรียนให้ดี เป็นเด็กดี โตแล้วจะได้มีงานทำ" (แม่ภาคเหนือ อายุ 41 ปี บุตร 2 คน)

"อยากให้เรียนสูงๆ ให้จบปริญญา สาขาอะไรก็ได้ ตอนนี้อยู่ก็เตรียมเงินไว้ให้เขา" (แม่ กรุงเทพมหานคร อายุ 36 ปี บุตร 1 คน)

"คาดหวังให้เขาช่วยตัวเองได้ เรื่องเรียนเขาจะพูดเองว่าจะเรียนชั้นไหนถึงชั้นไหน เขาอยากจะเป็นพยาบาลเหมือนนางสาว แม่จะไม่คาดหวัง" (แม่ภาคใต้ อายุ 46 ปี บุตร 2 คน)

แนวทางการอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝังเด็ก

ผู้เลี้ยงดูหลักทุกคนไม่ว่าจะอยู่ภาคใดหรือเขตใดได้สอนให้เด็กเป็นคนดี ไม่เกเร ไม่ลักขโมย ไม่โกหก มีมารยาท รู้จักเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ พุดจาสุภาพ มีระเบียบ รักที่รักน้อง และสิ่งที่ผู้เลี้ยงดูหลักให้ความสำคัญคือ ปลูกฝังเรื่องการเรียน จะสอนให้ตั้งใจเรียน ขยันเรียนหนังสือ จะได้มีความรู้ติดตัว อนาคตจะได้สบาย นอกจากนี้ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่จะปลูกฝังในเรื่องยาเสพติดด้วย โดยสอนให้ห่างไกลยาเสพติดโดยเฉพาะถ้าได้เลี้ยงดูเด็กชาย

สำหรับแนวทางการอบรมเลี้ยงดู ส่วนใหญ่จะเลี้ยงดูแบบธรรมดาๆ สบายๆ ให้อิสระแต่มีขอบเขต หากเป็นเรื่องที่ผู้เลี้ยงดูหลัก คิดว่ามีความสำคัญและเด็กไม่เชื่อฟัง ละเลย ไม่ปฏิบัติตาม ก็ควบคุมหรือบังคับ

เป็นที่น่าสังเกตว่าหากผู้เลี้ยงดูหลักเป็นย่าหรือยาย จะเลี้ยงดูเด็กแบบตามสบาย ค่อนข้างตามใจ ไม่บังคับ เนื่องจากสงสารเด็กที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่

“เลี้ยงแบบปล่อยเป็นส่วนใหญ่ จะตามใจ ไม่ค่อยเข้มงวด แต่สอนให้เป็นคนดี เรียนหนังสือให้เก่งๆ ให้เป็นที่ชื่นใจของพ่อแม่” (แม่ภาคเหนือ อายุ 30 ปี บุตร 1 คน)

“ปล่อยสบายๆ ไม่เข้มงวดอะไรมากมาย จะบังคับก็เรื่องเรียนบ้าง” (แม่กรุงเทพมหานคร อายุ 36 ปี บุตร 2 คน)

“เลี้ยงแบบง่ายๆ สบายๆ ไม่เน้นอะไร ปล่อยอิสระ แต่มีขอบเขตอยู่ในสายตาเรา” (แม่ภาคกลาง อายุ 38 ปี บุตร 1 คน)

“เลี้ยงดูแบบตามสบาย ไม่บังคับมาก อยากได้อะไรก็จะให้เพราะคิดว่าเขาขาดทั้งพ่อและแม่” (ยายภาคเหนืออายุ 58 ปี หลาน 1 คน)

“สอนให้เป็นคนดี ไม่เกเร ตั้งใจเรียนหนังสือ โตขึ้นจะได้ทำงานดี” (แม่ภาคอีสาน อายุ 32 ปี บุตร 2 คน)

“อย่าเที่ยวเกเร อย่าทำสิ่งไม่ดี สอนบ่อย เป็นประจำ เพราะต้องการให้เด็กทำความดี” (แม่ภาคใต้ อายุ 34 ปี บุตร 2 คน)

สำหรับแหล่งที่มาของแนวทางในการเลี้ยงดูเด็ก ผู้เลี้ยงดูหลักในทุกภาคและทุกเขตส่วนใหญ่จะนำมาจากประสบการณ์และความคิดของตนเอง รวมทั้งนำจากการได้เห็นตัวอย่างที่พ่อแม่ได้เลี้ยงดูตนเองมา นอกจากนี้ยังนำจากการอ่านหนังสือ นิตยสาร การดูโทรทัศน์ หรือคำแนะนำจากแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข รวมถึงการได้เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้านที่เลี้ยงเด็กแล้วได้ดี

“จากพ่อแม่ของเราเอง แล้วเอามาพัฒนาอีกที ประกอบกับที่ได้จากหนังสือบ้าง” (แม่ภาคกลาง อายุ 47 ปี บุตร 1 คน)

"สอนตามความคิดของตนเอง เห็นลูกชาวบ้านที่เขาทำงานดี ๆ ก็อยากให้ลูกได้ทำบ้าง" (แม่ภาคอีสาน อายุ 47 ปี บุตร 1 คน)

"คิดเอาเอง สั่งสอนไปตามวัย ตามเหตุการณ์" (แม่ภาคใต้ อายุ 34 ปี บุตร 2 คน)

"ถูกเลี้ยงมาแบบนี้ ดูโทรทัศน์บ้าง นำของใหม่มาประยุกต์" (แม่ภาคใต้ อายุ 46 ปี บุตร 2 คน)

ส่วนแนวทางการเลี้ยงดูเด็กชาย-เด็กหญิง ผู้เลี้ยงดูหลักทุกภาคส่วนใหญ่กล่าวว่าการเลี้ยงดูเด็กชายและเด็กหญิงไม่แตกต่างกันมากนักในเรื่องการเรียน คือ ให้ตั้งใจเรียน เรื่องการกินอยู่ การนอน การดูแล การรู้จักรับผิดชอบ การช่วยเหลือตัวเอง โดยจะเลี้ยงแบบธรรมดา สบายๆ ไม่บังคับมาก แต่มีความแตกต่างในการเลี้ยงดูในเรื่องอื่นๆ ดังนี้

แนวทางในการเลี้ยงเด็กชาย ส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงดูหลักจะเลี้ยงแบบง่ายๆ ไม่เน้นอะไรมาก สอนให้รู้จักเข้มแข็งอดทน ขยัน มีระเบียบวินัย รู้จักทำงานหนักกว่าผู้หญิง ไม่ร้องไห้ง่ายๆ ช่วยเหลือผู้หญิง ไม่รังแกผู้หญิง ที่สำคัญคือ ไม่ให้ติดยาเสพติด

แนวทางในการเลี้ยงเด็กหญิง ส่วนใหญ่จะสอนให้ว่านอ่อนสอนง่าย มีกิริยาท่าทางที่สุภาพเรียบร้อย มีมารยาท พุดจาไพเราะ ไม่ดื้อ ไม่ไปเที่ยวไหนกับผู้ชายตามลำพัง ไม่ให้กลับบ้านดึก รักนวลสงวนตัว แต่งตัวให้เรียบร้อย ไม่โป๊มากนัก และที่สำคัญคือ ให้รับผิดชอบงานบ้าน เช่น กวาดบ้าน ถูบ้าน หุงข้าว เป็นต้น

โดยผู้เลี้ยงดูหลักบางส่วนให้ความเห็นว่าการเลี้ยงดูเด็กว่า เด็กหญิงจะเลี้ยงง่ายกว่า เพราะเด็กหญิงเรียบร้อยกว่า พุดง่าย ในขณะที่เด็กชายจะดื้อและซน

"สอนให้เขาเรียบร้อย ไม่กระโดดกระดาก ให้ช่วยทำงานบ้าน" (แม่ภาคอีสาน อายุ 44 ปี บุตร 3 คน)

"ลูกชายก็เลี้ยงแบบธรรมดา ไม่ห่วงมาก ตอนนั้นก็กลัวแต่ยาเสพติด กลัวเขาไปคบเพื่อนไม่ดี" (แม่ภาคอีสาน อายุ 43 ปี บุตร 3 คน)

"เน้นการทำงานบ้านต่างๆ ล้างจาน กวาดบ้าน ถูบ้าน ให้มีกิริยามารยาทเรียบร้อย เพราะอยากให้เป็นผู้สุภาพ" (แม่ภาคกลาง อายุ 42 ปี บุตร 3 คน)

"คล้ายๆ กัน ไม่บังคับ อยากให้เขาเรียนหนังสือให้ดี แต่ผู้ชายเป็นห่วงเรื่องยาเสพติด" (แม่ภาคเหนือ อายุ 41 ปี บุตร 2 คน)

"ปล่อยตามธรรมชาติ ต้องเข้มในเรื่องเรียนมากกว่าหน่อย เพราะดื้อ ต้องคอยดูมากกว่าผู้หญิง เรื่องการเลี้ยงไม่แตกต่างกันมากเท่าไร ผู้หญิงจะเรียบร้อยกว่า ส่วนเรื่องอื่นคล้ายๆ กัน เรื่องกิน ให้เขาเลือกกินอาหารที่ดีมีประโยชน์ และต้องคอยดูเรื่องการเที่ยวด้วย" (พ่อภาคกลาง อายุ 44 ปี บุตร 2 คน)

การดูแลสุขภาพทั่วไป

การดูแลสุขภาพทั่วไป ซึ่งในการวิจัยนี้หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย จากการศึกษากับกลุ่มเด็กวัยเรียนครั้งนี้ พบว่าในด้านการดูแลเรื่องอาหาร พฤติกรรมการให้เด็กกินอาหารหรือขนมที่ไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพที่พบได้บ่อยในผู้เลี้ยงดูหลักเด็กทั้งกลุ่มอายุ 6-10 ปี และ 10-13 ปี คือ การให้กินลูกอม/เยลลี่ น้ำอัดลม ขนมถุง พฤติกรรมการดูแลสุขภาพทั่วไป ที่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครอง ทั้ง 2 กลุ่ม คือ การให้ดื่มน้ำอัดลม และการให้กินอาหารฟาสต์ฟู้ด โดยผู้เลี้ยงดูหลักเด็กในเขตเทศบาล จะให้เด็กดื่มน้ำและกินได้ทุกวัน หรือบ่อยในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้เลี้ยงดูหลักเด็กนอกเขตเทศบาล

ส่วนเรื่องการดูแลสุขภาพทั่วไปที่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครอง เฉพาะในกลุ่มผู้เลี้ยงดูหลักเด็ก 6-10 ปี ได้แก่ การให้เด็กกินผัก ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพ ผู้เลี้ยงดูหลักเด็กนอกเขตเทศบาลจะกระทำบ่อยครั้งหรือทุกวัน ในสัดส่วนที่สูงกว่า ส่วนการดูแลเรื่องการนอน และการสวมรองเท้า ผู้เลี้ยงดูหลักเด็กในเขตเทศบาลจะปล่อยให้ทำเองโดยไม่ยุ่งเกี่ยวในสัดส่วนที่สูงกว่า

เรื่องการดูแลสุขภาพทั่วไปที่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครอง เฉพาะในกลุ่มผู้เลี้ยงดูหลักเด็ก 10-13 ปี ได้แก่ การดื่มนม โดยผู้เลี้ยงดูหลักเด็กในเขตเทศบาลให้เด็กดื่มนมทุกวัน ในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้เลี้ยงดูหลักเด็กนอกเขตเทศบาลดังรายละเอียดในตารางที่ 5.1

เมื่อเปรียบเทียบลักษณะการดูแลสุขภาพทั่วไประหว่างเด็กหญิงและเด็กชาย พบว่าการดูแลสุขภาพทั่วไปที่มีความสัมพันธ์กับเพศเด็กของผู้เลี้ยงดูหลักเด็กทั้งสองกลุ่มอายุ คือ การอาบน้ำ โดยเด็กหญิงทั้งสองกลุ่มอายุจะถูกปล่อยให้ทำเองโดยไม่ยุ่งเกี่ยวในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กชาย ส่วนการดูแลสุขภาพทั่วไปที่มีความสัมพันธ์กับเพศเด็กเฉพาะกลุ่มอายุ 6-10 ปี คือ การกินขนมถุง ส่วนการดูแลสุขภาพทั่วไปที่มีความสัมพันธ์กับเพศเด็กในกลุ่มอายุ 10-13 ปี คือ การกินผัก การกินอาหารฟาสต์ฟู้ด การแปรงฟัน การล้างมือ และการสวมรองเท้าก่อนออกจากบ้าน โดยพบว่า เด็กหญิงได้รับการส่งเสริมให้กินผักทุกวันในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กชายเล็กน้อย และเด็กหญิงไม่กินอาหารฟาสต์ฟู้ดในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กชายเล็กน้อย สำหรับเรื่องการดูแลสุขภาพทั่วไปดังกล่าว พบว่า ผู้เลี้ยงดูหลักจะปล่อยให้เด็กหญิงทำเองโดยไม่ตรวจสอบในสัดส่วนที่มากกว่าเด็กชาย ดังแสดงในตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูที่ปฏิบัติต่อเด็กในการดูแลสุขภาพทั่วไปของผู้เลี้ยงดูหลักเด็ก
วัยเรียนแยกตามกลุ่มอายุ เขตการปกครอง และเพศของเด็ก

	เด็กอายุ 6-<10 ปี					เด็กอายุ 10-<13 ปี				
	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก	
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง
การกินผัก		P-value < 0.001		NS			NS		P-value = 0.009	
- ไม่เคยเลย	8.4	10.8	5.7	10.4	6.5	4.1	4.1	4.1	4.8	3.5
- บางวัน/น้อยกว่าสัปดาห์ 2 ครั้ง	37.1	38.9	25.3	36.8	37.4	37.2	37.2	37.2	38.6	35.9
- ทุกมือ/วันละ 1-2 มือ	54.5	50.3	59.0	52.8	56.1	58.7	58.7	58.7	56.7	60.7
การกินลูกอม		NS		NS			NS		NS	
- ไม่เคยเลย	14.8	15.2	14.4	16.0	13.7	19.6	20.0	19.1	21.0	18.2
- น้อยกว่าสัปดาห์ 2 ครั้ง	30.9	31.3	30.3	30.9	30.9	30.1	29.0	31.3	30.0	30.2
- บางวัน/วันละ 1-2 มือ/ทุกมือ	54.3	53.3	55.3	53.0	55.4	50.1	51.0	49.5	49.0	51.5
การกินน้ำอัดลม		P-value < 0.001		NS			P-value < 0.001		NS	
- ไม่เคยเลย	17.8	13.9	22.1	16.5	19.0	15.7	12.4	19.4	13.5	17.9
- น้อยกว่าสัปดาห์ 2 ครั้ง	40.3	30.6	44.9	40.2	40.3	39.4	33.2	45.8	39.3	39.1
- บางวัน/วันละ 1-2 มือ/ทุกมือ	41.9	56.5	33.0	43.3	39.7	45.0	54.4	34.8	47.2	43.0
การกินขนมถุง		NS		P-value = 0.006			NS		NS	
- ไม่เคยเลย	3.5	3.9	3.0	4.5	2.5	4.5	4.8	4.2	4.6	4.3
- น้อยกว่าสัปดาห์ 2 ครั้ง	11.5	11.9	11.0	11.1	11.7	15.2	14.1	16.5	13.8	16.6
- บางวัน/วันละ 1-2 มือ/ทุกมือ	85.0	84.2	86.0	84.3	85.7	80.3	81.1	79.3	81.6	79.1

	เด็กอายุ 6-<10 ปี					เด็กอายุ 10-<13 ปี				
	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก	
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง
การกินฟาสต์ฟู้ด		P-value < 0.001		NS			P-value < 0.001		P-value = 0.029	
- ไม่เคยเลย	51.4	35.1	68.8	51.0	51.6	52.3	36.7	69.1	50.2	54.3
- น้อยกว่าสัปดาห์ 2 ครั้ง	41.1	54.6	26.7	41.1	41.2	39.1	50.4	26.9	41.9	36.4
- บางวัน/วันละ 1-2 มื้อ/ทุกมื้อ	7.5	10.3	4.5	7.9	7.2	8.6	12.9	4.0	7.8	9.3
การให้อาหารกินนม		NS		NS			NS		NS	
- ไม่ให้	11.0	10.1	11.9	11.3	10.7	17.5	16.0	19.1	16.7	18.2
- ให้	89.0	89.9	88.1	88.7	89.3	82.5	84.0	80.9	83.3	81.8
จำนวนวันที่ให้อาหารกินนม		NS		NS			P-value < 0.001		NS	
- ไม่ทุกวัน	33.0	30.3	36.0	33.7	32.3	45.5	40.7	50.8	43.4	47.5
- ทุกวัน	67.0	69.7	64.0	66.3	67.7	54.5	59.3	49.2	56.6	52.5
การนอน		P-value = 0.017		NS			NS		NS	
- ปลอมยให้ทำเองไม่ยุ่งเกี่ยว	38.5	41.4	35.5	39.9	37.3	46.3	45.8	46.7	45.1	47.3
- ปลอมยตัวเองแต่ตรวจสอบ	61.5	58.6	64.5	60.1	62.7	53.7	54.2	53.3	54.9	52.7
การอาบน้ำ		NS		P-value < 0.001			NS		P-value < 0.001	
- ปลอมยตัวเองไม่ยุ่งเกี่ยว	36.6	37.8	35.3	35.2	37.9	57.6	58.3	56.9	52.5	62.5
- ปลอมยตัวเองแต่ตรวจสอบ	57.5	56.3	58.8	56.4	58.6	14.2	40.3	42.2	45.9	36.7
- ทำให้	5.9	5.9	5.9	8.4	3.5	1.2	1.5	0.9	1.5	0.9
การแปรงฟัน		NS		NS			NS		P-value < 0.001	
- ปลอมยตัวเองไม่ยุ่งเกี่ยว	44.2	46.2	42.0	42.0	46.2	62.5	62.3	62.7	57.0	67.8
- ปลอมยตัวเองแต่ตรวจสอบ	54.9	52.8	57.2	57.0	53.0	36.9	37.0	36.9	42.5	31.6
- ทำให้	0.9	1.0	0.8	1.1	0.7	0.6	0.7	0.4	0.5	0.6

	เด็กอายุ 6-10 ปี					เด็กอายุ 10-13 ปี				
	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก	
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง
ล้างมือก่อนกินอาหาร		NS		NS			NS		P-value < 0.001	
- ปลดอยทำเอง ไม่ยุ่งเกี่ยว	51.5	52.3	50.5	51.1	51.8	64.4	64.7	64.0	58.6	69.8
- ปลดอยทำเอง แต่ตรวจดู	47.4	46.6	48.3	47.3	47.5	35.4	34.8	36.0	41.2	29.8
- ทำให้	1.1	1.1	1.2	1.6	0.7	0.5	0.5	-	0.1	0.4
ล้างมือหลังเข้าส้วม		NS		NS			NS		P-value = 0.003	
- ปลดอยทำเอง ไม่ยุ่งเกี่ยว	56.7	58.0	55.3	55.2	58.0	71.9	72.4	71.5	68.0	75.7
- ปลดอยทำเอง แต่ตรวจดู	42.3	40.9	43.7	43.4	41.3	27.9	27.4	28.5	31.9	24.2
- ทำให้	1.0	1.1	1.0	1.4	0.7	0.2	0.2	0	0.1	0.1
สวมรองเท้าก่อนออกจากบ้าน		P-value = 0.034		NS			NS		P-value = 0.004	
- ปลดอยทำเอง ไม่ยุ่งเกี่ยว	66.0	67.2	64.8	64.8	67.1	76.8	74.8	78.9	73.6	79.8
- ปลดอยทำเอง แต่ตรวจดู	32.9	32.4	33.4	33.9	32.0	22.9	24.9	20.8	26.3	19.7
- ทำให้	1.1	0.4	1.8	1.3	1.0	0.3	0.3	0.3	0.1	0.5

สถิติ : Chi-square test, NS : ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก พบว่าผู้เลี้ยงดูหลักเกือบทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในภาคใดต่างมีแนวทางในการดูแลสุขภาพคล้ายๆ กัน คือ

การกิน ผู้เลี้ยงดูหลักทุกคนจะให้เด็กกินอาหารให้ครบ 3 มื้อ และให้ครบ 5 หมู่ ส่วนใหญ่จะไม่เน้นให้กินอะไรเป็นพิเศษ บางส่วนจะเน้นให้ดื่มนม กินหมู ไก่ ปลา ไข่ ผัก ผลไม้ต่างๆ เลือกอาหารที่สะอาด มีประโยชน์ต่อร่างกาย เด็กจะได้มีสุขภาพแข็งแรง ซึ่งเด็กส่วนใหญ่จะไม่ชอบกินผัก ผู้เลี้ยงดูหลักต้องคอยบังคับให้กิน และให้เด็กกินอาหารให้เป็นเวลาเพราะกลัวเด็กจะเป็นโรคกระเพาะ

การเลือกซื้ออาหาร ผู้เลี้ยงดูหลักทุกภาคส่วนใหญ่จะทำอาหารเองโดยให้เหตุผลว่าถูกปากกว่า อร่อยกว่า สะอาดกว่า ไม่ใส่ผงชูรสมาก น่ากินกว่า ได้กินอาหารที่ชอบ ประหยัดกว่า บางส่วนจะซื้อบ้าง ทำเองบ้าง สลับกันไป ซึ่งจะทำเองเฉพาะตอนเย็นและวันหยุด เพราะถ้าเป็นมือ

อื่นและวันอื่นไม่ค่อยมีเวลา แต่มีผู้เลี้ยงดูหลักบางคนจะซื้ออาหารถุงมากินอย่างเดียว ไม่ได้ทำอาหารเองเนื่องจากผู้เลี้ยงดูหลักไม่ค่อยมีเวลา การซื้ออาหารสำเร็จรูปจะสะดวกและรวดเร็วกว่า

“ลูกกินข้าววันละ 3 มื้อ เน้นพวกโปรตีน ไข่ หมู ผัก เป็นพิเศษ” (แม่ภาคอีสาน อายุ 35 ปี บุตร 2 คน)

“อาหารที่ให้ลูกกินก็มีทั้งซื้อและทำเอง ถ้าว่างจะทำเองเป็นส่วนใหญ่” (พ่อภาคอีสาน อายุ 40 ปี บุตร 2 คน)

“ทำเองเป็นส่วนมาก เพราะถูกปาก และสะอาดด้วย” (แม่ภาคกลาง อายุ 35 ปี บุตร 2 คน)

การนอน ผู้เลี้ยงดูหลักจะให้เด็กพักผ่อนให้เพียงพอ นอนให้เป็นเวลา ไม่ให้นอนดึก ให้เข้านอนประมาณ 3 ทุ่ม และตื่นนอนตอน 6 โมงเช้า ให้นอนวันละ 8 ชั่วโมงขึ้นไป เด็กส่วนใหญ่จะนอนดึกเพราะชอบดูโทรทัศน์ จะอนุญาตให้ดูโทรทัศน์ได้และนอนตื่นสายได้ในวันเสาร์อาทิตย์

การทำความสะอาดร่างกาย ผู้เลี้ยงดูหลักจะสอนให้เด็กได้อาบน้ำ/แปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง คือเช้าและเย็น การแปรงฟันและอาบน้ำต้องให้สะอาด ในเด็กอายุ 6-10 ปี ผู้เลี้ยงดูหลักอาจต้องคอยดูแล ควบคุมเป็นพิเศษมากกว่าเด็กอายุ 10-13 ปีซึ่งสามารถทำได้

การออกกำลังกาย ผู้เลี้ยงดูหลักไม่ได้ดูแลเป็นพิเศษ เพราะปกติเด็กจะวิ่งเล่น ชี้อจักรยาน วาดรูป เล่นฟุตบอลเป็นประจำอยู่แล้ว

การป้องกันโรค ผู้เลี้ยงดูหลักจะพาเด็กไปฉีดวัคซีนจนครบ คอยระวังโรคต่างๆ โดยเฉพาะโรคไข้เลือดออก คอยระวังไม่ให้ยุงกัด ตอนกลางคืนจะกางมุ้งให้เด็กนอน สวมเสื้อตอนนอน เพราะกลัวจะเป็นหวัด ให้อาหารที่สะอาด เพราะกลัวเป็นโรคทางเดินอาหาร

การดูแลเด็กเมื่อไม่สบายหรือเจ็บป่วย ผู้เลี้ยงดูหลักมีวิธีปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน คือ ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับอาการของเด็ก จะรอดูอาการก่อน ถ้าเป็นไม่มาก เช่น เป็นหวัด ตัวร้อน จะให้ทานยาลดไข้ ซึ่งมักเป็นยา Paracetamol คอยเช็ดตัวให้และดูแลอย่างใกล้ชิด แต่ถ้าอาการหนักหรือยังไม่หาย จะพาไปที่สถานอนามัย คลินิกหรือโรงพยาบาลใกล้บ้าน กล่าวง่ายๆ คือจะดูแลเองก่อนถ้าไม่หายจึงพาไปหาหมอ มีผู้เลี้ยงดูหลักบางส่วนที่จะนึกถึงหมอก่อน คือจะพาไปหาหมอที่โรงพยาบาลหรือที่คลินิกทันทีที่รู้ว่าเด็กป่วย ช่วงที่เด็กไม่สบายจะเอาใจใส่เด็กเป็นพิเศษ ส่วนใหญ่เด็กวัยนี้จะเป็นหวัด มีไข้ ท้องเสีย นอกจากนี้ผู้เลี้ยงดูหลักทุกคนยังตอบตรงกันว่าไม่ได้พาเด็กไปรักษาด้วยวิธีอื่น เช่น หมอพื้นบ้าน หมอพระ หมอผี แพทย์แผนโบราณ หรือซื้อยาชุดให้ทานเอง

การป้องกันอุบัติเหตุ ผู้เลี้ยงดูหลักจะคอยระวังเรื่องการเล่น เวลาทำอะไรให้ระมัดระวัง ในเด็กอายุ 6-10 ปี ผู้เลี้ยงดูหลักจะคอยระวังไม่ให้เด็กไปเล่นไกล เพราะกลัวถูกรถชน และกลัวตกน้ำ สำหรับเด็กอายุ 10-13 ปี จะสอนให้เด็กระวังเรื่องการขึ้นหรือการซ้อนจักรยานมอเตอร์ไซด์

เรื่องการข้ามถนน ต้องดูให้ดีก่อนข้ามถนน กลัวเกิดอุบัติเหตุกับเด็ก จึงต้องคอยดูแลและเตือนอยู่เสมอ

“ไม่ได้ดูแลอะไรเป็นพิเศษ เพราะสุขภาพดี แข็งแรง ตัวโตมากเลย การกินก็ดูแลเขาให้กินของที่มีประโยชน์ สะอาด” (แม่ภาคใต้ อายุ 36 ปี บุตร 1 คน)

“สอนเรื่องการข้ามถนน อย่าโลดโผน ให้อ่อนเป็นเวลา” (แม่ภาคใต้ อายุ 33 ปี บุตร 2 คน)

“ดูให้เขาอาบน้ำ แปรงฟันวันละ 2 ครั้ง ไม่ได้ดูแลมาก เพราะเด็กจะเล่นทุกวันอยู่แล้ว ตอนเล็กเรียนหรือตอนเย็น” (แม่ภาคอีสาน อายุ 26 ปี บุตร 2 คน)

การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

ตามตารางที่ 5.2 ผู้เลี้ยงดูหลักเด็กวัยเรียนมีการติดตามดูแลเป็นประจำ ลดลงเมื่อเด็กโตขึ้น เช่น การสอน/ดูแลให้ทำการบ้าน การติดตามผลการเรียน การชวนให้ลูกอ่านหนังสือด้วยกัน เป็นต้น

เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาที่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครองของทั้ง 2 กลุ่มอายุ ได้แก่ สอน/ดูแลให้ทำการบ้าน โดยผู้เลี้ยงดูหลักเด็กในเขตเทศบาลจะไม่กระทำในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้เลี้ยงดูหลักนอกเขตเทศบาล ส่วนการจัดหาหนังสือเสริมให้เด็ก จะพบว่าผู้เลี้ยงดูหลักในเขตเทศบาลจะกระทำเป็นประจำในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้เลี้ยงดูหลักนอกเขตเทศบาล

เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาที่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครองเฉพาะในกลุ่มอายุ 10-<13 ปี ได้แก่ การติดตามผลการเรียน โดยผู้เลี้ยงดูหลักในเขตเมืองจะกระทำเป็นประจำในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้เลี้ยงดูหลักเด็กนอกเขตเทศบาล เช่นเดียวกับเรื่องการพูดคุยสอบถามเกี่ยวกับความเป็นไปที่โรงเรียนและการแนะนำรายการโทรทัศน์

ส่วนการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาที่มีความสัมพันธ์กับเพศเด็กในกลุ่มอายุ 6-<10 ปี คือ การจัดหาหนังสือเสริมให้เด็ก โดยพบว่า ผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กหญิงจะกระทำเป็นประจำในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กชาย และการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาที่มีความสัมพันธ์กับเพศเด็กในกลุ่มอายุ 10-<13 ปี คือ การสอนและดูแลให้ทำการบ้าน การพูดคุยสอบถามเกี่ยวกับความเป็นไปที่โรงเรียน การชวนให้เด็กอ่านหนังสือ การบอกให้เด็กอ่านหนังสือ โดยผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กชายกระทำเป็นประจำในสัดส่วนที่สูงกว่าทุกรายการ

ตารางที่ 5.2 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูที่ปฏิบัติต่อเด็กในการอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมด้านสติปัญญา
ของผู้เลี้ยงดูหลัก เด็กวัยเรียน แยกตามกลุ่มอายุ เขตการปกครอง และเพศของเด็ก

	เด็กอายุ 6-10 ปี					เด็กอายุ 10-13 ปี				
	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก	
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง
สอนดูแลให้ทำการบ้าน		P-value = 0.005		NS			P-value = 0.001		P-value < 0.001	
- ไม่เคย	9.4	11.3	7.3	9.2	9.6	19.3	22.3	16.0	16.5	22.0
- บางครั้ง	28.5	29.8	27.2	27.5	29.4	37.2	34.0	40.7	34.7	39.6
- ประจำ	62.1	58.9	65.5	63.3	61.0	43.5	43.7	43.3	48.8	38.4
ติดตามผลการเรียน		NS		NS			P-value = 0.002		NS	
- ไม่เคย	10.6	10.6	10.6	10.6	10.5	15.5	13.8	17.3	14.9	16.0
- บางครั้ง	29.1	28.5	29.8	28.3	29.9	34.4	31.9	37.1	31.9	36.8
- ประจำ	60.3	60.9	59.6	61.1	29.6	50.1	54.3	45.6	53.2	47.2
ช่วยเหลือลูกทำกิจกรรม		NS		NS			NS		NS	
- ไม่เคย	22.4	21.8	23.0	23.1	21.7	26.3	26.9	25.7	27.5	25.2
- บางครั้ง	39.5	40.4	38.5	40.2	38.8	42.8	40.5	45.3	42.7	43.0
- ประจำ	38.1	37.8	38.5	36.7	39.5	30.9	32.5	29.1	29.8	31.9
จัดหาหนังสือ		P-value < 0.001		P-value = 0.044			P-value < 0.001		NS	
- ไม่เคย	34.9	30.5	39.6	37.3	32.7	40.8	36.7	45.2	43.2	38.4
- บางครั้ง	44.5	44.0	45.1	44.4	44.6	42.9	42.6	43.2	42.2	43.6
- ประจำ	20.6	25.5	15.3	18.3	22.7	16.3	20.7	11.6	14.5	18.0
พูดคุยสอบถาม		NS		NS			P-value = 0.028		P-value = 0.013	
- ไม่เคย	6.1	6.2	6.0	6.3	5.9	8.5	8.6	8.4	8.1	8.9
- บางครั้ง	34.8	32.8	36.9	33.5	36.0	40.5	37.4	43.8	37.1	43.7
- ประจำ	59.1	61.0	57.1	60.2	58.1	51.0	54.0	47.8	54.8	47.4
ชวนให้ลูกอ่านหนังสือ		NS		NS			NS		P-value < 0.001	
- ไม่เคย	16.5	17.2	15.7	15.7	17.2	32.6	32.2	32.9	28.5	36.4
- บางครั้ง	42.2	43.0	41.4	42.4	42.0	43.3	42.2	44.6	44.0	42.7
- ประจำ	41.3	39.8	42.9	41.9	40.8	24.1	25.6	22.4	27.5	20.9
บอกให้ลูกอ่านหนังสือ		NS		NS			NS		P-value = 0.004	
- ไม่เคย	5.7	6.6	4.8	5.4	6.1	6.7	8.0	5.2	4.8	8.5
- บางครั้ง	25.7	27.3	24.0	24.1	27.2	26.7	25.7	27.7	25.7	27.6
- ประจำ	68.6	66.1	71.1	70.5	66.8	66.6	66.3	67.1	69.5	63.9

	เด็กอายุ 6-10 ปี					เด็กอายุ 10-13 ปี				
	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก	
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง
ให้อุปโภคบริโภค		NS		NS			NS		NS	
- ไม่ให้อุปโภคบริโภค (รวมกรณีไม่มีโทรศัพท์)	0.2	0.1	0.3	0.1	0.2	0.3	0.2	0.3	.01	.04
- ให้อุปโภคบริโภค	99.8	99.9	99.7	99.9	99.8	99.7	99.8	99.7	99.9	99.6
ดูโทรทัศน์พร้อมลูกหรือไม่		NS		NS			NS		NS	
- ไม่ดู	11.9	11.6	12.3	13.1	10.8	15.5	17.1	13.8	16.9	14.2
- ดูพร้อม	88.1	88.4	87.7	86.9	89.2	84.5	82.9	86.2	83.1	85.8
แนะนำรายการโทรทัศน์		NS		NS			P-value = 0.002		NS	
- ไม่เคย	21.3	20.4	22.3	22.1	20.6	21.3	20.3	22.4	20.7	21.9
- บางครั้ง	39.5	37.7	41.5	40.7	38.4	46.5	43.6	49.6	46.7	46.3
- ประจำ	39.2	41.9	36.2	37.3	41.0	32.2	36.2	28.0	32.6	31.9

สถิติ : Chi-square test, NS : ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เลี้ยงดูหลักในด้านการอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมสติปัญญา มีรายละเอียด ดังนี้

การสนับสนุนเรื่องการเรียน ผู้เลี้ยงดูหลักทุกคนได้สอนให้เด็กรับผิดชอบเรื่องการเรียน โดยสอนให้เด็กตั้งใจเรียน ขยันอ่านหนังสือ ทำการบ้าน เชื่อฟังครูสอน สอนให้รู้จักแบ่งเวลาว่า เวลาไหนควรเรียนเวลาไหนควรเล่น อย่างไรก็ตามการจัดสรรเวลาของเด็กอาจมีความแตกต่างกันบ้าง ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่จะมีกติกากำหนดเวลาเล่นของลูกไว้ หรือมีตารางเวลาไว้ให้เด็กดูว่า วันๆ หนึ่งเมื่อกลับจากโรงเรียนแล้ว ต้องทำอะไรบ้าง เช่น เด็กบางคนเล่นให้เสร็จก่อนถึงกลับมาอาบน้ำแล้วค่อยทำการบ้าน หรือ เด็กบางคนทำการบ้านเสร็จแล้วจึงไปเล่นกีฬา เล่นเกม หรือดูโทรทัศน์ เป็นต้น ทั้งนี้ผู้เลี้ยงดูหลักเป็นผู้คอยเตือน บางที่ต้องบังคับจึงจะปฏิบัติตาม ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่ ต่างก็สอนให้เด็กมีความตั้งใจและมีความมุ่งมั่นในการเรียน สอนให้ตั้งใจเรียน ขยันอ่านหนังสือ ตั้งใจฟังครูสอน ทำการบ้านให้ดี อย่าเกียจคร้าน อยากให้เรียนสูงๆ โดยให้เหตุผลว่า โตขึ้นจะได้ทำงานดีๆ ช่วยเหลือตัวเองได้ในภายภาคหน้า ไม่อยากให้ลำบากเหมือนผู้เลี้ยงดูหลัก ผู้เลี้ยงดูหลักจะเตือนและพูดให้เห็นถึงความลำบากในอนาคตหากไม่ได้เรียนหนังสือ หากเด็กได้

คะแนนน้อยในวิชาใด ผู้เลี้ยงดูหลักจะให้เด็กไปเรียนพิเศษ ให้ไปตามครูในส่วนที่ไม่ เข้าใจ ให้อ่านหนังสือมากกว่าเดิม ตั้งใจเรียนมากขึ้น และให้กำลังใจเด็ก

ส่วนในเรื่องการบ้านนั้น ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่จะสอนให้ลูกทำการบ้านให้เสร็จและส่งตามเวลาที่ครูกำหนด เพราะเกรงว่าครูจะลงโทษถ้าไม่ส่งตามที่กำหนดไว้ ผู้เลี้ยงดูหลักจะคอยถามหรือเตือนเด็กในช่วงเย็นหลังกลับจากโรงเรียนหรือตอนกินข้าวเย็นว่าวันนี้มีการบ้านหรือไม่ ทำเสร็จหรือยัง ถ้ายังก็ให้ทำให้เสร็จ อย่าให้ตกค้าง ถ้ายากก็เว้นช่วงแล้วทำใหม่ อย่าใจร้อน แต่ให้ทำจนเสร็จ ถ้าทำไม่ได้ก็ให้ถามหรืออ่านหนังสือทบทวนก่อนที่จะทำการบ้าน ไม่ต้องแข่งกับเพื่อน ให้ทำตามความสามารถของเรา ผู้เลี้ยงดูหลักบางคนก็เชื่อว่าถ้าทำไม่เสร็จจะถูกครูลงโทษ เพื่อให้เด็กตั้งใจทำการบ้านยากๆ เหตุผลที่สอนเช่นนี้เพราะอยากให้เด็กมีความรับผิดชอบงาน ทำงานไม่ค้างคา ทำให้เสร็จตรงตามเวลา ตั้งใจเรียน จะได้เก่งๆ ผู้เลี้ยงดูหลักจะให้ความสำคัญกับการทำการบ้านของเด็กมาก แต่ผู้เลี้ยงดูหลักบางคนก็ไม่ได้สอนเรื่องนี้ เพราะเด็กรู้หน้าที่ของตัวเอง มักทำเองโดยไม่ต้องบอก เป็นที่น่าสังเกตว่าการสอนเด็กทำการบ้านนั้น ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่จะไม่ได้สอนการบ้านให้กับเด็ก แต่จะคอยบอกให้เด็กทำให้เสร็จเท่านั้น โดยให้เหตุผลว่าเด็กทำเองได้ และผู้เลี้ยงดูหลักไม่มีเวลา รวมไปถึงการบ้านนั้นเป็นแบบใหม่ ทำให้เด็กมีประสบการณ์ในการเรียนในโรงเรียนที่แตกต่างไปจากผู้เลี้ยงดูหลักมาก ผู้เลี้ยงดูหลักจึงไม่ค่อยมีความรู้ในเรื่องที่เด็กเรียน และไม่มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับการบ้านของเด็ก หากผู้เลี้ยงดูหลักจะสอนก็จะสอนในเรื่องที่ไม่ยากนัก เช่น การบวก การลบเลข ภาษาไทย การฝีมือ เป็นต้น โดยการบ้านที่ยากๆ จะให้ไปตามครู ตามเพื่อน ตามญาติ หรือให้พี่ช่วยสอน

ในเรื่องการไปโรงเรียนของเด็กนั้น ผู้เลี้ยงดูหลักเกือบทั้งหมดจะบอกว่าเด็กจะรู้หน้าที่ของเขาเอง ไม่ต้องบังคับให้ไปโรงเรียน แต่บางวันต้องปลุกให้ตื่น โดยเฉพาะเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี เพื่อให้อาบน้ำ แต่งตัว กินข้าว แล้วไปโรงเรียน เพราะบางครั้งเด็กนอนดึก ผู้เลี้ยงดูหลักจะสนับสนุนให้เด็กไปโรงเรียนไม่ให้ขาดเรียนเพราะเกรงว่าจะเรียนไม่ทันเพื่อน แต่มีผู้เลี้ยงดูหลักบางส่วนที่ต้องคอยบอกให้เด็กไปโรงเรียนและต้องเรียกกันบ่อยๆ

“ก็กำหนดเป็นตารางเวลา กลับมาจากโรงเรียนทำการบ้าน เล่นกีฬา ตอนหัวค่ำเรียนพิเศษ ทำการบ้าน ดูโทรทัศน์ นอน” (พ่อ ภาคใต้ อายุ 40 ปี บุตร 2 คน)

“ไม่สอนเลย การบ้านเขามาแบบใหม่เราจะไม่เข้าใจ สอนไม่ถูก ถ้าเขาทำไม่ได้เขาจะให้น้ำเขาสอน” (แม่ภาคใต้ อายุ 46 ปี บุตร 2 คน)

“ช่วยบ้าง ส่วนมากเป็นการทำการฝีมือ เช่น การตัดรูปหรืออะไรต่างๆ แล้วเขาประกอบเอง เพราะเขาทำเองไม่ได้” (พ่อกรุงเทพมหานคร อายุ 44 ปี บุตร 2 คน)

“เราไม่เคยช่วยทำการบ้านเลย เพราะอยากให้ลูกช่วยเหลือตัวเอง” (แม่กรุงเทพมหานคร อายุ 44 ปี บุตร 1 คน)

การช่วยเหลือเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆ เมื่อเด็กต้องทำกิจกรรมต่างๆ ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่จะคอยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม เมื่อเด็กทำกิจกรรมต่างๆ สำเร็จจะชมเชย กอด หอมแก้ม พุดให้กำลังใจว่าเขาทำดีแล้ว ขอให้ทำต่อไป อาจมีรางวัลให้หรือกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น แม้บางครั้งจะไม่สำเร็จแต่ก็ยังคงให้กำลังใจอยู่ มีการยกตัวอย่างจากตัวผู้เลี้ยงดูหลักเองที่พยายามจนสำเร็จ เพื่อไม่ให้เด็กท้อแท้และมีความมุ่งมั่นทั้งในเรื่องของการเรียน กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เช่น ฝึกเล่นดนตรี เวลาเล่นกีฬาต่างๆ ก็จะคอยดูแลอยู่เสมอ เพราะอยากให้เด็กมีกำลังใจในการทำสิ่งนั้นๆ ต่อไปให้สำเร็จลุล่วงได้ดี อยากให้เด็กมีความภาคภูมิใจ จะได้มีความเชื่อมั่นเมื่อทำงานได้สำเร็จ ซึ่งจะติดเป็นนิสัยของเด็กต่อไป

การเรียนพิเศษและการจัดหาหนังสือ ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่จะสนับสนุนให้เด็กได้เรียนอย่างเต็มที่ ได้จัดหาหนังสือเรียนให้เด็กตามที่โรงเรียนต้องการ ส่งเสริมให้เรียนพิเศษเพิ่มเติม เพราะอยากให้เด็กเรียนหนังสือเก่งขึ้น จำได้ดี สอบได้ดี มีความรู้เพิ่มขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับเด็กด้วย เพราะต้องการส่งเสริมเด็กตามที่เด็กถนัดและชอบ จะไม่บังคับเด็กหากเด็กไม่อยากเรียน แต่เด็กที่อยู่นอกเขตเทศบาลส่วนใหญ่ไม่ออกไปเรียนพิเศษ เพราะที่เรียนพิเศษอยู่ไกล ต้องไปเรียนที่อื่น หรือไปเรียนในเมือง รวมทั้งผู้เลี้ยงดูหลักไม่ค่อยมีเงิน เพราะค่าเรียนพิเศษแพง เด็กจึงไม่ได้ไปเรียนพิเศษ ซึ่งผู้เลี้ยงดูหลักบางส่วนก็ให้เด็กไปซื้อหนังสืออ่านเอง ส่วนการซื้อหนังสือคู่มือต่างๆ ให้เด็กอ่านเพิ่มเติม นั้น ผู้เลี้ยงดูหลักจะมีทั้งที่ซื้อให้ และไม่ซื้อให้เด็ก ซึ่งผู้เลี้ยงดูหลักที่ไม่ซื้อให้ได้ให้เหตุผลว่าไม่รู้จะซื้ออะไร ซื้อที่ไหน ที่โรงเรียนครูจะรู้ดีกว่า หรือให้เงินเด็กไปซื้อเอง เพราะไม่รู้ว่าต้องทำอะไร ผู้เลี้ยงดูหลักบางคนกลัวว่าเด็กจะเครียด ก็จะหาหนังสืออ่านเล่นเพิ่มเติมให้เด็กด้วย

"สอนทุกวัน ให้ตั้งใจเรียน อ่านหนังสือ ทำการบ้านให้เสร็จ ลูกเขาห่วยเล่นมาก" (แม่ภาคอีสาน อายุ 47 ปี บุตร 1 คน)

"เขาไปเรียนพิเศษกับครูประจำชั้น เขาอยากเรียนอยากอ่านให้ได้" (แม่ภาคใต้ อายุ 46 ปี บุตร 2 คน)

"สนับสนุนให้ไปเรียนพิเศษเพราะอยากให้ลูกเรียนเก่งๆ หนังสือคู่มือก็ให้เขาซื้อเองแล้ว มาเอาเงินกับเรา เพราะอยากให้มีความรู้เพิ่มขึ้น" (แม่ภาคกลาง อายุ 45 ปี บุตร 4 คน)

การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรม

ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรม เด็กทั้ง 2 กลุ่มอายุ ตามตารางที่ 5.3 พบว่า อยู่ในแบบแผนที่ใกล้เคียงกันเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นบางเรื่องที่ให้โอกาสเด็กมากขึ้น เนื่องจากเด็กโตขึ้น เช่น การไปทัศนศึกษา การไปเข้าค่าย

การให้แสดงความคิดเห็นในเรื่องการตกแต่งบ้าน ส่วนกิจกรรมที่กระทำบ่อยครั้งหรือประจำในสัดส่วนที่ลดลงเมื่อเด็กโตขึ้น ได้แก่ การพาไปบ้านญาติ สวนสาธารณะ ตลาดห้างร้าน การทำของเล่น ให้เด็ก และการแสดงออกว่ารัก

การสอนด้านสังคมที่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครองของเด็กทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ การทำของเล่นให้เด็ก โดยพบว่า ผู้เลี้ยงดูหลักนอกเขตเทศบาลจะกระทำในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้เลี้ยงดูหลักในเขตเทศบาล ส่วนการสอนด้านสังคมที่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครองเฉพาะในกลุ่มอายุ 10-<13 ปี ได้แก่ การสอนไม่ให้ทำอาหารหก การมอบหมายงานโดยผู้เลี้ยงดูหลักนอกเขตเทศบาลจะกระทำในสัดส่วนที่สูงกว่า ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการสอนด้านสังคมและเพศของเด็กของทั้ง 2 กลุ่มอายุ ได้แก่ การมอบหมายงาน โดยเด็กหญิงจะได้รับมอบหมายงานในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กชาย การสอนด้านสังคมที่มีความสัมพันธ์กับเพศของเด็กในกลุ่มอายุ 6-<10 ปี ได้แก่ การสอนไม่ให้กินนมมามโดยเด็กหญิงจะถูกสอนในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กชาย และการสอนด้านสังคมที่มีความสัมพันธ์กับเพศของเด็กในกลุ่มอายุ 10-<13 ปี ได้แก่ การสอนไม่ให้เลือกอาหาร การสอนไม่ให้กินทั้งกินข้าง การสอนไม่ให้ทำอาหารหก โดยเด็กชายจะถูกสอนในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กหญิง ดังแสดงในตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูที่ปฏิบัติต่อเด็กในการอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมเกี่ยวกับการสอนด้านสังคมแยกตามกลุ่มอายุ เขตการปกครอง และเพศของเด็ก

	เด็กอายุ 6-<10 ปี					เด็กอายุ 10-<13 ปี				
	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก	
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง
สอนไม่ให้เลือกอาหาร		NS		NS			NS		P-value = 0.012	
- ไม่ได้สอน	12.4	11.7	13.2	12.6	12.2	15.3	13.7	17.0	13.0	17.5
- สอน	87.6	88.3	86.8	87.4	87.8	84.7	86.7	83.0	87.0	82.5
สอนไม่ให้ทำอาหารหก		NS		NS			P-value = 0.004		P-value = 0.047	
- ไม่ได้สอน	4.2	4.3	4.0	4.7	3.6	7.9	9.8	5.9	6.6	9.2
- สอน	95.8	95.7	96.0	95.3	96.4	92.1	90.2	94.1	93.4	90.8
สอนไม่ให้กินทั้งกินข้าง		NS		NS			NS		P-value = 0.007	
- ไม่ได้สอน	3.8	4.3	3.3	4.1	3.5	5.7	6.1	5.4	4.1	7.3
- สอน	96.2	95.7	96.7	95.9	96.5	94.3	93.9	94.6	95.9	92.7

	เด็กอายุ 6-<10 ปี					เด็กอายุ 10-<13 ปี				
	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก	
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง
สอนไม่ให้กินมูมมาม		NS		P-value = 0.037			NS		NS	
- ไม่ได้สอน	3.5	3.9	3.0	4.5	2.5	6.1	6.8	5.4	5.0	7.2
- สอน	96.5	96.1	97.0	95.5	97.5	93.9	93.2	94.6	95.0	92.8
สอนให้ใช้ช้อนกลาง		NS		NS			NS		NS	
- ไม่ได้สอน	26.9	25.6	28.3	26.9	26.9	24.1	23.5	24.7	22.0	26.1
- สอน	73.1	74.4	71.7	73.1	73.1	75.9	76.5	75.3	78.0	73.9
สถานที่กินอาหาร		NS		NS			NS		NS	
- กินที่ไหนก็ได้	40.5	41.7	39.2	41.3	39.7	37.5	37.9	37.0	38.2	36.7
- จัดที่เฉพาะ	59.5	58.3	60.8	58.7	60.3	62.5	62.1	63.0	61.8	63.3
แนะนำการคบเพื่อน		NS		NS			NS		NS	
- ไม่ทำ	19.6	19.4	19.7	19.8	19.4	12.8	12.4	13.2	12.1	13.5
- ทำ	80.4	80.6	80.3	80.2	80.6	87.2	87.6	86.8	87.9	86.5
พูดคุยเกี่ยวกับเพื่อน ๆ ของลูก		NS		NS			NS		NS	
- ไม่ทำ	15.7	15.8	15.5	15.1	16.2	16.3	16.9	15.7	16.1	16.5
- ทำ	84.3	84.2	84.5	84.9	83.8	83.7	83.1	84.3	83.9	83.5
สนับสนุนการเล่น		NS		NS			NS		NS	
- ไม่ทำ	6.7	6.9	6.5	6.2	7.3	9.5	10.2	8.8	8.6	10.4
- ทำ	93.3	93.1	93.5	93.8	92.7	90.5	89.8	91.2	91.4	89.6
สอนให้เคารพกติกา		NS		NS			NS		NS	
- ไม่ทำ	10.6	11.4	9.7	11.0	10.2	11.7	11.6	11.8	10.9	12.4
- ทำ	89.4	88.6	90.3	89.0	89.8	88.3	88.4	88.2	89.1	87.6
การมอบหมายงาน		NS		P-value = 0.007			P-value = 0.005		P-value < 0.001	
- ไม่ทำ(แม้แต่งานเดียว)	10.7	11.4	9.9	13.0	8.5	3.2	4.5	1.9	4.8	1.7
- ทำ(งานใดงานหนึ่ง)	89.3	88.6	90.1	87.0	91.5	96.8	95.5	98.1	95.2	98.3

	เด็กอายุ 6-<10 ปี					เด็กอายุ 10-<13 ปี				
	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก	
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง
การทำของเล่นให้ลูก		P-value < 0.001		NS			P-value = 0.007		NS	
- ไม่เคยทำ	67.7	71.4	63.8	66.1	69.3	80.1	82.7	77.3	79.7	80.5
- ทำ	32.3	28.6	36.2	33.9	30.7	19.9	17.3	22.7	20.3	19.5

สถิติ : Chi-square test, NS : ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5.4 แสดงการจัดประสบการณ์ด้านสังคมแก่เด็ก แยกตามกลุ่มอายุ เขตการปกครองและเพศของเด็ก พบว่า การจัดประสบการณ์ทุกเรื่องมีความสัมพันธ์กับเขตการปกครองในทั้ง 2 กลุ่มอายุ ยกเว้นการไปเข้าค่าย โดยพบว่า การพาไปบ้านญาติ การพาไปสวนสาธารณะบ่อยครั้ง จะพบนอกเขตเทศบาลมากกว่าในเขตเทศบาล ส่วนการพาไปห้าง/ตลาด การพาไปพิพิธภัณฑ์ การพาไปห้องสมุด การให้ไปทัศนศึกษา จะพบในผู้เลี้ยงดูหลักในเขตเทศบาลมากกว่านอกเขตเทศบาล ส่วนการให้ไปเข้าค่าย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเขตการปกครองในกลุ่มอายุ 6-<10 ปีนั้น จะพบในผู้เลี้ยงดูหลักในเขตเทศบาลมากกว่าเช่นกัน

ส่วนความสัมพันธ์ของการจัดประสบการณ์ด้านสังคมกับเพศของเด็กในกลุ่มอายุ 6-<10 ปี คือ การพาไปสวนสาธารณะ ซึ่งเด็กชายจะได้ไปประจำในสัดส่วนที่สูงกว่า ส่วนเด็กในกลุ่มอายุ 10-<13 ปี คือ การพาไปห้องสมุด โดยเด็กหญิงจะได้ไปประจำในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กชายในขณะที่การให้ไปเข้าค่าย เด็กชายจะได้ไปประจำในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กหญิง

ตารางที่ 5.4 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูที่ปฏิบัติต่อเด็กในการอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรม เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ด้านสังคม แยกตามกลุ่ม อายุ เขตการปกครอง และเพศของเด็ก

	เด็กอายุ 6-<10 ปี					เด็กอายุ 10-<13 ปี				
	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก	
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง
พาไปบ้านญาติ		P-value = 0.019		NS			P-value = 0.005		NS	
- ไม่พาไป	13.9	14.9	12.7	15.6	12.2	18.6	19.2	17.9	17.4	19.7
- นานๆ ครั้ง	28.6	31.2	25.9	27.3	29.8	29.6	32.7	26.2	29.0	30.1
- บ้างครั้ง/ทุกเดือน	57.5	53.9	61.4	57.1	58.0	51.8	48.2	55.9	53.6	50.2

	เด็กอายุ 6-10 ปี					เด็กอายุ 10-13 ปี				
	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก	
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง
พาไปสวนสาธารณะ, สวนสัตว์, ไร่นา, ทะเล		P-value < 0.001		P-value = 0.042			P-value < 0.001		NS	
- ไม่พาไป	18.4	16.6	20.2	16.4	20.2	23.9	24.1	23.7	22.8	25.0
- นานๆ ครั้ง	29.0	33.2	24.5	29.1	28.9	28.7	32.4	24.7	27.5	29.8
- บางครั้ง/ทุกเดือน	52.6	50.2	55.3	54.5	50.9	47.4	43.5	51.6	49.8	45.1
พาไปห้างสรรพสินค้า, ตลาด, ร้านค้า		P-value < 0.001		NS			P-value < 0.001		NS	
- ไม่พาไป	5.5	3.8	7.3	5.6	5.3	9.5	8.0	11.1	10.2	8.9
- นานๆ ครั้ง	12.8	10.2	15.6	13.0	12.6	15.6	13.6	17.8	16.1	15.2
- บางครั้ง/ทุกเดือน	81.7	86.0	77.1	81.4	82.0	74.9	78.4	71.1	73.8	75.9
พาไปพิพิธภัณฑ์		P-value < 0.001		NS			P-value < 0.001		NS	
- ไม่พาไป	74.8	68.0	82.2	75.0	74.7	76.8	70.6	83.4	75.4	78.1
- นานๆ ครั้ง	18.0	22.4	13.4	17.6	18.4	16.8	21.4	11.8	17.7	15.9
- บางครั้ง/ทุกเดือน	7.2	9.6	4.4	7.3	6.9	6.4	8.0	4.8	6.9	5.9
พาไปห้องสมุด		P-value < 0.001		NS			P-value < 0.001		P-value = 0.028	
- ไม่พาไป	65.5	60.1	71.4	65.7	65.4	66.7	60.8	73.0	70.1	63.3
- นานๆ ครั้ง	12.8	13.7	11.9	13.0	12.6	11.5	13.1	9.7	10.4	12.5
- บางครั้ง/ทุกเดือน	21.7	26.2	16.7	21.3	22.0	21.8	26.1	17.3	19.4	24.2
ไปทัศนศึกษา		P-value < 0.001		NS			P-value < 0.001		NS	
- ไม่ไปเลย	66.7	59.2	74.7	65.7	67.5	35.6	30.0	41.6	37.1	34.2
- ไปบ้างบางครั้ง	7.8	7.9	7.7	8.1	7.5	12.7	10.4	15.1	10.7	14.5
- ไปทุกครั้ง	22.5	32.9	17.6	26.1	24.9	51.7	59.6	43.3	52.3	51.3
ไปเข้าค่าย		P-value = 0.025		NS			NS		P-value = 0.025	
- ไม่ไปเลย	83.6	81.2	86.2	82.9	84.3	36.9	34.3	39.7	36.6	37.1
- ไปบ้างบางครั้ง	2.5	2.9	2.1	3.0	2.1	7.7	8.3	7.1	5.9	9.4
- ไปทุกครั้ง	13.9	15.9	11.7	14.1	13.7	55.5	57.5	53.3	57.5	53.5

สถิติ : Chi-square test, NS : ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5.5 แสดงการอบรมด้านจริยธรรม แยกตามกลุ่มอายุ เขตการปกครองและเพศของเด็ก ซึ่งการกระทำที่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครองของเด็กทั้ง 2 กลุ่มอายุ คือ การสอนให้แบ่งปัน โดยผู้เลี้ยงดูหลักนอกเขตเทศบาลจะกระทำในสัดส่วนที่สูงกว่า ส่วนการกระทำที่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครองเฉพาะกลุ่มอายุ 6-10 ปี คือการสอนให้ตรงต่อเวลา สอนให้สู้งานยาก พาไปศาสนสถาน โดยผู้เลี้ยงดูหลักนอกเขตเทศบาล จะกระทำในสัดส่วนที่สูงกว่า สำหรับการกระทำที่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครองในกลุ่มอายุ 10-13 ปี คือ สอนการรอคอย สอนให้ยอมรับผิด สอนให้ประหยัด โดยเรื่องแรกผู้เลี้ยงดูหลักในเขตเทศบาลกระทำในสัดส่วนที่สูงกว่า ส่วน 2 เรื่องหลักผู้เลี้ยงดูหลักนอกเขตเทศบาลกระทำในสัดส่วนที่สูงกว่า

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมด้านจริยธรรมกับเพศของเด็กในทั้ง 2 กลุ่มอายุ คือ การวดมนต์และทำกิจศาสนา โดยเด็กหญิงจะได้รับการสอนในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กชาย ไม่มีการกระทำใดที่มีความสัมพันธ์กับเพศเด็กเฉพาะกลุ่มอายุ

ตารางที่ 5.5 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูที่ปฏิบัติต่อเด็กในการอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมเกี่ยวกับการอบรมด้านจริยธรรมแยกตามกลุ่มอายุ เขตการปกครอง และเพศของเด็ก

	เด็กอายุ 6-10 ปี					เด็กอายุ 10-13 ปี				
	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก	
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง
สอนการรอคอย		NS		NS			P-value=0.021		NS	
- ไม่ได้ทำ	13.7	13.6	13.9	14.6	12.9	16.6	14.5	18.8	16.3	16.9
- ทำ	86.3	86.4	86.1	85.4	87.1	83.4	85.5	81.2	83.7	83.1
สอนให้ตรงต่อเวลา		P-value=0.003		NS			NS		NS	
- ไม่ได้ทำ	6.9	8.7	5.0	7.5	6.4	5.5	5.6	5.5	4.9	6.2
- ทำ	93.1	91.3	95.0	82.5	93.6	94.5	94.4	94.5	95.1	93.8
สอนให้สู้งานยาก		P-value=0.025		NS			NS		NS	
- ไม่ได้ทำ	11.5	13.2	9.7	12.6	10.5	6.6	6.7	6.5	7.2	6.0
- ทำ	88.5	86.8	90.3	87.4	89.5	93.4	93.3	93.5	92.8	94.0
สอนให้แบ่งปัน		P-value=0.022		NS			P-value=0.046		NS	
- ไม่ได้ทำ	2.0	2.8	1.2	2.2	1.8	2.5	3.3	1.7	2.3	2.7
- ทำ	98.0	97.2	98.8	97.8	98.2	97.5	96.7	98.3	97.7	97.3
สอนให้ยอมรับผิด		NS		NS			P-value=0.043		NS	
- ไม่ได้ทำ	2.7	1.9	3.5	2.6	2.8	1.6	2.2	0.9	1.3	1.8
- ทำ	97.3	98.1	96.5	97.4	97.2	98.4	97.8	99.1	98.7	98.2

	เด็กอายุ 6-<10 ปี					เด็กอายุ 10-<13 ปี				
	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก	
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง
สอนให้ประหยัด		NS		NS			P-value=0.017		NS	
- ไม่ได้ทำ	2.7	2.6	2.9	3.1	2.3	1.4	2.1	0.7	1.4	1.4
- ทำ	97.3	97.4	97.1	96.9	97.7	98.6	97.9	99.3	98.6	98.6
สอนให้ซื้อสัตย์		NS		NS			NS		NS	
- ไม่ได้ทำ	1.4	1.9	0.9	1.8	1.7	1.8	1.2	2.3	1.7	1.2
- ทำ	98.6	98.1	99.1	98.2	98.3	98.2	98.8	97.7	98.3	98.8
สอนให้รักษาสถาบัน		NS		NS			NS		NS	
- ไม่ได้ทำ	9.1	9.2	9.0	8.8	9.4	6.6	7.6	5.8	6.8	6.7
- ทำ	90.9	90.8	91.0	91.2	90.6	93.4	92.4	94.2	93.2	93.3
สอนไม่ให้ใช้ความรุนแรง		NS		NS			NS		NS	
- ไม่ได้ทำ	8.1	9.1	7.0	8.3	8.0	6.6	7.8	5.4	5.7	7.5
- ทำ	91.9	90.9	93.0	91.7	92.0	93.4	92.2	94.6	94.3	92.5
พาไปศาสนสถาน		P-value<0.001		NS			NS		NS	
- ไม่เคย	8.0	10.6	5.4	8.9	7.3	13.3	15.0	11.4	14.4	12.2
- นานๆ ครั้ง	56.0	56.3	55.7	57.0	55.1	55.4	55.3	55.4	55.9	54.9
- บ่อยครั้ง	36.0	33.2	39.0	34.1	37.7	31.3	29.7	33.2	29.7	32.9
ดื่กบาตร/ทำบุญ		NS		NS			NS		NS	
- ไม่เคย	9.9	10.1	9.7	11.4	8.5	13.2	13.6	12.8	14.2	12.3
- นานๆ ครั้ง	54.5	55.5	53.4	54.3	54.6	55.3	57.0	53.4	56.5	54.1
- บ่อยครั้ง	35.6	34.4	36.9	34.2	36.9	31.5	29.4	33.8	29.3	33.5
สวดมนต์/ทำกิจศาสนา		NS		P-value=0.012			NS		P-value<0.001	
- ไม่เคย	33.4	33.3	33.5	36.7	30.3	36.6	36.9	36.2	41.2	32.1
- นานๆ ครั้ง	35.6	36.2	34.9	35.0	36.1	31.1	31.3	30.8	30.9	31.2
- บ่อยครั้ง	31.0	30.5	31.6	28.2	33.7	32.3	31.8	33.0	27.8	36.7

สถิติ : Chi-square test, NS : ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5.6 แสดงการแสดงออกด้านอารมณ์ของผู้เลี้ยงดูหลัก แยกตามกลุ่มอายุ เขตการปกครอง และเพศของเด็ก การกระทำที่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครองของทั้ง 2 กลุ่มอายุ คือ การแสดงออกว่ารักลูก วิธีแสดงออกว่าพอใจ โดยผู้เลี้ยงดูหลักในเขตเทศบาล จะแสดงความชื่นชมด้วยวาจาและการสัมผัส ในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้เลี้ยงดูหลักนอกเขตเทศบาล ส่วนการกระทำที่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครองเฉพาะกลุ่มอายุ 10-13 ปี คือ การแสดงออกเมื่อลูกทำผิด การแสดงออกว่าไม่พอใจ และการแสดงออกเมื่อลูกทำงานผู้อื่นไม่ได้ โดย 2 การกระทำแรก ผู้เลี้ยงดูหลักนอกเขตเทศบาลจะแสดงอย่างเหมาะสมในสัดส่วนที่สูงกว่า ส่วนการกระทำสุดท้ายผู้เลี้ยงดูหลักในเขตเทศบาลจะแสดงออกอย่างเหมาะสมในสัดส่วนที่สูงกว่า

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการแสดงออกด้านอารมณ์ของผู้เลี้ยงดูหลักกับเพศของเด็ก ที่พบในทั้ง 2 กลุ่มอายุ คือการแสดงออกเมื่อลูกทำผิด โดยเด็กหญิงจะได้รับการแสดงออกที่เหมาะสมในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กชาย ส่วนความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรดังกล่าวเฉพาะในกลุ่มอายุ 10-13 ปี คือการแสดงออกเมื่อเด็กทำงานผู้อื่นไม่ได้ และการแสดงออกว่าไม่พอใจ โดยเด็กชายจะถูกกวัดข้น ดุด่าในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กหญิง

ตารางที่ 5.6 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูที่ปฏิบัติต่อเด็กในการอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมเกี่ยวกับการแสดงออกด้านอารมณ์ของผู้เลี้ยงดูหลัก แยกตามกลุ่มอายุ เขตการปกครอง และเพศของเด็ก

	เด็กอายุ 6-10 ปี					เด็กอายุ 10-13 ปี				
	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก	
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง
เมื่อลูกทำผิดพลาด		NS		P-value=0.009			P-value=0.010		P-value<0.001	
- ดุด่า/ลงโทษ/เฉยๆ	50.0	50.9	49.1	53.0	47.3	49.1	50.5	47.6	50.5	47.7
- ดักเตือนแต่ไม่ให้กำลังใจ/ถามเหตุผล/อื่นๆ	14.7	15.4	13.6	15.5	13.6	18.1	19.4	16.9	18.6	17.8
- อธิบายพร้อมให้กำลังใจ	35.4	33.7	37.3	31.5	39.2	32.8	30.1	35.5	31.0	34.4
ทำงานผู้อื่นไม่ได้		NS		NS			P-value=0.003		P-value=0.039	
- กวาดขัน/เปรียบเทียบ/ดุด่า	39.1	38.8	40.9	42.1	36.2	41.4	39.2	43.5	43.5	39.3
- เฉย/ไม่เคยเป็น/ถามความรู้สึก	9.8	10.1	9.6	9.7	10.7	11.1	11.9	10.3	6.6	11.2

	เด็กอายุ 6-<10 ปี					เด็กอายุ 10-<13 ปี				
	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก	
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง
- ให้กำลังใจ/ ตักเตือน	50.1	51.1	49.5	47.5	52.5	47.5	48.9	45.9	48.0	47.1
การแสดงออกว่ารักลูก		P-value=0.008		NS			P-value<0.001		NS	
- เคยๆ ไม่แสดง	14.0	13.2	14.8	14.7	13.3	23.0	22.8	23.2	23.3	22.7
- ให้ของ ไม่ดี เล่น ด้วยอื่นๆ	13.2	12.2	14.5	13.6	12.9	17.2	16.1	18.5	15.2	19.2
การแสดงออกว่ารักลูก		P-value=0.008		NS			P-value<0.001		NS	
- สัมผัส, วาจา	72.8	74.6	70.7	47.3	49.4	59.8	61.1	58.3	51.5	58.1
วิธีแสดงออกว่าพอใจ		P-value=0.007		NS			P-value=0.005		NS	
- เคยๆ	8.7	8.4	9.1	9.8	7.7	11.5	11.3	11.6	10.7	12.2
- บอกให้พี่น้องดู/ อื่น	3.6	3.5	3.7	3.9	3.3	4.2	3.4	5.1	3.6	4.8
- ชม, บอกให้ทำ ต่อ, เข้าไปกอด/ ให้รางวัล	87.7	88.1	87.2	86.3	88.7	84.3	85.3	83.3	85.7	83.0
วิธีแสดงว่าไม่พอใจ		NS		NS			P-value<0.001		P-value=0.005	
- เคยๆ/คาดโทษ/ ตี/อื่นๆ/ดูดำ/ ทำโทษ	35.1	37.8	33.6	37.8	33.1	33.1	37.2	28.9	35.4	32.1
- จำกัด/ลงโทษ ทางสังคม/ระงับ อารมณ์/ไม่เคยมี พฤติกรรม	1.0	1.0	0.7	1.1	0.6	0.9	0.9	0.8	0.8	0.9
- ตักเตือน สั่งสอน	63.9	61.2	66.7	61.2	66.3	66.0	61.9	70.3	64.9	67.0

สถิติ : Chi-square test, NS : ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5.7 แสดงการให้เวลาและโอกาสแก่เด็ก แยกตามกลุ่มอายุ เขตการปกครองและเพศของเด็ก การกระทำที่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครองในทั้ง 2 กลุ่มอายุ คือ การให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องไปเที่ยวของครอบครัว การเลือกรายการโทรทัศน์ และเรื่องการเรียนรู้ โดย 2 เรื่องแรกผู้เลี้ยงดูหลักในเขตเทศบาลให้โอกาสในสัดส่วนที่สูงกว่า ส่วนเรื่องที่ 3 ผู้เลี้ยงดูหลักนอกเขตเทศบาลให้โอกาสในสัดส่วนที่สูงกว่า สำหรับการกระทำที่สัมพันธ์กับเขตการปกครองเฉพาะกลุ่มอายุ 10-13 ปีคือ การให้เวลาพูดคุยปรึกษา โดยผู้เลี้ยงดูหลักในเขตเทศบาลจะให้เวลากับเด็กทุกวันในสัดส่วนที่สูงกว่า และการแสดงความคิดเห็นเรื่องเสื้อผ้าโดยผู้เลี้ยงดูหลักนอกเขตเทศบาลให้โอกาสเด็กในสัดส่วนที่สูงกว่า

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการให้เวลาและโอกาสแก่เด็กกับเพศเด็กที่พบทั้ง 2 กลุ่มอายุคือ การแสดงความคิดเห็นเรื่องเสื้อผ้า เรื่องตบแต่งบ้าน เรื่องซื้อของ โดยเด็กหญิงจะได้รับโอกาสในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กชาย ส่วนการกระทำที่มีความสัมพันธ์กับเพศเด็กในกลุ่มอายุ 6-10 ปี คือการเลือกรายการโทรทัศน์โดยเด็กหญิงจะได้รับโอกาสในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กชาย

ตารางที่ 5.7 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูที่ปฏิบัติต่อเด็กในการอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมเกี่ยวกับการให้เวลาและโอกาสแก่เด็ก แยกตามกลุ่มอายุ เขตการปกครอง และเพศของเด็ก

	เด็กอายุ 6-10 ปี					เด็กอายุ 10-13 ปี				
	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก	
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง
การให้เวลาและโอกาส										
ให้เวลาพูดคุยปรึกษา		NS		NS			P-value=0.001		NS	
- นานๆ ครั้ง	5.5	5.5	5.5	5.5	5.4	6.7	5.8	7.7	6.7	6.8
- บางวัน	16.4	14.7	18.3	17.2	15.7	21.0	19.2	22.9	20.8	21.1
- ทุกวัน	78.1	79.8	76.2	77.3	78.8	72.3	75.0	69.3	72.5	72.1
แสดงความคิดเห็นเรื่องอาหาร		NS		NS			NS		NS	
- ไม่ถาม	9.4	9.4	9.4	9.0	9.7	10.4	9.9	10.9	9.5	11.2
- ถาม	90.6	90.6	90.6	91.0	90.3	89.6	90.1	89.1	90.5	88.8
แสดงความคิดเห็นเรื่องเสื้อผ้า		NS		P-value<0.001			P-value=0.028		P-value=0.012	
- ไม่ถาม	25.4	26.7	23.9	29.9	21.2	24.9	27.2	22.4	27.6	22.2
- ถาม	74.6	73.3	76.1	70.1	78.8	75.1	72.8	77.6	72.4	77.8

	เด็กอายุ 6-<10 ปี					เด็กอายุ 10-<13 ปี				
	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก	
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง
เรื่องตบแต่งบ้าน		NS		P-value=0.008			NS		P-value<0.001	
- ไม่ตาม	62.3	61.5	63.1	65.7	59.2	55.8	55.5	56.0	61.4	50.4
- ตาม	37.7	38.5	36.9	34.3	40.8	44.2	44.5	44.0	38.6	49.6
เรื่องไปเที่ยว		P-value=0.003		NS			P-value=0.031		NS	
- ไม่ตาม	22.2	19.2	25.5	21.1	23.2	24.8	22.6	27.3	23.9	25.7
- ตาม	77.8	80.8	74.5	78.9	76.8	75.2	77.4	72.7	76.1	74.3
เรื่องรายการโทรทัศน์		P-value=0.005		P-value=0.016			P-value=0.028		NS	
- ไม่ตาม	27.2	24.2	30.4	30.0	24.6	32.9	30.4	35.6	32.0	33.8
- ตาม	72.8	75.8	69.6	70.0	75.4	67.1	69.6	64.4	68.0	66.2
เรื่องซื้อของ		NS		P-value=0.022			NS		P-value=0.036	
- ไม่ตาม	19.6	19.8	19.5	22.0	17.4	21.3	21.5	21.2	23.6	19.2
- ตาม	80.4	80.2	80.5	78.0	82.6	78.7	78.5	78.8	76.4	80.8
เรื่องการเรียนรู้		P-value=0.041		NS			P-value=0.016		NS	
- ไม่ตาม	9.4	10.8	7.8	10.2	8.6	7.6	9.1	5.9	8.0	7.2
- ตาม	90.6	89.2	92.2	89.8	91.4	92.4	90.9	94.1	92.0	92.8

สถิติ : Chi-square test, NS : ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5.8 แสดงการเป็นแบบอย่างของผู้เลี้ยงดูหลักในเรื่องต่างๆ แยกตามกลุ่มอายุ เขตการปกครองและเพศของเด็ก การกระทำที่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครองในทั้ง 2 กลุ่มอายุ คือ การช่วยเหลือเพื่อนบ้าน ช่วยงานชุมชน ช่วยงานโรงเรียน การไปเลือกตั้ง การสูบบุหรี่ โดยผู้เลี้ยงดูหลักนอกเขตเทศบาลจะกระทำในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้เลี้ยงดูหลักในเขตเทศบาล ส่วนการกระทำที่สัมพันธ์กับเขตการปกครองเฉพาะในกลุ่มอายุ 10-<13 ปี คือ การเล่นหอยซึ่งพบในผู้เลี้ยงดูหลักนอกเขตเทศบาลในสัดส่วนที่สูงกว่าเช่นกัน

ส่วนการกระทำที่มีความสัมพันธ์กับเพศในกลุ่มอายุ 6-<10 ปี คือ การช่วยงานโรงเรียน โดยผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กหญิงจะกระทำในสัดส่วนที่สูงกว่า ส่วนกลุ่มอายุ 10-<13 ปี ได้แก่ การเล่นไฟ โดยผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กชายกระทำในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กหญิง

ตารางที่ 5.8 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูที่ปฏิบัติต่อเด็กในการอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้าน
อารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรม เกี่ยวกับการเป็นแบบอย่างของผู้เลี้ยงดูหลัก
แยกตามกลุ่มอายุ เขตการปกครอง และเพศของเด็ก

	เด็กอายุ 6-<10 ปี					เด็กอายุ 10-<13 ปี				
	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการ ปกครอง		เพศของเด็ก		รวมทั้ง ประเทศ	เขตการ ปกครอง		เพศของเด็ก	
		ใน เขต	นอก เขต	เด็ก ชาย	เด็ก หญิง		ใน เขต	นอก เขต	เด็ก ชาย	เด็ก หญิง
การเป็นแบบ อย่าง										
ช่วยเพื่อนบ้าน		P-value<0.001		NS			P-value<0.001		NS	
- ไม่ทำ	7.2	9.4	5.0	7.6	6.9	7.1	9.2	4.8	6.9	7.3
- ทำ	92.8	90.6	95.0	92.4	93.1	92.9	90.8	95.2	93.1	92.7
ช่วยงานชุมชน		P-value<0.001		NS			P-value<0.001		NS	
- ไม่ทำ	16.8	24.0	9.0	17.3	16.2	14.5	20.5	8.1	14.4	14.7
- ทำ	83.2	76.0	91.0	82.7	83.8	85.5	70.5	91.9	85.6	85.3
บริจาคสิ่งของ		NS		NS			NS		NS	
- ไม่ทำ	9.8	9.9	9.8	10.6	9.1	9.1	8.4	9.9	9.3	9.0
- ทำ	90.2	90.1	90.2	89.4	90.9	90.9	91.6	90.1	90.7	91.0
ช่วยงานโรง เรียน		P-value<0.001		P-value=0.017			P-value<0.001		NS	
- ไม่ทำ	17.8	23.4	11.9	20.2	15.6	17.6	21.8	13.1	17.9	17.4
- ทำ	82.2	76.6	88.1	79.8	84.4	82.4	78.2	86.9	82.1	82.6
เลือกตั้ง		P-value<0.001		NS			P-value=0.015		NS	
- ไม่ทำ	5.4	7.7	3.0	6.3	4.6	5.4	6.7	3.9	5.4	5.3
- ทำ	94.6	92.3	97.0	93.7	95.4	94.6	93.3	96.1	94.6	94.7
สับหญ้าในบ้าน		P-value=0.002		NS			P-value=0.002		NS	
- ไม่ทำ	42.2	45.9	38.3	42.2	42.2	42.8	46.5	38.7	45.2	40.4
- ทำ	57.8	54.1	61.7	57.8	57.8	57.2	53.5	61.3	54.8	59.6
ดื่มเหล้า		NS		NS			NS		NS	
- ไม่ทำ	41.1	43.3	38.8	40.4	41.8	40.8	41.3	40.3	42.4	39.3
- ทำ	58.9	56.7	61.2	59.6	58.2	59.2	58.7	59.7	57.6	60.7
เมา		NS		NS			NS		NS	
- ไม่ทำ	66.0	67.2	64.8	66.7	65.3	65.2	7.4	63.0	67.4	63.1
- ทำ	34.0	32.8	35.2	33.3	34.7	34.8	32.6	37.0	32.6	36.9
เล่นไฟ		NS		NS			NS		P-value=0.027	
- ไม่ทำ	88.4	89.9	86.8	87.2	89.6	89.0	89.8	88.2	87.3	90.7
- ทำ	11.6	10.1	13.2	12.8	10.4	11.0	10.2	11.8	12.7	9.3
เล่นหอย		NS		NS			P-value=0.038		NS	
- ไม่ทำ	31.6	32.1	31.1	32.6	30.6	34.1	36.5	31.5	35.5	32.8
- ทำ	68.4	67.9	68.9	67.4	69.4	65.9	63.5	68.5	64.5	67.2

สถิติ : Chi-square test, NS : ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เลี้ยงดูหลักเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ อารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรม มีรายละเอียดดังนี้

การสอนเรื่องการกินอาหาร ผู้เลี้ยงดูหลักเกือบทุกคนกล่าวว่า ได้สอนเด็กให้รู้จักกินข้าวให้ตรงตามเวลา และกินให้ครบ 3 มื้อ ให้กินข้าวเช้าก่อนไปโรงเรียน ตอนเที่ยงให้กินให้ตรงเวลา เย็นกลับบ้านมากินข้าวพร้อมกันทั้งครอบครัว ฝึกให้เป็นนิสัย เพราะอยากให้เด็กแข็งแรง กลัวจะเป็นโรคกระเพาะ ปวดท้อง และอยากให้รับผิดชอบตัวเอง รู้จักหน้าที่ของตัวเอง

ในเด็กอายุ 10- $<$ 13 ปี ผู้เลี้ยงดูหลักที่ไม่ได้สอนเด็กเรื่องนี้เนื่องจากเด็กทราบเองอยู่แล้ว ไม่ต้องบอก เด็กที่ไม่ได้รับการสอนนี้จะเป็นเด็กโตหรือผู้เลี้ยงดูหลักบางคนไม่สอน เพราะจะตามใจเด็ก และมีของกินอยู่ในบ้านตลอด เด็กจะกินตอนไหนก็ได้ สำหรับเด็กอายุ 6- $<$ 10 ปี จะไม่ค่อยกินข้าวตรงเวลา เนื่องจากหิวเล่น หิวเที่ยว จึงต้องคอยเตือนหรือบังคับให้กิน

การสอนเรื่องการเล่นกับเพื่อน ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่สอนว่าเวลาเล่นกับเพื่อนต้องรู้จักแบ่งกันเล่น รู้จักให้อภัย ให้อภัยโทษให้กัน เพราะบางครั้งเพื่อนไม่ได้ตั้งใจ ไม่ต้องคิดอะไรมาก เป็นเพื่อนกันไม่ควรทะเลาะกัน จะได้เล่นด้วยกันต่อไป ทั้งนี้เพราะกลัวว่าเด็กจะติดเป็นนิสัยและเป็นคนใจร้อน รวมทั้งสอนไม่ให้คิดแค้นเพื่อนเพราะเป็นสิ่งที่ไม่ดี ผู้เลี้ยงดูหลักทั้งหมดบอกว่าเด็กสามารถเข้ากับเพื่อนได้ดี ไม่ค่อยมีปัญหาอะไร มีเพื่อนเยอะ สามารถเข้ากับกลุ่มเพื่อนได้ดี แต่ก็ทะเลาะกันบ้างตามประสาเด็ก ๆ ที่เล่นด้วยกัน และขึ้นอยู่กับอารมณ์ของเด็กด้วย

"สอนว่าอย่าถือโทษโกรธเพื่อน บางทีเพื่อนอาจไม่ตั้งใจ...ไม่อย่าให้ความโกรธติดอยู่ในใจเขา" (แม่ภาคใต้ อายุ 34 ปี บุตร 2 คน)

"สอนว่าอย่าโกรธเพื่อน ถ้าเพื่อนเล่นไม่ดี ก็ให้ห่างเสีย อย่าไปโกรธ อย่าใส่ใจ" (แม่ภาคใต้ อายุ 46 ปี บุตร 2 คน)

การมอบหมายงาน ผู้เลี้ยงดูหลักทุกภาคส่วนใหญ่ได้สอนให้เด็กรู้จักทำงานบ้าน เช่น การล้างจาน กวาดบ้าน ถูบ้าน ซักผ้า กรอกน้ำเข้าตู้เย็น หุงข้าว ให้อาหารสัตว์ เป็นต้น โดยที่ผู้เลี้ยงดูหลักที่มีลูกผู้หญิงจะสอนให้ทำงานบ้าน เพราะเห็นว่าเป็นผู้หญิงต้องหัดไว้ ต้องทำงานบ้านเป็น ให้ช่วยแบ่งเบาภาระในครอบครัว ส่วนผู้เลี้ยงดูหลักที่มีลูกผู้ชายที่ให้ทำงานบ้านเพราะอยากให้ช่วยแบ่งเบาภาระ รู้จักทำงานเป็น จะได้ไม่ลำบาก แต่เด็กชายบางครั้งจะดื้อและไม่ค่อยอยากทำงานบ้าน โดยผู้เลี้ยงดูหลักที่มีเด็กอยู่ในกลุ่มอายุ 6- $<$ 10 ปี บอกว่าจะสอนเด็กบ่อย และบางครั้งก็ทำให้ดูเป็นตัวอย่างด้วย ซึ่งผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่เห็นว่าเด็กวัยนี้ไม่ค่อยอยากทำอะไร เพราะว่างเล่น ต้องพูดบ่อย ๆ หรือให้รางวัลจึงจะทำ และทำงานบ้านได้ไม่ค่อยดีนัก ไม่ค่อยสะอาด ส่วนเด็กที่มีอายุ 10- $<$ 13 ปี จะทำงานบ้านได้ค่อนข้างดีแล้ว และบางครั้งเด็กก็ทำเอง โดยที่ไม่ต้องบอก แต่ก็ยังมีผู้เลี้ยงดูหลักบางส่วนที่ไม่ได้สอนเรื่องการทำงานบ้าน โดยให้เหตุผลว่าเด็กยังเล็กอยู่ และอยากให้เขาคิดที่จะทำเองโดยดูจากผู้เลี้ยงดูหลักเป็นตัวอย่าง บางคนที่ไม่

สอนเพราะกลัวว่าเด็กจะทำข้าวของเสียหาย เช่น กลัวว่าเด็กล้างจานแล้วจะทำจานแตก เป็นต้น และผู้เลี้ยงดูหลักบางคนไม่ได้สอนให้ลูกทำงานบ้านเพราะอยากให้ลูกมีหน้าที่เรียนหนังสือเพียงอย่างเดียว ประกอบกับผู้เลี้ยงดูหลักเป็นแม่บ้านซึ่งรับผิดชอบงานบ้านอยู่แล้ว จึงไม่ได้สอนเด็กในเรื่องนี้

นอกจากนี้ในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จนั้น ผู้เลี้ยงดูหลักได้สอนให้เด็กทำงานตามที่ได้รับมอบหมายหรืองานที่ตนเองต้องรับผิดชอบให้ดี ให้มีความมุ่งมั่นทำให้สำเร็จ อย่าเกี่ยงคนอื่น อย่าห่วงเล่น มีความพยายาม นอกจากนี้ผู้เลี้ยงดูหลักยังสอนให้เด็กทำงานให้เสร็จในแต่ละวัน จะได้ไม่ค้างคา ทำงานให้เสร็จตรงตามเวลา ที่สอนเช่นนี้เพราะอยากให้เด็กเป็นคนขยัน มีความรับผิดชอบ มีความเป็นระเบียบ และทำงานด้วยตนเอง

"งานบ้านไม่ต้องรับผิดชอบอะไร ทำงานบ้านเป็นทุกอย่าง ทำได้แต่ไม่ไว้วางใจให้ทำ"
(แม่ ภาคใต้ อายุ 36 ปี บุตร 1 คน)

"สอนให้ล้างจาน กวาดบ้าน หุงข้าว เขาก็ทำ เพราะเขาเป็นผู้หญิง ให้รู้จักงานบ้าน" (แม่ ภาคใต้ อายุ 30 ปี บุตร 4 คน)

"สอนให้ทำทุกอย่าง ให้ดูเราทำเป็นตัวอย่างให้ดู แล้วเขาต้องทำตาม ทำอะไรไม่ได้ก็หัดทำเอาไว้ ต่อไปจะได้ทำได้ เพราะเราถูกฝึกมาแบบนี้เลยนำมาสอนลูก" (พ่อ กรุงเทพมหานคร อายุ 44 ปี บุตร 2 คน)

การสอนเรื่องจริยธรรม ผู้เลี้ยงดูหลักเกือบทุกคน ได้สอนให้ลูกหลานเก็บของใช้ของเล่นเข้าที่เมื่อเลิกเล่นหรือเลิกใช้แล้วทุกครั้ง โดยสอนให้จัดบ้าน วางของให้เป็นที่เป็นทาง เก็บให้เข้าที่ ของจะได้ไม่เกะกะ หาได้ง่าย แต่ตามประสาเด็กก็มีที่เก็บบ้างไม่เก็บบ้าง โดยเฉพาะในเด็กอายุ 6-10 ปี จะสอนค่อนข้างบ่อย เพราะชอบเล่นแล้วไม่ยอมเก็บ บางครั้งผู้เลี้ยงดูหลักต้องเก็บให้ รวมไปถึงการดูแลบังคับให้เก็บก็มี สำหรับเด็กอายุ 10-13 ปีบางที่ผู้เลี้ยงดูหลักไม่ต้องบอก เพราะเด็กจะรู้จักเก็บข้าวของได้เองและเก็บได้เรียบร้อยดี เหตุผลที่ผู้เลี้ยงดูหลักสอนให้ปฏิบัติเช่นนี้เพราะอยากให้เด็กเป็นคนที่เป็นระเบียบ เมื่อเลิกใช้แล้วต้องรู้จักเก็บ มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ เป็นนิสัยติดตัวต่อไป และเป็นการฝึกให้เด็กประหยัด โดยเฉพาะของเล่นจะได้เล่นได้ยาวนาน และเป็นเด็กที่รู้จักรักษาสินทรัพย์

นอกจากเรื่องของเล่นที่ต้องเก็บเข้าที่แล้ว ยังมีเรื่อง**การเก็บที่นอน**ตอนเข้าอีกด้วย โดยผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่จะสอนให้เด็กเก็บที่นอน พับผ้าห่ม หลังจากตื่นนอนตอนเช้า โดยเฉพาะเด็กผู้หญิง เพราะเห็นว่าเป็นหน้าที่ที่ผู้หญิงต้องทำเป็นและทำให้เรียบร้อย ที่สอนเช่นนี้เพราะอยากให้เด็กทำเป็นและติดเป็นนิสัย มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง มีความเป็นระเบียบ ส่วนในกลุ่มเด็กอายุ 6-10 ปี ผู้เลี้ยงดูหลักไม่ได้ฝึกหรือสอนเรื่องนี้อย่างเคร่งครัดมากนัก เพราะเห็นว่าเด็กยังเล็กอยู่ ยังเก็บที่นอนไม่เป็น และเด็กบางคนก็นอนที่เดียวกับผู้เลี้ยงดูหลัก ซึ่งผู้-

เลี้ยงดูหลักจะเป็นคนเก็บเอง และผู้เลี้ยงดูหลักบางคนจะเก็บให้ เพราะสงสารที่เด็กเป็น ผู้ชาย ซึ่งไม่เรียบร้อยเหมือนผู้หญิง รวมทั้งเด็กบางคนจะเก็บที่นอนเอง เพราะดูตัวอย่างมาจากพี่ๆ ผู้เลี้ยงดูหลักจึงไม่สอนเรื่องนี้

“เก็บเข้าที่เองให้เรียบร้อย ไม่เชิงสอน จะบอกว่าของที่ลูกเล่น เอามาจากตรงไหนเอาไปวางไว้ตรงนั้น วันหลังจะเล่นอีกก็หยิบง่าย” (แม่ภาคใต้ อายุ 46 ปี บุตร 2 คน)

“เวลาเล่นแล้วต้องเก็บเข้าที่นะ ถ้าไม่เก็บ แม่จะนึกว่าหนูทิ้งนะ แม่ก็จะทิ้งขยะ เพราะอยากให้เขาเก็บของ” (แม่กรุงเทพมหานคร อายุ 44 ปี บุตร 1 คน)

“เวลาเล่นแล้วต้องเก็บเข้าที่นะ เราจะทำให้เขาดูก่อน แล้วให้เขาทำตาม เพราะอยากให้เขามีระเบียบ” (แม่ภาคกลาง อายุ 47 ปี บุตร 1 คน)

“บอกให้เขาเก็บที่นอน เป็นลูกผู้หญิงต้องสะอาด ตื่นแล้วต้องเก็บที่นอนเอง” (แม่ภาคอีสาน อายุ 29 ปี บุตร 2 คน)

การสอนเรื่องความมุ่งมั่นอดทน ผู้เลี้ยงดูหลักทั้งหมดต่างสอนให้เด็กรู้จักอดทนอดกลั้น อดทนในตอนที่ไม่มีเงิน อดทนในเรื่องการเรียน ให้อดทนตั้งใจเรียน อ่านหนังสือ เรียนหนังสือ ทำการบ้าน อดทนในการช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน เพราะบางครั้งมีการบ้านเยอะ ต้องอดทนทำให้เสร็จ เวลาที่เพื่อนแกล้งหรือทะเลาะกันก็ให้อดทน อย่าตีกัน รวมทั้งสามารถรอคอยในเรื่องต่างๆ ได้ โดยเฉพาะเรื่องการซื้อของที่อยากได้ เช่น อยากได้ของเล่นใหม่ อยากไปเที่ยว โดยผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่จะบอกกับเด็กว่า ให้คอยไปก่อน มีเงินแล้วจะซื้อให้ จะมีการชี้แจงเหตุผลให้เด็กฟัง พยายามฝึกเด็กว่า ไม่ใช่อยากได้อะไรจะซื้อให้ทันที ต้องรู้จักรอคอย และให้มีความอดทนในทุกๆ เรื่อง นอกจากนี้ยังสอนให้อดทนต่อความเหนื่อย ความเจ็บปวดอีกด้วย เพราะอยากให้เด็กมีความเข้มแข็ง อดทน ต่อไปจะได้ไม่ลำบาก มีอนาคตที่ดี มีงานที่ดีทำ มีเงินซื้อของที่อยากได้ ต้องการให้เด็กมีจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่ใจน้อย ต้องการให้เด็กเป็นคนมีเหตุผล รู้จักประหยัด และต้องการให้เด็กเป็นคนดีและเป็นคนเก่ง

“ก็สอนว่าให้อดทน เพราะว่าเราไม่มีเงิน ถ้าเราไม่เดือดร้อนอะไรก็จะซื้อให้” (ย่า ภาคใต้ อายุ 48 ปี หลาน 2 คน)

“สอนให้อดทนเวลาไปเล่นแล้วหกล้ม มีแผล เราก็บอกว่าไม่ต้องร้องไห้ ทำเอง เพราะอยากให้รู้จักอดทนเรื่องเล็กๆ น้อยๆ” (แม่ภาคกลาง อายุ 45 ปี บุตร 4 คน)

“สอนทุกอย่าง เช่น การอดทนเรื่องเรียน ต้องขยัน รอคอยอะไรได้ก็รอไปก่อน” (แม่กรุงเทพมหานคร อายุ 43 ปี บุตร 3 คน)

“สอนให้เขารู้จักรอ เวลาอยากได้อะไรก็จะบอกเขารอให้แม่มีเงินแล้วจะซื้อให้ หรือไม่ก็บอกว่าเรียนได้เกรดดีๆ แล้วจะซื้อให้” (แม่ภาคเหนือ อายุ 38 ปี บุตร 2 คน)

"สอนให้อวดทนทุกอย่าง ใครพูดถากถางอะไรก็ให้อวดทน การเรียนให้อวดทนตั้งใจเรียนให้ดีขึ้นจะได้สบาย" (แม่ภาคอีสาน อายุ 44 ปี บุตร 3 คน)

"สอนแต่ไม่มาก คิดว่าเขาจะรู้สึกได้เอง เข้าแถวซื้อของให้อวดทน ต้องการให้เขาเข้มแข็ง จิตใจเข้มแข็ง ไม่ขี้ใจน้อย" (แม่ภาคใต้ อายุ 33 ปี บุตร 2 คน)

การสอนให้พูดจาสุภาพ อ่อนโยน ผู้เลี้ยงดูหลักเกือบทั้งหมดได้สอนให้ลูกรู้จักพูดจาไพเราะ สุภาพ ไม่ให้พูดคำหยาบ โดยเฉพาะเวลาพูดกับผู้ใหญ่ ต้องพูดให้ดี มีหางเสียง ไม่ให้ย่นผู้ใหญ่ ถ้าไม่พอใจใครให้เก็บไว้ในใจ อย่าไปพูดไม่ดีกับเขา ไม่ให้พูดกู มึง หรือด่ากัน จะสอนโดยการเปรียบเทียบว่าถ้าเราพูดดีกับเขา เขาก็จะพูดดีตอบ โดยในเด็กอายุ 6-10 ปี จะค่อนข้างดี ผู้เลี้ยงดูหลักจึงสอนบ่อย เพราะอยากให้พูดไพเราะเป็นนิสัย จะสอนทุกครั้งเมื่อลูกพูดไม่ไพเราะกับพี่น้อง หรือเพื่อน แต่พอเด็กโตขึ้นอยู่ในอายุ 10-13 ปี เด็กจะรู้เอง จะพูดไพเราะมากขึ้น ผู้เลี้ยงดูหลักจะไม่ค่อยได้สอนแล้ว ยกเว้นเวลาที่ได้ยินเด็กพูดกับเพื่อนหรือพี่น้องในลักษณะกู มึง หรือพูดจาไม่สุภาพ ผู้เลี้ยงดูหลักจะสอนตอนนั้นเลย สำหรับผู้เลี้ยงดูหลักที่เลี้ยงดูเด็กผู้หญิง จะมีการเน้นเรื่องการพูดเป็นพิเศษ ต้องอ่อนน้อมถ่อมตน พูดจาให้ไพเราะจะได้เป็นเด็กน่ารักและเรียบร้อย ที่ผู้เลี้ยงดูหลักสอนเช่นนี้ เพราะอยากให้เด็กพูดจาไพเราะเป็นนิสัย คนอื่นมองแล้วว่าเด็กพูดดี ใครๆก็จะรักและเอ็นดู ไม่เป็นที่รังเกียจของคนอื่น แต่ก็มีผู้เลี้ยงดูหลักบางคนไม่ได้สอนลูกในเรื่องการพูดจาสุภาพอ่อนโยน แต่ให้ลูกเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งที่ผ่านมาเด็กก็พูดจาสุภาพดี

"สอนไม่ให้พูดจาหยาบคาย กู มึง ให้พูดเพราะ ๆ จะได้น่ารัก" (แม่ภาคเหนือ อายุ 39 ปี บุตร 2 คน)

"สอน อย่าก้าวร้าวเพื่อน ให้พูดสุภาพ ผูกฝนตั้งแต่เด็กให้ติดนิสัยไปจนโต" (แม่ อายุ 33 ปี บุตร 2 คน)

การสอนให้รู้จักยอมรับผิด ขอโทษ ให้อภัย ผู้เลี้ยงดูหลักทุกภาคส่วนใหญ่ได้สอนให้เด็กรู้จักยอมรับผิดเมื่อตนเองทำผิด และรู้จักขอโทษเพื่อน พี่น้องและพ่อแม่ด้วย ถ้าทำอะไรผิดก็ให้บอกมาตรงๆ กล้าทำก็ต้องกล้ารับ อย่าโกหก อย่าโยนความผิดให้ผู้อื่น เพราะกลัวว่าจะติดเป็นนิสัย เป็นคนไม่ดี เชื่อถือไม่ได้ และสอนให้อยอมรับผิดแล้วทำตัวใหม่ ที่หลังอย่าทำ รับรู้ความผิดของตนเองและให้ปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังสอนให้เด็กไม่ให้เอาเปรียบเพื่อน ไม่แก่งแย่งกัน ไม่รังแกกัน ไม่ทะเลาะกัน ซึ่งผู้เลี้ยงดูหลักจะสอนบ่อย โดยเฉพาะเด็กที่มีอายุไม่ถึง 10 ปี และสอนทุกครั้งที่เห็นลูกทำผิด เพราะบางครั้งเด็กเล่นกับเพื่อน กับพี่ กับน้องก็ทะเลาะกัน ตีกัน ผู้เลี้ยงดูหลักก็จะสอนให้ขอโทษเมื่อเด็กทำผิด ส่วนกลุ่มเด็กที่อายุ 10-13 ปี ผู้เลี้ยงดูหลักจะสอนไม่บ่อย เพราะเด็กจะรู้เองว่าอะไรผิดอะไรถูก เด็กจะขอโทษเอง เหตุผลที่ผู้เลี้ยงดูหลักสอนเช่นนี้เพราะอยากให้เด็กรู้ว่าอะไรผิดอะไรถูก จะได้ติดเป็นนิสัย เป็นคนดี น่ารัก ไม่เกร

เข้ากลุ่มกับเด็กทั่วไปได้ จะได้ไม่มีปัญหากับผู้อื่น และเห็นว่าการยอมรับผิดและการขอโทษเป็นสิ่งที่ดี จะได้ติดตัวเด็กไปตลอด

ส่วนเรื่องการให้อภัยนั้น ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่ก็สอนให้เด็กรู้จักให้อภัย ให้อภัยโทษให้กัน เมื่อเพื่อนทำผิดแล้วมาขอโทษก็ควรให้อภัยเขาไป และสอนไม่ให้คิดแค้นเพื่อนเพราะเป็นสิ่งที่ไม่ดี เหตุผลที่สอนเช่นนี้ก็เพราะอยากให้เด็กรู้จักให้อภัย จะได้มีคนรักเยอะๆ ไม่อยากให้เกิดความบาดหมาง อยากให้เด็กเป็นคนมีน้ำใจ ไม่อยากให้ความโกรธติดอยู่ในใจของเด็ก และการให้อภัยกันจะทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

การพูดคุยให้คำปรึกษา ผู้เลี้ยงดูหลักเกือบทุกคนได้พูดคุยกับเด็กอยู่บ่อยๆ โดยเวลาที่พูดคุยกัน จะเป็นช่วงเย็น ตอนทานอาหารเย็นหรือช่วงที่ได้ดูโทรทัศน์พร้อมกัน หรือก่อนนอน รวมทั้งถามและให้เด็กเล่าเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนให้ฟัง ส่วนผู้เลี้ยงดูหลักที่ไม่ค่อยได้พูดคุยกับเด็กซึ่งเป็นผู้เลี้ยงดูหลักในภาคกลางเขตเมืองเป็นส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าไม่มีเวลา ต้องทำงานและเด็กยังเล็กอยู่

สำหรับเรื่องที่พูดคุย ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเรียน เช่น ถามถึงเรื่องการบ้านว่าทำหรือยัง ทำได้หรือไม่ เป็นต้น นอกจากนั้นจะเป็นการพูดคุยถึงเรื่องที่โรงเรียน ครู เพื่อน และกิจกรรมต่างๆ จะมีบ้างที่พูดคุยถึงเรื่องละครในโทรทัศน์ที่ได้ดูด้วยกัน ถ้าเห็นตัวอย่างที่ไม่ดีจากโทรทัศน์ก็จะนำมาสอนเด็ก เช่น เรื่องยาเสพติด

“คุยกันทุกเย็นหลังเลิกเรียน ถามเรื่องการบ้าน การเรียน บางวันก็ดูทีวีด้วยกัน คุยกันไม่เคยขาด” (แม่ ภาคเหนือ อายุ 39 ปี บุตร 2 คน)

“คุยกับลูกตอนเย็น ตอนดูทีวีด้วยกัน จะสอนว่าเรื่องไหนที่ควรทำหรือไม่ควรทำ จากการดูทีวี เช่น ไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด” (แม่ ภาคกลาง อายุ 37 ปี บุตร 2 คน)

การชมเชยและการลงโทษ ผู้เลี้ยงดูหลักเกือบทุกคนกล่าวว่าได้ทำการชมเชยและให้กำลังใจเด็ก เมื่อเด็กทำดี เช่น เวลาเด็กสอบได้เกรดดีๆ ช่วยทำงานบ้าน ทำงานฝีมือตัวเอง ได้รับรางวัลต่างๆ ซึ่งจะมีวิธีการชมเชยที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ผู้เลี้ยงดูหลักบางคนจะใช้การพูดชมเชยเมื่อเด็กทำความดี ชมเด็กว่า “เก่งแล้ว ดีแล้ว ให้ทำต่อไป” เพื่อให้เด็กมีกำลังใจและทำสิ่งดีๆ ต่อไป ผู้เลี้ยงดูหลักบางคนจะให้รางวัลกับเด็ก เช่น ซื้อของให้ พาไปเที่ยว หรือให้เงินเป็นรางวัล

สำหรับผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กอายุ 10-13 ปี จะชมเชยหรือให้กำลังใจด้วยคำพูดมากกว่าการโอบกอด หอม เหมือนเมื่อเด็กยังเล็ก เพราะกลัวเด็กจะอาย และเด็กโตแล้ว จะมีผู้เลี้ยงดูหลักบางส่วน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กอายุ 6-10 ปี จะพูดชมเชยเด็กและมีการแสดงออกด้วยการโอบกอดหรือหอมแก้มเด็กด้วย จะมีผู้เลี้ยงดูหลักเพียงไม่กี่คนที่ไม่ชมเชยเด็กต่อหน้าจะทำเฉยๆ โดยมีเหตุผลว่าภูมิใจในตัวเด็กอย่างเดียวก็เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องชม

ในเรื่องการลงโทษผู้เลี้ยงดูหลักจะมีวิธีการลงโทษที่แตกต่างกันไป ผู้เลี้ยงดูหลักครึ่งหนึ่งจะใช้วิธีการพูดว่ากล่าว ตักเตือน ห้าม หรือขู่ จะมีดูดาเป็นบางครั้ง ถ้าดื้อ เกเร หรือเตือนแล้วยังไม่ฟัง ผู้เลี้ยงดูหลักอีกเกือบครึ่งจะตีเด็กบ้าง ซึ่งจะใช้มือหรือไม้เรียวตีเด็ก และมีผู้เลี้ยงดูหลักบางคนใช้วิธีไม่ให้เงินเด็ก ซึ่งวิธีการเหล่านี้ไม่มีความแตกต่างอย่างเด่นชัดไม่ว่าจะเป็นภาคใด

"เวลาเขาวาดรูป เราก็ชมเขา ส่วนการลงโทษก็จะใช้การดูดาอย่างเดียว เวลาที่เขาไม่เชื่อฟัง" (แม่ภาคกลาง อายุ 47 ปี บุตร 1 คน)

"ชมด้วยคำพูด ตีลูกบ้าง ถ้าพูดไม่รู้เรื่อง" (แม่ ภาคใต้ อายุ 34 ปี บุตร 5 คน)

"ชมเรื่องเขาชอบได้คะแนนดี ส่วนการลงโทษจะขู่เขาอย่างเดียว เวลาที่เขาดื้อ" (แม่ กรุงเทพมหานคร อายุ 36 ปี บุตร 2 คน)

การเป็นแบบอย่าง ผู้เลี้ยงดูหลักทุกภาคส่วนใหญ่สอนให้เด็กช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลือเพื่อน ครูที่โรงเรียน และผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ ในส่วนของการช่วยเหลือเพื่อนนั้น ผู้เลี้ยงดูหลักได้สอนให้ช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ได้แก่ แบ่งปันขนมและน้ำให้เพื่อนกิน เวลาที่เพื่อนขาดเหลือหรือเดือดร้อนเรื่องอะไรก็ช่วยเพื่อน เช่น เวลาที่เพื่อนลืมนเงิน สมุด ดินสอ ยางลบ หนังสือ ก็ให้เพื่อนยืมได้ ช่วยเหลือเพื่อนเวลาที่เพื่อนหกล้ม รวมทั้งช่วยเหลือเพื่อนในเรื่องการเรียนด้วย เป็นต้น ในการช่วยเหลือครูนั้น ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่จะสอนให้เด็กช่วยงานครู เวลาที่โรงเรียนมีงานหรือเวลาที่ครูบอกให้ช่วยทำงานก็ให้ช่วยอย่างเต็มที่ รวมทั้งสอนให้ช่วยเหลือผู้อื่น เช่น ช่วยบอกทางเมื่อมีผู้มาถาม เห็นผู้ถือของหนักก็ควรช่วยถือของนั้น ให้ช่วยเหลือผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ เช่น ช่วยหิ้วของ ส่งของให้ผู้ใหญ่ ช่วยถือของเวลาที่ท่านถือของหนักๆ เวลาที่ผู้สูงอายุ ข้ามถนนก็ให้ช่วยเขา และเวลาที่ผู้ใหญ่ชวนให้ไปซื้อของหรือให้ช่วยงานอื่นก็ให้ช่วยเหลือด้วย รวมทั้งช่วยเหลือเด็กที่อายุน้อยกว่า โดยเวลาที่ไปโรงเรียนเห็นเด็กยืนหรือถือกระเป๋าหนักก็ช่วยหิ้วด้วย ส่วนในกลุ่มเด็กโตที่อายุ 10-13 ปี นอกจากผู้เลี้ยงดูหลักจะสอนเรื่องต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังได้สอนในเรื่องการช่วยเหลือเพื่อนบ้าน อย่างเช่น ช่วยขุดสึบ้านที่ทาใหม่ให้กับเพื่อนบ้าน และการไปช่วยงานบุญในหมู่บ้าน อย่างในเวลาที่บ้านอื่นมีงาน เช่น งานบวช งานแต่งงาน ก็ให้ไปช่วยล้างจานล้างชาม หรืองานพัฒนาหมู่บ้าน ก็ให้ไปช่วยคนในชุมชนด้วย เพราะเห็นว่าเด็กโตแล้วพอที่จะช่วยเหลืองานเหล่านี้ได้แล้ว ผู้เลี้ยงดูหลักบางคนยังสอนเรื่องการช่วยเหลือคนในครอบครัวอีกด้วย เช่น ช่วยทำงานบ้านต่างๆ ช่วยดูแลน้อง เป็นต้น ที่ผู้เลี้ยงดูหลักสอนเช่นนี้ก็เพราะว่าอยากให้เด็กมีนิสัยชอบช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักแบ่งปัน มีเมตตา แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้เลี้ยงดูหลักบางคนไม่ได้สอนเรื่องนี้ โดยให้เหตุผลว่าเด็กยังเล็กอยู่ และไม่เคยเจอสถานการณ์แบบนี้ รวมทั้งเด็กบางคนจะรู้และทำเองได้และผู้เลี้ยงดูหลักเองก็ไม่ค่อยมีเวลาที่จะสอนด้วย

"สอน เวลาเพื่อนไม่มีเงินกินขนมก็แบ่งให้เพื่อนบ้าง มี 10 บาทก็แบ่งสัก 5 บาท" (พ่อ ภาคกลาง อายุ 44 ปี บุตร 2 คน)

"เวลาเจอใครยกของหนัก ถ้าเขายกไม่ไหวก็ต้องช่วยเขายก รู้จักช่วยเหลือกัน" (แม่ กรุงเทพมหานคร อายุ 36 ปี บุตร 2 คน)

"สอนให้ช่วยคนแก่ เวลาเขาทำอะไรก็ให้ช่วยเหลือเขา เวลาเขาวานไปซื้ออะไรก็ให้ไป" (แม่ ภาคอีสาน อายุ 49 ปี บุตร 1 คน)

"สอน ให้ช่วยเหลือพี่ ช่วยเหลือเพื่อนบ้าน ถ้าเราไปช่วยเขา เขาก็มาช่วยเรา" (แม่ ภาคใต้ อายุ 54 ปี บุตร 8 คน)

การตรวจสอบและเฝ้าระวัง

สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณดังตารางที่ 5.9 ได้สอบถามผู้เลี้ยงดูหลักเกี่ยวกับการตรวจสอบและเฝ้าระวังพฤติกรรมของเด็กกลุ่มอายุ 10-13 ปี ได้แก่ การตรวจดูกระเป๋า การติดตามดูพฤติกรรมเด็ก การตรวจดูลิ้นชักหรือตู้ของเด็ก พบว่าการกระทำ 2 อย่างแรกมีความสัมพันธ์กับเพศเด็กและภาคที่อยู่อาศัย โดยเด็กชายจะถูกตรวจสอบและเฝ้าระวังในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กหญิง ส่วนการตรวจดูลิ้นชักหรือตู้ของเด็กนั้น มีเด็กประมาณ 1 ใน 3 ที่ไม่มีลิ้นชักหรือตู้ส่วนตัว โดยเด็กนอกเขตเทศบาลไม่มีในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กในเขตเทศบาลและเด็กในภาคอีสานไม่มีในสัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ ในกลุ่มที่มีตู้หรือลิ้นชักส่วนตัวนั้น การตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์กับเขตการปกครอง เพศของเด็ก และภาค

จากการศึกษาเชิงคุณภาพในกลุ่มของเด็กที่มีอายุ 10-13 ปีนั้น พบว่า ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่จะเปิดโอกาสให้เด็กออกไปนอกบ้านกับเพื่อนได้ แต่ต้องบอกหรือขออนุญาตก่อน เช่น อนุญาตให้เด็กไปเล่นฟุตบอล ให้ไปซื้อของที่ห้างกับเพื่อนๆ โดยมีผู้ปกครองไปรับ-ส่ง และต้องให้เห็นด้วยว่าไปกับเพื่อนคนไหน เพื่อนที่ให้ไปด้วยนั้นผู้เลี้ยงดูหลักต้องรู้จักด้วย และจะบอกว่าไม่ให้กลับบ้านมีดคำ เพราะกลัวอันตราย ส่วนผู้เลี้ยงดูหลักที่ไม่อนุญาตให้เด็กออกไปทำกิจกรรมนอกบ้านนั้น ได้ให้เหตุผลว่าเด็กยังเล็กเกินไป เป็นห่วงเด็ก กลัวว่าจะเกิดอุบัติเหตุ โดนจับ กลัวเด็กไปติดยาเสพติด กลัวโดนคนอื่นหลอก หรือกลัวรถชน

ตารางที่ 5.9 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูที่ปฏิบัติต่อดังกล่าวในการตรวจสอบและเฝ้าระวังเด็กวัยเรียนอายุ 10-13 ปี แยกตามเขตการปกครอง เพศของเด็กและภาค

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
คันกระเป๋ากเงินหรือกระเป๋ากางเกงหรือเสื้อผ้า		NS		P-value < 0.001		P-value = 0.008				
- ไม่เคย	53.6	50.7	56.7	47.6	59.4	47.4	53.4	59.1	58.4	48.4
- 1-3 ครั้งต่อเดือน	21.0	22.6	19.3	22.4	19.6	23.7	21.5	19.4	21.3	19.7
- ทุกสัปดาห์	25.4	26.7	24.0	30.0	21.0	28.9	25.1	21.5	20.4	31.9
ตามดูพฤติกรรมโดยไม่ให้อุกรู้ตัว		NS		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- ไม่เคย	44.0	44.4	43.6	39.1	48.7	45.3	43.6	43.5	49.6	38.5
- 1-3 ครั้งต่อเดือน	30.7	28.4	33.3	31.7	29.8	25.6	28.4	33.4	34.9	30.1
- ทุกสัปดาห์	25.3	27.3	23.1	29.2	21.5	29.1	28.1	23.1	15.5	31.3
เด็กมีลิ้นชักหรือตู้หรือมูมสมบัติ		P-value < 0.001		NS		P-value < 0.001				
- ไม่มีลิ้นชักหรือตู้หรือมูมสมบัติ	36.2	29.1	43.8	38.3	34.2	24.8	31.3	42.4	49.3	30.4
- มีลิ้นชักหรือตู้หรือมูมสมบัติ	63.8	70.9	56.2	61.7	65.8	75.2	68.7	57.6	50.7	69.6
ตรวจลิ้นชักหรือตู้หรือมูมสมบัติของเด็ก		NS		NS		NS				
- ไม่เคย	26.7	28.4	24.4	23.6	29.5	30.4	25.3	30.0	28.4	21.0
- 1-3 ครั้งต่อเดือน	33.4	33.2	33.7	36.1	31.0	34.0	31.9	30.0	37.3	34.3
- ทุกสัปดาห์	39.9	38.5	41.9	40.3	39.6	35.6	42.8	40.0	34.3	44.6

สถิติ : Chi-square test, NS : ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมและเตรียมตัวด้านอาชีพ

ผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ผู้เลี้ยงดูหลักสนับสนุนให้เด็กได้ทำงานหรือกิจกรรมเพื่อเตรียมตัวด้านอาชีพ โดยให้ช่วยงานชุมชน และอาชีพของครอบครัวแต่ให้เรียนเสริมทักษะน้อย เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมและเตรียมตัวด้านอาชีพ พบว่าการให้เด็กช่วยงานอาชีพของครอบครัวและเสริมกิจกรรมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับเขตการปกครองและภาค โดยผู้เลี้ยงดูหลักนอกเขตการปกครอง กระทำในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้เลี้ยงดูหลักในเขตการปกครองและผู้เลี้ยงดูหลักในภาคอีสานกระทำในสัดส่วนที่สูงกว่าภาคอื่นๆ ส่วนการให้เด็กเรียน

เสริมทักษะด้านอาชีพนั้น ผู้เลี้ยงดูหลักภาคใต้จะกระทำในสัดส่วนที่สูงกว่าภาคอื่นๆ ดังรายละเอียดใน ตารางที่ 5.10

ตารางที่ 5.10 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูที่ปฏิบัติต่อเด็กในการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยเรียนเพื่อส่งเสริมและเตรียมตัวด้านอาชีพ แยกตามเขตการปกครอง เพศของเด็กและภาค

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ช่วยงานอาชีพของครอบครัว		P-value < 0.001		NS		P-value < 0.001				
- ไม่ได้ทำ	44.4	51.4	36.8	45.9	42.9	59.1	48.7	41.8	36.7	39.1
- ทำ	55.6	48.6	63.2	54.1	57.1	40.9	51.3	58.2	63.3	60.9
ร่วมกิจกรรมชุมชน		P-value < 0.001		NS		P-value < 0.001				
- ไม่ได้ทำ	36.4	37.7	34.9	37.7	35.1	36.4	45.5	39.8	27.5	32.8
- ทำ	63.6	62.3	65.1	62.3	64.9	63.6	54.5	60.2	72.5	67.2
เรียนเสริมทักษะ		NS		NS		P-value < 0.001				
- ไม่ได้ทำ	82.3	78.7	86.1	83.1	81.5	77.1	86.0	80.2	90.7	76.0
- ทำ	17.7	21.3	13.9	16.9	18.5	22.9	14.0	19.8	9.3	24.0

สถิติ : Chi-square test, NS : ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า มีผู้เลี้ยงดูหลักในภาคใต้เท่านั้นที่มีการส่งเสริมหรือเตรียมตัวด้านอาชีพให้กับเด็กโดยจะให้เด็กช่วยเก็บยาง และเลี้ยงวัว

การสอนเรื่องเพศ

จากการศึกษาเชิงคุณภาพผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่บอกว่าไม่ได้สอนเด็กทั้งในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การดูแลทำความสะอาดอวัยวะเพศ การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย การวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิด เพราะเห็นว่าเด็กยังเล็ก ยังไม่รู้เรื่องอะไร กลัวเด็กจะอาย บางคนกล่าวว่าสอนเด็กเมื่อเด็กโตขึ้นกว่านี้ และเข้าใจว่าทางโรงเรียนจะเป็นฝ่ายสอนเอง โดยให้เหตุผลว่าครูจะสอนได้ดีกว่า ทำให้เด็กไม่เขินอาย แต่สิ่งที่ผู้เลี้ยงดูหลักจะให้ความสำคัญสำหรับเด็กผู้หญิงคือ ผู้เลี้ยงดูหลักจะบอกว่าตอนนี้อกำลังเรียน ห้ามไปยุ่งกับผู้ชาย อย่าเพิ่งมีแฟน ห้ามไปไหนมาไหนกับผู้ชายสองต่อสอง สำหรับเด็กผู้ชายจะบอกว่าอย่าไปเที่ยวผู้หญิง ถ้าจะไปยุ่งกับใครจริงๆ ให้ป้องกันตนเองโดยใช้ถุงยางอนามัย

จะมีผู้เลี้ยงดูหลักเพียงบางคนเท่านั้นที่สอนเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยจะสอนให้รู้จักการเปลี่ยนแปลงของร่างกายซึ่งเป็นเรื่องธรรมชาติ การดูแลทำความสะอาดร่างกาย แต่จะไม่สอนเรื่องการ

คุมกำเนิดและการวางแผนครอบครัว เช่น ผู้หญิงจะมีหน้าอกขยาย มีรอบเดือน จะสอนเรื่องการใช้ผ้าอนามัยและการทำความสะอาดเมื่อมีรอบเดือน

หากพิจารณาในรายละเอียดตามภาค ผู้เลี้ยงดูหลักในกรุงเทพมหานคร และภาคกลางจะสอนทั้งในเรื่องการดูแลความสะอาดอวัยวะเพศ การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ในขณะที่ผู้เลี้ยงดูหลักในภาคใต้จะสอนเฉพาะเรื่องการรักษาความสะอาดโดยเฉพาะเด็กหญิง ให้รักษาความสะอาดในช่วงมีประจำเดือน ส่วนผู้เลี้ยงดูหลักในภาคเหนือ และภาคอีสานไม่ได้สอนเด็กทั้งในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย และการดูแลทำความสะอาดอวัยวะเพศ

"ยังไม่ได้สอนหรอก เขายังไม่โต ยังไม่รู้เรื่องอะไร" (แม่ ภาคอีสาน อายุ 29 ปี บุตร 2 คน)

"แม่จะคอยบอกเรื่องเกี่ยวกับการมีประจำเดือน การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เช่น หน้าอกเริ่มใหญ่ขึ้น บอกว่าเป็นธรรมชาติ เดียวก็หายเอง เรื่องการทำความสะอาดก็แนะนำ" (แม่ ภาคกลาง อายุ 44 ปี บุตร 2 คน)

"สอนบอกว่า ต้องคอยล้างอวัยวะต่างๆ ให้สะอาด ส่วนเรื่องอื่นไม่ได้สอน" (แม่ กรุงเทพมหานคร อายุ 36 ปี บุตร 2 คน)

"ไม่ได้สอนเรื่องการมีเพศสัมพันธ์หรอก เขายังเล็กไม่ควรรู้เรื่องนี้ พอโตขึ้นโรงเรียนคงจะสอนเองแหละ" (แม่ ภาคเหนือ อายุ 46 ปี บุตร 2 คน)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยเรียน

การวิเคราะห์ส่วนนี้ใช้สถิติ Binary logistic regression และแบ่งการอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นสองกลุ่มคือ สันนิษฐานน้อยกับสันนิษฐานมาก และในการวิเคราะห์แต่ละ Model จะเลือกเฉพาะตัวแปรที่เหมาะสมเท่านั้น โดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของค่า log likelihood statistics (-2 log likelihood) ถ้าตัวแปรไหนเมื่อใส่เข้าไปแล้วทำให้ค่าดังกล่าวแตกต่างจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ Chi-square test จะพิจารณาเก็บตัวแปรนั้นไว้ใน model

การอบรมเลี้ยงดูด้านสุขภาพทั่วไป

เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านครอบครัวทุกปัจจัยพร้อมกันด้วยวิธีการของ Binary logistic regression พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การศึกษาแม่ การศึกษาพ่อ อาชีพแม่ ผู้ที่เลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่ รายได้ครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว โดยแม่และพ่อที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไปมากกว่าแม่และพ่อที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 32 และ ร้อยละ 29 ตามลำดับ แม่ที่มีอาชีพด้านบริการ หรือค้าขายมีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไปมากกว่าแม่ที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม

หรือคนงาน ร้อยละ 31 ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยงเองเป็นส่วนใหญ่มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไปน้อยกว่าครอบครัวที่พ่อแม่เป็นผู้เลี้ยงเองเป็นส่วนใหญ่ 1.7 เท่า ครอบครัวที่มีรายได้เพิ่มขึ้น 1 หน่วยมีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไปเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2 ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพแบบไม่สมดุลมีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไปน้อยกว่าครอบครัวที่มีสัมพันธภาพแบบสมดุลร้อยละ 1.5 เท่า (ตารางที่ 5.11)

ตารางที่ 5.11 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูเด็กด้านดูแลสุขภาพทั่วไป เด็กอายุ 6-13 ปี

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
ผู้ที่เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่				
- พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยง	1.779	1.330	2.379	<.001
- พ่อและแม่เลี้ยงเอง	1	-	-	-
ลักษณะครอบครัว				
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่+ญาติ	.991	.768	1.278	.942
- ไม่มีพ่อหรือแม่อยู่ด้วย	.786	.504	1.225	.288
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่	1	-	-	-
สถานภาพสมรส				
- แยกกันอยู่แต่มีความสัมพันธ์กัน	.696	.404	1.198	.191
- แยกทาง/หย่าร้าง	1.076	.782	1.480	.653
- หม้าย/พ่อหรือแม่แต่งงานใหม่/ทั้งพ่อและแม่เสียชีวิต/อื่นๆ	.737	.465	1.168	.194
- อยู่ด้วยกัน	1	-	-	-
การศึกษาของพ่อ				
- มัธยมศึกษา	.717	.557	.923	.010
- ปวช./ปวส./ปวท.	.898	.614	1.313	.578
- ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.820	.455	1.477	.508
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-
การศึกษาของแม่				
- มัธยมศึกษา	.687	.519	.911	.009
- ปวช./ปวส./ปวท.	.657	.417	1.035	.070
- ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.705	.340	1.464	.348

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-
อาชีพแม่				
- งานวิชาชีพ	.550	.233	1.296	.171
- บริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	.699	.546	.895	.005
- ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ไม่มี งานทำ	.830	.632	1.089	.178
- เกษตรกร/คนงาน	1	-	-	-
รายได้	.980	.966	.993	.003
จำนวนบุตร	1.035	.937	1.143	.495
จำนวนคนในบ้านที่อยู่ประจำ	.985	.927	1.046	.620
การครอบครองที่อยู่อาศัย				
- ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	1.172	.946	1.453	.146
- เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	1	-	-	-
ภาวะวิกฤตในครอบครัว				
- ต่ำ (<p25)	.835	.645	1.081	.170
- สูง (>p75)	1.226	.982	1.530	.072
- ปานกลาง (p25-p75)	1	--	--	--
สัมพันธภาพในครอบครัว				
- ครอบครัวไม่สมดุล	1.570	1.257	1.961	<.001
- ครอบครัวสมดุล	1	-	-	-

ตัวแปรควบคุมคือ เขตการปกครอง ภาค เพศและอายุของเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมด้านสติปัญญา

เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านครอบครัวทุกปัจจัยพร้อมกันด้วยวิธีการของ Binary logistic regression พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การศึกษาแม่ สถานภาพสมรสพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่ จำนวนบุตรในครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว โดยแม่ที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ปวส. หรือ ปวท. และปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญามากกว่าแม่ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 53 ร้อยละ 73 ร้อยละ 76 ตามลำดับ ครอบครัวที่มีพ่อแม่เป็นแม่หรือแต่งงานใหม่มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาน้อยกว่าพ่อแม่ที่อยู่ด้วยกัน 1.5 เท่า

ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่มีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาน้อยกว่าครอบครัวที่พ่อแม่เลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ 1.5 เท่า ครอบครัวที่มีจำนวนบุตรเพิ่มขึ้น 1 คน มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาน้อยลง 1.2 เท่า และครอบครัวที่มีสัมพันธภาพแบบไม่สมดุลมีโอกาที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไปน้อยกว่าครอบครัวที่มีสัมพันธภาพแบบสมดุล ร้อยละ 1.4 เท่า (ตารางที่ 5.12)

ตารางที่ 5.12 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยเรียนเพื่อส่งเสริมด้านสติปัญญา

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
ผู้ที่เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่				
- พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยง	1.567	1.146	2.143	.005
- พ่อและแม่เลี้ยงเอง	1	-	-	-
ลักษณะครอบครัว				
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่+ญาติ	.969	.740	1.269	.819
- ไม่มีพ่อหรือแม่อยู่ด้วย	1.434	.912	2.254	.118
สถานภาพสมรส				
- แยกกันอยู่แต่มีความสัมพันธ์กัน	.996	.579	1.713	.989
- แยกทาง/หย่าร้าง	1.158	.824	1.628	.397
- หม้าย/พ่อหรือแม่แต่งงานใหม่/ทั้งพ่อและแม่เสียชีวิต/อื่นๆ	1.549	1.004	2.390	.048
- อยู่ด้วยกัน	1	-	-	-
อาชีพพ่อ				
- งานวิชาชีพ	.698	.296	1.649	.413
- บริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	.854	.435	1.678	.648
- ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ไม่มีงานทำ	1.175	.612	2.256	.628
- เกษตรกร/คนงาน	1	-	-	-
การศึกษาของแม่				
- มัธยมศึกษา	.477	.353	.646	<.001
- ปวช./ปวส./ปวท.	.276	.156	.489	<.001
- ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.246	.098	.621	.003
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
อาชีพแม่				
-งานวิชาชีพ	.571	.177	1.841	.348
-บริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	1.002	.767	1.308	.991
-ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ไม่มีงานทำ	.745	.552	1.006	.055
-เกษตรกร/คนงาน	1	-	-	-
รายได้	.997	.987	1.008	.638
จำนวนบุตร	1.249	1.129	1.382	<.001
จำนวนคนในบ้านที่อยู่ประจำ	.987	.928	1.050	.672
การครอบครองที่อยู่อาศัย	1.140	.908	1.432	.260
-ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	1	-	-	-
-เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย				
สัมพันธภาพในครอบครัว	1.440	1.138	1.821	.002
- ครอบครัวไม่สมดุล				
- ครอบครัวสมดุล	1	-	-	-

ตัวแปรควบคุมคือ เขตการปกครอง ภาค เพศและอายุของเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และ จริยธรรม

เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านครอบครัวทุกปัจจัยพร้อมกันด้วยวิธีการของ Binary logistic regression พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การศึกษาแม่ อาชีพแม่ สถานภาพสมรสพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ รายได้ครอบครัว จำนวนบุตรในครอบครัวและสัมพันธภาพในครอบครัว โดยพ่อที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ปวส. หรือ ปวท. ปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรมมากกว่าพ่อที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 44 ร้อยละ 43 และร้อยละ 63 ตามลำดับ แม่ที่มีการศึกษาในระดับ ปวส. หรือ ปวท. มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมมากกว่าแม่ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 27 และร้อยละ 39 ตามลำดับ แม่ที่มีอาชีพด้านบริการ หรือค้าขายมีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมมากกว่าแม่ที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมหรือคนงาน ร้อยละ 24 ครอบครัวที่มีพ่อแม่แยกทาง

กันหรือแต่งงานใหม่มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมน้อยกว่าพ่อแม่ที่อยู่ด้วยกัน 1.6 และ 1.7 เท่าตามลำดับ ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยงดูเองเป็นส่วนใหญ่มีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมน้อยกว่าครอบครัวที่พ่อแม่เป็นผู้เลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ 1.4 เท่า ครอบครัวที่มีรายได้เพิ่มขึ้น 1 หน่วย มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2 ครอบครัวที่มีจำนวนบุตรเพิ่มขึ้น 1 คน มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมน้อยลง 1.3 เท่า และครอบครัวที่มีสัมพันธภาพแบบไม่สมดุลมีโอกาสมิ่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรม น้อยกว่าครอบครัวที่มีสัมพันธภาพแบบสมดุล ร้อยละ 1.6 เท่า (ตารางที่ 5.13)

ตารางที่ 5.13 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยเรียนเพื่อส่งเสริมด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรม

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
ผู้ที่เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่				
- พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยง	1.478	1.099	1.986	.010
- พ่อและแม่เลี้ยงเอง	1	-	-	-
ลักษณะครอบครัว				
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่+ญาติ	1.004	.778	1.295	.976
- ไม่มีพ่อหรือแม่อยู่ด้วย	1.062	.679	1.661	.792
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่	1	-	-	-
สถานภาพสมรส				
- แยกกันอยู่แต่มีความสัมพันธ์กัน	1.798	1.118	2.890	.016
- แยกทาง/หย่าร้าง	1.254	.903	1.741	.176
- หม้าย/พ่อหรือแม่แต่งงานใหม่/ทั้งพ่อและแม่เสียชีวิต/อื่นๆ	1.611	1.054	2.461	.028
- อยู่ด้วยกัน	1	-	-	-
การศึกษาของพ่อ				
- มัธยมศึกษา	.563	.434	.730	<.001
- ปวช./ปวส./ปวท.	.577	.383	.869	.009
-ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.372	.184	.752	.006
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
การศึกษาของแม่				
-มัธยมศึกษา	.736	.556	.975	.033
-ปวช./ปวส./ปวท.	.610	.374	.997	.049
-ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.796	.360	1.757	.572
-ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-
อาชีพแม่				
-งานวิชาชีพ	.391	.136	1.127	.082
-บริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	.763	.594	.979	.034
-ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ไม่มี งานทำ	.955	.728	1.254	.742
-เกษตรกร/คนงาน	1	-	-	-
รายได้	.984	.972	.998	.020
จำนวนบุตร	1.285	1.163	1.420	<.001
จำนวนคนในบ้านที่อยู่ประจำ	1.023	.967	1.083	.429
การครอบครองที่อยู่อาศัย				
-ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	1.196	.964	1.484	.103
-เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	1	-	-	-
สัมพันธภาพในครอบครัว				
-ครอบครัวไม่สมดุล	1.624	1.303	2.023	<.001
-ครอบครัวสมดุล	1	-	-	-

ตัวแปรควบคุมคือ เขตการปกครอง ภาค เพศและอายุของเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยเรียนแบบองค์รวม

เมื่อรวมการอบรมเลี้ยงดูด้านสุขภาพทั่วไป ด้านส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา และ ด้านส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรม โดยใช้วิธี Principal Component Analysis (PCA) ได้ตัวแปรใหม่คือการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยเรียนแบบองค์รวม เมื่อพิจารณาการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยเรียนแบบองค์รวม ควรเน้นให้ความสำคัญกับการอบรมเลี้ยงดู เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ การอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรม และด้านการดูแลสุขภาพทั่วไปตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้ำหนักของการอบรมเลี้ยงดูแต่ละด้านดังรายละเอียดในตารางที่ 5.14 โดยตัวแปรใหม่นี้สามารถอธิบายตัวแปรเดิมทั้งสามได้ร้อยละ 54.0

ตารางที่ 5.14 น้ำหนักขององค์ประกอบการอบรมเลี้ยงดูหลักแต่ละด้านในการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยเรียนแบบองค์รวม

การอบรมเลี้ยงดูด้าน	Weight
การอบรมเลี้ยงดูด้านดูแลสุขภาพทั่วไป	0.456
การอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา	0.639
การอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรม	0.619

สถิติ : Principal component analysis

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบองค์รวมตามเขตการปกครองเพศของเด็กและภาค พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบองค์รวมมีความสัมพันธ์กับภาค กล่าวคือภาคใต้มีสัดส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบองค์รวมระดับสูงมากที่สุด รองลงมาคือ ภาคกลาง ภาคเหนือ กรุงเทพมหานคร และภาคอีสานตามลำดับ ดังในตารางที่ 5.15

ตารางที่ 5.15 ระดับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยเรียนแบบองค์รวมกับเขตปกครอง เพศของเด็ก และภาค

คะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบองค์รวม	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศของเด็ก		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
		NS		NS		P-value <0.001				
ต่ำ (<P25)	730 (25.0)	361 (24.2)	369 (25.8)	365 (25.8)	365 (24.3)	121 (28.6)	162 (25.5)	154 (25.8)	186 (30.0)	107 (16.6)
ปานกลาง (P25-P75)	1460 (50.0)	738 (49.5)	722 (50.5)	698 (49.3)	762 (50.7)	216 (51.1)	297 (46.8)	293 (49.0)	321 (51.9)	333 (51.6)
สูง (>P75)	730 (25.0)	392 (26.3)	338 (23.7)	353 (24.3)	377 (25.1)	86 (20.3)	176 (27.7)	151 (25.3)	112 (18.1)	195 (31.8)

สถิติ : Chi-square test, ตัวเลขในตารางเป็นจำนวน(ร้อยละ), NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านครอบครัวทุกปัจจัยพร้อมกันด้วยวิธีการของ Binary logistic regression พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูแบบองค์รวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การศึกษาแม่ การศึกษาพ่อ อาชีพแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่สถานภาพรายได้ครอบครัว จำนวนบุตรในครอบครัว การครอบครองที่อยู่อาศัยและสัมพันธภาพในครอบครัว โดยพ่อที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ปวส. หรือ ปวท. ปริณญาตรีหรือสูงกว่า มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมมากกว่าพ่อที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 49 ร้อยละ 57 และร้อยละ 81 ตามลำดับ แม่ที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ปวส. หรือ ปวท. และปริญญาตรี หรือสูงกว่า มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการ

ส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมมากกว่าแม่ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 51 ร้อยละ 59 และ ร้อยละ 64 ตามลำดับ แม่ที่ประกอบอาชีพบริการหรือค้าขาย ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจหรือไม่มีงานทำมีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมมากกว่าแม่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือคนงาน ร้อยละ 34 และ ร้อยละ 28 ตามลำดับ ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมน้อยกว่าครอบครัวที่พ่อแม่เป็นผู้เลี้ยงดูเอง 1.8 เท่า ครอบครัวที่มีรายได้เพิ่มขึ้น 1 หน่วย มีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2 ครอบครัวที่มีบุตรเพิ่มขึ้น 1 คนมีโอกาที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมน้อยลง 1.2 เท่า ครอบครัวที่ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมน้อยกว่าครอบครัวที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย 1.3 เท่า และครอบครัวที่มีสัมพันธภาพแบบไม่สมดุลมีโอกาที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมน้อยกว่าครอบครัวที่มีสัมพันธภาพแบบสมดุล ร้อยละ 1.7 เท่า (ตารางที่ 5.16)

ตารางที่ 5.16 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูเด็กวัยเรียนแบบองค์รวม เด็กอายุ 6-13 ปี*

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
ผู้ที่เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่				
- พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยง	1.875	1.384	2.540	.000
- พ่อและแม่เลี้ยงเอง	1	-	-	-
ลักษณะครอบครัว				
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่+ญาติ	1.026	.790	1.333	.849
- ไม่มีพ่อหรือแม่อยู่ด้วย	1.397	.890	2.192	.146
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่	1	-	-	-
สถานภาพสมรส				
- แยกกันอยู่แต่มีความสัมพันธ์กัน	.953	.558	1.628	.860
- แยกทาง/หย่าร้าง	1.037	.741	1.451	.833
- หม้าย/พ่อหรือแม่แต่งงานใหม่/ทั้งพ่อและแม่เสียชีวิต/อื่นๆ	1.419	.922	2.183	.112
- อยู่ด้วยกัน	1	-	-	-
การศึกษาของพ่อ				
- มัธยมศึกษา	.512	.391	.671	.000
- ปวช./ปวส./ปวท.	.434	.272	.692	.000
- ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.198	.074	.527	.001

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-
การศึกษาของแม่				
- มัธยมศึกษา	.496	.364	.675	.000
- ปวช./ปวส./ปวท.	.418	.238	.735	.002
-ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.368	.126	1.069	.066
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-
อาชีพแม่				
- งานวิชาชีพ	.426	.115	1.579	.202
- บริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	.665	.514	.859	.002
- ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ ไม่มีงานทำ	.722	.542	.961	.026
- เกษตรกร/คนงาน	1	-	-	-
รายได้	.981	.966	.997	.016
จำนวนบุตร	1.213	1.097	1.342	.000
จำนวนคนในบ้านที่อยู่ประจำ	1.004	.947	1.065	.885
การครอบครองที่อยู่อาศัย				
- ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	1.295	1.036	1.618	.023
- เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	1	-	-	-
สัมพันธภาพในครอบครัว				
- ครอบครัวไม่สมดุลง	1.771	1.410	2.224	.000
- ครอบครัวสมดุลง	1	-	-	-

*กลุ่มอ้างอิง คือ คะแนนการอบรมเลี้ยงดูสูง (มากกว่า/เท่ากับเปอร์เซ็นต์ที่ 25); ตัวแปรควบคุมคือ เขตการปกครอง ภาค เพศและอายุของเด็ก

สรุปและอภิปรายผล

ปัญหาสำคัญของการดูแลด้านสุขภาพทั่วไป ของเด็กอายุ 6-13 ปี คือ การกินอาหารที่ไม่เป็นประโยชน์ ได้แก่ การกินลูกอม/เยลลี่ น้ำอัดลมและขนมถุง ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรระวังแก้ไข เพราะจะมีผลต่อการเจริญเติบโตและสุขภาพของเด็กในระยะยาว ส่วนอาหารที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะการดื่มนม พบว่าเด็กนอกเขตเทศบาลได้รับในสัดส่วนที่น้อยกว่า ในทางตรงข้าม การกินผักจะเป็นปัญหาของเด็กในเขตเทศบาลมากกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวิธีการจัดหาอาหารให้โดยในเขตเทศบาลจะนิยมให้ดื่มนม ส่วนอาหารจำพวกผัก ไม่ได้กวดขัน อาจเนื่องจากการใช้อาหาร

สำเร็จรูปของครอบครัวไทยในแต่ละพื้นที่ นอกจากนั้นการดูแลเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวัน ส่วนใหญ่เด็กนอกเขตเทศบาลจะถูกปล่อยให้ช่วยตัวเองมากกว่าเด็กในเขตเทศบาล

ส่วนการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา โดยเฉพาะด้านการเรียนของเด็กวัยนี้ ผู้เลี้ยงดูหลักยังติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด พร้อมช่วยเหลือเด็กทำกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนมอบหมาย แต่สำหรับการจัดหาหนังสือเสริมความรู้เพิ่มเติมให้แก่เด็ก พบเพียงร้อยละ 16.3-20.6 ที่ปฏิบัติเป็นประจำ และ ร้อยละ 24.1-41.3 ที่ชวนลูกอ่านหนังสือด้วยกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครอบครัวไทยยังให้ความสำคัญเรื่องการอ่านน้อย หรืออาจไม่ทราบว่า การอ่านเป็นการกระตุ้นการคิด และส่งเสริมสติปัญญาเด็ก และโดยส่วนตัวของผู้เลี้ยงดูหลักก็ไม่ได้กระทำให้เด็กเห็นเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรรณรงค์ส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กอย่างสม่ำเสมอ หากส่งเสริมการคิดวิเคราะห์จากการอ่านด้วย จะทำให้เด็กมีพัฒนาการทั้งด้านสติปัญญาและด้านจิตใจ-อารมณ์-สังคม และจริยธรรมได้มากขึ้น นอกจากนี้การจัดหาหนังสือสำหรับเด็กให้ทั่วถึง ในรูปแบบของห้องสมุดชุมชน จะเป็นการส่งเสริมการอ่านให้มีความเป็นไปได้ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสำหรับเด็กในครอบครัวที่ด้อยโอกาส

สำหรับการส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ-อารมณ์-สังคม และจริยธรรม พบว่าครอบครัวส่วนใหญ่สอนเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ เช่น มารยาทการรับประทานอาหาร การคบเพื่อน การฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมให้เด็ก รวมทั้งการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็ก ซึ่งบางกิจกรรม เช่น การไปห้องสมุด การไปทัศนศึกษา เด็กนอกเขตเทศบาลจะได้รับโอกาสบ่อยกว่าเด็กนอกเขตเทศบาล แต่ยังมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมของผู้ใหญ่ในบ้านที่อาจเป็นต้นแบบที่ไม่ดีแก่เด็กได้ เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มเหล้า เมากลับบ้าน และเล่นหวย เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องรณรงค์เช่นกัน เพื่อไม่ให้เด็กเอาแบบอย่างที่น่าไปสู่วิถีชีวิตที่อันตรายต่อไป ได้แก่ การติดสารเสพติด การติดการพนัน เป็นต้น

ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยเรียนในด้านต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการวิเคราะห์ Binary logistic regression นั้น พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมทุกด้าน คือการดูแลสุขภาพทั่วไป การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาและการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม-จริยธรรมและแบบองค์รวมได้แก่ ผู้ที่ใช้เวลาเลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่เป็นพ่อแม่ การศึกษาพ่อแม่ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป การศึกษาแม่ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป อาชีพแม่ ด้านการบริการ บริหาร ธุรกิจและค้าขาย สัมพันธภาพในครอบครัวแบบสมดุล ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูอย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่ สถานภาพสมรส หม้าย หรือแต่งงานใหม่ จำนวนบุตรในครอบครัว ซึ่งอธิบายได้ว่าพ่อแม่ที่เป็นผู้เลี้ยงดูหลักจะมีความรู้ความเข้าใจ หรืออาจมีความตั้งใจในการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากกว่า และถ้าผู้เลี้ยงดูหลักที่เป็นพ่อแม่ หากมีการศึกษาสูงจะมีความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็ก พร้อมวิธีในการจัดโอกาสหรือ

อุปกรณ์ที่จะส่งเสริมพัฒนาการเด็กหรือตอบสนองความต้องการได้ดี สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว จะก่อให้เกิดความสงบสุข เป็นปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งจะชี้วัดถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นเหตุเป็นผล และเป็นผลดีต่อเด็ก นอกจากนั้นปัจจัยด้านสภาพสมรสเป็นตัวชี้วัดสะท้อนสัมพันธภาพในครอบครัวอีกทางหนึ่งมีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูเด็กเช่นกัน โดยสภาพครอบครัวที่อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน ส่งผลดีต่อวิธีการอบรมเลี้ยงดู และครอบครัวที่มีลูกจำนวนมาก อาจไม่มีเวลาที่จะเอาใจใส่ลูกอย่างทั่วถึง ซึ่งส่งผลถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่อาจจะหย่อนคุณภาพลง ส่วนอาชีพของแม่ มีความเชื่อมโยงกับการอบรมเลี้ยงดูหลักโดยอธิบายได้ว่า แม่ที่มีอาชีพที่มั่นคง มีโอกาสที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ และเป็นปัจจัยให้พ่อแม่จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ดีขึ้น รวมทั้งการที่ครอบครัวมีรายได้ที่พอเพียง มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง

จากข้อมูลดังกล่าวจึงควรรณรงค์ให้ครอบครัวไทยมีลูกเมื่อพร้อม คือ มีเวลาเลี้ยงดูด้วยตนเอง พ่อแม่มีการศึกษาดีพอควรที่จะเป็นพื้นฐานไปศึกษาหาความรู้ด้านการดูแลเด็กเพิ่มเติม มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมหรือสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว มีรายได้พอเพียง มีที่อยู่อาศัยและเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยที่จะเป็นปัจจัยเอื้อ ให้อบรมเลี้ยงดูเด็กได้อย่างดี

บทที่ 6

การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นของ ครอบครัวไทย

จากการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กวัยรุ่นอายุ 13-18 ปี จำนวน 3,154 คน และ
สัมภาษณ์เจาะลึกผู้เลี้ยงดูหลักเด็กวัยรุ่นในกลุ่มเดียวกัน จำนวน 66 คน ได้ข้อมูลดังนี้

ความคาดหวังของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูที่มีต่อเด็ก

การตั้งความหวังกับลูกย่อมถือเป็นเรื่องปกติสำหรับพ่อแม่ ในสังคมสมัยก่อนพ่อแม่และผู้
เลี้ยงดูมักจะต้องการให้ลูกได้ทำงานรับราชการเป็นเจ้าคนนายคนเป็นที่พึ่งของครอบครัว สามารถ
ช่วยเหลือพ่อแม่เมื่อยามแก่เฒ่าได้ ลักษณะเช่นนี้ก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก ดังจะเห็นได้จาก
การศึกษาครั้งนี้พบว่า พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเด็กที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นเกือบทุกคนมีการตั้งความหวังกับ
ลูก โดยอยากให้ลูกเรียนหนังสือให้เก่งๆ ตั้งใจเรียน เรียนจบสูงๆ ต่อไปจะได้ทำงานที่ดี ช่วยเหลือ
ตนเองและครอบครัวได้ ซึ่งแม้บางคนนั้น แม้จะทราบศักยภาพของลูกว่าเรียนหนังสือไม่เก่ง แต่ก็
ยังอยากให้เรียนจบสูงๆ จะเห็นได้ว่าความคาดหวังในเรื่องการเรียนนั้นเมื่อลูกโตขึ้นอยู่ในช่วงวัยรุ่น
จะมีความชัดเจนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การตั้งความหวังในเรื่องการเรียนและการประกอบอาชีพนี้
จะมีความแตกต่างกันไปในกลุ่มผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่อยากให้ลูกเรียนจบสูงๆ แต่สำหรับในเขตชนบท
การเรียนจบชั้นสูงๆ ไม่ได้หมายถึงเฉพาะการเรียนในระดับปริญญาขึ้นไปเท่านั้น แต่ยังหมายรวม
ถึงการเรียนในระดับประกาศนียบัตรและอนุปริญญา สามารถมีงานที่ดีทำได้ ในขณะที่ผู้เลี้ยงดูใน
เขตเมืองตีความหมายว่าการเรียนจบชั้นสูงๆ คือการเรียนจบชั้นปริญญาตรีขึ้นไป นอกจากนั้นแล้ว
ในเรื่องการประกอบอาชีพ พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูในเขตชนบท ส่วนใหญ่ยังมีความคาดหวังใน
ลักษณะที่ไม่แตกต่างจากในอดีตมากนัก นั่นคือ ยังอยากให้ลูกทำงานรับราชการเป็นแพทย์ เป็น
พยาบาล ครู ทหาร ตำรวจ แต่ในขณะที่แม่ที่อาศัยในเขตเมืองเรื่องที่จะคาดหวังให้ลูกทำงานรับ
ราชการน้อยลง โดยมีความคาดหวังว่าอยากให้ลูกได้ทำงานที่ดี สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่ง
อาจจะเป็นงานบริษัท งานรัฐวิสาหกิจ หรืออื่นๆ ก็ได้

นอกจากลักษณะของการคาดหวังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีผู้เลี้ยงดูอีกจำนวนหนึ่งที่นอกจากจะคาดหวังในเรื่องการเรียนและการประกอบอาชีพของลูกแล้ว ยังมีการคาดหวังให้ลูกเป็นคนดีไม่ติดยาเสพติด สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวในลักษณะต่อไปนี้

“อยากให้ลูกเรียนสูงๆ มีอนาคตที่ดี มีหน้าที่การงานทำ” (แม่ภาคเหนือ อายุ 38 ปี บุตร 2 คน)

“อยากให้เขาเรียนเก่งๆ จะได้สอบเป็นราชการ พ่อแม่จะได้สบาย เบิกได้” (แม่ภาคอีสาน อายุ 41 ปี บุตร 1 คน)

“อยากให้เขาเรียนให้จบ อยากทำงานอะไรก็ให้เขาทำ ตอนนี้แม่ก็เตรียมเงินไว้ส่งให้เขาเรียน” (แม่ภาคกลางอายุ 37 ปี บุตร 3 คน)

จากความคาดหวังที่พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูมีให้กับลูกจะเห็นได้ว่าทั้งหมดเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งพ่อแม่พร้อมที่จะทุ่มเทให้กับลูกเสมอ ดังนั้น เมื่อถามผู้เลี้ยงดูต่อว่าจะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้บรรลุความหวังที่พ่อแม่ได้ตั้งเอาไว้ก็พบว่า พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเกือบทั้งหมดจะตอบในทำนองเดียวกันคือพยายามทำงานเก็บเงินเพื่อส่งเสียให้ลูกได้เรียน รวมทั้งมีการพูดคุยและสั่งสอนลูกให้ตั้งใจเรียน และพ่อแม่พร้อมที่จะส่งเสียให้ลูกได้เรียนสูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ จะเห็นว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่นั้นจะให้ความสำคัญในเรื่องการเรียนของลูกวัยนี้มากที่สุด

แนวทางการอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝังเด็ก

เมื่อพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูมีความคาดหวังจะให้เด็กเป็นคนดี เรียนหนังสือให้เก่ง ดังนั้นแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝังเด็กจึงออกมาในลักษณะของการสอนและปลูกฝังให้เด็กเป็นคนดี ตั้งใจเรียนหนังสือ ไม่เกเร ช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้านสอนให้รู้จักรับผิดชอบตนเอง ลักษณะเช่นนี้ไม่แตกต่างกันระหว่างพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูในภูมิภาคต่างๆ ทั้งในเขตเมืองและในเขตชนบทของภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร ซึ่งพ่อแม่ส่วนใหญ่จะไม่เข้มงวดกับลูกมากนักจะให้อิสระในเรื่องของการคิดและการตัดสินใจโดยเฉพาะในเรื่องของการเรียน ซึ่งพ่อแม่เห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญสำหรับเด็กวัยนี้ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“เลี้ยงให้เขาเป็นคนดี สอนให้รับผิดชอบตัวเอง ไม่เที่ยวเตร่” (แม่ภาคเหนือ อายุ 43 ปี บุตร 2 คน)

“เลี้ยงแบบสบายๆ ไม่บังคับมาก สอนให้รักการเรียน ช่วยทำงานบ้าน อยากให้ลูกเป็นคนดี ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าง ไม่อยากให้เขาแต่เรียนอย่างเดียว” (แม่ภาคกลาง อายุ 43 ปี บุตร 2 คน)

“เลี้ยงให้เขาเป็นคนดีของพ่อแม่ ไม่ให้ติดยา รู้จักหน้าที่ของตนเอง ตั้งใจเรียนหนังสือ โตขึ้นจะได้ทำงานดี” (แม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อายุ 34 ปี บุตร 3 คน)

นอกจากการสอนและการปลูกฝังในเรื่องการเป็นคนดีและตั้งใจเรียนหนังสือดังที่ได้กล่าวไปแล้ว พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูที่มีบุตรอยู่ในช่วงวัยรุ่น ยังได้มีการสอนและการปลูกฝังในเรื่องเกี่ยวกับการคบเพื่อนที่ดี การไม่ไปมั่วสุม สูบบุหรี่ กินเหล้าและติดยาเสพติด โดยเฉพาะยาบ้า ซึ่งจะคอยดูแลเป็นพิเศษ โดยเห็นว่าเด็กในวัยนี้สามารถติดยาได้ง่ายถ้าคบหรือมีเพื่อนไม่ดี ดังนั้นเมื่อได้พูดคุยในเรื่องการให้เวลาและพูดคุยกับลูก ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่จะพูดตรงกันว่าเรื่องที่พูดคุยกับลูกโดยมากแล้วก็จะเป็นเรื่องการคบเพื่อน เรื่องการเรียน โดยแม่จะสอนให้ลูกคบเพื่อนที่ดีไม่เกรง ไม่พากันไปติดยาเสพติด โดยเฉพาะลูกชายแม่จะคอยสอน คอยพูดเรื่องนี้บ่อยเพราะว่าลูกชายมีโอกาสที่จะติดยาเสพติดได้มากกว่า

การดูแลสุขภาพทั่วไปและการดูแลเมื่อยามเจ็บป่วย

การดูแลสุขภาพเด็กในครอบครัวทั้งในยามปกติและยามเจ็บป่วยถือว่าเป็นภารกิจอย่างหนึ่งของผู้เลี้ยงดูหลัก จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น อายุ 13-18 ปี พ่อแม่จะมีวิธีการดูแลที่แตกต่างออกไปจากตอนเด็กๆ นั้น คือจะไม่ดูแลอย่างใกล้ชิดมากนัก เพราะเห็นว่าเด็กโตแล้ว และมักจะแข็งแรงไม่ค่อยเจ็บป่วย โดยโรคที่เด็กวัยนี้เป็นบ่อยคือ ไข้หวัด ตัวร้อน ไม่สบาย มีไข้สูง ซึ่งจะดูแลโดยการหายาลดไข้ให้รับประทาน โดยมากจะเป็นยา Paracetamol รวมทั้งให้ลูกพักผ่อนมากขึ้น และบางครั้งก็จะเช็ดตัวให้ลูกในกรณีที่ถูกเดินไม่ไหว การปฏิบัติเช่นนี้จะไม่แตกต่างกันในกลุ่มพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูในเขตภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร แต่หลังจากที่ได้ดูแลด้วยตนเองระยะหนึ่งแล้วอาการลูกยังไม่ดีขึ้น หรือยังไม่หาย พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กจะพาไปรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันที่โรงพยาบาล คลินิก หรือสถานอนามัย ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในกลุ่มของพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท และเขตเมืองของภาคต่างๆ รวมถึง กรุงเทพมหานคร โดยพ่อแม่ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทส่วนใหญ่ก็จะพาลูกไปรักษาที่สถานอนามัยเพราะอยู่ใกล้บ้าน และรักษาฟรี โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย แต่ถ้าอาการไม่ดีขึ้นก็จะพาไปรักษาที่โรงพยาบาลประจำอำเภอ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลของรัฐ มีน้อยมากที่จะพาลูกไปรักษาที่คลินิกหรือโรงพยาบาลเอกชน เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายในราคาแพง ในขณะที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลและกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่จะพาลูกไปรักษาที่คลินิกหรือโรงพยาบาลเอกชนที่อยู่ใกล้บ้าน เพราะสะดวกสบายไม่ต้องรอนาน ยกเว้นในรายที่มีอาการรุนแรงถึงจะพาไปรักษาที่โรงพยาบาลของรัฐบาล มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่พาลูกไปรักษาที่โรงพยาบาลของรัฐบาลทั้งในช่วงของการเจ็บป่วยที่รุนแรงด้วยเหตุผลเพราะอยู่ใกล้บ้าน และสามารถเบิกค่ารักษาได้ ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวต่อไปนี้

“เวลาไม่สบายก็จะหายาให้กินก่อน ถ้าไม่ดีขึ้นจะพาไปที่คลินิก เพราะอยู่ใกล้ไม่ต้องรอนาน” (แม่ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองภาคอีสาน อายุ 45 ปี บุตร 3 คน)

"พยายามให้กินเช็ดตัวให้ ถ้าไม่หายก็พาไปอนามัย ที่โรงพยาบาลไม่ค่อยได้ไปเพราะอยู่ไกล" (แม่อาศัยในเขตชนบทภาคกลาง อายุ 33 ปี บุตร 2 คน)

"พาไปหาหมอ และคอยบอกให้กินยา ไปหาหมอที่อนามัยนี้แหละ ตอนนี้อาไม่ค่อยเป็นอะไรแข็งแรงดี" (แม่อาศัยอยู่ในเขตชนบทภาคเหนือ อายุ 38 ปี บุตร 2 คน)

"ลูกไม่สบายจะดูแลก่อน ถ้าไม่หายจึงพาไปอนามัย" (แม่อาศัยในเขตชนบทภาคใต้ อายุ 35 ปี บุตร 3 คน)

จากลักษณะการดูแลสุขภาพโดยทั่วไปของพ่อแม่ที่มีลูกอยู่ในช่วงวัยร่น จะเห็นได้ว่าพ่อแม่ไม่ได้ดูแลอย่างใกล้ชิดมากนัก เพราะเห็นว่าเด็กโตแล้วสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ดังนั้นการสอนการดูแลเด็กวัยนี้จะเป็นลักษณะของการเตือน การมอบหมายงานให้ทำเป็นส่วนใหญ่ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลเชิงปริมาณด้านการเลี้ยงดู ด้านสังคมดังต่อไปนี้

การอบรมเลี้ยงดูด้านสังคม

การดูแลเรื่องกิจวัตรประจำวันของเด็กวัยร่น แม้ว่าผู้เลี้ยงดูเด็กยังดูแลเป็นประจำในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้ตามลำดับความถี่ คือ ปลุกให้ตื่น ซักเสื้อผ้าให้ เก็บที่นอน เตรียมเครื่องแต่งตัว สำหรับไปโรงเรียนวันรุ่งขึ้น โดยพบว่าเด็กในกรุงเทพมหานคร ผู้เลี้ยงดูยังดูแลเรื่องกิจวัตรประจำวันต่างๆ สูงกว่าภาคอื่นยกเว้นการปลุกให้เด็กตื่น นอกจากนั้นพบว่า ผู้เลี้ยงดูเด็กดูแลกิจวัตรประจำวันของเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง และผู้เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลดูแลกิจวัตรประจำวันต่างๆ ของเด็กมากกว่านอกเขตเทศบาลยกเว้นการปลุกให้ตื่น (ตารางที่ 6.1)

ตารางที่ 6.1 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของเด็กวัยร่นแยกตามเขต เพศของเด็กและภาค

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ปลุกให้ตื่น		P-value = .026		P-value < .001		P-value < .001				
1) ไม่เคยทำ	34.2	35.5	32.9	32.4	35.8	38.8	31.0	40.6	25.3	36.6
2) ทำบ้าง	38.7	35.3	42.3	38.3	39.0	26.4	39.6	36.3	50.5	37.7
3) ทำเป็นประจำ	27.1	29.2	24.8	29.3	25.2	34.8	29.5	23.1	24.2	25.7
ซักเสื้อผ้าให้		P-value < .001		P-value < .001		P-value < .001				
1) ไม่เคยทำ	61.0	53.8	68.7	50.5	69.7	50.3	55.2	62.1	72.6	62.2
2) ทำบ้าง	22.2	23.3	20.9	24.4	20.3	19.3	24.5	22.2	19.8	24.3
3) ทำเป็นประจำ	16.8	22.9	10.4	25.2	9.9	30.4	20.3	15.7	7.6	13.5

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
เก็บเงินอนให้		P-value < .001		P-value < .001		P-value < .001				
1) ไม่เคยทำ	77.9	74.8	81.3	73.5	81.6	73.2	73.4	84.0	78.6	79.3
2) ทำบ้าง	15.1	16.3	13.8	17.4	13.1	15.1	18.7	10.1	16.8	14.6
3) ทำเป็นประจำ	7.0	9.0	4.9	9.1	5.3	11.7	7.9	5.9	4.5	6.2
ซักเสื้อผ้า, หุงข้าวสำหรับวันรุ่งขึ้น		P-value < .001		P-value < .001		P-value < .001				
1) ไม่เคยทำ	86.3	84.1	88.6	81.7	90.1	80.9	84.7	89.1	89.5	85.9
2) ทำบ้าง	7.7	8.3	7.2	9.6	6.2	7.0	9.4	5.4	8.0	8.7
3) ทำเป็นประจำ	6.0	7.6	4.2	8.7	3.7	12.1	5.9	5.4	2.4	5.4

สถิติ: Chi-square test, NS = Non-significance

ผู้เลี้ยงดูเด็กสอนความรับผิดชอบโดยมอบหมายงานให้เด็กทำเรียงตามลำดับความถี่ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 6.2 โดยผู้เลี้ยงดูเด็กนอกเขตเทศบาลมอบหมายงานให้เด็กทำมากกว่าในเขตเทศบาล เด็กหญิงได้รับมอบหมายงานมากกว่าเด็กชาย โดยเฉพาะเรื่องการทำอาหารต่างกันเกือบเท่าตัว ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่า ผู้เลี้ยงดูเด็กในวัยนี้ส่วนใหญ่ ได้สอนลูกให้ทำงานบ้าน และรับผิดชอบงานบ้านที่ได้รับมอบหมาย โดยลักษณะของงานบ้านที่ทำได้แก่ การดูแลความสะอาดบ้าน ซักเสื้อผ้า ล้างจาน กรอกน้ำใส่ตู้เย็น หุงข้าว ทำกับข้าว ซึ่งการสอนให้มีความรับผิดชอบและการเข้มงวดในการปฏิบัติงานบ้านของผู้เลี้ยงดูมีความแตกต่างกันระหว่างลูกสาวและลูกชาย โดยลูกชายพ่อแม่จะไม่เข้มงวดมากนัก บางครั้งถ้าลืมหรือลูกมีการบ้านมากแม่ก็จะทำให้ ในขณะที่ลูกสาวผู้เลี้ยงดูค่อนข้างจะเข้มงวดเพราะเห็นว่าเป็นหน้าที่ที่เด็กผู้หญิงควรจะทำ ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของผู้เลี้ยงดูต่อไปนี้

“สอนให้ดูบ้าน ล้างจาน ทำกับข้าว โตขึ้นจะได้ช่วยเหลือตัวเองได้เพราะเป็นผู้หญิง” (แม่ภาคกลางอายุ 37 ปี บุตร 3 คน)

“ลูกผู้หญิงต้องช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน หุงข้าว ซักเสื้อผ้า โตขึ้นจะได้ทำเป็น” (แม่ภาคเหนือ อายุ 43 ปี บุตร 2 คน)

นอกจากลักษณะดังกล่าว การศึกษานี้ยังพบว่า ผู้เลี้ยงดูในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตเมืองของภาคกลางบางครอบครัวไม่ได้เน้นที่จะสอนให้ลูกรู้จักทำงานบ้าน และรับผิดชอบงานบ้าน เพราะเห็นว่าไม่จำเป็น เพราะมีคนช่วยทำงานบ้านอยู่แล้ว ซึ่งโดยมากเป็นคนใช้ทำ พ่อแม่จึงอยากให้ลูกเอาเวลาไปใช้ในเรื่องการอ่านหนังสือ ทำการบ้านมากกว่า

ตารางที่ 6.2 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในด้านการมอบหมายงานให้กับผิชอบของเด็กวัย
ร่น แยกตามเขต เพศของเด็กและภาค

	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ใน เขต	นอก เขต	เด็ก ชาย	เด็ก หญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ดูแลความสะอาด ห้องนอน		P-value < .001		P-value < .001		P-value < .001				
1) ไม่มอบหมาย	9.7	12.2	7.2	14.5	5.7	14.7	11.0	8.0	8.5	7.7
2) มอบหมาย	90.3	87.8	92.8	85.5	94.3	85.3	89.0	92.0	91.5	92.3
ล้างจาน		NS		P-value < .001		P-value = .015				
1) ไม่มอบหมาย	16.4	17.4	15.3	28.2	6.6	18.9	18.1	12.4	15.8	17.4
2) มอบหมาย	83.6	82.6	84.7	71.8	93.4	81.1	81.9	87.6	84.2	82.6
ซักเสื้อผ้าเอง		P-value < .001		P-value < .001		P-value < .001				
1) ไม่มอบหมาย	17.8	25.2	9.9	26.9	10.2	33.4	20.4	16.4	8.8	13.7
2) มอบหมาย	82.2	74.8	90.1	73.1	89.8	66.6	79.6	83.6	91.2	86.3
ทำอาหาร		P-value < .001		P-value < .001		P-value < .001				
1) ไม่มอบหมาย	49.3	53.8	44.6	62.4	38.5	55.5	54.4	48.0	42.6	47.7
2) มอบหมาย	50.7	46.2	55.4	37.6	61.5	44.5	45.6	52.0	57.4	52.3
ดูแลหรือรดน้ำ ต้นไม้		P-value < .001		P-value = .016		P-value < .001				
1) ไม่มอบหมาย	23.1	26.0	20.1	25.5	21.2	28.9	28.0	23.7	18.4	18.2
2) มอบหมาย	53.9	47.1	61.1	52.0	55.4	38.2	53.1	58.5	57.8	58.0
3) ไม่มีต้นไม้	23.0	26.9	18.7	22.5	23.4	32.9	18.9	17.8	23.8	23.9
ดูแลหรือให้อาหารสัตว์เลี้ยง		P-value < .001		P-value < .001		P-value < .001				
1) ไม่มอบหมาย	17.8	17.0	18.7	17.0	18.6	16.7	18.0	20.1	20.1	14.1
2) มอบหมาย	50.2	42.7	58.3	54.6	46.5	37.4	52.3	52.8	54.2	51.4
3) ไม่มีสัตว์เลี้ยง	31.9	40.3	23.0	28.4	34.9	45.9	29.7	27.1	25.7	34.5
ช่วยงานอาชีพ ของบ้าน		P-value < .001		P-value < .001		NS				
1) ไม่มอบหมาย	26.3	28.7	23.8	25.8	26.8	29.9	28.2	25.6	25.3	23.6
2) มอบหมาย	57.6	51.3	64.4	58.9	56.6	46.5	48.3	60.8	64.8	65.0
3) ไม่มีงานอาชีพ ของบ้าน	16.0	20.0	11.8	15.3	16.6	23.6	23.5	13.6	9.9	11.4

สถิติ: Chi-square test, NS = Non-significance

ในกรณีที่เด็กยังเรียนหนังสืออยู่ ผู้เลี้ยงดูเด็กเกือบทั้งหมดรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของเด็ก มีเพียง ร้อยละ 1.2 ที่เด็กรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง โดยในกลุ่มนี้เด็กภาคเหนือรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของตนเองมากที่สุด (ร้อยละ 2.4) และเด็กกรุงเทพมหานคร รับผิดชอบค่าใช้จ่ายของตนเองน้อยที่สุด (ร้อยละ 0.2) ผู้เลี้ยงดูเด็กให้ค่าใช้จ่ายเด็กเป็นรายวัน, รายสัปดาห์ และรายเดือน ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 6.3 ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่ให้ค่าใช้จ่ายแก่เด็กเป็นรายวันเฉลี่ย 36 บาทต่อวัน ให้เป็นรายสัปดาห์เฉลี่ย 286.8 บาทต่อสัปดาห์ และให้เป็นรายเดือนเฉลี่ย 1,309.6 บาท โดยผู้เลี้ยงดูในเขตเทศบาลให้ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยมากกว่านอกเขตเทศบาล เมื่อพิจารณารายภาคพบว่าผู้เลี้ยงดูเด็กกรุงเทพมหานครให้ค่าใช้จ่ายเด็กสูงที่สุด ในขณะที่ผู้เลี้ยงดูเด็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ค่าใช้จ่ายเด็กน้อยที่สุด

ตารางที่ 6.3 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในด้านค่าใช้จ่ายรายวัน รายสัปดาห์ และรายเดือนของเด็กวัยรุ่นแยกตามเขต เพศของเด็กและภาค

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ผู้เลี้ยงดูให้ค่าใช้จ่ายเด็ก		P-value = .001		P-value < .001		P-value < .001				
- ไม่ต้องให้เด็กรับผิดชอบค่าใช้จ่าย	1.2	.9	1.5	1.1	1.3	.2	.5	2.4	1.7	1.0
- ให้เป็นรายเดือน	3.4	3.8	3.0	2.1	4.4	4.5	4.3	2.9	2.0	3.7
- ให้เป็นรายสัปดาห์	11.3	13.5	9.0	9.1	13.1	14.1	11.2	11.0	6.9	14.3
- ให้เป็นรายวัน	84.0	81.7	86.5	87.6	81.2	81.1	84.0	83.8	89.4	80.9
เงินรายวัน		P-value < .001		P-value < .001		P-value < .001				
- ค่าเฉลี่ย	36.0	43.7	28.1	38.0	34.3	57.4	44.1	26.9	22.2	36.3
- ต่ำสุด	2	5	2	2	2	5	5	2	2	5
- สูงสุด	430	300	430	430	300	300	160	100	100	430
เงินรายสัปดาห์		P-value < .001		NS		P-value < .001				
- ค่าเฉลี่ย	286.8	323.9	226.0	285.3	287.6	418.5	266.2	228.5	210.0	288.8
- ต่ำสุด	10	30	10	10	20	30	30	10	20	40
- สูงสุด	1000	1000	1000	1000	1000	1000	700	1000	500	1000
เงินรายเดือน		P-value = .005		NS		P-value = .003				
- ค่าเฉลี่ย	1609.8	1848.2	1284.1	1730.8	1565.5	2205.0	1619.2	1320.6	891.7	1672.7
- ต่ำสุด	50	100	50	150	50	600	500	150	50	200
- สูงสุด	5000	5000	3500	5000	4000	5000	3000	3000	3000	3500

สถิติ: Chi-square test, NS = Non-significance

การเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมด้านสติปัญญา

การใช้สื่อโทรทัศน์

ร้อยละ 97 ของครอบครัวมีโทรทัศน์ ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.4) ดูรายการโทรทัศน์พร้อมกันกับเด็ก โดยรายการโทรทัศน์ที่ดูพร้อมกันบ่อยเป็น 3 อันดับแรก คือ รายการข่าว ละคร และเกมโชว์หรือทอล์คโชว์หรือรายการวาไรตี้ รายการโทรทัศน์ที่ผู้เลี้ยงดูดูพร้อมกับเด็กมีความแตกต่างระหว่างเพศ โดยรายการที่ดูพร้อมกับเด็กชายจะเป็นรายการข่าวมากกว่าที่ดูพร้อมกับเด็กหญิง รายการที่ดูพร้อมกับเด็กหญิงมากกว่าคือ ละคร เมื่อเปรียบเทียบรายการ กรุงเทพมหานครดูรายการข่าวพร้อมกับเด็กต่ำที่สุดเพียง ร้อยละ 19.7 ในขณะที่ดูละครหรือภาพยนตร์พร้อมกับเด็กมากที่สุด (ร้อยละ 51.4) ผู้เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่พูดคุยกับเด็กหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ดู โดยผู้เลี้ยงดูในเขตเทศบาลแสดงพูดคุยแสดงความคิดเห็นมากกว่านอกเขตเทศบาล ไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศ ร้อยละ 11.9 ของครอบครัวมีคอมพิวเตอร์ให้เด็กใช้ประโยชน์ ครอบครัวในเขตเทศบาลมีคอมพิวเตอร์มากกว่านอกเขตเทศบาลประมาณ 5 เท่า นอกจากข้อมูลการดูโทรทัศน์ และการมีคอมพิวเตอร์แล้ว **ข้อมูลเชิงคุณภาพ**ด้านการส่งเสริมสติปัญญาของเด็ก ยังพบว่า ผู้เลี้ยงดูทุกคนได้มีการสอนเด็กให้มีความมุ่งมั่นในการเรียน ให้อ่านหนังสือ ทำการบ้านในแต่ละวันให้เสร็จ มีการซื้อหนังสือหรืออุปกรณ์การเรียนทุกอย่างตามที่โรงเรียนจัดให้ นอกจากนั้นผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่ ยังอยากให้เด็กได้เรียนพิเศษ เพราะเห็นว่าเป็นประโยชน์สำหรับเด็ก แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องค่าเล่าเรียนและการเดินทางโดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในเขตชนบท เพราะต้องเดินทางมาเรียนในเมืองหรือต่างจังหวัด ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของผู้เลี้ยงดูต่อไปนี้

"สอนให้ลูกขยัน ตั้งใจเรียน ตั้งใจอ่านหนังสือ จะได้เรียนเก่งๆ สอนบ่อยมาก" (แม่ภาคกลางอายุ 42 ปี บุตร 2 คน)

"อยากให้เขาเรียนพิเศษ แต่แม่ไม่ค่อยมีเงิน เพราะต้องไปเรียนที่ในเมือง" (แม่ภาคเหนืออายุ 32 ปี บุตร 2 คน)

ตารางที่ 6.4 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในด้านการใช้สื่อโทรทัศน์ของเด็กวัยร่นแยกตาม
เขตเพศของเด็ก และภาค

	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ผู้เลี้ยงดูเด็กดูรายการโทรทัศน์พร้อมกันกับเด็ก		P-value = .003		P-value = .022		P-value < .001				
1) ไม่ดูพร้อมกันกับเด็ก	17.6	19.4	15.6	19.1	16.3	23.5	18.6	19.7	14.4	13.1
2) ดูพร้อมกันกับเด็ก	82.4	80.6	84.4	80.9	83.7	76.5	81.4	80.3	85.6	86.9
รายการโทรทัศน์ที่ดูพร้อมกันกับเด็ก (3 อันดับแรก)		P-value < .001		P-value < .001		P-value < .001				
1) รายการข่าว	40.9 ⁽¹⁾	34.3 ⁽²⁾	47.9 ⁽¹⁾	43.9 ⁽¹⁾	38.6 ⁽²⁾	19.7 ⁽²⁾	41.1 ⁽²⁾	50.2 ⁽¹⁾	46.1 ⁽¹⁾	41.8 ⁽¹⁾
2)ละครหรือภาพยนตร์	39.7 ⁽²⁾	42.0 ⁽¹⁾	37.2 ⁽²⁾	33.2 ⁽³⁾	44.8 ⁽¹⁾	51.4 ⁽¹⁾	42.8 ⁽¹⁾	29.8 ⁽²⁾	38.8 ⁽²⁾	38.6 ⁽²⁾
3) เกมโชว์หรือทอล์คโชว์หรือวาไรตี้	6.1 ⁽³⁾	7.8 ⁽³⁾	-	6.1 ⁽³⁾	6.1 ⁽³⁾	10.5 ⁽³⁾	6.3 ⁽³⁾	-	-	-
4) การ์ตูน	-	-	-	-	-	-	-	3.7 ⁽³⁾	-	-
5) รายการเพื่อการศึกษ	-	-	4.3 ⁽³⁾	-	-	-	-	3.7 ⁽³⁾	4.6 ⁽³⁾	6.6 ⁽³⁾
ผู้เลี้ยงดูเด็กพูดคุยแสดงความคิดเห็นกับเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่ดู		P-value = .010		NS		P-value = .010				
	85.2	86.9	83.5	83.7	86.5	84.9	82.7	86.7	82.6	89.2

สถิติ: Chi-square test, NS = Non-significance, ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง อันดับ

การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรม

ผู้เลี้ยงดูเด็กมีวิธีการแสดงออกว่ารักเด็กดังรายละเอียดในตารางที่ 6.5 โดยไม่มีความแตกต่างระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง ผู้เลี้ยงดูเด็กในเขตเทศบาลใช้การสัมผัสทางกายมากกว่านอกเขตเทศบาล ส่วนนอกเขตเทศบาลใช้การแสดงออกทางวาจาคำพูดมากกว่าในเขตเทศบาล ทั้งนี้ผู้เลี้ยงดูทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลเฉยๆ ไม่แสดงออกพอๆ กัน

ตารางที่ 6.5 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในด้านวิธีการแสดงออกว่ารักเด็กของผู้เลี้ยงดูเด็ก
วัยรุ่นแยกตามเขต เพศของเด็กและภาค

วิธีการ	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
		P-value = .001		NS		P-value < .001				
1) เฉยๆ ไม่แสดงออก	32.6	33.2	31.9	33.6	31.7	41.9	31.3	27.8	30.0	34.2
2) แสดงออกทางวาจา คำพูด	31.0	28.8	33.3	30.5	31.3	26.8	27.8	36.5	33.8	29.0
3) ใช้การสัมผัสทางกาย	18.2	20.6	15.6	17.2	19.0	19.7	22.1	19.8	13.4	16.4
4) ให้สิ่งของที่เด็กชอบหรือต้องการ	15.4	14.1	16.7	15.6	15.2	8.0	15.3	14.3	18.7	18.8

สถิติ: Chi-square test, NS = Non-significance

เมื่อเด็กทำสิ่งที่ถูกต้อง ผู้เลี้ยงดูเด็กมีวิธีแสดงออกว่าพอใจหรือเห็นด้วยดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 6.6 โดยไม่มีความแตกต่างระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง ผู้เลี้ยงดูเด็กในเขตเทศบาลชมเชยหรือให้รางวัลมากกว่านอกเขตเทศบาล ในขณะที่ผู้เลี้ยงดูเด็กนอกเขตเทศบาลบอกให้ทำเช่นนั้นต่อไปมากกว่าในเขตเทศบาล ทั้งนี้ผู้เลี้ยงดูทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลเฉยๆ เพราะถือว่าทำสิ่งที่ดีแล้วพอๆ กัน

ตารางที่ 6.6 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในด้านวิธีการแสดงออกว่าพอใจหรือเห็นด้วยกับพฤติกรรมของเด็กของผู้เลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นแยกตามเขต เพศของเด็ก และภาค

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
		P-value = .001		NS		P-value < .001				
1) ชมเชยหรือให้รางวัล	48.9	51.9	45.8	48.5	49.3	55.5	48.0	44.5	43.7	54.5
2) บอกให้ทำเช่นนั้นต่อไป	26.8	23.8	30.2	26.6	27.1	16.5	24.2	38.3	35.6	17.3
3) เฉยๆ เพราะถือว่าทำสิ่งที่ดีแล้ว	18.7	19.3	18.0	19.1	18.3	25.2	21.0	13.0	15.4	20.4
4) บอกให้พี่หรือน้องดูเป็นแบบอย่าง	4.1	3.6	4.7	4.5	3.8	2.2	5.4	4.1	3.5	5.0

สถิติ: Chi-square test, NS = Non-significance

เมื่อเด็กทำไม่ถูกต้อง ผู้เลี้ยงดูเด็กมีวิธีแสดงออกไม่พอใจหรือไม่เห็นด้วยดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 6.7 โดยมีความแตกต่างระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง แต่ไม่มีความแตกต่างระหว่างเขตปกครอง สำหรับเด็กหญิง ผู้เลี้ยงดูเด็กใช้วิธีเตือนมากกว่าเด็กชายเล็กน้อย สำหรับเด็กชายผู้เลี้ยงดูเด็กลงโทษมากกว่าเด็กหญิงเล็กน้อย นอกจากนี้ผู้เลี้ยงดูใช้วิธีลงโทษทางสังคม เช่น ไม่พูดด้วย ร้อยละ 0.7 และจำกัดสิ่งที่เคยให้ ร้อยละ 0.3 เป็นต้น

ตารางที่ 6.7 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในด้านวิธีการแสดงออกว่าไม่พอใจหรือไม่เห็นด้วย กับพฤติกรรมของเด็กของผู้เลี้ยงดูเด็กวัยร่นแยกตามเขต เพศของเด็กและภาค

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
		NS		P-value = .043		P-value < .001				
1) ตักเตือน, สั่งสอน	70.1	69.5	70.7	68.7	71.2	62.2	66.3	72.5	66.0	81.5
2) ตูต่าให้หยุดทำ	22.3	22.0	22.7	22.2	22.4	28.4	24.8	20.7	28.6	10.7
3) ลงโทษทางกาย	4.3	5.0	3.7	5.7	3.3	6.6	4.7	4.7	2.9	3.5

สถิติ: Chi-square test, NS = Non-significance

การให้เวลากับเด็ก

ผู้เลี้ยงดู ร้อยละ 68.9 มีเวลาให้เด็กเข้ามาพูดคุยปรึกษาทุกวัน โดยไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศ โดยผู้เลี้ยงดูในเขตเทศบาลมีเวลาให้เด็กพูดคุยปรึกษานานๆ ครั้งมากกว่าผู้เลี้ยงดูนอกเขตเทศบาล เมื่อเทียบการให้เวลากับเด็กระหว่างพ่อกับแม่ พบว่า แม่ให้เวลากับเด็กทุกวันมากกว่าพ่อเล็กน้อย ร้อยละ 67.8 เทียบกับ ร้อยละ 55.2 และพบว่า ร้อยละ 77.4 เด็กพูดคุยปรึกษากับผู้เลี้ยงดูเรื่องการเลือกศึกษาต่อหรือเลือกอาชีพมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่มีการพูดคุยกับลูกทุกวันในตอนเย็นหลังเลิกเรียน ตอนกินข้าวเย็น และขณะที่ดูโทรทัศน์ด้วยกัน โดยเรื่องที่พูดคุยกันบ่อยจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเรียนและการคบเพื่อนของลูก ซึ่งผู้เลี้ยงดูเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ จะคอยสอนและคอยบอกลูกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะเรื่องการทำการบ้าน ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของผู้เลี้ยงดูต่อไปนี้

"พูดคุยกันตอนเย็นทุกวันตอนกินข้าวเย็น ลูกเขาจะเอาเรื่องเรียนมาคุยให้ฟัง" (แม่ภาคเหนือ อายุ 37 ปี บุตร 2 คน)

"คุยกันทุกวัน กินข้าวด้วยกัน จะคอยบอกเขาให้อ่านหนังสือ ทำการบ้าน จะได้เรียนต่อที่ดีๆ" (แม่ภาคกลาง อายุ 43 ปี บุตร 2 คน)

ส่วนการพูดคุยในเรื่องการเรียนต่อและการเลือกอาชีพของลูก ผู้เลี้ยงดูบางส่วนบอกว่ายังไม่ได้พูดคุยกับลูกบ่อยนักเพราะเห็นว่าลูกยังเล็ก ยังมีเวลาที่จะตัดสินใจได้เอง ลูกชอบเรียนอะไรหรืออยากทำงานอะไร ผู้เลี้ยงดูก็จะตามใจโดยไม่มีการบังคับ

ตารางที่ 6.8 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในการให้เวลาเด็กพูดคุยหรือปรึกษาของผู้เลี้ยงดูเด็กวัยรุ่น แยกตามเขต เพศของเด็กและภาค

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ความถี่ที่ผู้เลี้ยงดูเด็กพูดคุยกับเด็ก		P-value = .008		NS		P-value = .021				
1) นานๆ ครั้ง	11.1	12.5	9.6	11.7	10.5	14.3	12.5	9.7	11.2	8.4
2) บางวัน	20.0	18.5	21.6	21.0	19.2	19.3	21.9	18.3	18.7	21.6
3) ทุกวัน	68.9	69.1	68.8	67.3	70.3	66.4	65.6	72.1	70.1	70.0
ความถี่ที่พ่อพูดคุยกับเด็ก		NS		NS		NS				
1) นานๆ ครั้ง	19.0	19.7	18.2	17.8	19.9	20.8	21.6	19.8	17.5	15.9
2) บางวัน	25.8	26.2	25.4	27.4	24.6	28.7	26.0	23.1	24.2	27.9
3) ทุกวัน	55.2	54.1	56.3	54.8	55.5	50.5	52.4	57.1	58.3	56.1
ความถี่ที่แม่พูดคุยกับเด็ก		NS		NS		NS				
1) นานๆ ครั้ง	13.6	16.7	10.5	12.7	14.4	18.6	14.2	14.0	9.7	10.5
2) บางวัน	18.7	18.9	18.5	22.0	15.4	21.2	18.5	19.3	12.9	20.2
3) ทุกวัน	67.8	64.4	71.1	65.3	70.2	60.2	67.3	66.7	77.4	69.4
เด็กปรึกษาท่านในเรื่องใดบ้าง		P-value < .001		P-value = .002		P-value < .001				
1) การเรียน	82.4	80.7	84.2	77.6	86.1	76.3	82.0	82.8	84.2	85.0
2) การเลือกศึกษาต่อหรือการเลือกอาชีพ	77.4	76.2	78.6	74.2	79.9	72.2	76.9	82.3	74.4	79.2
3) การคบเพื่อนเพศเดียวกัน	62.0	61.7	62.4	56.1	66.6	65.0	59.7	62.2	50.7	71.6
4) สุขภาพ	61.5	61.5	61.5	58.6	63.7	58.8	55.9	66.6	54.6	69.3
5) การคบเพื่อนต่างเพศ	29.0	33.5	24.5	26.8	30.8	39.6	27.0	31.5	20.1	29.1

สถิติ: Chi-square test, NS = Non-significance

การอบรม

ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมาผู้เลี้ยงดูเด็กอบรมเด็กในด้านต่างๆ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 6.9 โดยผู้เลี้ยงดูเด็กหญิงสอนเด็กเรื่องการแต่งตัวมากกว่าเด็กชาย ส่วนการอบรมด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่างชัดเจนระหว่างเขตหรือระหว่างผู้เลี้ยงดูเด็กชายกับเด็กหญิง ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการพูดคุยกับผู้เลี้ยงดูที่ชี้ให้เห็นว่าผู้เลี้ยงดูเกือบทั้งหมด ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทของภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้

และกรุงเทพมหานครมีการสอนให้เด็กรู้จักมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ทั้งในเรื่องการเรียน การทำงานบ้าน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงมีการสอนในเรื่องการประหยัด อดออม ทั้งในเรื่องการใช้จ่ายเงินและการแต่งตัว ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันระหว่างลูกสาวและลูกชาย ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของผู้เลี้ยงดูดังต่อไปนี้

“สอนให้ใช้เงินไม่ให้ฟุ่มเฟือย ให้เหลือเก็บไว้บ้าง อย่าซื้อของ ซื้อเสื้อผ้าจนหมด” (แม่ กรุงเทพมหานคร อายุ 40 ปี บุตร 2 คน)

“บอกให้เขาประหยัดในเรื่องการใช้จ่ายเงิน ไม่ซื้อของแพง ตัวเองยังไม่ได้ทำงาน” (ป้า ภาคอีสาน อายุ 44 ปี)

นอกจากการสอนในเรื่องความรับผิดชอบและการประหยัดแล้วผู้เลี้ยงดูยังได้สอนลูกในเรื่องเกี่ยวกับมารยาทในการใช้ของส่วนรวมร่วมกับผู้อื่น การรู้จักเกรงใจผู้อื่น การทิ้งขยะให้ถูกทาง การข้ามถนนตามทางม้าลาย รวมถึงการแต่งกายให้ถูกกาลเทศะ แต่งกายให้เรียบร้อย โดยผู้เลี้ยงดูจะเน้นให้ลูกสาวแต่งตัวให้ดูเรียบร้อย มิดชิด ไม่โป๊จนเกินไป เป็นพิเศษ ในขณะที่ลูกชายจะเน้นการสอนในเรื่องการใช้นนทน์ทาง การขับขีรถจักรยานยนต์ ไม่เร็วและเร่งเสียงดังจนเกินไป โดยเฉพาะพื้นที่นอกเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 6.9 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในด้านการอบรมเด็กในช่วงระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมาของผู้เลี้ยงดูเด็กวัยรุ่น แยกตามเขต เพศของเด็กและภาค

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
1) ความรับผิดชอบ		P-value = .039		NS		NS				
	95.6	94.9	96.3	95.2	95.8	95.0	94.9	95.0	95.9	96.8
2) ความซื่อสัตย์		P-value = .035		NS		P-value = .038				
	95.4	94.7	96.1	95.6	95.2	93.2	95.1	95.3	95.6	97.1
3) การประหยัด		NS		P-value = .017		P-value = .021				
	94.5	93.9	95.2	93.6	95.4	94.0	92.4	94.4	95.2	96.5
4) การคบเพื่อน		NS		P-value = .013		NS				
	91.3	91.3	91.3	92.6	90.3	92.0	89.3	91.9	90.3	93.4
5) การรู้จักสละอายุที่จะทำความผิด		P-value = .001		NS		P-value = .016				
	89.7	88.0	91.5	89.0	90.2	86.3	88.7	89.9	90.6	92.2
6) การควบคุมอารมณ์		P-value < .001		P-value = .029		NS				
	86.1	84.0	88.5	84.8	87.2	83.1	85.0	86.0	87.6	88.3
7) การแต่งตัว		NS		P-value < .001		P-value = .004				
	75.3	75.7	74.9	71.6	78.4	76.1	71.0	74.1	75.5	80.0

สถิติ: Chi-square test, NS = Non-significance

การให้โอกาสลูกแสดงความคิดเห็น

ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ผู้เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่ให้โอกาสเด็กแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 6.10 ผู้เลี้ยงดูเปิดโอกาสให้เด็กหญิงแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจในเรื่องต่างๆ มากกว่าเด็กชาย สำหรับผู้เลี้ยงดูในเขตเทศบาลเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจเรื่องการไปเที่ยวและรายการโทรทัศน์มากกว่าผู้เลี้ยงดูเด็กนอกเขตเทศบาล ในขณะที่ผู้เลี้ยงดูเด็กนอกเขตเทศบาลให้โอกาสเด็กแสดงความคิดเห็นในเรื่องการเรียนและการแต่งตัวของพ่อแม่มากกว่า

ตารางที่ 6.10 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในด้านการให้โอกาสเด็กแสดงความคิดเห็นของผู้เลี้ยงดูเด็กวัยรุ่น แยกตามเขต เพศของเด็กและภาค

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
1) การเรียน		P-value = .046		P-value < .001		P-value < .001				
	92.3	91.5	93.1	90.3	93.9	89.7	93.8	88.8	94.1	94.4
2) อาหาร		NS		P-value < .001		NS				
	89.1	89.7	88.6	86.6	91.2	90.6	88.7	87.0	90.0	89.8
3) รายการโทรทัศน์		P-value = .002		P-value < .001		P-value < .001				
	87.6	89.3	85.9	85.3	89.6	91.8	85.3	78.2	91.2	92.6
4) การซื้อของ		NS		P-value < .001		P-value < .001				
	86.7	86.7	86.7	83.5	89.4	89.2	85.8	81.3	87.4	90.4
5) เสื้อผ้าของลูก		NS		P-value < .001		P-value < .001				
	86.5	86.7	86.3	83.8	88.7	87.8	87.0	79.6	89.4	88.9
6) การไปเที่ยว		P-value < .001		NS		P-value < .001				
	78.7	81.7	75.5	79.7	77.9	83.3	76.7	79.9	73.2	81.4
7) การจัดหรือตกแต่งบ้าน		NS		P-value < .001		P-value < .001				
	67.4	67.1	67.7	59.2	74.2	65.2	65.1	63.6	67.1	75.3
8) การแต่งตัวของพ่อแม่		P-value = .010		P-value < .001		NS				
	55.2	53.2	57.3	46.3	62.6	54.3	55.1	56.3	54.9	55.1

สถิติ: Chi-square test, NS = Non-significance

การเฝ้าระวังพฤติกรรม

ในระยะ 3 เดือนที่ผ่านมาผู้เลี้ยงดูเด็กติดตามพฤติกรรมเด็กดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 6.11 โดยผู้เลี้ยงดูค้นกระเป๋าเงิน กระเป๋ากางเกงหรือเสื้อผ้า ตามดูพฤติกรรมของเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง และตรวจลิ้นชัก ตู้ของเด็ก หรือมุมสมบัติส่วนตัว ผู้เลี้ยงดูเด็กนอกเขตเทศบาลตาม

ดูพฤติกรรมไม่ไห้เด็กรู้ตัวมากกว่าผู้เลี้ยงดูในเขตเทศบาล และพบว่าผู้เลี้ยงดูเด็กกรุงเทพมหานครติดตามพฤติกรรมเด็กน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับผู้เลี้ยงดูภาคอื่นๆ

ตารางที่ 6.11 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในด้านการเฝ้าระวังพฤติกรรมเด็กของผู้เลี้ยงดู
เด็กวัยร่น แยกตามเขต เพศของเด็กและภาค

	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ในเขต	นอก เขต	เด็ก ชาย	เด็ก หญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
คันกระเป๋เงินหรือ กระเป๋ากางเกงหรือ เสื้อผ้า		NS		P-value < .001		P-value < .001				
1) ไม่เคย	58.4	58.7	57.9	53.0	62.8	61.0	61.6	57.5	59.2	53.2
2) 1-3 ครั้งต่อเดือน	23.9	24.8	23.0	23.5	24.2	23.3	17.8	24.4	27.8	26.1
3) ทุกสัปดาห์	17.7	16.5	19.1	23.4	13.0	15.7	20.5	18.1	13.1	20.7
ตามดูพฤติกรรม โดยไม่ให้อูกรู้ตัว		P-value < .001		P-value < .001		P-value < .001				
1) ไม่เคย	49.6	53.4	45.4	44.4	53.9	59.0	52.6	43.9	49.8	44.9
2) 1-3 ครั้งต่อเดือน	31.2	28.6	33.9	33.0	29.7	23.2	27.8	33.4	33.7	35.7
3) ทุกสัปดาห์	19.2	17.9	20.7	22.6	16.5	17.8	19.6	22.7	16.4	19.4
ตรวจลิ้นชักหรือตู้ หรือมูมสมบัติของ เด็ก		P-value < .001		P-value < .001		P-value = .001				
1) ไม่มีลิ้นชักหรือตู้ หรือมูมสมบัติ	25.7	21.7	29.9	29.2	22.8	22.1	21.0	27.5	29.2	27.9
2) มีลิ้นชักหรือตู้ หรือมูมสมบัติ	74.3	78.3	70.1	70.8	77.2	77.9	79.0	72.5	70.8	72.1
ความถี่ที่ตรวจ		NS		P-value < .001		P-value = .011				
1) ไม่เคย	32.7	33.7	31.5	29.2	35.4	40.8	31.2	29.6	33.5	30.1
2) 1-3 ครั้งต่อเดือน	36.6	37.4	35.6	35.2	37.6	33.1	35.4	38.0	39.1	36.7
3) ทุกสัปดาห์	30.7	29.0	32.9	35.7	27.0	26.2	33.3	32.4	27.5	33.2
เปิดจดหมายส่วน ตัว		NS		P-value < .001		P-value < .001				
1) ไม่มีจดหมาย ส่วนตัว	73.1	73.3	72.8	79.5	67.7	74.6	78.1	73.2	63.8	76.0
2) มีจดหมายส่วนตัว	26.9	26.7	27.2	20.5	32.3	25.4	21.9	26.8	36.2	24.0
ความถี่ที่กระทำ		NS		NS		P-value = .032				
1) ไม่เคย	60.9	63.4	58.2	62.5	60.1	71.9	59.7	56.7	62.3	55.6
2) 1-3 ครั้งต่อเดือน	31.4	28.7	34.3	30.0	32.2	18.8	31.9	33.1	32.2	38.1
3) ทุกสัปดาห์	7.7	7.8	7.5	7.5	7.7	9.4	8.3	10.1	5.4	6.3

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ฟังโทรศัพท์เด็กจากเครื่องฟว่ง		P-value < .001		NS		P-value < .001				
1) ไม่มีเครื่องฟว่งโทรศัพท์	80.8	70.1	92.2	80.6	81.0	66.4	75.5	79.8	90.3	88.6
2) มีเครื่องฟว่งโทรศัพท์	19.2	29.9	7.8	19.4	19.0	33.6	24.5	20.2	9.7	11.4
ความถี่ที่กระทำ		NS		NS		NS				
1) ไม่เคย	61.2	62.0	57.6	65.0	57.9	61.5	59.3	62.7	56.3	65.8
2) 1-3 ครั้งต่อเดือน	28.4	26.9	34.7	26.0	30.5	27.2	31.5	26.1	31.3	26.3
3) ทุกสัปดาห์	10.4	11.1	7.6	9.0	11.6	11.2	9.3	11.2	12.5	7.9
เช็คข้อความเพจ - เจอร์หรือโทรศัพท์มือถือเด็ก		P-value < .001		P-value = .008		P-value < .001				
1) ไม่มีเพจเจอร์หรือโทรศัพท์มือถือ	93.7	90.0	97.7	97.9	92.7	84.9	90.6	96.5	96.7	97.7
2) มีเพจเจอร์หรือโทรศัพท์มือถือ	6.3	10.0	2.3	5.1	7.3	15.1	9.4	3.5	3.3	2.3
ความถี่ที่กระทำ		NS		NS		NS				
1) ไม่เคย	75.9	78.1	65.7	75.0	76.4	86.3	69.4	69.6	68.2	73.3
2) 1-3 ครั้งต่อเดือน	13.8	13.8	14.3	13.9	13.8	11.0	17.7	8.2	13.6	20.0
3) ทุกสัปดาห์	10.3	8.1	20.0	11.1	9.8	2.7	12.9	21.7	18.2	6.7

สถิติ: Chi-square test, NS = Non-significance

เหตุผลที่ทำให้ผู้เลี้ยงดูเด็กติดตามพฤติกรรมเด็กเป็นประจำ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 6.12 ไม่มีความแตกต่างระหว่างผู้เลี้ยงดูในเขตหรือนอกเขตเทศบาล เหตุผลเรื่องยาเสพติดและมีความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ ทำให้ผู้เลี้ยงดูเด็กติดตามพฤติกรรมเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง

ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่าผู้เลี้ยงดูที่มีเด็กอยู่ในวัยร่นมักจะ เป็นห่วงในเรื่องการติดยาเสพติด การคบเพื่อนไม่ดี กลัวอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับลูก โดยเฉพาะเด็กชาย ในขณะที่เด็กหญิง ผู้เลี้ยงดูจะเป็นห่วงในเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศ การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม การเที่ยวเตร่ในเวลากลางคืน ซึ่งการแสดงออกของผู้เลี้ยงดูก็จะเป็นแบบการคอยเตือน คอยสอน และคอยตรวจสอบพฤติกรรมอยู่บ่อยๆ ถ้าเห็นเด็กมีพฤติกรรมที่ผิดปกติ หรือไม่เหมาะสมก็จะว่ากล่าวตักเตือน และมีการลงโทษด้วยการตีเป็นบางครั้ง

ตารางที่ 6.12 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในด้านมูลเหตุหรือเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้เลี้ยงดูติดตามพฤติกรรมเด็กวัยรุ่น แยกตามเขต เพศของเด็กและภาค

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
		NS		P-value < .001		P-value < .001				
1) เป็นห่วง หรือ กลัวอันตราย	71.3	70.1	72.5	70.2	72.5	72.4	64.0	67.9	84.2	71.6
2) ดิตยาเสพติด	8.3	8.4	8.2	12.8	3.6	8.0	6.2	12.5	4.7	9.6
3) เด็กมีความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ	3.4	4.0	2.8	1.0	5.9	4.9	4.2	5.3	1.4	1.4
4) ทำความสะอาดหรือดูความเรียบร้อย	3.2	3.5	3.0	3.0	3.4	3.7	4.5	3.8	2.3	1.8
5) เด็กใช้เงินมากผิดปกติ	2.2	1.8	2.6	1.1	3.4	-	2.1	3.8	1.9	2.5
6) ผลการเรียนลดลง	2.7	2.8	2.6	2.9	2.5	2.5	4.5	3.4	1.4	1.4
7) ดิตยาเสพติดและมีสัมพันธ์ต่างเพศ	2.6	2.6	2.6	3.0	2.2	3.7	1.7	.4	2.8	5.0
8) จับได้ว่าเด็กไม่พูดความจริง	1.3	1.7	1.0	1.4	1.2	2.5	1.0	1.9	.5	1.1
9) มีสัมพันธ์ต่างเพศ, ผลการเรียนลด	.5	.7	.3	.3	.7	-	1.0	.4	.5	.4

สถิติ: Chi-square test, NS = Non-significance

การเป็นแบบอย่าง

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ผู้เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่ได้แสดงพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่เหมาะสม ได้แก่ ไปออกเสียงเลือกตั้ง, ช่วยเหลือเพื่อนบ้าน, บริจาคเงินหรือสิ่งของ, ช่วยงานชุมชน และช่วยงานโรงเรียน (ร้อยละ 95.7, 93.1, 89.4, 83.9 และ 78.8 ตามลำดับ) และในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาคนในบ้านได้แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ เล่นห่วยได้ดิน, ต้มเหล้าหรือเบียร์ในบ้าน, สูบบุหรี่ในบ้าน, เมากลับบ้าน และเล่นไฟ (ร้อยละ 64.9, 57.3, 56.6, 32.6 และ 9.8 ตามลำดับ) ไม่มีความแตกต่างระหว่างผู้เลี้ยงดูเด็กชายและเด็กหญิง โดยผู้เลี้ยงดูนอกเขตเทศบาลมีพฤติกรรมทั้ง

ที่เป็นแบบอย่างที่เหมาะสม ได้แก่ ช่วยงานชุมชน เพื่อนบ้าน และโรงเรียน และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ สูบบุหรี่ในบ้านมากกว่าผู้เลี้ยงดูเด็กในเขตเทศบาล ตามตารางที่ 6.13

ตารางที่ 6.13 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในด้านพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้เลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นแยกตามเขต เพศของเด็กและภาค

	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค					
		ในเขต	นอก เขต	เด็ก ชาย	เด็ก หญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้	
พฤติกรรมที่เป็นแบบอย่าง											
1) เลือกตั้ง		P-value < .001		NS		P-value < .001					
	95.7	93.5	98.1	95.9	95.6	90.0	94.0	96.8	98.9	97.6	
2) ช่วยเพื่อน บ้าน		P-value < .001		NS		P-value < .001					
	93.1	89.9	96.7	93.1	93.2	84.7	91.7	95.2	97.3	94.9	
3) บริจาคเงิน หรือสิ่งของ		P-value = .037		NS		P-value < .001					
	89.4	88.4	90.4	89.0	89.7	86.1	86.3	88.8	95.8	89.2	
4) ช่วยงานชุม ชน		P-value < .001		NS		P-value < .001					
	83.9	77.2	90.9	82.7	84.8	71.4	75.4	89.6	94.5	85.4	
5) ช่วยงาน โรงเรียน		P-value < .001		NS		P-value < .001					
	78.8	70.2	88.0	77.9	79.6	64.3	73.7	84.3	86.2	82.0	
พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม											
1) หว่ยได้ดิน		NS		NS		P-value < .001					
	64.9	63.7	66.2	64.5	65.2	63.0	62.4	62.6	76.2	59.9	
2) ดื่มเหล้าหรือ เบียร์ในบ้าน		NS		NS		P-value < .001					
	57.3	56.8	57.8	57.5	57.1	59.2	53.9	64.3	64.5	45.0	
3) สูบบุหรี่ใน บ้าน		P-value < .001		NS		P-value < .001					
	56.6	53.1	60.3	57.6	55.8	60.2	47.1	54.4	57.1	64.9	
4) เมากลับบ้าน		P-value = .004		P-value = .031		P-value < .001					
	32.6	30.5	34.9	34.4	31.2	25.8	29.6	39.1	36.1	30.9	
5) เล่นไฟ		NS		NS		NS					
	9.8	10.4	9.1	10.5	9.2	11.7	9.4	8.1	10.0	10.2	

สถิติ: Chi-square test, NS = Non-significance

การเตรียมตัวลูกด้านสังคม-อาชีพ

ผู้เลี้ยงดูเด็กให้เด็กเตรียมตัวด้านสังคม-อาชีพ ดังรายละเอียดในตาราง โดยเด็กเตรียมตัวด้านสังคม-อาชีพด้วยตนเองมากกว่าเป็นการริเริ่มของผู้เลี้ยงดู เด็กชายทำงานนอกบ้านมากกว่าเด็กหญิง ในขณะที่ให้เด็กหญิงคิดเรียนพิเศษเพื่อเสริมความรู้วิชาการหรือเรียนเสริมทักษะ และอาสาสมัครช่วยงานชุมชนมากกว่าเด็กชาย เด็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือช่วยงานอาชีพของครอบครัว, ทำงานนอกบ้าน, อาสาสมัครช่วยงานชุมชน และร่วมกิจกรรมของเยาวชนมากที่สุด ในขณะที่เด็กภาคใต้เรียนพิเศษเพื่อเสริมความรู้วิชาการ และเด็กภาคเหนือเรียนเสริมทักษะ ตามตารางที่ 6.14

ตารางที่ 6.14 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในด้านการเตรียมตัวด้านอาชีพของเด็กวัยรุ่นแยกตามเขต เพศของเด็ก และภาค

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ช่วยงานอาชีพของครอบครัว		P-value < .001		P-value < .001		P-value < .001				
1) ไม่ทำ	32.8	42.0	22.9	33.1	32.5	48.2	39.7	31.2	22.3	26.1
2) ทำ เป็นการริเริ่มของเด็ก	38.0	34.5	41.7	34.7	40.7	32.9	33.4	40.9	39.7	41.7
3) ทำ เป็นการริเริ่มของผู้เลี้ยงดู	29.3	23.5	35.4	32.2	26.8	18.9	26.9	27.9	38.0	32.1
ทำงานนอกบ้าน		P-value < .001		P-value < .001		P-value < .001				
1) ไม่ทำ	76.0	79.2	72.6	72.6	78.9	82.7	74.0	69.4	70.7	84.8
2) ทำ เป็นการริเริ่มของเด็ก	17.8	15.6	20.1	20.7	15.3	13.9	20.2	23.2	18.4	12.2
3) ทำ เป็นการริเริ่มของผู้เลี้ยงดู	6.2	5.2	7.3	6.7	5.8	3.4	5.7	7.4	10.9	3.0

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		เพศ		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
เรียนพิเศษเพื่อเสริมความรู้วิชาการ		P-value < .001		P-value < .001		P-value < .001				
1) ไม่ทำ	68.3	61.1	76.0	73.9	63.6	66.5	69.8	68.0	74.1	62.8
2) ทำ เป็นการริเริ่มของเด็ก	27.2	32.7	21.3	20.9	32.4	27.5	26.7	27.5	23.3	30.9
3) ทำ เป็นการริเริ่มของผู้เลี้ยงดู	4.5	6.3	2.6	5.2	3.9	6.0	3.5	4.5	2.6	6.3
เรียนเสริมทักษะ		P-value < .001		P-value = .001		P-value = .044				
1) ไม่ทำ	82.8	80.6	85.1	84.6	81.2	83.1	81.9	78.4	87.6	83.0
2) ทำ เป็นการริเริ่มของเด็ก	15.9	17.6	14.1	14.3	17.2	15.3	16.8	18.8	12.3	16.2
3) ทำ เป็นการริเริ่มของผู้เลี้ยงดู	1.3	1.8	.8	1.1	1.5	1.6	1.4	2.9	.2	.8
อาสาสมัครช่วยงานชุมชน		P-value < .001		NS		P-value < .001				
1) ไม่ทำ	61.2	66.5	55.6	62.5	60.2	75.3	71.8	59.1	48.6	54.7
2) ทำ เป็นการริเริ่มของเด็ก	31.3	27.0	35.9	30.4	32.1	19.7	22.4	32.8	39.2	39.7
3) ทำ เป็นการริเริ่มของผู้เลี้ยงดู	7.5	6.5	8.5	7.1	7.7	5.0	5.9	8.2	12.1	5.6
ร่วมกิจกรรมกลุ่มของเยาวชน		P-value < .001		P-value = .001		NS				
1) ไม่ทำ	43.1	46.2	39.8	44.5	42.0	55.2	44.5	42.2	36.8	39.7
2) ทำ เป็นการริเริ่มของเด็ก	54.2	51.1	57.5	53.1	55.1	41.8	53.1	54.8	59.8	58.5
3) ทำ เป็นการริเริ่มของผู้เลี้ยงดู	2.7	2.7	2.7	2.4	2.9	3.0	2.4	3.0	3.3	1.8

สถิติ: Chi-square test, NS = Non-significance

การอบรมด้านเพศสัมพันธ์

ผู้เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่สอนเด็กหญิงเรื่องการรักษาวงสวนต์ัว และสอนเด็กชายให้เป็นสุภาพบุรุษไม่ฉวยโอกาสชิงสุกก่อนห่าม (ร้อยละ 86.8) ผู้เลี้ยงดูสอนเรื่องการรักษาวงสวนต์ัวและวิธีคุมกำเนิดให้เด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย ส่วนเด็กชายได้รับการสอนวิธีป้องกันโรคเอดส์มากกว่าเด็กหญิง ผู้เลี้ยงดูเด็กนอกเขตเทศบาลสอนเด็กเรื่องรักษาวงสวนต์ัว เป็นสุภาพบุรุษ ไม่ฉวยโอกาสชิงสุกก่อนห่าม และวิธีป้องกันโรคเอดส์มากกว่าผู้เลี้ยงดูเด็กในเขตเทศบาล เมื่อพิจารณา

รายภาค พบว่า ผู้เลี้ยงดูเด็กกรุงเทพมหานครอบรมเรื่องเพศสัมพันธ์ ได้แก่ การรักษาวลสงวนตัว, การเป็นสุภาพบุรุษ ไม่ฉวยโอกาสชิงสุกก่อนห่าม และวิธีป้องกันโรคเอดส์ น้อยกว่าภาคอื่นๆ ดังแสดงในตารางที่ 6.15

เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกันนั่นคือ ผู้เลี้ยงดูจะมีการอบรมสั่งสอนในเรื่องบทบาททางเพศที่แตกต่างกันระหว่างเด็กชายเด็กหญิง โดยเด็กชาย ผู้เลี้ยงดูจะสอนให้รู้จักอดทน เข้มแข็ง ไม่อ่อนแอ ไม่รังแกผู้หญิงหรือผู้ที่อ่อนแอกว่า ในขณะที่ลูกสาว แม่ส่วนใหญ่จะสอนให้เป็นคนเรียบร้อย รู้จักรักษาวลสงวนตัว ไม่ไปเที่ยวไหนกับผู้ชายสองต่อสอง ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของผู้เลี้ยงดูต่อไปนี้

"ลูกชายเลี้ยงแบบธรรมดา สอนให้เข้มแข็ง อดทน ไม่รังแกผู้หญิง ไม่ยุ่งกับยาเสพติด" (แม่ ภาคเหนืออายุ 38 ปี บุตร 1 คน)

"ลูกสาวจะสอนให้เรียบร้อยรักษาวลสงวนตัว ไม่ปล่อยตัวง่าย" (แม่ ภาคอีสานอายุ 39 ปี บุตร 1 คน)

"ลูกผู้หญิงเลี้ยงแบบโบราณหน่อย ต้องรักษาวลสงวนตัว ดูแลรับผิดชอบงานบ้านเป็น" (แม่ ภาคกลาง อายุ 36 ปี บุตร 2 คน)

สำหรับการสอนในเรื่องเพศศึกษาของผู้เลี้ยงดู จะเริ่มจากการสอนเรื่องการเปลี่ยนแปลงร่างกายเมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่น การดูแลความสะอาดอวัยวะเพศ ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่ ตอบว่าไม่ได้สอนเรื่องนี้กับลูก เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมชาติที่ลูกจะได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย การรู้จักป้องกันตัวโดยใช้วิธีการคุมกำเนิด แม่เกือบทั้งหมด ตอบว่าไม่ได้สอนโดยเฉพาะแม่ที่มีลูกอายุ 13-16 ปี ซึ่งแม่บอกว่าลูกยังเล็กอยู่ ยังไม่รู้เรื่องและยังไม่ได้ไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ รวมทั้งแม่บอกว่ายังไม่เห็นลูกแสดงพฤติกรรมเสี่ยงให้เห็น เช่นลูกชายก็ยังไม่เห็นพาผู้หญิงมาที่บ้านลูกสาวก็ยังไม่เห็นมีเหมือนกัน โดยเหตุที่แม่ยังไม่ได้สอนลูกเพราะเห็นว่ายังเล็กอยู่ และแม่เองก็เขินที่จะพูดเรื่องนี้ ในขณะที่เดียวกันก็กลัวลูกอายด้วย ซึ่งแม่บางคนยังบอกว่าลูกน่าจะรู้จากโรงเรียนด้วย เพราะครูคงสอนเรื่องนี้ด้วย นอกจากนั้นแม่ที่มีลูกสาวส่วนหนึ่งบอกว่าไม่กล้าที่จะสอนลูกโดยตรงเพราะกลัวเขาจะอาย รวมทั้งทำให้กลายเป็นคนรู้มากเหมือนกับที่โพรงให้กระรอกต่อไปอาจทำให้เสียคนได้ ในขณะที่แม่ที่มีลูกชายบอกว่าเรื่องอย่างนี้พอเขาจะสอนได้ดีกว่า เพราะเป็นผู้ชายเหมือนกัน

อย่างไรก็ตาม มีแม่บางคนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอาศัยอยู่ในเขตเมือง บอกว่าได้พูดคุยกับลูกในเรื่องนี้อยู่เหมือนกัน แต่จะบอกเขาว่าตอนนี้โตเป็นหนุ่มแล้วอย่าไปเที่ยวผู้หญิงหรือชู้สาวกับผู้หญิงเพราะตอนนี้ยังเป็นนักเรียน เรียนหนังสืออยู่ รอให้เรียนจบและทำงานแล้วค่อยมีแฟน ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเป็นการสั่งห้ามลูกมากกว่าการที่บอกเหตุผลที่ชัดเจน ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของแม่ที่สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“การมีเพศสัมพันธ์หรือยังไม่ได้สอนหรอก เขายังเด็กอยู่ยังไม่รู้เรื่องอะไรหรอก” (แม่ ภาคเหนือ อายุ 47 ปี บุตร 4 คน)

“เรื่องเพศสัมพันธ์ ยังไม่ได้สอน ยังไม่ถึงเวลา พอโตขึ้นโรงเรียนเขาจะสอนเอง” (แม่ ภาคกลาง อายุ 48 ปี บุตร 3 คน)

“เรื่องเพศศึกษา ไม่ได้สอนหรอก ปล่อยให้รู้ที่ตัวเองเขาก็รู้เอง” (ยาย กรุงเทพมหานคร อายุ 60 ปี บุตร 1 คน)

นอกจากลักษณะดังกล่าวการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ยังได้ถามเด็กในเรื่องการสอนเพศศึกษาของพ่อแม่ที่เป็นตัวอย่างด้วยก็พบว่ามีความสอดคล้องกัน นั่นคือเด็กส่วนใหญ่ บอกว่าพ่อแม่ไม่ได้สอนในเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงร่างกาย การทำความสะอาดอวัยวะเพศ และมีเพศสัมพันธ์ที่เหมาะสมและปลอดภัย โดยเด็กบอกว่าตนเองได้เรียนรู้มาจากหนังสือที่โรงเรียน จากการดูโทรทัศน์และจากเพื่อนที่เล่าต่อกันมา (โดยเฉพาะกลุ่มเด็กชาย)

อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาในกลุ่มเด็กในเขตกรุงเทพมหานคร และภาคกลางเปรียบเทียบกับเด็กภาคอื่นๆ พบว่าเด็กในเขตกรุงเทพมหานครและภาคกลางส่วนหนึ่ง (10 คน) รายงานว่าพ่อแม่ได้สอนในเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงร่างกาย โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงที่บอกว่าพ่อแม่ได้สอนให้รู้จักทำความสะอาดเมื่อมีประจำเดือน และการใช้ผ้าอนามัย ในขณะที่เด็กชายบอกว่าพ่อแม่มักจะไม่พูดถึงในเรื่องนี้ แต่จะบอกในเรื่องการไม่ให้มีเพศสัมพันธ์เพราะยังเด็ก และกำลังเรียนหนังสืออยู่ ซึ่งเด็กส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นเรื่องดี และได้ปฏิบัติตามสิ่งที่พ่อแม่แนะนำอยู่แล้ว

ตารางที่ 6.15 ร้อยละของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในด้านการอบรมด้านเพศสัมพันธ์ของผู้เลี้ยงดู

เด็กวัยรุ่น แยกตามเขต เพศของเด็ก และภาค

	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		ผู้เลี้ยงดู		ภาค				
		ในเขต	นอกเขต	เด็กชาย	เด็กหญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
1) การรักษานวลสวนตัว, เป็นสุภาพบุรุษ ไม่ฉวยโอกาส	86.8	83.8	90.0	77.9	94.2	77.5	87.2	88.1	89.1	89.9
2) วิธีป้องกันโรคเอดส์	40.1	38.0	42.5	44.8	36.3	30.9	36.0	49.9	41.0	41.0
3) วิธีคุมกำเนิด	24.0	23.8	24.1	25.2	23.0	23.6	20.1	29.6	24.3	22.2

สถิติ: Chi-square test, NS = Non-significance

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่น

การวิเคราะห์ส่วนนี้ใช้สถิติ Binary logistic regression และแบ่งการอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นสองกลุ่มคือ สนับสนุนน้อยกับสนับสนุนมาก และในการวิเคราะห์แต่ละ Model จะเลือกเฉพาะตัวแปรที่เหมาะสมเท่านั้น โดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของค่า log likelihood statistics ($-2 \log \text{likelihood}$) ถ้าตัวแปรไหนเมื่อใส่เข้าไปแล้วทำให้ค่าดังกล่าวแตกต่างจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ Chi-square test จะพิจารณาเก็บตัวแปรนั้นไว้ใน model

การอบรมเลี้ยงดูด้านสุขภาพทั่วไป

เมื่อแบ่งการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสุขภาพทั่วไปออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้ percentile ที่น้อยกว่า 25 ซึ่งถือว่าเป็นการส่งเสริมน้อย และ 25 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นการส่งเสริมมาก พบว่าครอบครัวไทยเกือบทั้งหมดมีการส่งเสริมมากจึงไม่ได้ทำการวิเคราะห์แบบ Binary logistic regression ในประเด็นนี้

การอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมด้านสติปัญญา

เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านครอบครัวทุกปัจจัยพร้อมกันด้วยวิธีการของ Binary logistic regression พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ได้แก่ การศึกษาพ่อ การศึกษาแม่ อาชีพพ่อ สถานภาพสมรสของพ่อแม่ และภาวะวิกฤตในครอบครัว โดยพ่อแม่ที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาได้มากกว่าพ่อแม่ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 23 และ ร้อยละ 29 ตามลำดับ พ่อที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจหรือไม่มีงานทำ มีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาน้อยกว่าพ่อที่ทำงานด้านเกษตรกร 1.5 เท่า พ่อแม่ที่มีสถานภาพหย่าร้างหรือแยกทาง และหม้ายหรือแต่งงานใหม่มีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาน้อยกว่าพ่อแม่ที่อยู่ด้วยกัน 1.8 เท่า และ 1.5 เท่า ตามลำดับ ครอบครัวที่มีภาวะวิกฤตในครอบครัวสูงมีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาน้อยกว่าครอบครัวที่มีภาวะวิกฤตในครอบครัวปานกลาง 1.2 เท่า (ตารางที่ 6.16)

ตารางที่ 6.16 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้านสติปัญญา เด็กอายุ 13-18 ปี

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
ผู้ที่เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่				
- พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยง	1.226	.870	1.727	.245
- พ่อและแม่เลี้ยงเอง	1	-	-	-
ลักษณะครอบครัว				
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่+ญาติ	.929	.730	1.183	.552
- ไม่มีพ่อหรือแม่อยู่ด้วย	.954	.599	1.519	.842
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่	1	-	-	-
สถานภาพสมรส				
- แยกกันอยู่แต่มีความสัมพันธ์กัน	1.179	.706	1.971	.529
- แยกทาง/หย่าร้าง	1.861	1.374	2.520	<.001
- หม้าย/พ่อหรือแม่แต่งงานใหม่/ทั้งพ่อและแม่เสียชีวิต/อื่นๆ	1.521	1.086	2.129	.015
- อยู่ด้วยกัน	1	-	-	-
การศึกษาของพ่อ				
- มัธยมศึกษา	.771	.595	.999	.049
- ปวช./ปวส./ปวท.	.689	.440	1.079	.104
-ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.618	.319	1.198	.154
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-
อาชีพพ่อ				
- งานวิชาชีพ	1.083	.675	1.739	.740
- บริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	.990	.765	1.280	.936
- ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ไม่มีงานทำ	1.579	1.008	2.474	.046
- เกษตรกร/คนงาน	1	-	-	-
การศึกษาของแม่				
- มัธยมศึกษา	.715	.513	.996	.047
- ปวช./ปวส./ปวท.	.624	.371	1.048	.075
-ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.543	.227	1.299	.170
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
รายได้	.997	.988	1.006	.454
จำนวนบุตร	1.057	.980	1.139	.149
จำนวนคนในบ้านที่อยู่ประจำ	1.038	.983	1.095	.182
ภาวะวิกฤตในครอบครัว				
- ต่ำ (<p25)	.911	.714	1.163	.454
- สูง (>p75)	1.273	1.027	1.578	.028
- ปานกลาง (p25-p75)	1	--	--	--
การครอบครองที่อยู่อาศัย				
- ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	1.140	.920	1.413	.232
- เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	1	-	-	-

ตัวแปรควบคุม คือ เขต ภาค เพศ และอายุของเด็ก

การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรม

จากการวิเคราะห์ปัจจัยด้านครอบครัวทุกปัจจัยพร้อมกันด้วยวิธีการของ Binary logistic regression พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม จิตใจ และจริยธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การศึกษาพ่อ ภาวะวิกฤตในครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว และการครอบครองที่อยู่อาศัย โดยพ่อที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ปวส. หรือ ปวท. และปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดู ส่งเสริมพัฒนาการด้าน อารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมมากกว่าพ่อที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 37 ร้อยละ 46 และ ร้อยละ 54 ตามลำดับ ครอบครัวที่มีภาวะวิกฤตในครอบครัวในระดับ สูงมีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมน้อยกว่า ครอบครัวที่มีภาวะวิกฤตปานกลาง 1.2 เท่า ในขณะที่ครอบครัวที่มีภาวะวิกฤตในครอบครัวใน ระดับต่ำมีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และ จริยธรรมมากกว่าครอบครัวที่มีภาวะวิกฤตปานกลาง ร้อยละ 25 ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพแบบ ไม่สมดุลมีโอกาสมากกว่าครอบครัวที่มีสัมพันธภาพแบบสมดุล 1 : 2 เท่า ครอบครัวที่ไม่ได้เป็นเจ้าของที่ อยู่อาศัยมีโอกาสมากกว่าครอบครัวที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย 1 : 3 เท่า (ตารางที่ 6.17)

ตารางที่ 6.17 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม เด็กอายุ 13-18 ปี

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
ผู้ที่เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่				
- พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยง	1.395	.987	1.973	.059
- พ่อและแม่เลี้ยงเอง	1	-	-	-
ลักษณะครอบครัว				
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่+ญาติ	.833	.649	1.069	.151
- ไม่มีพ่อหรือแม่อยู่ด้วย	.1099	.634	1.757	.693
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่	1	-	-	-
สถานภาพสมรส				
- แยกกันอยู่แต่มีความสัมพันธ์กัน	1.077	.634	1.829	.784
- แยกทาง/หย่าร้าง	1.081	.787	1.484	.629
- หม้าย/พ่อหรือแม่แต่งงานใหม่/ทั้งพ่อและแม่เสียชีวิต/อื่นๆ	1.027	.717	1.472	.884
- อยู่ด้วยกัน	1	-	-	-
การศึกษาของพ่อ				
- มัธยมศึกษา	.631	.485	.821	.001
- ปวช./ปวส./ปวท.	.543	.352	.837	.006
- ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.467	.262	.831	.010
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-
การศึกษาของแม่				
- มัธยมศึกษา	.768	.549	1.289	.124
- ปวช./ปวส./ปวท.	.974	.610	3.436	.913
- ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	1.240	.688	2.325	.474
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-
รายได้	1.001	.994	1.009	.711
จำนวนบุตร	1.049	.971	1.134	.221

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
จำนวนคนในบ้านที่อยู่ประจำ	1.039	.984	1.097	.165
ภาวะวิกฤตในครอบครัว				
- ต่ำ (<p25)	.751	.580	.971	.029
- สูง (>p75)	1.278	1.026	1.592	.029
- ปานกลาง (p25-p75)	1	-	-	-
สัมพันธภาพในครอบครัว				
- ครอบครัวไม่สมดุล	1.284	1.068	1.544	.008
- ครอบครัวสมดุล	1	-	-	-
การครอบครองที่อยู่อาศัย				
- ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	1.395	1.127	1.726	.002
- เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย				

ตัวแปรควบคุม คือ เขต ภาค เพศ และอายุของเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นแบบองค์รวม

เมื่อรวมข้อมูลการอบรมเลี้ยงดูด้านดูแลสุขภาพทั่วไป ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา และด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรม โดยใช้วิธี Principal Component Analysis ได้ตัวแปรใหม่คือการอบรมเลี้ยงดูวัยรุ่นแบบองค์รวม เมื่อพิจารณาการอบรมเลี้ยงดูวัยรุ่นแบบองค์รวมควรเน้นให้ความสำคัญกับการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม-จริยธรรม และด้านดูแลสุขภาพทั่วไป ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้ำหนักของการอบรมเลี้ยงดูแต่ละด้าน ดังรายละเอียดในตารางที่ 6.18 โดยตัวแปรใหม่นี้สามารถอธิบายตัวแปรเดิมทั้งสามได้ร้อยละ 47.8

ตารางที่ 6.18 ค่าน้ำหนักของคะแนนแต่ละด้านใน Principal component ที่หนึ่ง

การอบรมเลี้ยงดูด้าน	น้ำหนัก
การอบรมเลี้ยงดูด้านดูแลสุขภาพทั่วไป	0.491
การอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา	0.637
การอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม-จริยธรรม	0.594

สถิติ : Principal Component Analysis

เมื่อเปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูแยกตามเขตการปกครอง พบว่า ระดับคะแนนการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นแบบองค์รวมมีความแตกต่างกันตามภาคต่างๆ และเพศของเด็กแต่ไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันตามเขตการปกครอง ดังแสดงในตารางที่ 6.19

ตารางที่ 6.19 จำนวน (ร้อยละ) ของผู้เลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติในด้านเปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นแบบองค์รวมแยกตามเขต เพศของเด็ก และภาค

คะแนนการ อบรมเลี้ยงดู แบบองค์รวม	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการ ปกครอง		เพศ		ภาค				
		ใน เขต	นอก เขต	เด็ก ชาย	เด็ก หญิง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
		NS		P-value = 0.02		P-value = <0.001				
- ต่ำ	758 (25.0)	404 (25.8)	354 (24.1)	386 (28.0)	372 (22.5)	160 (34.1)	182 (28.5)	145 (23.3)	143 (22.2)	128 (19.5)
- ปานกลาง	1517 (50.0)	750 (47.9)	767 (52.3)	670 (48.6)	847 (51.3)	218 (46.5)	319 (50.0)	289 (46.4)	357 (55.3)	334 (50.8)
- สูง	757 (25.0)	411 (26.3)	346 (23.6)	324 (23.5)	433 (26.2)	91 (19.4)	137 (21.5)	189 (30.3)	145 (22.5)	195 (29.7)

สถิติ: Chi-square test, NS = Non-significance

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบองค์รวม

เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านครอบครัวทุกปัจจัยพร้อมกันด้วยวิธีการของ Binary logistic regression พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การศึกษาพ่อ การศึกษาแม่ สถานภาพสมรสของพ่อแม่ จำนวนบุตรในครอบครัว ภาวะวิกฤตในครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว โดยพ่อที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ปวส. หรือ ปวท. และปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมมากกว่าพ่อที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 40 ร้อยละ 66 และ ร้อยละ 62 ตามลำดับ ในขณะที่แม่ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมสูงกว่าแม่ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 59 ครอบครัวที่มีบุตรเพิ่มขึ้น 1 คนมีโอกาสที่จะมีการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมน้อย 1.1 เท่า ครอบครัวที่มีภาวะวิกฤตในครอบครัวในระดับสูงมีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมน้อยกว่าครอบครัวที่มีภาวะวิกฤตปานกลาง 1.3 เท่า ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพแบบไม่สมดุลมีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมน้อยกว่าครอบครัวที่มีสัมพันธภาพแบบสมดุลร้อยละ 1.1 (ตารางที่ 6.20)

ตารางที่ 6.20 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบองค์รวม เด็กอายุ 13-18 ปี*

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
ผู้ที่เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่				
- พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยง	1.415	.999	2.003	.051
- พ่อและแม่เลี้ยงเอง	1	-	-	-
ลักษณะครอบครัว				
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่+ญาติ	.885	.689	1.137	.339
- ไม่มีพ่อหรือแม่อยู่ด้วย	.988	.616	1.585	.960
- พ่อและแม่หรือพ่อหรือแม่	1	-	-	-
สถานภาพสมรส				
- แยกกันอยู่แต่มีความสัมพันธ์กัน	.963	.550	1.684	.894
- แยกทาง/หย่าร้าง	1.742	1.282	2.368	<.001
- หม้าย/พ่อหรือแม่แต่งงานใหม่/ทั้งพ่อและแม่เสียชีวิต/อื่นๆ	1.351	.956	1.910	.089
- อยู่ด้วยกัน	1	-	-	-
การศึกษาของพ่อ				
- มัธยมศึกษา	.605	.463	.790	<.001
- ปวช./ปวส./ปวท.	.349	.210	.580	<.001
- ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.388	.196	.766	.006
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-
การศึกษาของแม่				
- มัธยมศึกษา	.758	.538	1.067	.112
- ปวช./ปวส./ปวท.	.754	.448	1.270	.289
- ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	.416	.182	.955	.039
- ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	1	-	-	-
รายได้	.998	.990	1.007	.701
จำนวนบุตร	1.096	1.016	1.182	.018

ปัจจัย	Odds ratios	95% Confidence Interval		P-value
		Lower	Upper	
จำนวนคนในบ้านที่อยู่ประจำ	1.033	.978	1.092	.240
ภาวะวิกฤตในครอบครัว				
- ต่ำ (<p25)	.944	.732	1.215	.653
- สูง (>p75)	1.358	1.089	1.694	.007
- ปานกลาง (p25-p75)	1	-	-	-
สัมพันธภาพในครอบครัว				
- ครอบครัวไม่สมดุล	1.206	1.001	1.452	.049
- ครอบครัวสมดุล	1	-	-	-
การครอบครองที่อยู่อาศัย				
- ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	1.156	.928	1.440	.196
- เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	1	-	-	-

*กลุ่มอ้างอิง คือ คะแนนการอบรมเลี้ยงดูสูง (มากกว่า/เท่ากับเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25); ตัวแปรควบคุม คือ เขตการปกครอง ภาค เพศ และอายุของเด็ก

สรุปและอภิปรายผล

ผลจากการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูของเด็กวัยรุ่นระดับประเทศครั้งนี้ พบว่าครอบครัวมีความคาดหวังให้เด็กได้เรียนเก่งและเรียนสูงเพื่อให้ได้ทำงานดีและช่วยตนเองได้ โดยพยายามเก็บเงินเพื่อส่งเสียให้ลูกได้เรียน ครอบครัวเลี้ยงดูเด็กชายเด็กหญิงแตกต่างกัน โดยให้เด็กหญิงช่วยเหลือตนเองและทำงานบ้านมากกว่าเด็กชาย ผู้เลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นหนึ่งในสาม ไม่แสดงออกว่ารักเด็กและหนึ่งในห้าไม่แสดงออกว่าพอใจเมื่อเด็กทำสิ่งที่ถูกต้องหรือเป็นที่พอใจของผู้เลี้ยงดู เมื่อเด็กทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง สองในสามของผู้เลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นใช้วิธีตีกับดัดด้วยวาจา ในขณะที่หนึ่งในห้าใช้วิธีดุคำ มีร้อยละ 4.3 ที่ใช้วิธีทำโทษเด็กวัยรุ่นทางกาย ร้อยละ 70 ของผู้เลี้ยงดูมีเวลาพูดคุยกับเด็กทุกวัน แม้มีเวลาให้ลูกได้พูดคุยกันทุกวันร้อยละ 67 ในขณะที่เพียงครึ่งหนึ่งของพ่อมีเวลาให้กับลูกทุกวัน ในด้านการเป็นแบบอย่าง ร้อยละ 80-90 ของผู้เลี้ยงดูได้ทำตนเป็นแบบอย่างแก่เด็กวัยรุ่นในด้านการช่วยเหลือเพื่อนบ้าน ช่วยงานของชุมชน บริจาคสิ่งของ และใช้สิทธิในการเลือกตั้ง โดยผู้เลี้ยงดูในเขตกรุงเทพมหานครทำตนเป็นแบบอย่างในด้านเหล่านี้น้อยกว่าผู้เลี้ยงดูภาคอื่น ในขณะที่ครึ่งหนึ่งของผู้เลี้ยงดูดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ในบ้านให้เด็กเห็น ร้อยละ 65 เล่นห่วยได้ดิน หนึ่งในสามมีคนเฝ้าในบ้านให้เด็กเห็น ร้อยละ 10 มีคนเล่นไฟในบ้าน

จากการทบทวนองค์ความรู้เรื่องเด็ก เยาวชน และครอบครัว จันทรเพ็ญ และคณะ (2541) พบว่าความเชื่อและทัศนคติการอบรมแบบเดิมๆ ยังคงอยู่ คือ ต้องเคารพผู้อาวุโส ว่านอนสอนง่าย กตัญญู โตขึ้นจะได้เป็นเจ้าคนนายคน นอกจากนี้ครอบครัวไทยยังบ่มเพาะหญิงชายแตกต่างกัน

ลูกชายได้อิสระมากกว่าหญิง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในครั้งนี้ที่พบว่า เด็กหญิงได้รับมอบหมายให้ทำงานบ้านและช่วยเหลือตนเองมากกว่าเด็กชาย โดยผู้เลี้ยงดูจะช่วยทำกิจวัตรประจำวันต่างๆ ให้เด็กชายเช่น ปลูกให้ตื่น ช่วยเก็บที่นอน เป็นต้น

เด็กเลียนแบบอย่างจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้รอบด้าน ครอบครัวไทยใช้การเป็นแบบอย่างเป็นรูปแบบหนึ่งของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เด็กเรียนรู้จากการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ซึ่งมีทั้งพฤติกรรมทางบวกและพฤติกรรมทางลบ (สุมน และคณะ, 2534) นอกจากนี้เด็กยังลอกเลียนแบบพฤติกรรมมาจากสื่อโดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ เช่น การเลียนแบบการฆ่าตัวตายหรือการใช้พฤติกรรมรุนแรงในการแก้ปัญหาดังที่เป็นข่าวในปัจจุบัน ผลของการศึกษานี้ที่พบว่า ร้อยละ 80-90 ของผู้เลี้ยงดูแสดงพฤติกรรมทางบวกซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก แต่ในขณะเดียวกันก็มีถึงร้อยละ 10 ถึง ร้อยละ 65 ของผู้เลี้ยงดูที่แสดงพฤติกรรมทางลบแก่เด็ก เป็นภาพสะท้อนถึงรากเหง้าของปัญหาพฤติกรรมเด็กวัยรุ่นในปัจจุบันที่จะต้องแก้ไขในระดับครอบครัว ให้พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นแบบอย่างที่ดีในการที่จะหล่อหลอมเด็กให้เติบโตเป็นคนดีและมีความสุขในการดำรงชีวิต

ในเรื่องของการอบรมเลี้ยงดูเพื่อหล่อหลอมอารมณ์และปัญญาของเด็ก พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต. (2544) ได้ให้แนวทางไว้ดังนี้

“ครอบครัว คือศูนย์กลางการสร้างสรรค์สังคม เริ่มด้วยบทบาทพ่อแม่ในการนำเสนอโลกแก่ลูก พ่อแม่นำเสนอโลกในภาพอย่างไร เด็กจะเห็นโลกอย่างนั้น พ่อเป็นตัวแทนของผู้ชายทั้งโลก แม่ก็เป็นตัวแทนของผู้หญิงทั้งโลก ถ้าเด็กเจอมนุษย์สองคนแรกที่ติดต่อเขา รักเขา ก็ทำให้เขามีความรู้สึกที่ดีและมองเพื่อนมนุษย์ในทางที่ดี ถ้าพ่อแม่ทำให้เด็กได้ภาพของโลกที่โหดร้ายรุนแรง ก็ทำให้เด็กมีความรู้สึกและทัศนคติต่อโลกในทางที่เสียหาย

อารมณ์บวกเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาขึ้นมา เริ่มด้วยพ่อแม่ ต้องปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรู้สึกที่ดีด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา ทำให้เด็กมีความสุข สดชื่น มีความโน้มเอียงในทางที่จะมีมิตร อ่อนโยน แต่ถ้าเกินไปจะทำให้เด็กอ่อนแอและพึ่งพา เด็กไม่ได้ฝึกตน แต่ชีวิตที่แท้จะดีได้ด้วยการฝึกศึกษาเรียนรู้ เมื่อเด็กไม่ได้ทำอะไรก็ไม่มีโอกาสได้พัฒนา ไม่ได้ศึกษา ไม่ได้เรียนรู้ เด็กก็ต้องพึ่งพาพ่อแม่และคนอื่นเรื่อยไป

ความรักจึงต้องอยู่ในขอบเขตของความรู้ พ่อแม่จึงต้องมีพรหมวิหารมา 4 ข้อ มีเมตตา กรุณา มุทิตา แล้วมีอุเบกขา เพื่อดุลกันไว้ ฝึกให้เด็กรู้จักกฎเกณฑ์ กติกา ซึ่งมนุษย์ที่อยู่ในโลกอยู่ในสังคม และอยู่กับความจริงของธรรมชาติจะต้องรู้และปฏิบัติให้ถูกต้องด้วย คือ หล่อหลอมอารมณ์ความรู้สึกด้านบวก และส่งเสริมให้เด็กโตขึ้นโดยรู้หลักธรรมชาติ ให้สัมพันธ์กับสิ่งทั้งหลายด้วยปัญญาที่รู้ความจริง ชีวิตที่ดีก็จะมาเอง”

บทที่ 7

บทวิเคราะห์การอบรมเลี้ยงดูเด็กของ ครอบครัวไทย และข้อเสนอแนะ

การนำเสนอในบทนี้เพื่อวิเคราะห์เชื่อมโยงและสรุปให้เห็นถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทยในแต่ละช่วงวัย โดยจะเน้นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกัน ส่วนรายละเอียดปลีกย่อยได้กล่าวแล้วในแต่ละบทที่ผ่านมา

ค่านิยมความเชื่อในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทย

ความคาดหวังของผู้เลี้ยงดูที่มีต่อเด็ก

พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเด็กในสังคมไทยที่มีลูกทั้งในช่วงเด็กปฐมวัย วัยเรียน และวัยรุ่นทั่วทุกภาคของประเทศ มีความหวังต่อเด็กไม่แตกต่างกัน นั่นคือ คาดหวังให้เด็กเป็นคนดี ตั้งใจเรียนหนังสือ เรียนหนังสือให้เก่ง เรียนจบสูงๆ และประกอบอาชีพที่ดีโดยในช่วงวัยเด็ก พ่อแม่จะให้ความสำคัญในเรื่องเกี่ยวกับการให้ลูกเชื่อฟังผู้ใหญ่ ไม่ดื้อ ไม่ชน ค่อนข้างมาก พ่อโตเข้าสู่วัยรุ่น ความคาดหวังในการประกอบอาชีพมีความชัดเจนมากขึ้น พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูในเขตชนบทยังอยากให้ลูกรับราชการเป็นแพทย์ พยาบาล ครู ทหาร ตำรวจ และยังหวังพึ่งลูกในอนาคต ในขณะที่พ่อแม่ในเขตเมือง และกรุงเทพมหานคร มีส่วนน้อยที่ยังหวังให้ลูกดูแลตนเองเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ

วิธีการปฏิบัติของผู้เลี้ยงดูเพื่อให้บรรลุความคาดหวัง

จากความคาดหวังที่พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูมีให้กับลูกจะเห็นได้ว่าเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งพ่อแม่พร้อมที่จะทุ่มเทให้ลูกเสมอ ดังนั้น เมื่อถามผู้เลี้ยงดูว่ามีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้บรรลุความคาดหวังที่พ่อแม่ตั้งเอาไว้ ก็พบว่า พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเกือบทั้งหมดจะตอบในทำนองเดียวกัน คือ พยายามทำงานเก็บเงินเพื่อส่งเสียให้ลูกได้เรียน มีการพูดคุยและสั่งสอนให้ลูกตั้งใจเรียน แต่ก็มีผู้เลี้ยงดูบางส่วน โดยเฉพาะผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัยที่ยังไม่ได้เตรียมอะไรให้กับลูก เพราะเห็นว่าเด็กยังเล็กอยู่ พอลูกเข้าสู่วัยเรียน พ่อแม่ก็จะส่งลูกเข้าโรงเรียนตามระบบการศึกษาไทย พ่อแม่ในเขตชนบทมักจะ

ยกหน้าที่การเรียนการศึกษาหาความรู้ให้กับครูที่โรงเรียน โดยพ่อแม่เข้าไปมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ยิ่งเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นลูกจะเรียนหนังสือในระดับมัธยมศึกษา พ่อแม่มักช่วยเหลือได้น้อยเพราะเด็กจะเรียนสูงกว่า สำหรับในเขตเมือง พ่อแม่มีโอกาสในการช่วยเหลือลูกด้านการเรียนการสอนมากกว่า ทั้งในเรื่องของการทำการบ้าน การจัดหาหนังสือ การส่งให้เรียนพิเศษ แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องเกี่ยวกับเวลา ซึ่งความแตกต่างที่กล่าวมานี้ อาจไปสู่ความคาดหวังด้านการเรียน และการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันในอนาคต

แนวทางการอบรมเลี้ยงดู และการปลูกฝังเด็ก

เมื่อพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเด็กในแต่ละช่วงวัยอยากให้ลูกเป็นคนดี เรียนหนังสือเก่ง ดังนั้นแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูจึงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือมุ่งสอนและปลูกฝังลูกให้เป็นเด็กที่ดี ตั้งใจเรียนหนังสือ เชื่อฟังพ่อแม่ และครูที่โรงเรียน โดยองค์ความรู้ที่นำมาสอนลูกก็ได้มาจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับมาเป็นส่วนใหญ่ ในช่วงวัยเด็กพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูจะไม่เข้มงวดกับลูกมากนัก พอเข้าสู่วัยรุ่นจะเน้นการสอนและบอกลูกในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนและการคบเพื่อนที่ดี รวมถึงการไม่ไปข้องแวะกับยาเสพติดมากขึ้น

การอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ

การอบรมเลี้ยงดูด้านสุขภาพทั่วไป

การดูแลสุขภาพเด็กของครอบครัวไทย ทั้งในกลุ่มเด็กปฐมวัย วัยเรียน และวัยรุ่น มีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามลักษณะการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก โดยในช่วงปฐมวัย ผู้เลี้ยงดูมักจะมีการดูแลสุขภาพเด็กอย่างใกล้ชิด ทั้งในเรื่องการกิน การนอน การขับถ่าย และการแต่งตัว แต่พอเข้าสู่วัยเรียน เด็กเริ่มช่วยเหลือตนเองได้ การดูแลสุขภาพจึงเป็นลักษณะของการพูด การเตือน การตรวจสอบ ให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมเหล่านั้น พอเข้าสู่วัยรุ่น พ่อแม่ก็ดูแลน้อยลงเพราะเด็กสามารถปฏิบัติได้เองทั้งหมด ลักษณะเช่นนี้ มีความคล้ายคลึงกันในกลุ่มผู้เลี้ยงดูเด็กทั่วทุกภาคของประเทศทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร และเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของการดูแลสุขภาพแต่ละด้าน โดยเริ่มจากด้านการกิน พบว่า ข้าวเป็นอาหารหลักที่เด็กทั้ง 3 กลุ่ม กินเป็นประจำ และผู้เลี้ยงดูหลักจะพยายามให้เด็กได้กินครบทั้ง 3 มื้อในแต่ละวัน ในขณะที่ผักเป็นอาหารที่เด็กไม่ค่อยชอบกิน ในกลุ่มเด็กปฐมวัย ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.5) มีการฝึกลูกในเรื่องการรับประทานอาหาร และพบว่ามากกว่า ร้อยละ 90 ยังดื่มนมอยู่ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่อาหารพวกฟาสต์ฟู้ด ขนมถุง ลูกอม เยลลี่ และน้ำอัดลม เริ่มมีมากขึ้น พอเข้าสู่วัยเรียน และวัยรุ่น เด็กเริ่มออกจากบ้านเข้าสู่โรงเรียน พ่อแม่ก็จะคอยดูแลสุขภาพการกินของลูก โดยเฉพาะมื้อเช้าและมื้อเย็น อาหารยังเป็นอาหารพวกโปรตีน ผักและผลไม้ เพราะเห็นว่าเป็น

ประโยชน์สำหรับเด็ก แต่การดูแลก็มักจะเป็นการเตือนให้กินข้าวตามเวลา เพราะเด็กจะชอบดูรายการโทรทัศน์ และเล่นกับกลุ่มเพื่อนค่อนข้างมาก

สำหรับเรื่องการนอน และการดูแลความสะอาดร่างกายทั่วไป ผู้เลี้ยงดูในกลุ่มเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 70) จะคอยดูแลและตรวจสอบค่อนข้างใกล้ชิด โดยจะให้นอนประมาณวันละ 10 ชั่วโมง ในขณะที่พ่อเข้าสู่วัยเรียน และวัยรุ่น ผู้เลี้ยงดูจะดูแลน้อยลงเพราะเด็กเริ่มช่วยเหลือตนเองได้ สามารถเข้านอนเองได้ แต่สิ่งที่ผู้เลี้ยงดูยังกระทำบ่อยคือ คอยเตือนให้เข้านอน เพราะเด็กชอบดูโทรทัศน์ ทำให้ออนดึก และมีผลทำให้ไปโรงเรียนสาย ส่วนการดูแลเด็กเมื่อยามเจ็บป่วย พบว่าพ่อแม่และผู้เลี้ยงดู ทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร มีแนวทางการดูแลไม่แตกต่างกันทั้งกลุ่มเด็กปฐมวัย วัยเรียน และวัยรุ่น นั่นคือเมื่อเด็กไม่สบาย ซึ่งโดยมากมักจะเป็นไข้หวัด ผู้เลี้ยงดูมักจะดูแลโดยการเช็ดตัวลดไข้ให้ หายาลดไข้ให้รับประทาน เมื่ออาการไม่ดีขึ้น จะพาไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล หรือที่คลินิก แล้วแต่ความสะดวก

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาถึงระดับคะแนนการอบรมเลี้ยงดูในแต่ละกลุ่มอายุ พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน โดยผู้เลี้ยงดูเด็กมีคะแนนการอบรมเลี้ยงดูเด็กอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด ส่วนปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้านการดูแลสุขภาพทั่วไป ในกลุ่มเด็กปฐมวัยและวัยเรียน ได้แก่ การศึกษาแม่ อาชีพแม่ และผู้ใช้เวลาเลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่ แสดงว่าการศึกษาและอาชีพของแม่นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้านสุขภาพ ในขณะที่ปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้านการดูแลสุขภาพทั่วไปในแต่ละกลุ่มอายุ คือ ในกลุ่มเด็กปฐมวัย ได้แก่ สถานภาพสมรสของพ่อแม่ ลักษณะครอบครัว จำนวนบุตรในครอบครัว จำนวนคนในบ้านที่อยู่ประจำ และสภาพแวดล้อมในบ้าน ในกลุ่มเด็กวัยเรียน ได้แก่ การศึกษาของพ่อ รายได้ครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว ในกลุ่มเด็กวัยรุ่นมีเพียงปัจจัยด้านการศึกษาพ่อเท่านั้น (ดังตารางที่ 7.1)

ตารางที่ 7.1 สรุปปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูด้านสุขภาพทั่วไปทุกกลุ่มอายุ

ปัจจัย	การอบรมเลี้ยงดู		
	เด็กปฐมวัย	เด็กวัยเรียน	เด็กวัยรุ่น
การศึกษาแม่	▲	▲	no
อาชีพแม่	▲	▲	no
ผู้ใช้เวลาเลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่	▲	▲	no
การศึกษาพ่อ	-	▲	no
สถานภาพสมรสของพ่อแม่	▲	-	no
ลักษณะครอบครัว	▲	-	no
จำนวนบุตรในครอบครัว	▲	-	no
จำนวนคนในบ้าน	▲	-	no
รายได้ครอบครัว	-	▲	no
สภาพแวดล้อมในบ้าน	▲	-	no
สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย	-	-	no
ภาวะวิกฤตในครอบครัว	-	-	no
สัมพันธภาพในครอบครัว	-	▲	no

▲ = มีความสัมพันธ์ทางสถิติ

- = ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติ

no = ไม่ได้ทำการวิเคราะห์ด้วย Multiple logistic regression

การอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสติปัญญา

การอบรมเลี้ยงดูเด็กด้านการส่งเสริมสติปัญญามีความสำคัญทั้งในกลุ่มเด็กปฐมวัย วัยเรียน และวัยรุ่น ผลการศึกษานี้ พบว่า ผู้เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่ เห็นความสำคัญของการมีระดับสติปัญญาที่ดีของลูก อยากให้ฉลาดและเรียนเก่ง โดยในกลุ่มเด็กปฐมวัยผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 90) มีการเตรียมความพร้อมด้านการเรียนของลูกโดยการสอนให้เด็กนับเลข 1-10 สอนให้อ่าน ก. ไก่ ข. ไข่ และอ่านหนังสือให้ฟัง เด็กปฐมวัยร้อยละ 42.8 อยู่ในสถานเลี้ยงดูเด็กในช่วงกลางวัน พ่อเข้าสู่วัยเรียน ร้อยละ 62.1 และ ร้อยละ 60.3 ของผู้เลี้ยงดูเด็กมีการสอนและให้เด็กทำการบ้าน และติดตามผลการเรียน ในขณะที่การจัดหาหนังสือให้ลูกพบว่า ผู้เลี้ยงดูร้อยละ 34.9 ที่ไม่เคยจัดหนังสือให้ลูกอ่าน ลักษณะเช่นนี้มีความแตกต่างกัน โดยผู้เลี้ยงดูนอกเขตเทศบาลมีสัดส่วนของการไม่เคยจัดหาหนังสือให้ลูกอ่านน้อยกว่าในเขตเทศบาล นอกจากนี้ พบว่าผู้เลี้ยงดูเด็กวัยเรียน ร้อยละ 88.1 มีการดูโทรทัศน์พร้อมลูก แต่มีการแนะนำรายการโทรทัศน์ให้ลูกดูเป็นประจำเพียงร้อยละ 39.2 เท่านั้น

สำหรับกลุ่มเด็กวัยร่น พบว่าพ่อแม่จะมีการติดตามผลการเรียนของเด็กน้อยลง โดยให้เหตุผลว่าเด็กโตแล้วสามารถรับผิดชอบตนเองได้ แต่สิ่งที่ผู้เลี้ยงดูหลักจะทำเป็นประจำคือ พุดสอนให้เด็กมีความมุ่งมั่น ตั้งใจเรียนให้อ่านหนังสือ ทำการบ้านให้เสร็จในแต่ละวัน โดยผู้เลี้ยงดูในเขตเทศบาลและกรุงเทพมหานครมีการช่วยเหลือเด็กในเรื่องเกี่ยวกับการเรียน และการทำการบ้านมากกว่าผู้เลี้ยงดูนอกเขตเทศบาล ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่ยังอยากให้ลูกได้เรียนพิเศษในวิชาที่ยังเรียนได้ไม่ดี แต่ก็มีปัญหาเรื่องค่าเล่าเรียน และการเดินทาง โดยเฉพาะในเขตชนบท เพราะต้องมาเรียนในเมืองหรือต่างจังหวัด นอกจากนั้นยังพบว่า ผู้เลี้ยงดูหลัก ร้อยละ 82.4 มีการดูรายการโทรทัศน์พร้อมกับเด็ก โดยรายการที่ดูบ่อย คือ ข่าว และละคร ผู้เลี้ยงดูจะดูรายการข่าวพร้อมกับเด็กชายมากที่สุด ในขณะที่เด็กหญิงจะดูละครด้วยกันมากที่สุด

เมื่อพิจารณาระดับคะแนนการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสติปัญญาเด็กในแต่ละช่วงวัย พบว่าไม่มีความแตกต่างกันมาก นั่นคือ ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่ จะมีคะแนนการอบรมเลี้ยงดูในระดับปานกลาง มีเพียงส่วนน้อยที่มีคะแนนการอบรมเลี้ยงดูในระดับสูง สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้านการส่งเสริมพัฒนาการสติปัญญาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกกลุ่มอายุ คือ การศึกษาแม่ โดยแม่ที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ปวส.หรือ ปวท. และปริญญาตรีหรือ สูงกว่ามีโอกาสที่จะอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญามากกว่ากลุ่มมารดาที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา หรือต่ำกว่า ส่วนปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสติปัญญาในแต่ละกลุ่มอายุ คือในกลุ่มปฐมวัย ได้แก่ ผู้ใช้เวลาเลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่ จำนวนบุตรในครอบครัว ลักษณะครอบครัว อาชีพพ่อ อาชีพแม่ และรายได้ครอบครัว ในกลุ่มเด็กวัยเรียน ได้แก่ ผู้ใช้เวลาในการเลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่ สถานภาพสมรสของพ่อแม่ จำนวนบุตรในครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว ในขณะที่กลุ่มเด็กวัยร่นได้แก่ การศึกษาพ่อ สถานภาพสมรสของพ่อแม่ อาชีพพ่อ และภาวะวิกฤตในครอบครัว (ดังตารางที่ 7.2)

ตารางที่ 7.2 สรุปปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมสติปัญญาทุกกลุ่มอายุ

ปัจจัย	การอบรมเลี้ยงดู		
	เด็กปฐมวัย	เด็กวัยเรียน	เด็กวัยร่น
การศึกษาแม่	▲	▲	▲
การศึกษาพ่อ	-	-	▲
สถานภาพสมรสของพ่อแม่	-	▲	▲
จำนวนบุตรในครอบครัว	▲	▲	-
ผู้ใช้เวลาเลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่	▲	▲	-
ลักษณะครอบครัว	▲	-	-

ปัจจัย	การอบรมเลี้ยงดู		
	เด็กปฐมวัย	เด็กวัยเรียน	เด็กวัยรุ่น
อาชีพพ่อ	▲	-	▲
อาชีพแม่	▲	-	-
จำนวนคนในบ้าน	-	-	-
รายได้ครอบครัว	▲	-	-
สภาพแวดล้อมในบ้าน	-	-	-
สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย	-	-	-
ภาวะวิกฤตในครอบครัว	-	-	▲
สัมพันธภาพในครอบครัว	-	▲	-

▲ = มีความสัมพันธ์ทางสถิติ

- = ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติ

การอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรม

ผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กในแต่ละกลุ่มอายุ ทั้งในกลุ่มเด็กปฐมวัย วัยเรียน และวัยรุ่น ทั่วทุกภาคของประเทศ มีการปฏิบัติต่อกันในด้านการแสดงออกว่า รักเด็กแตกต่างกันตามวัย โดยในช่วงเด็กปฐมวัย พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่ (ร้อยละ 79.3) แสดงออกด้วยวิธีการสัมผัสทางกายมากกว่าวิธีอื่นๆ แต่พอเข้าสู่วัยเรียนการสัมผัสทางกายลดลงเหลือร้อยละ 41.7 ยิ่งกว่านั้นเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น การสัมผัสทางกายเหลือเพียงร้อยละ 18.2 ในขณะที่การแสดงออกโดยวิธีอื่นๆ ไม่แสดงออกกับการแสดงออกทางคำพูดมีมากขึ้น ร้อยละ 36.2 และ ร้อยละ 31.0 ตามลำดับ ส่วนการลงโทษลูกเมื่อทำผิด พบว่าไม่มีความแตกต่างกันระหว่างผู้เลี้ยงดูในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร นั่นคือผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่จะใช้วิธีการตักเตือน อบรมสั่งสอนมากที่สุด โดยวิธีการตักเตือน สั่งสอนนั้น จะมีสัดส่วนมากขึ้นเมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่น ส่วนการลงโทษทางกาย พบว่าในช่วงเด็กปฐมวัยผู้เลี้ยงดูหลักมีการลงโทษทางกายร้อยละ 18.5 จากนั้นลดลงเป็น ร้อยละ 13.2 และ ร้อยละ 4.3 ในกลุ่มเด็กวัยเรียนและวัยรุ่น นอกจากนั้นการศึกษานี้ยังพบว่าผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กในแต่ละกลุ่มอายุทุกคนมีการสอนให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อตนเองอยู่เสมอ โดยในช่วงเด็กเล็กจะเป็นการสอนในเรื่องการรับผิดชอบการกิน การแต่งตัว การขับถ่ายเป็นหลัก เมื่อโตขึ้นเข้าโรงเรียนและช่วยเหลือตนเองได้ดี พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูจะเน้นการสอนให้รับผิดชอบด้านการเรียนและทำงานบ้านเป็นหลัก ส่วนการสอนในเรื่องการช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมและการรับผิดชอบต่อสังคมในกลุ่มผู้เลี้ยงดูเด็กวัยเรียนและวัยรุ่น พบว่าเกือบทุกคนมีการสอนให้ลูกอย่างเต็มที่ทั้งในเรื่องของการสอนให้ช่วยเหลือผู้สูงอายุหรือผู้ที่อ่อนแอกว่า สอนให้รู้จักเกรงใจผู้อื่น ไม่ทำร้าย

ผู้อื่น รวมถึงไม่ทำลายสิ่งของสาธารณะ แต่ลักษณะของการสอนมักจะเป็นการพูด การบอกให้เด็กปฏิบัติไม่ได้แสดงให้เห็นเป็นแบบอย่างมากนัก

นอกจากลักษณะดังกล่าว การศึกษานี้พบว่าผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กในกลุ่มวัยเรียนและวัยรุ่นส่วนใหญ่ (มากกว่า ร้อยละ 80 ขึ้นไป) ได้แสดงพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่เหมาะสมในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมาให้เด็กเห็น เช่น การช่วยเหลืองานที่โรงเรียน การช่วยเหลืองานชุมชน การช่วยเหลือเพื่อนบ้าน เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันการแสดงแบบอย่างในทางลบให้เด็กเห็นในบ้าน ซึ่งเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวก็มีมาก ดังจะเห็นได้จากในกลุ่มผู้เลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นที่มีการเล่นห่วยได้ดิน ต้มเหล้าหรือเปียร์ในบ้าน สูบบุหรี่ในบ้าน เมากลับบ้าน และเล่นไพ่ คิดเป็น ร้อยละ 64.9, 57.3, 56.6, 32.6 และ 9.8 ตามลำดับ ซึ่งการเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีนี้ ทำให้เด็กซึมซับโดยไม่รู้ตัว และเข้าใจว่าสิ่งที่ผู้เลี้ยงดูปฏิบัติอยู่เป็นสิ่งที่ถูกต้องและสมควรควรกระทำได้

สำหรับการอบรมเรื่องบทบาททางเพศพบว่า ผู้เลี้ยงดูหลักยังสอนลูกในลักษณะเช่นเดิมนั่นคือ ลูกชายจะสอนให้เข้มแข็ง ทำงานลักษณะของผู้ชาย ไม่อ่อนแอทำตัวเป็นหญิง ไม่รังแกผู้หญิง สามารถเป็นผู้นำและที่พึ่งของครอบครัวได้ ในขณะที่ลูกสาวจะสอนให้เป็นคนเรียบร้อย นอนนอนสง่างาม รู้จักทำงานบ้าน ไม่เที่ยวเตร่ ไม่ไปไหนมาไหนกับผู้ชายสองต่อสอง ส่วนการสอนเพศศึกษาของครอบครัวไทยพบว่า พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร ที่มีลูกอายุ 10-18 ปี ส่วนใหญ่ไม่ได้สอนลูก ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น การดูแลวัยวะเพศ โดยเฉพาะวัยรุ่นชายมักไม่ได้รับการสอน แต่ในวัยรุ่นหญิง แม่จะสอนลูกสาวเรื่องการรักษาความสะอาดเมื่อมีประจำเดือนและการใช้ผ้าอนามัย

ในขณะที่การสอนเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่ไม่ได้สอนเรื่องนี้ เพราะเห็นว่ายังเด็ก (โดยเฉพาะเด็กอายุ 10-16 ปี) โตขึ้นจะรู้เรื่องเอง รวมทั้งเด็กยังไม่มีความเสี่ยงให้เห็น นอกจากนั้น พ่อแม่มักกล่าวว่าเป็นเรื่องลำบากใจที่จะสอนลูกเรื่องนี้ และคิดว่าโรงเรียนน่าจะสอนได้ดีกว่า ดังนั้นจะห้ามลูกไม่ให้มีแฟน รอให้เรียนจบเสียก่อน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เด็กอายุ 13-18 ปี ที่พบว่าพ่อแม่ไม่ได้สอนเรื่องนี้ ส่วนใหญ่รับรู้มาจากกลุ่มเพื่อน จากการดูโทรทัศน์ และหนังสือโป๊

เมื่อพิจารณาคะแนนการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรม พบว่าไม่ค่อยมีความแตกต่างกัน โดยผู้เลี้ยงดูหลักทั่วทุกภาคของประเทศไทย คะแนนการอบรมเลี้ยงดูอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีคะแนนการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมอยู่ในระดับต่ำ สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมทุกกลุ่มอายุ ได้แก่ การศึกษาพ่อ และผู้ที่ใช้เวลาเลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพล

ต่อการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมและจริยธรรมในกลุ่มเด็กปฐมวัย คือ การศึกษาของแม่ รายได้ครอบครัว และสภาพแวดล้อมในบ้าน กลุ่มเด็กวัยเรียนคือ การศึกษาแม่ สถานภาพสมรสของพ่อแม่ อาชีพแม่ รายได้ครอบครัว จำนวนบุตรในครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว ส่วนในกลุ่มเด็กวัยรุ่น คือ ภาวะวิกฤตในครอบครัว การครอบครองที่อยู่อาศัย และสัมพันธภาพในครอบครัว (ดังตารางที่ 7.3)

ตารางที่ 7.3 สรุปปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรม ทุกกลุ่มอายุ

ปัจจัย	การอบรมเลี้ยงดู		
	เด็กปฐมวัย	เด็กวัยเรียน	เด็กวัยรุ่น
การศึกษาพ่อ	▲	▲	▲
ผู้ใช้เวลาเลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่	▲	▲	▲
การศึกษาแม่	▲	▲	-
สถานภาพสมรสของพ่อแม่	-	▲	-
จำนวนบุตรในครอบครัว	-	▲	-
อาชีพแม่	-	▲	-
รายได้ครอบครัว	▲	▲	-
สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย	-	-	▲
สภาพแวดล้อมในบ้าน	▲	-	-
ภาวะวิกฤตในครอบครัว	-	-	▲
สัมพันธภาพในครอบครัว	-	▲	▲

▲ = มีความสัมพันธ์ทางสถิติ

- = ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติ

การอบรมเลี้ยงดูแบบองค์รวม

การอบรมเลี้ยงดูแบบองค์รวมในที่นี้พัฒนาขึ้นมาจากการนำเอาคะแนนการอบรมเลี้ยงดูแต่ละด้านมารวมกันโดยใช้หลักทางสถิติและปรับให้คะแนนมีความสำคัญเท่ากันทุกด้าน ผลการศึกษาพบว่า คะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบองค์รวมทั้งในกลุ่มเด็กปฐมวัย วัยเรียน และวัยรุ่น อยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน นั่นคือ จะอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะเช่นนี้ไม่แตกต่างกันในระหว่างเขตการปกครอง และภาคต่างๆ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูแบบองค์รวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การศึกษาพ่อ การศึกษาแม่ จำนวนบุตรในครอบครัว ในขณะที่ปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบองค์รวมในแต่ละกลุ่มอายุ ได้แก่ กลุ่มเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยปัจจัยด้าน สถานภาพสมรสของพ่อแม่ อาชีพแม่ ผู้ที่ใช้เวลาเลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่

ลักษณะครอบครัว รายได้ครอบครัว ภาวะวิกฤตในครอบครัว สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมในบ้าน กลุ่มเด็กวัยเรียน ได้แก่ อาชีพแม่ ผู้ที่ใช้เวลาเลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ รายได้ครอบครัว สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย และสัมพันธภาพในครอบครัว ส่วนกลุ่มเด็กวัยรุ่น ได้แก่ สถานภาพสมรสของพ่อแม่ ภาวะวิกฤตในครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว (ตารางที่ 7.4)

ตารางที่ 7.4 สรุปปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูแบบองค์รวมทุกกลุ่มอายุ

ปัจจัย	การอบรมเลี้ยงดู		
	เด็กปฐมวัย	เด็กวัยเรียน	เด็กวัยรุ่น
การศึกษาแม่	▲	▲	▲
การศึกษาพ่อ	▲	▲	▲
จำนวนบุตรในครอบครัว	▲	▲	▲
สถานภาพสมรสของพ่อแม่	▲	-	▲
ผู้ใช้เวลาเลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่	▲	▲	-
ลักษณะครอบครัว	▲	-	-
สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย	-	▲	-
ภาวะวิกฤตในครอบครัว	▲	-	▲
อาชีพแม่	▲	▲	-
รายได้ครอบครัว	▲	▲	-
สภาพแวดล้อมในบ้าน	▲	-	-
สัมพันธภาพในครอบครัว	-	▲	▲

▲ = มีความสัมพันธ์ทางสถิติ

- = ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รณรงค์แก้ไขพฤติกรรมการรับประทานอาหารที่ไม่เป็นประโยชน์ เช่น การกินลูกอม/เยลลี่ น้ำอัดลม และขนมถุง
2. รณรงค์ให้เด็กไทยได้ดื่มนมทั่วถึงทั้งที่บ้านและโรงเรียน และส่งเสริมการรับประทานอาหารผักผลไม้
3. รณรงค์ให้เด็กไทยรักการอ่าน จัดหาหนังสือ หรือจัดทำห้องสมุดชุมชนให้เด็กไทยโดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาสได้มีแหล่งหนังสืออ่าน เพื่อส่งเสริมความรู้และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
4. รณรงค์แก้ไขพฤติกรรมไม่เหมาะสมของผู้ใหญ่ซึ่งจะเป็นแบบอย่างไม่ดีต่อเด็ก เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มเหล้า เมากลับบ้าน และการเล่นหวยหรือการพนัน เป็นต้น

5. รมว.ศธ.ให้ครอบครัวไทยมีลูกเมื่อพร้อม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ความรู้และเวลาที่ให้กับลูก โดยการวางแผนชีวิตครอบครัวที่ดี
6. รัฐควรสนับสนุนนโยบายเรียนฟรี 12 ปี อย่างจริงจังและครอบคลุม เนื่องจากผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า การศึกษาของพ่อ แม่มีความสำคัญต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กในทุกด้าน
7. รัฐควรมีการส่งเสริมสถานภาพสตรีซึ่งเป็นผู้เลี้ยงดูเด็กให้มีสถานภาพที่ดี มีคุณค่า มีสวัสดิการที่ดี เพื่อการส่งเสริมให้การเลี้ยงดูเด็กมีประสิทธิภาพ
8. หน่วยงานของรัฐควรมีการกำหนดนโยบาย และเป้าหมายที่ชัดเจนในการอบรมให้ความรู้แก่พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเด็ก
9. หน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการควรมีการบรรจุหลักสูตรการสอนเรื่องบทบาททางเพศและเพศศึกษาให้กับเด็กตั้งแต่ในระดับประถมศึกษา
10. หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับสถานเลี้ยงดูเด็กควรมีการสนับสนุน และส่งเสริมพัฒนาการเด็กทางด้านอารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาในเชิงรุกให้มากขึ้น เพราะผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัย ร้อยละ 77.5 อยู่ในสถานเลี้ยงดูเด็กและโรงเรียนอนุบาล

ข้อเสนอแนะสำหรับครอบครัว

1. ครอบครัวควรมีส่วนร่วมในเรื่องการเรียนของลูกมากขึ้น มีการค้นหาความถนัดและความสนใจของเด็ก มีการจัดหาหนังสือและอุปกรณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้นอกเหนือจากที่โรงเรียนจัดให้
2. ครอบครัวควรมีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยและวัยเรียน โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น มีตัวต่อต่างๆ สมุดภาพ สมุดเขียนและการระบายสี จัดหาพื้นที่และหนังสืออ่านเสริมให้เด็ก
3. พ่อแม่ควรเป็นแบบอย่างในการอ่าน และการเรียนรู้สิ่งต่างๆ แก่ลูก
4. ครอบครัวควรมีการสอนและอบรมในเรื่องเกี่ยวกับบทบาททางเพศ ความเสมอภาคทางเพศและเพศศึกษาให้กับเด็กตั้งแต่อยู่ในวัยเรียน

บรรณานุกรม

- กุศล สุนทรธาดา, อุไรวรรณ คณิงสุเกษม, กาญจนา ตั้งชลทิพย์, สุรีย์พร พันพื้ง. (2541). สถานการณ์และองค์ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- คณะกรรมการเฉพาะกิจกำหนดสภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็กและเยาวชนและสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. (2533). สภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็ก (สพด.). กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.
- จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ. (2541). รายงานการทบทวนองค์ความรู้เรื่องเด็ก เยาวชน และครอบครัวในประเทศไทย และข้อเสนอเชิงนโยบายและการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- เฉลิมพล ดันสกุล. (2521). พัฒนาการทางสติปัญญาและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเด็กก่อนวัยเรียนในเขตการศึกษา 3. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน, อรพินธ์ ชูชม, งามตา วนินทานนท์. (2528). ปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กของแม่ไทย. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. และคณะ. (2536). ลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและทางป้องกัน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ทิตนา แคมมณี. (2535). หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยา คชภักดี. (2540). รายงานสรุปผลการสำรวจครอบครัวในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เอกสารอัดสำเนา.
- นิตยา คชภักดี และคณะ. (2543). สุขภาพและพัฒนาการของเด็กไทย. เอกสารอัดสำเนา.
- เบญจพร ปัญญาียง, พิสาสน์ เตชะเกษม, เรืองรัตน์ วงศ์ปราโมทย์. (2541). การวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชีวิตเด็กและเยาวชนเรื่อง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่/ผู้ปกครองกับเด็กและการอบรมเลี้ยงดูเด็ก. เอกสารอัดสำเนา.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2544). พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- เพ็ญแข ประเจนปัจฉินึก. (2536). รายงานการวิจัย เรื่อง รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับความ สามารถในการแก้ปัญหา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ภัสสร ลิมานนท์, เกื้อ วงศ์สิน, สุวัฒนา วิบูลเศรษฐ์, วิพรรณ ประจวบเหมาะ รุฟโฟโล. (2538). รายงานโครงการศึกษาครอบครัวไทย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุจิระ สุภรณ์ไพบูลย์. (2531). ความรู้เกี่ยวกับแม่และเด็ก. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและ เอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาศลักษณ์ ชีวะวลี. (2524). ครอบครัวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ทางจิตใจของไทย. รายงานวิจัยฉบับที่ 25 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย-ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สมคิด อิศระวัฒน์. (2542). ลักษณะการอบรมและเลี้ยงดูหลักเด็กของคนไทย ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมศรี กิจชนะพานิชย์ และคณะ. (2540). บทบาทสถาบันครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (แรกเกิดถึง 6 ปี): บนเส้นทางแรงงานอพยพจากอีสานสู่กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สมน อมรวิวัฒน์, ทิศนา แหมมณี, วารี ธีระจิตร, อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. (2534). การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2536). การศึกษาสภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน. เอกสารอัดสำเนา.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. (2543). สภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็ก (สพด.). (หน้า 1-51). กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- Bee H. (1995). The growing child. New York: Harper Collins Publishers.
- Bell R. (1968). A reinterpretation of the direction of effects in studies of socialization. Psychological Review. 75 : 81-85.
- Belsky J., Jaffee S., Hsieh K.H., Silva P.A. (2001). Child-rearing antecedents of intergenerational relations in young adulthood : a prospective study. Developmental Psychology. 37(6) : 801-13.

- Brody G.H., Flar D.L. (1998). Maternal resources, parenting practices, and child competence in rural, single-parent African American families. Child Development, 69(3): 803 – 16.
- Bronfenbrenner U. (1979). The ecology of human development : Experiments by nature and design. Cambridge, MA : Harvard University Press.
- Campbell F.A., Ramey C.T. (1994). Effect of early intervention on intellectual and academic achievement : a follow-up study of children from low – income families. Child Development, 65: 684-98.
- Fergusson D.M., Woodward L.J. (1999). Maternal age and educational and psychosocial outcome in early adulthood. Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines, 40 (3) : 479 – 89.
- Maccoby E.E., Martin J.A. (1983). Socialization in the context of the family. Parent-child interaction. In : E M Hethrington(ed). *Handbook of child psychology*. New York : Wiley.
- Martin G., Waite S. (1994). Parental bonding and vulnerability to adolescent suicide. Acta Psychiatrica Scandinavica. 89(4) : 246-54.
- Matchinda B. (1999). The impact of home background on the decision of children to run away : the case of Yaoude City street children in Cameroon. Child Abuse & Neglect, 23(3) : 245-55.
- Tzuniel D. (1999). Parent – child mediated learning interactions as determinant of cognitive modifiability: recent research and future directions. Genet Soc Gen Psychol Monogr, 125 (2) : 109 – 56.